POLIROM Top 10+

IAN McEWAN

Ispăşire

IAN

McEWAN

Ispăşire

Traducere din limba engleză
și note de Virgil Stanciu

POLIROM
2014

Ian McEwan, *Atonement*

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-4310-3
ISBN PDF: 978-973-46-4311-0
ISBN print: 978-973-46-4046-1

Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: © Entertainment Pictures/Northfoto

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

IAN McEWAN, unul dintre cei mai mari scriitori britanici contemporani, s-a născut în 1948 la Aldershot. A studiat literatura engleză la Universitatea din Sussex şi are un titlu de master, obţinut la Universitatea East Anglia. În anii ’70 a început să publice în *American Review* şi *Transatlantic Review* povestirile adunate ulterior în volumul *Prima dragoste, ultimele ritualuri* (1975; Polirom, 2011), distins cu W. Somerset Maugham Award. În 1978 i-a apărut un al doilea volum de povestiri, *În aşternuturi*, apariţie umbrită însă de succesul romanului său de debut, *Grădina de ciment*, publicat în acelaşi an (Polirom, 2002, 2009). Vor urma romanele *Mângâieri străine* (1981; Polirom, 2004), nominalizat la Booker Prize, *Copilul furat* (1987; Polirom, 2005), pentru care i s-au decernat Whitbread Novel Award şi Prix Fémina Étranger, *Inocentul* (1989; Polirom, 2004, 2011), *Câinii negri* (1992; Polirom, 2006), *Durabila iubire* (1997; Polirom, 2011), *Amsterdam* (1998; Polirom, 2001, 2009, 2011), recompensat cu Booker Prize, *Sâmbătă* (2005; Polirom, 2006), nominalizat la Booker Prize şi câştigător al premiului James Tait Black Memorial, *Pe plaja Chesil* (2007; Polirom, 2007), nominalizat la Man Booker Prize, şi *Solar* (2010; Polirom, 2011).

Pentru Annalena

„Dacă înţeleg bine, vă rodea bănuiala unor asemenea orori, încât aproape că n-am cuvinte – dragă domnişoară Morland – să definesc oribila natură a suspiciunilor pe care le nutreaţi. De unde asemenea păreri? Nu uitaţi în ce ţară şi în ce epocă trăim. Aduceţi-vă aminte că suntem englezi, că suntem creştini. Vedeţi ce se întâmplă cu propria dumneavoastră înţelegere, cu simţul probabilităţilor, cu facultatea de a observa, priviţi la tot ce se petrece în jurul dumneavoastră. Oare educaţia pe care-o primim ne pregăteşte pentru asemenea atrocităţi? Oare legile noastre sunt de conivenţă cu ele? Pot fi ele săvârşite fără să fie cunoscute într-o ţară ca asta, în care climatul social şi cel literar au atins un asemenea nivel; în care tot omul e înconjurat de iscoade şi unde căile şi gazetele dau în vileag acelaşi lucru? Dragă domnişoară Morland, cum de v-aţi putut lăsa ademenită de asemenea idei?“

Ajunseseră la capătul galeriei şi Catherine, cu ochii înlăcrămaţi de ruşine, fugi direct în camera ei.[1]

Jane Austen, *Northanger Abbey*

1. Traducere de Costache Popa, Editura Univers, Bucureşti, 1976.

Partea întâi

Unu

Piesa – pentru care Briony concepuse afişele, programele şi biletele, construise ghereta casieriei dintr-un paravan rabatabil, răsturnat pe o parte, şi căptuşise cutia pentru colectarea banilor cu hârtie creponată roşie – fusese scrisă de ea într-o frenezie creatoare ce durase două zile, timp în care ratase un mic dejun şi un prânz. Pregătirile fiind încheiate, nu mai avea altceva de făcut decât să contemple versiunea finală şi să aştepte sosirea verişorilor din îndepărtatul nord. Va avea numai o zi la dispoziţie pentru repetiţii, înainte de venirea fratelui ei. Ici dătătoare de fiori, colo disperat de tristă, piesa depăna o poveste de suflet, al cărei mesaj, expus într-un prolog rimat, era că iubirea neconstruită pe o temelie de bun-simţ este sortită pieirii. Pasiunea nesăbuită a eroinei, Arabella, pentru un conte străin depravat este pedepsită prin ghinionul de a se îmbolnăvi de holeră tocmai când evadează impetuos, cu alesul ei, într-un oraş de pe malul mării. Abandonată de conte şi de aproape toată lumea, ţintuită la pat într-o mansardă, Arabella îşi descoperă simţul umorului. Fortuna îi mai acordă o şansă în persoana unui doctor scăpătat – de fapt, un prinţ travestit, care s-a dedicat alinării suferinţei celor umili. Tămăduită de el, Arabella alege de data asta cu înţelepciune şi este răsplătită prin împăcarea cu famila, precum şi prin căsătoria cu prinţul medic, într-o „zi vântoasă şi însorită de primăvară".

Doamna Tallis citi cele şapte pagini ale piesei *Suferinţele Arabellei* în dormitor, în faţa oglinzii, cu braţul autoarei petrecut tot timpul pe după umerii ei. Briony studie faţa mamei sale, înregistrând orice umbră de emoţie schimbătoare, iar Emily Tallis îi cântă în strună cu priviri alarmate, chicote vesele şi, la sfârşit, zâmbete de recunoştinţă şi înţelepte aprobări din cap. Îşi luă fiica în braţe, şi-o aşeză în poală – ah, corpul acela fierbinte şi satinat pe care şi-l mai amintea de când fusese bebeluş, dar care încă nu o părăsise, nu chiar –, decretă că piesa era „uluitoare" şi se învoi numaidecât, cu un murmur turnat în spirala strânsă a urechiuşei autoarei, ca respectivul adjectiv să figureze pe

afişul ce urma să fie plasat pe un şevalet, în holul de la intrare, lângă casa de bilete.

Briony nu avea cum să-şi dea seama atunci că acela avea să fie punctul culminant al întregului proiect. Nimic din ceea ce s-a petrecut ulterior nu i-a mai produs atâta satisfacţie; tot ce a mai urmat au fost visuri şi frustrări. În amurgul de vară de după stingerea lămpii, existaseră momente în care, ghemuită în deliciosul întuneric al patului ei cu baldachin, îşi iuţea bătăile inimii cu ajutorul unor fantezii luminoase, pline de dorinţă, ele însele mici piese de teatru, iar Leon era prezent în absolut toate. Într-una din ele faţa lui mare şi bună se crispa de durere văzând cum Arabella se cufundă în singurătate şi disperare. Dar iată-l în alta, cu un cocteil în mână, în cine ştie ce bar monden al oraşului, lăudându-se unui grup de amici: Da, este sora mea mai mică, Briony Tallis, scriitoarea, nu se poate să nu fi auzit de ea. În a treia fantezie el îşi repezea entuziasmat pumnul în aer la căderea cortinei, cu toate că nu exista nici o cortină, nu exista nici măcar posibilitatea unei cortine. Piesa pe care o compusese nu era pentru verişori; era pentru frăţiorul ei, pentru a-i sărbători venirea, a-i stârni admiraţia şi a-l îndepărta de cârdul de iubite întâmplătoare, direcţionându-l spre o soţie potrivită, care avea să-l convingă să se întoarcă la ţară şi care avea s-o roage dulce pe Briony să-i fie domnişoară de onoare.

Era unul dintre copiii stăpâniţi de dorinţa de a poseda lumea aşa cum era. În timp ce camera surorii ei mai mari era un talmeş-balmeş de cărţi deschise, haine neîmpăturite, pat nefăcut, scrumiere pline, a lui Briony era un altar închinat demonului ce-o stăpânea: ferma model răspândită pe un pervaz lat de fereastră era populată cu animalele obişnuite, dar toate întoarse cu faţa în aceeaşi direcţie – către stăpâna lor –, ca şi cum erau gata să intoneze un imn, şi până şi găinile stăteau frumos aliniate. De fapt, camera lui Briony era unica încăpere ordonată din întregul cat de sus al casei. Păpuşile cu spatele drept din palatele cu multe odăi păreau să aibă instrucţiuni severe să nu atingă pereţii; diferitele figurine de mărimea unui deget de pe măsuţa ei de toaletă – *cowboys*, pescuitori de perle, şoricei umanoizi – îţi sugerau, prin şirurile drepte şi alinierea în adâncime, o armată de voluntari în aşteptarea comenzilor.

Gustul pentru miniaturi era una dintre trăsăturile unui spirit ordonat. Alta era pasiunea pentru secrete: într-un preţuit *secrétaire* lăcuit, dacă apăsai capătul unei încuietori de forma unei cozi de porumbiţă, se deschidea un sertar secret; păstra acolo un jurnal închis cu o clamă şi un carnet de însemnări

notate într-un cifru inventat de ea. Într-un seif de jucărie, ce se deschidea prin formarea unui cod cu cinci cifre, numai de ea ştiut, păstra scrisori şi ilustrate. O cutiuţă veche de tablă, pentru mărunţiş, stătea ascunsă sub o scândură detaşabilă a duşumelei, sub pat. În ea se găseau comori vechi de patru ani, de la cea de a noua aniversare a ei, când îşi începuse colecţia: o ghindă-mutant dublă, o bucăţică de „aurul nebunului“[1], un descântec pentru producerea ploii, cumpărat la un bâlci, un craniu de veveriţă, uşor ca o frunză…

Dar sertarele secrete, jurnalele cu cheiţă şi sistemele criptografice nu-i puteau ascunde lui Briony un adevăr simplu – că nu deţinea nici un secret. Dorinţa de a trăi într-o lume armonioasă, bine organizată, îi refuza posibilitatea de a se purta nechibzuit şi rău. Mutilările şi distrugerile erau prea haotice pentru gustul ei şi cruzimea nu-i stătea în fire. Statutul ei de odor unic, dimpreună cu relativa izolare a casei Tallis, o ţineau departe – cel puţin în nesfârşitele vacanţe de vară – de intrigile de fetişcane puse de obicei la cale între prietene. Nimic din viaţa ei personală nu era suficient de interesant sau de ruşinos ca să merite să fie tăinuit. Nu ştia nimeni de craniul de veveriţă de sub pat, dar nici nu dorea nimeni să afle. Nici unul dintre aceste lucruri nu-i provoca mâhnire sau, mai bine zis, devenea prilej de supărare doar retrospectiv, după ce fusese găsită o soluţie.

La unsprezece ani scrisese prima povestire, o încercare caraghioasă de a imita câteva basme folclorice, căreia-i lipsea – şi-a dat ea seama ulterior – cunoaşterea aceea vitală a modului cum funcţionează lumea, cea care provoacă respectul cititorului. Dar acea primă încercare, chiar aşa stângace, îi dovedise că însăşi imaginaţia era un izvor de secrete: după ce începea să scrie o povestire, nu-i plăcea să bată toba. Prefăcătoria prin intermediul cuvintelor era prea nesigură, prea vulnerabilă, prea jenantă ca s-o mărturiseşti altuia. Până şi faptul că trebuia să scrie în mod repetat „spuse ea“ sau „şi pe urmă“ o crispa de neplăcere şi se considera o proastă fiindcă avea pretenţia că ar cunoaşte emoţiile unei fiinţe imaginare. Deconspirarea propriei persoane devenea inevitabilă în momentul când descria slăbiciunile unui personaj: neîndoielnic, cititorul avea să presupună că autoarea se descrisese pe ea însăşi. Altminteri pe ce să se bazeze? Numai când termina o povestire, când destinele personajelor erau încheiate şi totul era sigilat la ambele capete, aşa încât opera ei semăna – cel puţin în această privinţă – cu orice povestire finisată din lume, se simţea imună şi gata să perforeze marginile foilor, să lege capitolele

cu bucăţele de sfoară, să deseneze sau să picteze coperta şi să prezinte opera terminată mamei sau tatei, când acesta era acasă.

Eforturile ei aveau parte de încurajări. Erau de fapt chiar bine-venite, fiindcă soţii Tallis începeau să priceapă că mezina familiei era înzestrată cu o minte deosebită şi cu o mare uşurinţă în mânuirea cuvintelor. Lungile după-amieze pe care le petrecea răsfoind dicţionare şi lexicoane aveau ca rezultat nişte inepţii lingvistice, dar pe care nu le uitai uşor: monezile pitite în buzunar de un coţcar erau „esoterice“, un potlogar surprins în timp ce fura o maşină plângea cu „neruşinată auto-disculpare“, eroina, călare pe armăsarul ei de rasă, făcea o cursă „pripită“ prin noapte, sprânceana încreţită a regelui era o „hieroglifă“ a supărării sale. Briony era îndemnată să-şi citească povestirile cu voce tare în bibliotecă, iar părinţii şi sora ei mai mare erau surprinşi să vadă că fetiţa lor, de obicei liniştită, interpreta cu atâta îndrăzneală, gesticulând larg cu braţul liber, arcuindu-şi sprâncenele când imita vocile, ridicând ochii de pe pagină secunde întregi ca să-l ţintuiască din priviri pe unul sau pe altul, solicitând fără să se scuze întreaga atenţie a familiei, prinsă în mrejele farmecelor ei narative.

Chiar şi dacă nu s-ar fi bucurat de atenţia, laudele şi evidenta lor plăcere, nimic n-ar fi putut-o opri pe Briony să scrie. Descoperea oricum – ca atâţia alţi scriitori care o precedaseră – că nu orice recunoaştere a talentului este o binefacere. Entuziasmul Ceciliei, de pildă, părea exagerat, poate combinat cu o undă de condescendenţă şi cam insidios. Sora ei mai mare voia ca toate povestirile ei să fie legate, catalogate şi aşezate pe rafturile bibliotecii, între Rabindranath Tagore şi Quintus Tertullian. Dacă era o glumă, Briony prefera s-o ignore. Ea se lansase acum pe făgaşul propice şi-şi găsea satisfacţia la alte niveluri: compunerea povestirilor nu presupunea doar izolare, ci-i oferea pe tavă şi toate deliciile miniaturizării. În cinci pagini puteai alcătui o lume, una mai plăcută chiar şi decât o fermă model. Copilăria unui prinţ răzgâiat putea fi încadrată într-o jumătate de pagină, un galop sub clar de lună prin satele adormite era o frază cu ritmul iute, îndrăgostirea se putea exprima în trei cuvinte: la prima vedere. Foile unei povestiri abia terminate îi vibrau în mână cu toată viaţa pe care o conţineau. Şi pasiunea pentru ordine îi era satisfăcută, pentru că o lume dezordonată putea fi arătată întocmai cum era. Se putea aranja ca o criză din viaţa eroinei să coincidă cu o ploaie cu grindină, cu uragane, tunete şi trăsnete, în timp ce cununiile erau de obicei binecuvântate cu o lumină lină şi brize

mângâietoare. Iubirea de ordine dădea totodată formă principiilor justiţiei, iar moartea şi căsătoria erau principalele unelte de gospodărire a materialului narativ, cea dintâi fiind rezervată exclusiv celor cu o moralitate incertă, cea de a doua – o răsplată amânată până la final.

Piesa scrisă cu ocazia venirii acasă a lui Leon era prima ei încercare în genul dramatic, iar tranziţia nu presupusese nici un efort. A fost chiar o uşurare să nu mai tot repete „spuse ea", să nu mai trebuiască să descrie vremea la început de primăvară sau chipul eroinei sale – frumuseţea, descoperise Briony, se înscria într-o gamă îngustă. Urâţenia, pe de altă parte, cunoştea variaţii infinite. Un univers redus la ceea ce se spunea în el însemna într-adevăr ordine, aproape atingând punctul în care devenea nul, iar drept compensaţie, orice enunţ se rostea la extremitatea unui sentiment sau al altuia, semnul exclamării fiind indispensabil pentru a le ilustra! Nu este exclus ca *Suferinţele Arabellei* să fi fost o melodramă, numai că autoarea nu cunoştea încă acest termen. Lucrarea fusese menită să inspire nu veselie, ci groază, uşurare şi o lecţie morală, în această ordine, iar intensitatea inocentă cu care Briony se pusese pe treabă – afişe, bilete, casa de bilete – o făcuse extrem de vulnerabilă în faţa eşecului. I-ar fi fost uşor să-l întâmpine pe Leon cu o povestire nouă, dar vestea că verişorii din nord urmau să vină şi să stea mai mult îi inspirase acest salt spre un gen nou.

Briony ar fi trebuit să ţină mai mult cont de faptul că Lola, care împlinise cincisprezece ani, şi gemenii în vârstă de nouă ani, Jackson şi Pierrot, veneau ca refugiaţi dintr-un amarnic război civil familial. Îşi auzise mama criticând comportamentul impulsiv al surorii sale mai tinere, Hermione, deplângând situaţia celor trei copii şi acuzându-şi cumnatul blajin şi evaziv, Cecil, fiindcă dăduse bir cu fugiţii, căutând adăpost la All Souls College din Oxford. Briony le mai auzise pe mama şi sora ei analizând ultimele răsturnări de situaţie, ultimele fapte revoltătoare, cele mai recente atacuri şi contraatacuri, şi înţelesese că vizita verişorilor avea să fie una cu durată nedefinită, care se putea prelungi chiar şi până la începutul şcolii. Auzise spunându-se că locuinţa putea asimila cu uşurinţă încă trei copii, odraslele Quincey fiind, în consecinţă, bine venite să stea cât pofteau, cu condiţia ca părinţii lor, dacă ar fi venit în vizită simultan, să se abţină de la certuri în căminul familiei Tallis. Două camere învecinate cu a lui Briony fuseseră dereticate şi amenajate cu draperii şi cu mobilă din alte spaţii ale casei. În mod normal, ar fi fost şi ea implicată în pregătirile respective, dar ele

coinciseseră, întâmplător, cu cele două zile de elan creator şi cu începerea lucrărilor la faţadă. Ştia vag că divorţul însemna un calvar, dar nu-l considera un subiect potrivit şi nici nu se gândea la el. Era o complicaţie lumească pe care n-o puteai descâlci, prin urmare nu-i oferea povestitoarei nici un avantaj – ţinea de imperiul dezordinii. O mană cerească pentru povestitoare era căsătoria, mai bine zis nunta, cu eleganţa formală a virtuţii răsplătite, cu fastul costumaţiei şi agitaţia petrecerii, cu ameţitoarea făgăduială a unirii pentru întreaga viaţă. O nuntă izbutită era reprezentarea nemărturisită a unui lucru la care deocamdată nu se putea gândi: fericirea sexuală. În stranele bisericuţelor de la ţară şi ale marilor catedrale metropolitane, înconjuraţi de cârduri mari de rude şi prieteni, eroinele şi eroii săi atingeau un inocent punct culminant, fără a simţi nevoia de a merge mai departe.

Dacă divorţul s-ar fi prezentat ca antiteza ticăloasă a acestor lucruri plăcute, ar fi putut fi pus cu uşurinţă pe celălalt talger al balanţei, împreună cu trădarea, boala, furtul, agresiunea şi minciuna. Dar chipul lui era lipsit de strălucire, avea o complexitate plicticoasă şi presupunea neîncetate hărţuieli. Era pur şi simplu un non-subiect, la fel ca reînarmarea, problema abisiniană şi grădinăritul, şi când, după îndelungata aşteptare de sâmbătă dimineaţa, Briony auzi în sfârşit scrâşnetul roţilor pe pietrişul de sub fereastra dormitorului, înhăţă colile scrise şi alergă în jos pe scări şi prin hol, până în orbitoarea lumină a amiezii, nu atât lipsa de sensibilitate, cât o ambiţie artistică extrem de concentrată o făcu să ţipe către oaspeţii tineri şi derutaţi, buluciţi în jurul bagajelor de lângă portiera trăsurii:

— V-am scris fiecăruia rolul! Prima reprezentaţie – mâine! Repetiţia începe peste cinci minute!

Mama şi sora se repeziră imediat să propună un orar mai relaxat. Musafirii – toţi trei pistruiaţi şi cu părul roşu – au fost conduşi în odăile lor, fiul lui Hardman, Danny, le-a cărat cuferele, a urmat o întâlnire de îmbărbătare în bucătărie, o baie în piscină şi un prânz în grădina de la sud, la umbra viţei de vie. În tot acest timp, Emily şi Cecilia Tallis trăncăniră cu o vioiciune care, în loc să-i facă pe oaspeţi să se simtă în largul lor, îi lipsi şi de îndrăzneala pe care o aveau. Briony ştia că, dacă ar fi călătorit două sute de mile până la o casă străină, s-ar fi simţit deprimată de întrebările vesele, remarcile glumeţe şi asigurările date într-o sută de moduri diferite că este liberă să facă tot ce vrea. În general, lumea nu-şi dădea seama că lucrul pe care şi-l doresc cel mai mult copiii este să fie lăsaţi în pace. Cu toate acestea, copiii

Quincey se străduiră să pară amuzaţi sau eliberaţi, ceea ce era un semn bun pentru *Suferinţele Arabellei*: cei trei posedau, evident, talentul de a fi ceea ce nu erau, chiar dacă nu prea semănau cu personajele pe care urmau să le joace. Înainte de masă, Briony se refugie în camera de repetiţii goală – camera copiilor – şi, păşind încolo şi încoace pe scândurile vopsite ale duşumelei, analiză posibilităţile de distribuţie a rolurilor.

Se vedea limpede că era improbabil ca Arabella, cu părul la fel de negru ca al lui Briony, să se fi născut din părinţi pistruiaţi sau să se lase răpită de un conte străin pistruiat, să-şi dăruiască inima unui prinţ pistruiat ori să fie cununată de un preot pistruiat în faţa unei asistenţe pistruiate. Totuşi, aşa aveau să decurgă lucrurile. Culoarea verişorilor ei era prea vie – aproape fluorescentă! – ca să poată fi ascunsă. Cel mai bun lucru care se putea spune era că lipsa de pistrui a Arabellei era indiciul – hieroglifa, ar fi scris Briony – caracterului ei deosebit. Puritatea spiritului ei nu avea să fie niciodată pusă la îndoială, cu toate că trăia într-o lume impură. O altă problemă era cea a gemenilor, imposibil de deosebit de către un străin. Era corect ca depravatul conte să arate exact ca prinţul cel chipeş şi ca amândoi să semene cu tatăl Arabellei *şi* cu preotul? Ce-ar fi să o distribuie pe Lola în rolul prinţului? Jackson şi Pierrot păreau nişte băieţaşi tipici, dornici să placă, şi probabil că ar fi făcut ceea ce li se cerea. Dar s-ar fi îndurat sora lor să joace un rol de bărbat? Avea ochii verzi, o faţă cu pometii ascuţiţi şi obrajii supţi, iar reticenţa ei avea în ea ceva arţăgos, sugerând o voinţă de fier şi faptul că-şi ieşea uşor din fire. Până şi menţionarea posibilităţii ca Lola să joace un rol de bărbat ar fi putut declanşa o criză. Şi apoi, ar fi putut oare Briony să se ţină de mână cu ea în faţa altarului, în timp ce Jackson intona ceva din *Cărticica de rugăciuni zilnice*?

Abia la ora cinci după-amiază reuşi să-i strângă pe actori în camera copiilor. Aliniase trei scaune, iar ea îşi îndesă funduleţul într-un scaun înalt de bebeluş – o nuanţă boemă care-i conferea avantajul înălţimii, ca în cazul unui arbitru de tenis. Gemenii renunţaseră cu părere de rău la piscina în care se bălăciseră neîntrerupt timp de trei ore. Erau desculţi şi purtau maiouri de flanelă deasupra slipurilor de pe care picura apă. Dâre de apă li se scurgeau şi pe cefe, din părul lor des, şi ambii dârdâiau şi-şi loveau genunchii unul de altul ca să se încălzească. Lunga imersiune le înmuiase şi înălbise pielea, aşa că, în lumina destul de slabă a încăperii, pistruii lor păreau aproape negri. Sora lor, aşezată între ei, cu piciorul stâng balansându-i pe genunchiul drept, era, prin contrast, perfect stăpână pe sine. Se parfumase din belşug şi

îmbrăcase o rochie verde de stambă, care-i evidenţia tenul. Sandalele ei lăsau să se vadă o brăţară la gleznă şi unghiile date cu ojă purpurie. Vederea unghiilor verişoarei îi produse lui Briony o senzaţie de apăsare în coşul pieptului şi înţelese imediat că era exclus să-i ceară Lolei să-l interpreteze pe prinţ.

Toată lumea se instalase confortabil şi autoarea era gata să-şi înceapă scurtul discurs în care rezuma piesa şi invoca plăcerea de a juca mâine seară în bibliotecă, în faţa unui public adult. Dar primul care a vorbit a fost Pierrot:

— Nu pot să sufăr piesele şi chestiile de soiul ăsta.

— Nici eu nu le sufăr. Şi nici nu-mi place să mă îmbrac frumos, îl susţinu Jackson.

La masă i se explicase că gemenii puteau fi deosebiţi după faptul că lui Pierrot îi lipsea un triunghi de carne din lobul urechii stângi, smuls de un câine pe care-l schingiuise pe când avea trei ani.

Lola privea în altă parte. Briony puse o întrebare rezonabilă:

— Cum poţi urî piesele de teatru?

— Nu-s decât un prilej de dat aere, ridică Pierrot din umeri în timp ce enunţă acest adevăr la mintea cocoşului.

Briony ştia că afirmaţia verişorului nu era tocmai neîntemeiată. Chiar de aceea iubea ea piesele sau, cel puţin, pe cele scrise de ea: pentru că toată lumea avea s-o adore. Măsurându-i din ochi pe băieţi, sub scaunele cărora băltea apa, scurgându-se apoi prin crăpăturile dintre scândurile duşumelei, îşi dădu seama că ei nu i-ar fi înţeles niciodată ambiţia. Milostivirea îi îndulci tonul.

— Credeţi voi că Shakespeare nu făcea decât să-şi dea aere?

Pierrot aruncă o privire peste poala soră-sii, spre Jackson. Acest nume războinic[2], cu aura lui de certitudine didactică şi adultă, îi era vag familiar, dar gemenii îşi făceau curaj unul altuia.

— Ştie toată lumea că da.

— În mod categoric.

Când vorbea, Lola se întorcea mai întâi către Pierrot, iar la jumătatea propoziţiei se răsucea şi termina uitându-se la Jackson. În familia lui Briony, doamna Tallis nu avea niciodată de comunicat ceva care trebuia spus simultan ambelor fiice. Briony avea acum ocazia să vadă cum se realizează aşa ceva.

— Ori jucaţi în piesa mea, ori căpătaţi câte o scatoalcă şi am să vă spun Părinţilor.

— Dacă ne atingi, te pârâm *noi* Părinţilor.
— Ori jucaţi, ori vă spun Părinţilor.
Faptul că se negociase o îndulcire clară a ameninţării nu părea să-i fi micşorat forţa. Pierrot îşi supse buza inferioară.
— De ce-i musai? zise el.
Întrebarea includea o recunoaştere fără rezerve a înfrângerii, iar Lola încercă să-i zburlească părul încleiat.
— Ţineţi minte ce ne-au spus Părinţii? Că suntem oaspeţi în casa asta şi să ne comportăm… Cum să ne comportăm? Hai, să vă aud! Cum să ne comportăm?
— Dis-ciplinat, rostiră gemenii în cor, nefericiţi, dar neîmpiedicându-se de acest cuvânt neobişnuit.
Lola se întoarse către Briony şi-i zâmbi.
— Povesteşte-ne, te rugăm, despre piesa ta.
Părinţii. Oricât de multă putere instituţionalizată conţinea pluralul acesta, ea era acum pe cale să se risipească, dacă nu se şi risipise deja, dar acest fapt nu putea fi recunoscut încă şi până şi cei mici trebuiau să se dovedească temerari. Dintr-odată, lui Briony i se făcu ruşine de ceea ce începuse cu atâta egoism, căci nici măcar nu-i trecuse prin cap că verişorii ei n-or să vrea să-şi joace rolurile din *Suferinţele Arabellei*. Dar avuseseră şi ei de suferit, trăiseră un dezastru numai al lor, iar acum, ca oaspeţi în casa ei, se simţeau obligaţi. Mai mult, Lola îi arătase limpede că şi ea avea să joace în piesă din obligaţie. Vulnerabilii fraţi Quincey se simţeau aşadar constrânşi. Totuşi – Briony se sili să înhaţe din zbor gândul dificil – nu era cumva vorba de manipulare? Nu se folosea Lola de gemeni ca să exprime ceva în numele ei, ceva ostil sau demolator? Briony era pe deplin conştientă de dezavantajul de a fi cu doi ani mai mică decât cealaltă fată, de a avea de înfruntat handicapul a doi ani de cizelare în plus, iar piesa i se părea acum ridicolă, ba chiar lamentabilă.
Evitând tot timpul privirea Lolei, continuă să povestească intriga piesei, tot mai jenată de stupiditatea acesteia. Nu mai avea nici un chef să-şi amăgească verişorii cu emoţiile închipuite ale premierei.
Abia isprăvise, că Pierrot o şi anunţă:
— Eu vreau să-l joc pe conte. Vreau să fiu omul rău.
Jackson declară simplu:
— Eu voi fi prinţul. Întotdeauna sunt un prinţ.
Ar fi vrut să-i strângă la piept şi să-i sărute pe obrăjori, dar se mulţumi să spună:
— Atunci, ne-am înţeles.
Lola îşi descolăci picioarele, îşi netezi rochiţa şi se ridică, de parcă ar fi fost gata de plecare. După un suspin trist sau resemnat, spuse:

— Presupun că tu, fiindcă eşti autoarea, o vei juca pe Arabella.

— O, nu! protestă repede Briony. Nu. În nici un caz!

Negase, dar pornirea ei fusese să răspundă afirmativ. Sigur că ea avea s-o joace pe Arabella. Ceea ce respingea de fapt era acel „fiindcă“ al Lolei. Nu voia să fie Arabella *fiindcă* ea scrisese piesa, ci avea să joace rolul fiindcă nu-i trecuse prin cap o altă posibilitate, fiindcă aşa trebuia s-o vadă Leon, fiindcă ea *era* Arabella.

Negase totuşi, iar acum Lola o întrebă mieros:

— Atunci te superi dacă o joc eu? Cred că mi-ar reuşi de minune. De fapt, dintre noi două…

Lăsă în suspensie sfârşitul propoziţiei, iar Briony o privi cu ochi mari, nereuşind să-şi mascheze dezamăgirea şi incapabilă să dea glas sentimentelor. Simţea cum îi scapă proiectul printre degete, dar nu putea face nimic ca să-l salveze. Lola îşi exploată avantajul, profitând de tăcerea lui Briony:

— Anul trecut am fost mult timp bolnavă, deci pot juca bine şi episodul ăla.

Şi pe ăla? Briony nu reuşea să-i ţină piept fetei mai mari. Frica de inevitabil îi încâlcea ideile.

— Şi ai jucat şi în piesa de la şcoală, completă mândru unul dintre gemeni.

Cum să le spună că Arabella nu avea pistrui? Tenul ei era palid, părul negru, iar gândurile ei erau gândurile lui Briony. Dar avea oare inima să refuze o verişoară aflată atât de departe de casă, a cărei viaţă de familie fusese distrusă? Se vede că Lola îi citea gândurile, fiindcă îşi jucă acum ultima carte, atuul imbatabil:

— Hai, zi da! Ar fi *unicul* lucru bun care mi s-a întâmplat în ultimele luni.

Da. Incapabilă să împingă cuvântul afară cu limba, Briony se mulţumi cu o încuviinţare din cap şi, făcând asta, simţi cum un fior mohorât de supunere sinucigaşă i se întinde în tot trupul, ieşind apoi afară din ea în pulsaţii care întunecau încăperea. Voia să plece, voia să zacă în pat, singură, cu faţa înfundată între perne, şi să savureze picanteria bolnavă a momentului, să urce înapoi pe ramificaţiile consecinţelor până la momentul premergător începutului distrugerii. Simţea nevoia să contemple cu ochii închişi deplina bogăţie a pierderii suferite, a lucrului la care renunţase, şi să anticipeze noua stare de fapt. Trebuia să se gândească nu numai la Leon, ci şi la rochia de satin puf de piersică, de culoarea smântânii, pe care mama ei încerca să i-o găsească pentru nunta Arabellei? Acum rochia îi va fi dată

Lolei. Cum de putea mama să-şi respingă fiica, pe fiica ei, care o iubise atâta toţi anii ăştia? Văzând cum rochia se mulează perfect pe corpul verişoarei şi surprinzând zâmbetul fără inimă al mamei sale, Briony înţelese că, dacă aşa stăteau lucrurile, unica soluţie rezonabilă ar fi fost să fugă de acasă, să trăiască ascunsă în tufe, hrănindu-se cu coacăze, să nu mai stea de vorbă cu nimeni şi să fie găsită într-o dimineaţă de iarnă de un pădurar bărbos, ghemuită la poalele unui stejar gigantic, frumoasă şi moartă, cu picioarele goale sau poate încălţată cu pantofiorii de balet, cei cu panglicuţe roz…

Autocompătimirea îi solicita întreaga atenţie şi numai în solitudine ar fi putut insufla viaţă amănuntelor ce o sfâşiau, dar, chiar în clipa când încuviinţase – cum îţi putea schimba viaţa înclinarea unei ţeste! –, Lola ridicase de pe duşumea teancul de foi al manuscrisului, iar gemenii lunecaseră jos de pe scaune ca să-şi urmeze surioara în spaţiul din mijlocul camerei copiilor, golit de către Briony în ziua precedentă. Va îndrăzni oare să plece acum? Lola păşea încolo şi încoace pe duşumeaua de scândură, cu o mână la tâmplă, citind pe sărite primele pagini ale piesei şi bolborosind replici din prolog. Declară că nu se va pierde nimic dacă piesa va începe cu începutul, iar apoi îşi distribui fraţii în rolurile părinţilor Arabellei şi le descrise prima scenă, părând că ştie tot ceea ce era necesar. Dominaţia Lolei sporea nemiloasă, făcând irelevantă orice formă de autocompătimire. Sau poate că o făcea şi mai delicios de distrugătoare? – căci Briony nu fusese distribuită nici măcar în rolul mamei Arabellei, iar acum venise cu siguranţă momentul să se strecoare afară din cameră şi să se arunce pe pat, cu faţa în jos, în bezna totală. Dar vioiciunea cu care acţiona Lola, faptul că ignora tot ce nu avea legătură cu treaba pe care o făcea şi certitudinea pe care o avea Briony că sentimentele ei, departe de a provoca regrete vinovate, nici măcar nu vor fi băgate în seamă îi dădură putere să reziste.

Având parte de un mediu de trai în general plăcut şi ocrotitor, nu trebuise niciodată să înfrunte voinţa altcuiva. Dar acum înţelegea: era ca atunci când săreai în bazinul de înot, la început de iunie. Pur şi simplu trebuia să te obligi s-o faci. Când se extrase din scaunul cu spătar înalt şi se îndreptă spre locul unde stătea verişoara ei, inima îi bătea neplăcut de tare şi abia mai putea respira.

Smulse textul din mâna Lolei şi spuse, cu un ton mai piţigăiat şi mai încordat decât în mod obişnuit:

— Dacă tu eşti Arabella, eu voi fi regizorul, mulţumesc mult, şi voi citi eu prologul!

Lola îşi duse mâna pistruiată la gură:

— Iertare! exclamă ea. Încercam doar să urnesc lucrurile din loc.

Neştiind cum să răspundă, Briony se întoarse către Pierrot şi-i spuse:

— Tu nu prea semeni cu mama Arabellei.

Contramandarea distribuţiei hotărâte de Lola şi râsul cu care fu primită de către băieţi modificară echilibrul puterii. Lola ridică ostentativ din umerii ei osoşi şi se duse să se uite pe fereastră. Poate că şi ea îşi stăpânea cu greu impulsul de a fugi afară din cameră.

Cu toate că băieţii se luară la trântă, iar sora lor se plângea că începe s-o doară capul, cumva-cumva repetiţia începu. Liniştea în care Briony dădu citire versurilor prologului era încărcată de electricitate:

„Aceasta-i a spontanei Arabella poveste,
Ce cu-n tip extrinsec fugit-a fără veste.
Copleşiţi au fost părinţii să-şi vadă prima născută
Evaporându-se din casă şi la Eastbourne dispărută,
Fără de permisiune…“

Cu soţia alături, tatăl Arabellei stătea în faţa porţilor de fier forjat ale domeniului, mai întâi implorându-şi fiica să-şi revizuiască hotărârea, apoi, disperat, poruncindu-i să nu plece. În faţa lui se afla întristata, dar încăpăţânata eroină, cu contele alături de ea, iar bidiviii lor, legaţi de stejarul din preajmă, nechezau şi băteau cu copita în pământ, dornici de plecare. Sentimentele cele mai duioase din sufletul tatălui trebuiau să-i facă glasul să tremure când rostea:

„Fiică iubită, tânără şi strălucitoare,
Dar neexperimentată, tu crezi că la picioare
Lumea îţi stă. Dar ea se poate ridica
Şi fără preget te poate călca…“

Briony îşi aranjă actorii pe scenă. Ea îi strângea braţul lui Jackson, iar Lola şi Pierrot stăteau, mână în mână, la câţiva paşi mai încolo. Când li se întâlniră privirile, băieţii se puseră pe chicotit, dar fetele îi reduseră la tăcere, sâsâind. Întâmpinaseră deja suficient de multe greutăţi, dar Briony îşi dădu seama de prăpastia dintre idee şi punerea ei în practică abia atunci când Jackson începu să citească de pe foaia lui într-un ritm izbitor de monoton, ca şi cum fiecare cuvânt ar fi fost un nume de pe o listă cu oameni morţi. Apoi se dovedi

incapabil să pronunţe „neexperimentată“, deşi cuvântul i-a fost repetat de mai multe ori, şi omise ultimele cuvinte pe care trebuia să le spună – „Şi fără preget te poate călca“. Cât despre Lola, ea îşi citi versurile corect, dar cu indiferenţă, uneori zâmbind când nu era cazul, la cine ştie ce gând răzleţ, hotărâtă să demonstreze că mintea ei aproape adultă îi stătea la alte lucruri.

Şi o ţinură tot aşa, verişorii ei din nord, mai bine de o jumătate de oră, demolând temeinic creaţia lui Briony, care simţi o adevărată uşurare când sora ei mai mare veni să-i ducă pe băieţi la baie.

1. Pirită.

2. Shakespeare = Scutură-lance.

Doi

În parte din cauza frumuseţii proaspete a dimineţii, în parte datorită nevoii tot mai acute de a fuma o ţigară, Cecilia Tallis aproape că alergă, cu florile în mână, pe poteca paralelă cu râul, pe lângă vechiul bazin pentru sărituri, cu zidul lui de cărămidă năpădit de muşchi, înainte de a o coti înspre păduricea de stejar. Inactivitatea acumulată în săptămânile de vară care urmaseră după examenele finale îi dădea şi ea ghes să se grăbească. De la întoarcerea acasă, viaţa ei încremenise, iar o zi splendidă ca aceasta îi ridica nerăbdarea până aproape de nivelul disperării.

Umbra înaltă şi răcoroasă a pădurii se dovedi o uşurare pentru ea, iar sculptura complicată a trunchiurilor de copac o încânta. Odată ce trecu de portiţa turnantă din fier şi de smârdarii de dincolo de şănţuleţ, străbătu pajiştea vastă – vândută unui fermier din partea locului ca să-şi pască vacile pe ea – şi ieşi în spatele artezienei, cu zidul ei ocrotitor şi reproducerea la jumătate din mărimea reală a *Tritonului* lui Bernini, aflat în Piaţa Barberini din Roma.

Presiunea apei era atât de slabă încât silueta musculoasă, aşezată atât de confortabil în scoică, nu putea sufla prin ghioc decât un jet înalt de doi inci, aşa că apa îi cădea pe cap, şiroia pe buclele de piatră şi pe şănţuleţul de pe spatele lui puternic, lăsând o dâră strălucitoare de un verde-întunecat. În ostilul climat septentrional, Tritonul se afla foarte departe de casă, dar era frumos în soarele dimineţii, ca şi cei patru delfini ce sprijineau scoica dantelată pe care şedea. Cecilia examină improbabilii solzi de pe delfini şi de pe coapsele Tritonului, după care porni spre casă. Drumul cel mai scurt până în camera de zi trecea peste pajişte, prin terasă şi prin uşile glisante de sticlă. Dar prietenul ei din copilărie şi de la universitate, Robbie Turner, se afla acolo, în genunchi, privind un şir de arbuşti *rugosa*, şi nu avea chef de o conversaţie cu el. Cel puţin nu acum. De când venise acasă în vacanţă, geometrizarea grădinii devenise penultima lui ţicneală. Acum se zvonea că va merge la medicină, ceea ce, după ce-şi luase diploma în literatură, părea cam exagerat. Mai semăna şi a nesimţire, întrucât cheltuielile urmau să fie suportate de tatăl Ceciliei.

Reîmprospătă florile, cufundându-le în bazinul plin de apă al artezienei, adânc şi rece, şi-l evită pe Robbie, ocolind în fugă casa până la intrarea din faţă – un pretext, îşi spuse, pentru a mai petrece câteva minute în aer liber. Nici lumina soarelui matinal, nici vreo altă lumină n-ar fi putut ascunde urâţenia casei Tallis. Ridicată abia cu patruzeci de ani în urmă, dintr-o cărămidă de un portocaliu ţipător, în stilul pătrăţos al goticului baronial, cu ferestre din sticlă cu rame de plumb, fusese desfiinţată cândva într-un articol de către Pevsner – sau de cineva din echipa sa – ca fiind o adevărată tragedie a ocaziilor risipite şi apoi de către un critic tânăr, aparţinând şcolii moderne, ca fiind „perfectă în totala ei lipsă de farmec". Pe locul acela stătuse o casă în stil Adam[1], care fusese distrusă într-un incendiu pe la sfârşitul anilor o mie opt sute optzeci. Rămăsese numai lacul artificial, insula şi cele două podeţe de piatră peste care trecea drumul şi, lângă mal, structura dărăpănată a unui templu cu tencuială din gips. Bunicul Ceciliei, care-şi petrecuse copilăria într-o locuinţă situată desupra unei fierării şi agonisise averea familiei obţinând o serie de patente pentru lacăte, zăvoare, lanţuri şi încuietori, îşi proiectase asupra noii case preferinţa sa pentru obiecte solide, durabile şi funcţionale. Cu toate acestea, dacă stăteai cu spatele la intrarea principală şi priveai de-a lungul aleii, ignorând freziile ce se adunau deja în umbra arborilor bine distanţaţi, priveliştea era destul de frumoasă şi-ţi insufla o senzaţie de atemporalitate, de calm inalterabil, ceea ce-i întări Ceciliei convingerea că va trebui să plece de acasă cât mai repede.

Intră în clădire, străbătu cu pas grăbit holul pavat cu gresie albă şi neagră – cât de familiar era ecoul stârnit de paşii ei, cât de enervant! – şi se opri să-şi tragă răsuflarea în uşa salonului. Picurând rece pe picioarele ei încălţate cu sandale, buchetul răvăşit de trandafiri sălbatici, muguraşi de salcie şi irişi îi schimbă dispoziţia. Vaza căutată stătea pe o măsuţă americană din lemn de cireş, lângă uşile de sticlă uşor întredeschise. Orientarea spre sud-est a acestora permitea unor paralelograme de lumină solară matinală să înainteze pe mocheta de un albastru şters. Răsuflarea i se linişti, pofta de ţigară îi crescu, dar continua să ezite lângă uşă, ţintuită pentru moment locului de frumuseţea scenei: cele trei fotolii Chesterfield decolorate, grupate în jurul şemineului gotic aproape nou, în care se pitise un mănunchi de papură uscată; alături, harfa neacordată şi nefolosită şi portativele neîntrebuinţate, din lemn de trandafir; draperiile grele de catifea, încreţite uşor cu ajutorul unui şnur vîrstat cu

portocaliu şi albastru, care încadrau o porţiune de cer senin şi terasa pestriţă, galben şi gri, unde, în crăpăturile dintre dale, creşteau muşeţelul şi iarba-fetei. Un şir de trepte cobora până la gazonul pe marginea căruia Robbie continua să lucreze şi care se întindea până la fântâna arteziană cu Tritonul, aflată la o depărtare de cincizeci de yarzi.

Toate acestea – râul şi florile, alergatul (la care se dedase cam rar în ultimele zile), striaţiunile fine de pe trunchiurile stejarilor, camera cu tavan ameţitor de înalt, geometria luminii, pulsul din urechi, care se potolea, devenind tăcere –, toate o încântau pe Cecilia, pe măsură ce obişnuitul se preschimba într-o stranietate încântătoare. Dar se simţea totodată vinovată fiindcă o plictisea faptul că se află acasă. Se întorsese de la Cambridge cu vaga idee că datora familiei o şedere mai lungă şi neîntreruptă. Însă tatăl ei nu venise din oraş, iar mama, când nu somnola din cauza migrenei, părea distantă, ba chiar neprietenoasă. Cecilia dusese tăvi cu ceai în camera mamei – la fel de spectaculos de dezordonată ca şi a ei –, sperând că se va ivi prilejul vreunei conversaţii întâmplătoare. Emily Tallis nu dorea să schimbe însă decât observaţii neînsemnate referitoare la gospodărie sau stătea cu spatele proptit în perne, având pe chip o expresie de nedesluşit în penumbră şi golindu-şi ceaşca într-o tăcere sumbră. Briony se zbătea în ghearele fanteziilor ei scriitoriceşti; ceea ce fusese un capriciu trecător devenise o obsesie acaparantă. Dis-de-dimineaţă, Cecilia o văzuse pe scări pe surioara ei mai mică conducându-i pe verişorii – bieţii de ei! – sosiţi abia ieri până sus, în camera copiilor, ca să repete piesa pe care Briony dorea s-o prezinte în seara aceea, când erau aşteptaţi să sosească Leon şi prietenul lui. Avea foarte puţin timp la dispoziţie, iar unul dintre gemeni fusese deja închis de Betty în spălător, pentru cine ştie ce poznă. Cecilia nu avea nici un chef să-i ajute: era prea cald şi apoi, orice-ar fi făcut ea, proiectul tot avea să se termine catastrofal, fiindcă Briony ţintea prea sus. Nimeni nu se putea ridica la înălţimea viziunii ei exaltate şi cu atât mai puţin verişorii ei.

Cecilia îşi dădea seama că nu va putea continua să-şi irosească zilele în ceaunul camerei sale nedereticate, trântită pe pat într-un nor de fum de ţigară, cu bărbia proptită în pumn, cu înţepături de toate calibrele furnicând-o prin braţ, în timp ce parcurgea în ritm de melc romanul lui Richardson *Clarissa*. Începuse fără prea mult entuziasm să-şi alcătuiască arborele genealogic, dar – cel puţin pe ramura paternă –, până în momentul când străbunicul său îşi deschisese umilul său atelier de fierărie, străbunii erau irecuperabil cufundaţi în

mocirla nivelatoare a muncilor agricole, cu schimbări suspecte şi derutante ale numelor de familie la bărbaţi şi căsătorii de convenienţă, neînregistrate în registrele parohiei. Nu, nu mai putea rămâne aici. Îşi dădea seama că ar trebui să conceapă un plan, dar de acţionat nu acţiona. Existau mai multe posibilităţi, dar nici una nu era imediată. Avea nişte bani în cont, suficienţi ca să poată trăi modest aproximativ un an. Leon o invitase de nenumărate ori să vină să stea cu el la Londra. Prietenii din studenţie s-au oferit s-o ajute să-şi găsească o slujbă – una plictisitoare, fără îndoială, dar care i-ar fi asigurat independenţa. De partea mamei avea mătuşi şi unchi interesanţi, oricând fericiţi s-o primească, printre care nebuna de Hermione, mama Lolei şi a gemenilor, care chiar în momentul ăsta se distra la Paris cu un amant ce lucra la radio.

Nimeni n-o obliga pe Cecilia să rămână acasă, nimănui nu i-ar fi păsat prea mult dacă ar fi plecat. Ceea ce o ţinea în loc nu era lenea. Dimpotrivă, agitaţia ei interioară se învecina cu iritabilitatea. Îi plăcea pur şi simplu să creadă că nu era lăsată să plece fiindcă era nevoie de ea aici. Reuşea din când în când să se autoconvingă că rămânea pe loc de dragul lui Briony sau ca să-şi ajute mama sau pentru că aceasta era cu adevărat ultima perioadă mai lungă pe care o putea petrece acasă şi era cazul să o respecte. De fapt, gândul de a-şi face valiza şi de a lua trenul de dimineaţă nu-i producea nici o plăcere. Plecare de dragul plăcerii. A zăbovi aici, în plictiseală şi confort, era o formă de autoflagelare amestecată cu plăcere sau cu speranţa de a trăi ceva plăcut; dacă pleca, i s-ar fi putut întâmpla ceva groaznic sau, şi mai rău, ceva plăcut, ceva ce nu şi-ar îngădui să piardă. Mai era şi Robbie, care o exaspera cu pretenţiile lui că se ţine la distanţă şi cu planurile lui măreţe, pe care nu le discuta decât cu tatăl ei. Robbie şi cu ea se cunoşteau de la şapte ani şi pe Cecilia o enerva stânjeneala ce intervenea între ei când discutau. Chiar dacă simţea că, în cea mai mare parte, vina era a lui Robbie – să i se fi urcat la cap rezultatul excelent de la examen? –, Cecilia ştia că lucrul acesta trebuia lămurit înainte de a se gândi la plecare.

Prin ferestrele deschise pătrundea mirosul slab de bălegar de vacă, care era omniprezent, cu excepţia zilelor celor mai friguroase, dar pe care îl remarcau numai cei care lipsiseră o vreme. Robbie pusese jos lopata şi-şi rula acum o ţigară – un obicei cu care rămăsese de când fusese înscris în Partidul Comunist, o altă toană trecătoare, abandonată odată cu ambiţia de a deveni antropolog şi cu planul de a parcurge distanţa Calais – Istanbul cu autostopul. Totuşi, ţigările ei

personale erau cu două etaje mai sus, într-unul dintre multele buzunare posibile.

Intră în cameră şi îndesă florile în vază. Vaza îi aparţinuse odinioară unchiului ei Clem, a cărui înmormântare – sau re-înmormântare – de imediat după război îi era încă proaspătă în amintire: sosirea afetului de tun în cimitirul din curtea bisericii, sicriul învelit în drapelul regimentului, săbiile înălţate, tânguirea goarnei lângă mormânt şi – lucrul cel mai memorabil pentru un copil de cinci ani – plânsul tatălui ei. Clem fusese unicul lui frate. Povestea felului în care ajunsese proprietarul vazei era relatată de tânărul locotenent într-una dintre ultimele scrisori trimise acasă. Se afla într-o misiune de legătură în sectorul francez şi iniţiase evacuarea unui orăşel de la vest de Verdun, cu doar câteva minute înainte de a fi făcut zob de artilerie. Fuseseră astfel salvate vieţile a vreo cincizeci de femei, copii şi bătrâni. Mai târziu, primarul şi alţi funcţionari l-au condus pe unchiul Clem înapoi în oraş, până la un muzeu pe jumătate distrus. Vaza fusese scoasă dintr-o vitrină de sticlă spartă şi-i fusese înmânată în semn de recunoştinţă. Un refuz era de neconceput, oricât ar fi fost de inconvenabil să mergi la luptă cu un porţelan de Meissen sub braţ. După o lună, vaza fusese lăsată în siguranţă la o fermă, iar locotenentul Tallis traversase un râu ieşit din matcă doar ca s-o recupereze, revenind la unitatea sa în acelaşi mod, după miezul nopţii. În ultimele zile ale războiului participase la misiuni de patrulare şi-i încredinţase vaza spre păstrare unui camarad. Încetul cu încetul, obiectul îşi croise drum până la comenduirea regimentului, de unde fusese expediat pe adresa familiei Tallis la câteva luni după înmormântarea unchiului Clem.

Era de fapt lipsit de sens să aranjezi florile de câmp. Ele căzuseră într-o simetrie proprie şi era fără îndoială adevărat că efectul obţinut astfel ar fi fost stricat de o distribuţie prea regulată a irişilor şi a mâţişorilor de salcie. Cecilia petrecu mai multe minute îndreptând câte ceva, pentru a obţine o impresie de dezordine naturală. În timp ce se ocupa de asta, se gândi dacă n-ar putea să iasă şi să vorbească puţin cu Robbie. Ar fi scăpat de urcatul la etaj. Dar se încălzise prea tare, nu se simţea în largul ei şi ar fi vrut să vadă cum arată în oglinda mare, aurită, de deasupra şemineului. Dar dacă el s-ar fi întors – fiindcă stătea cu spatele la casă şi fuma –, privirea i-ar fi căzut exact pe fereastra camerei. În sfârşit termină de aranjat şi se trase iarăşi înapoi. Acum prietenul fratelui ei, Paul Marshall, ar putea să creadă că florile

fuseseră trântite în vază cu aceeaşi nonşalanţă cu care fuseseră culese. Ştia prea bine că era o tâmpenie să aranjezi florile înainte de a turna apă în vază, dar asta era – nu se putea abţine să nu le dichisească puţin, iar oamenii, în special oamenii singuri, nu făceau totul în ordinea corectă şi strict logică a lucrurilor. Mama ei dorea flori în camera de oaspeţi, iar Cecilia îi îndeplinise cu plăcere dorinţa… Pentru apă va trebui să se ducă în bucătărie. Numai că Betty se pregătea să gătească pentru cină şi se afla în dispoziţia ei inchizitorială. Nu numai băieţelul, Jackson sau Pierrot, se făcea mic de frică, ci şi ajutoarele aduse din sat. Chiar de aici, din salon, se putea auzi deja, din când în când, câte un ţipăt de enervare estompat, urmat de trântirea, cu o forţă nepământeană, a unei cratiţe pe plită. Dacă se ducea acum la bucătărie, Cecilia trebuia să împace instrucţiunile neclare ale mamei cu predispoziţia provocatoare a lui Betty. Era, fără îndoială, mult mai înţelept să se ducă afară şi să umple vaza de la fântâna arteziană.

Cândva, în adolescenţa Ceciliei, un prieten al tatei, care lucra la Victoria and Albert Museum, venise să examineze vaza şi o declarase autentică. Era porţelan de Meissen adevărat, opera marelui artist Höroldt, care o pictase în 1726. Fără îndoială, fusese cândva proprietatea regelui August. Deşi considerată cu mult mai valoroasă decât celelalte piese din casa Tallis, majoritatea obiecte de duzină colecţionate de bunicul Ceciliei, Jack Tallis ţinea ca vaza să fie folosită, spre a se onora memoria fratelui său. Nu trebuia să stea încuiată într-o vitrină de sticlă. Raţionamentul era următorul: dacă supravieţuise războiului, vaza va supravieţui şi familiei Tallis. Soţia sa nu-l contrazicea. Adevărul adevărat era că lui Emily Tallis nu-i prea plăcea vaza, oricât ar fi fost ea de valoroasă şi oricâte amintiri erau legate de ea. Micile siluete chinezeşti cu care era pictată, adunate ceremonios într-o grădină, în jurul unei mese, înconjurate de plante ornamentale şi de păsări incredibile, i se păreau preţioase şi enervante. Chinezăriile în general o plictiseau. Cecilia nu-şi formase o părere în această privinţă, deşi uneori se întreba cât ar fi putut lua pe vază la Sotheby's[2]. Vaza era respectată nu pentru măiestria cu care Höroldt folosise emailurile multicolore şi chenarele sau pentru împletitura albastră-aurie a frunzelor, ci pentru unchiul Clem, pentru vieţile salvate de el, pentru râul trecut de el la miezul nopţii şi moartea lui cu numai o săptămână înainte de armistiţiu. Florile – mai ales aceste flori de câmp – i se păreau Ceciliei un omagiu adecvat.

Strânse porţelanul rece cu ambele mâini, stând într-un picior şi deschizând cu celălalt uşile glisante. Când păşi afară, în lumină, mirosul pietrelor încălzite se ridică spre ea ca o îmbrăţişare caldă. Două rândunele zburau încrucişat pe deasupra artezienei şi trilul unei pitulici străpungea văzduhul din umbra noduroasă a giganticului cedru de Liban. Florile se legănau în briza blândă, gâdilându-i faţa în timp ce străbătu terasa şi coborî precautã cele trei trepte roase ce duceau la poteca de pietriş. Auzind-o venind, Robbie se întoarse brusc înspre ea.

— Eram dus pe gânduri, începu el să explice.

— Eşti drăguţ să-mi răsuceşti şi mie o ţigară bolşevică?

El azvârli restul ţigării pe care o fuma, luă cutia de tablă de pe vestonul aruncat în iarbă şi merse cu ea până la arteziană. Tăcură amândoi o vreme.

— Frumoasă zi, spuse ea, oftând.

El o privea cu suspiciune amuzată. Între ei doi exista ceva şi până şi Cecilia trebuia să recunoască în sinea ei că observaţia despre vreme sunase pervers.

— Cum e *Clarissa*?

El îşi privea degetele ce răsuceau ţigara.

— Plicticoasă.

— N-avem voie să spunem asta.

— Aş vrea să facă odată ceva.

— Va face. Iar cartea va fi din ce în ce mai bună.

Încetiniră pasul, apoi se opriră, ca el să poată finisa ţigareta răsucită pentru ea. Cecilia declară:

— Îl prefer oricând pe Fielding.

Îşi spuse că rostise o prostie. Robbie privea în depărtare, dincolo de parc, la vacile de lângă păduricea de stejari ce străjuia valea râului, unde ea alergase de dimineaţă. Poate credea că vorbeşte cu el codificat, transmiţându-i prin sugestie preferinţa ei pentru ceea ce era senzual şi plin de vitalitate. Dacă era aşa, atunci făcea, desigur, o greşeală şi ea se simţea stânjenită, neştiind cum să-l corecteze. Îi plăceau ochii lui, îşi spuse, combinaţia de portocaliu şi verde, devenită şi mai granuloasă în lumina soarelui. Îi plăcea că era atât de înalt. Era o combinaţie interesantă pentru un bărbat: inteligenţa şi masivitatea. Cecilia îşi pusese ţigareta între buze şi acum el i-o aprindea.

— Înţeleg ce vrei să spui, zise, în timp ce făceau ultimii paşi până la arteziană. Este mai multă viaţă în Fielding, dar psihologia lui este mult mai lipsită de rafinament decât a lui Richardson.

Ea aşeză vaza pe pământ, lângă treptele inegale ce duceau la bazinul de piatră al fântânii. Ultimul lucru de care

avea chef era o discuţie studenţească despre literatura secolului al optsprezecelea. Ea nu era câtuşi de puţin convinsă de lipsa de rafinament a lui Fielding sau de faptul că Richardson ar fi fost un psiholog mai bun, dar nu avea să se lase atrasă în acest joc al atacurilor, apărărilor şi definiţiilor. Se săturase de astfel de chestii, iar Robbie era prea tenace în susţinerea unui punct de vedere.

În loc de asta, rosti:

— Leon vine astăzi, ştiai?

— Am auzit eu ceva. E grozav.

— Vine cu un prieten, unul Paul Marshall.

— Milionarul de ciocolată! O, nu! Iar tu vrei să-i dai flori!

Cecilia zâmbi. Oare se prefăcea gelos ca să ascundă faptul că într-adevăr era? Nu mai putea să-l înţeleagă. Se îndepărtaseră unul de celălalt la Cambridge. Ar fi fost mult prea dificil să se întâmple altfel. Aşa că schimbă subiectul.

— Bătrânul zice că o să studiezi medicina, spuse ea.

— Analizez posibilitatea.

— Cred că eşti îndrăgostit de studenţie.

El îşi întoarse din nou privirea, dar de data asta numai pentru o secundă sau două, iar când se uită din nou la ea, Cecilia crezu că distinge o urmă de iritare. Oare-i vorbise de sus? Îi văzu din nou ochii, cu pete portocalii şi verzi, ca ale bilelor cu care se joacă băieţii. Când vorbi, vocea lui era absolut curtenitoare:

— Ştiu că ţie nu ţi-au plăcut niciodată chestiile astea, Cee. Dar cum altfel aş putea ajunge doctor?

— Tocmai asta voiam să spun. Încă şase ani. La ce bun?

El nu se supără. Ea era cea care exagera cu interpretarea, care era nervoasă în prezenţa lui, şi se supără pe ea însăşi. Dar îi răspunse la întrebare cu seriozitate:

— De fapt, nimeni n-o să mă angajeze ca arhitect peisagist. Nu vreau nici să fiu profesor, nici să devin funcţionar de stat. Iar medicina mă interesează…

Se întrerupse, fiindcă-i venise o idee:

— Să ştii că-i voi înapoia tatălui tău toţi banii. Aşa ne-am înţeles.

— Nu mă refeream deloc la bani.

O surprinse faptul că el crezuse că o interesează problema banilor. Câtă lipsă de generozitate din partea lui! Tatăl Ceciliei sponsorizase toată viaţa educaţia lui Robbie. Şi obiectase oare cineva vreodată? Crezuse că e numai o părere, dar de fapt avea dreptate: în comportarea lui Robbie din ultimul timp apăruse ceva enervant. Începuse s-o prindă pe picior greşit ori de câte ori avea ocazia. Acum două zile

sunase la soneria de la intrare – lucru ciudat în sine, fiindcă el se putea mişca prin toată casa în deplină libertate. Când o chemaseră jos, îl găsise afară, în faţa uşii, de unde o întrebase, cu un glas impersonal, dacă-i putea împrumuta o carte. Întâmplarea făcea ca Polly tocmai să spele, de-a buşilea, gresia din antreu. Robbie dăduse un adevărat spectacol: îşi scosese ghetele, deloc murdare, iar pe urmă, ca şi cum s-ar fi gândit mai bine, îşi scosese şi ciorapii şi păşise în vârful picioarelor, cu exagerare comică, pe podeaua udă. Tot ce făcea era menit să o ţină la distanţă. În momentul respectiv jucase rolul fiului servitoarei, venit cu o problemă în casa stăpânilor. Intraseră împreună în bibliotecă şi, după ce el îşi găsise cartea, Cecilia îl invitase să bea o cafea cu ea. Refuzul lui timid fusese o prefăcătorie; de fapt, era o persoană foarte sigură pe sine. Se simţise luată peste picior. Astfel refuzată, îl lăsase singur în bibliotecă, se întorsese în camera ei şi se întinsese pe pat, reluând *Clarissa*, lectură din care nu pricepea nici un cuvânt. Simţise cum o cuprindeau tot mai tare enervarea şi deruta. Fie că-şi bătea joc de ea, fie că o pedepsea – nu-şi dădea seama ce era mai rău. O pedepsea fiindcă la Cambridge făcuse parte din alte cercuri, fiindcă mama ei nu era femeie de serviciu, îşi bătea joc de ea pentru că obţinuse o medie modestă, asta cu toate că în realitate femeilor oricum nu li se acordau nici un fel de titluri.

Neîndemânatică, stânjenită de ţigara pe care încă o mai ţinea în mână, ridică vaza şi o ţinu în echilibru pe marginea bazinului. Ar fi fost mult mai normal să scoată florile din ea, dar era prea nervoasă ca să aibă răbdare. Palmele îi erau uscate şi fierbinţi, aşa că trebuia să strângă porţelanul în mâini mult mai puternic. Robbie tăcea, dar, după expresia feţei – un zâmbet forţat, întins, care nu-i deschidea buzele –, îşi dădu seama că-i părea rău de ceea ce-i spusese. Nici acest lucru n-o mângâia. În ultimul timp, aşa se întâmpla ori de câte ori stăteau de vorbă: unul sau celălalt făcea întotdeauna o greşeală şi apoi ar fi vrut să-şi retragă cuvintele. Nu era nici un pic de spontaneitate, nici un pic de stabilitate, nici o şansă de relaxare în conversaţiile lor. Toate erau numai înţepături, capcane şi întorsături stângace de frază, care o făceau să se dispreţuiască aproape la fel de mult cât îl detesta pe el, deşi nu se îndoia că vina era în cea mai mare parte a lui Robbie. Ea nu se schimbase, dar el fără îndoială că da. Robbie se distanţa acum tot mai mult de familia care fusese complet deschisă faţă de el şi-i dăruise totul. Numai din acest motiv – fiindcă se aştepta ca el să refuze şi prevedea cât ar fi fost de nefericită – nu-l invitase la cina din seara aceea. Dacă dorea distanţă, o să aibă câtă vrea.

Din cei patru delfini ale căror cozi sprijineau scoica pe care stătea pe vine Tritonul, cel mai apropiat de Cecilia avea gura înfundată cu muşchi şi alge. Globurile de piatră ale ochilor săi, mari cât nişte mere, erau de un verde fosforescent. Pe suprafeţele orientate spre nord, întregul grup statuar dobândise o patină albastru-verzuie, astfel că din anumite unghiuri, văzut într-o lumină mai slabă, Tritonul cel musculos părea că se află cu adevărat la o sută de leghe în adâncul mării. Bernini dorise, mai mult ca sigur, ca apa să picure muzical din scoica aceea mare, cu margini ondulate, în bazinul de dedesubt. Dar presiunea era atât de slabă încât apa luneca tăcută pe suprafaţa exterioară a scoicii, până la punctele de scurgere unde, profitoare, atârnau nişte fire mucilaginoase, ca stalactitele dintr-o peşteră de calcar. Bazinul avea o adâncime de peste trei picioare şi era curat. Fundul îi era scobit într-o piatră de un crem spălăcit, peste care se suprapuneau şi se întretăiau dreptunghiuri albe de lumină solară, ce unduiau pe suprafaţa apei.

Cecilia se gândise să se aplece peste parapet şi să ţină cu o mână florile din vază în timp ce o vâra, înclinată, în apă, dar Robbie, dornic să-şi răscumpere purtarea neprietenoasă, alese exact acel moment ca să-i sară în ajutor.

— Dă-mi-o mie, zise el, întinzând mâna. Ţi-o umplu eu. Tu ţine florile.

— Mă descurc, mulţumesc.

Deja aplecase vaza deasupra bazinului.

Dar el insistă.

— Uite, am prins-o.

O şi prinsese, într-adevăr; o ţinea strâns între degetul mare şi arătător.

— O să-ţi uzi ţigara, continuă el. Scoate florile.

Era o poruncă în care încercase să pună cât mai multă autoritate masculină. Efectul asupra Ceciliei a fost acela că a făcut-o să apuce vaza şi mai strâns. Nu avea nici timp şi, cu siguranţă, nici chef să-i explice că, prin cufundarea vazei în apă cu tot cu flori, va obţine mai uşor înfăţişarea naturală a aranjamentului floral pe care o dorea. Strânse vaza şi mai tare şi-şi răsuci corpul, îndepărtându-se de el. Dar băiatul nu se dădu bătut. Cu un zgomot ca de crenguţă frântă, o bucată din marginea vazei se frânse şi îi rămase în mână, apoi se sparse şi ea în două cioburi triunghiulare, care căzură în apă şi se duseră la fund încet, într-o mişcare sinusoidală, oprindu-se acolo, la câţiva inci depărtare unul de celălalt, sclipind în lumina răsfrântă.

Cecilia şi Robbie încremeniră în poziţiile în care îi surprinsese accidentul. Privirile li se întâlniră, iar ceea ce

văzu ea în amestecul biliar de verde şi portocaliu nu era nici surprindere, nici vinovăţie, ci un fel de provocare, poate chiar de triumf. Avu prezenţa de spirit să aşeze vaza spartă jos, pe treaptă, înainte de a medita la semnificaţia accidentului. Era o chestie irezistibilă, chiar delicioasă, fiindcă pe cât de gravă era fapta, pe atât de rău avea să o păţească Robbie. Vaza spartă însemna unchiul ei mort, fratele drag al tatei, războiul devastator, traversarea periculoasă a râului, valoarea ei mai presus de bani, eroismul şi bunătatea, toţi anii îngrămădiţi în spatele istoriei obiectului, până la geniul lui Höroldt şi până dincolo de el, la măiestria arcaniştilor[3] care reinventaseră porţelanul.

— Cretinule! Uite ce-ai făcut!

Robbie privi în apă, apoi din nou la ea şi clătină pur şi simplu din cap, ridicând o mână la gură. Prin gestul acela îşi asuma întreaga responsabilitate, dar ea îl urî pentru reacţia lui nepotrivită. El aruncă o privire înspre bazin şi oftă. Crezu o clipă că ea va face un pas înapoi şi va răsturna vaza, aşa că ridică un deget ca s-o prevină, fără să spună nimic. În loc de asta, începu să-şi desfacă nasturii cămăşii. Ea pricepu imediat ce intenţiona să facă. Intolerabil. Când intrase în casa lor îşi scosese pantofii şi şosetele, aşa că îi va arăta ea lui! Îşi aruncă sandalele din picioare, îşi descheie bluza, şi-o scoase, păşi afară din fustă şi se îndreptă spre zidul bazinului. El stătea cu mâinile în şolduri şi se uita cum Cecilia intră în apă, numai în desuuri. O pedepsea refuzând s-o ajute, refuzând să se reabiliteze. Apa neaşteptat de rece, care o făcu să icnească, era tot o pedeapsă de-a lui. Îşi ţinu răsuflarea şi se scufundă, lăsându-şi părul să se răsfire pe suprafaţa apei. Dacă s-ar îneca, l-ar pedepsi ea pe el.

După câteva secunde, când ieşi la suprafaţă cu câte un ciob în fiecare mână, el îşi dădu seama că nu era cazul să-i întindă mâna. Fragila nimfă albă, de pe care apa se scurgea mai frumos decât de pe cărnosul Triton, aşeză cu grijă bucăţile rupte lângă vază. Se îmbrăcă repede, vârându-şi cu dificultate braţele ude prin mânecuţele de mătase şi îndesând în fustă poalele bluzei neîncheiate. Ridică sandalele, şi le puse sub braţ, introduse cioburile în buzunarele fustei şi ridică vaza de jos. Făcea mişcări violente şi refuza să-i întâlnească privirea. El nu exista, era surghiunit – era şi asta o pedeapsă. Robbie rămase ţintuit locului, stingher, în timp ce ea se îndepărtă, călcând desculţă prin iarbă, şi el privi cum părul tinerei, acum mai întunecat la culoare, îi sălta greu pe umeri, udându-i bluza. Pe urmă se răsuci şi se uită în apă, să vadă dacă nu rămăsese vreo bucăţică de vază nedetectată.

Fundul nu se vedea bine, pentru că suprafaţa încreţită nu-şi recăpătase încă liniştea, iar tulburarea apei era influenţată de spiritul furiei Ceciliei, care mai persista în aer. Robbie îşi aşeză palma pe apă, ca pentru a o potoli. Între timp, Cecilia dispăruse în casă.

1. După numele lui James şi Robert Adam, arhitecţi englezi din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

2. Cunoscută casă de licitaţie londoneză.

3. *Arcanişti* – termen folosit în secolul al XVIII-lea pentru a-i desemna pe europenii care deţineau sau pretindeau că deţin secretul fabricării unor anumite tipuri de vase (în special al porţelanului veritabil), deţinut doar de chinezi. Secretul este descoperit cu adevărat în Saxonia, în 1707, unde apare apoi şi prima fabrică, în 1710, la Meissen. Termenul vine din latinescul *arcanum* – taină, secret (n.r.).

Trei

Potrivit afişului din hol, data premierei la *Suferinţele Arabellei* era la numai o zi după prima repetiţie. Totuşi nu era uşor pentru dramaturgul-regizor să găsească timp liber pentru o muncă atât de intensă. Ca şi în după-amiaza precedentă, cea mai grea problemă era alcătuirea distribuţiei. Peste noapte, îndărătnicul tată al Arabellei, Jackson, făcuse pipi în pat, aşa cum li se întâmplă adesea băieţilor speriaţi, aflaţi departe de casă, şi fusese obligat, conform concepţiilor curente, să-şi ducă pijamaua şi cearşafurile jos la spălătorie şi să le spele personal, cu mâna, sub supravegherea lui Betty, care primise instrucţiuni să rămână rece şi neînduplecată. Acest lucru nu-i fu prezentat băiatului drept o pedeapsă, ideea fiind ca subconştientul său să înveţe că, pe viitor, astfel de scăpări vor duce inevitabil la neplăceri şi la muncă grea, dar el, stând aşa în faţa albiei imense de piatră care îi venea până la piept, cu clăbucii urcându-i pe braţele goale şi udându-i mânecile suflecate, cu cearşafurile ude la fel de grele ca un câine mort şi cu un sentiment de catastrofă generală ce-i paraliza voinţa, nu avea cum să nu se simtă pedepsit. Din când în când, Briony cobora să vadă cât progresase. I se interzisese să-l ajute, iar Jackson, evident, nu mai spălase în viaţa lui nimic. Cele două săpuniri, nenumăratele clătiri şi epuizanta storcere la manivelă, cu ambele mâini, precum şi cele cincisprezece minute care au urmat, când tremurase la masa din bucătărie, înghiţind pâine cu unt şi un pahar cu apă, furaseră mai bine de două ore din timpul repetiţiei.

Când Hardman intră în casă din arşiţa dimineţii ca să-şi bea halba de bere, Betty îi spuse că îi ajungea până peste cap faptul că trebuia să gătească friptura pentru cină pe o astfel de vreme, că ea, personal, considera că tratamentul aplicat copilului era prea aspru şi că ea i-ar fi administrat câteva palme usturătoare peste fund şi ar fi spălat singură cearşafurile. O asemenea pedeapsă i-ar fi convenit lui Briony, fiindcă dimineaţa se scurgea în neant. Când mama ei coborî ca să se asigure personal că misiunea fusese îndeplinită, participanţii trăiră, inevitabil, un sentiment de uşurare, iar în mintea doamnei Tallis se cuibări un strop de vinovăţie

neexprimată, aşa că, atunci când Jackson întrebă cu vocea pierită dacă avea, vă rog frumos, voie să se scalde în bazin şi dacă putea veni şi fratele lui cu el, dorinţa îi fu îndeplinită pe loc, iar protestele lui Briony fură ignorate cu generozitate, ca şi cum ea ar fi fost aceea care îl supunea pe bietul băiat la felurite calvaruri. Aşa că băieţii înotară, după care, fireşte, urmă prânzul.

Repetiţiile continuaseră şi în lipsa lui Jackson, subminate însă de imposibilitatea de a juca prima scenă importantă, cea în care Arabella le spune părinţilor adio, iar Pierrot era mult prea îngrijorat de soarta fratelui său, expediat acolo jos, în măruntaiele clădirii, ca să-l poată juca bine pe antipaticul conte străin. Orice i se întâmpla lui Jackson avea să i se întâmple în viitor şi lui Pierrot. El se ducea des la closetul de la capătul coridorului.

Văzând-o pe Briony că se întoarce dintr-o vizită la spălătorie, o întrebă:

— A încasat bătaia?

— Încă nu.

Ca şi fratele său, Pierrot avea talentul de a face ca replicile pe care le rostea să pară lipsite de noimă. Când începu, intonă şirul de cuvinte ca la strigarea catalogului:

— Crezi-că-poţi-scăpa-din-ghearele-mele.

— Toţi-prezenţi-nici-un-absent.

— E o-ntrebare, îl întrerupse Briony. Cum de nu vezi? Ridici vocea la sfârşit.

— Ce vrei să spui?

— Vezi? Acum ai intonat corect. Porneşti de jos şi termini la înălţime. E o *întrebare*.

Băiatul înghiţi în sec, inspiră adânc şi mai încercă o dată, strigând de data asta catalogul pe o scară cromatică ascendentă.

— La sfârşit! Ridici vocea numai la sfârşit!

Din nou o strigare de catalog la fel de monotonă, cu o rupere de registru, un fel de „holari-o“, pe ultima silabă.

În dimineaţa aceea, Lola intrase în camera copiilor în postura unui adult, cum se şi considera în adâncul inimii ei. Purta pantaloni de flanelă gofraţi, umflaţi la şolduri şi evazaţi la glezne, şi un pulovăraş de caşmir cu mâneci scurte. Alte semne ale maturităţii erau un guler tare de catifea, cu perle minuscule, buclele roşcate adunate la ceafă şi strânse într-o agrafă cu smaragde, trei brăţări lungi de argint pe încheietura pistruiată şi faptul că, la cea mai mică mişcare, răspândea în jur miros de trandafiri. Aerul ei de superioritate era cu atât mai evident cu cât şi-l înfrâna mai tare. Reacţiona flegmatic la sugestiile lui Briony, îşi rostea replicile – pe care parcă le

învăţase peste noapte – suficient de expresiv şi-şi încuraja blând frăţiorul, fără să încalce prerogativele regizoarei. Era ca şi cum Cecilia sau însăşi mama fetelor s-ar fi înduplecat să petreacă puţin timp cu cei mici, jucând în piesă, şi s-ar fi străduit să nu-şi arate cu nici un preţ plictiseala. Ceea ce lipsea era o cât de mică demonstraţie de entuziasm copilăresc neinhibat. Aseară, când Briony le arătase verişorilor casa de bilete şi cutia pentru colectă, gemenii se încăieraseră pentru a obţine rolurile cele mai consistente, dar Lola îşi încrucişase braţele pe piept şi emisese nişte complimente pompoase, adulte, cu o jumătate de zâmbet, prea opac pentru a lăsa să se vadă ironia:

— Ce minunat! Cât de inteligent din partea ta, Briony, să te gândeşti la asta! Chiar le-ai făcut singură pe toate?

Briony bănuia că manierele ireproşabile ale verişoarei sale ascundeau o intenţie duşmănoasă. Poate că Lola spera ca gemenii, în nevinovăţia lor, să facă praf piesa, iar ea să nu fie nevoită să facă altceva decât să stea şi să se uite.

Aceste suspiciuni imposibil de dovedit, detenţia lui Jackson în spălătorie, catastrofala dicţie a lui Pierrot şi căldura colosală a dimineţii o îngrijorau serios pe Briony. O enerva şi să se vadă spionată din prag de Danny Hardman. Cineva ar fi trebuit să-i ceară să-şi vadă de drum. Nu reuşea să străpungă zidul detaşării Lolei, nici să extragă de la Pierrot inflexiunile comune ale vorbirii normale. Ce uşurare, deci, să se vadă singură în camera copiilor! Lola anunţase că trebuie să-şi refacă pieptănătura, iar fratele ei o luase la picior pe coridor, către closet sau poate mai departe.

Briony se aşeză pe podea, cu spatele la unul dintre dulapurile-jucărie înalte, construite în perete, şi-şi făcu vânt cu manuscrisul piesei. Casa era cufundată într-o linişte totală. De jos nu se auzea nici o voce, nici un zgomot de paşi, nici un gâlgâit de ţevi. În spaţiul dintre ferestre, o muscă prizonieră renunţase să se mai zbată, iar trilurile limpezi ale păsărilor de afară se topiseră de căldură. Îşi ridică genunchii drept în faţă şi lăsă faldurile rochiei albe de muselină şi colăceii dragi, familiari, de piele din jurul genunchilor să-i umple vederea. S-ar fi cuvenit să-şi schimbe rochia azi dimineaţă. Se gândi acum că ar trebui să acorde mai multă atenţie înfăţişării sale, aşa cum făcea Lola. A nu o face era un semn de copilărie. Dar ce eforturi presupunea! Liniştea îi ţiuia în urechi, iar vederea i se tulburase uşor. Mâinile ei, lăsate în poală, păreau neobişnuit de mari şi totodată îndepărtate, ca şi cum le-ar fi privit de la o distanţă imensă. Ridică o mână şi-şi îndoi degetele, întrebându-se, cum mai făcuse de nenumărate ori, prin ce minune acest lucru, această

maşină de apucat, acest păianjen cărnos cu care i se termina braţul ajunsese în posesia ei şi o asculta fără crâcnire. Sau poseda o frântură de viaţă proprie? Îndoi un deget, apoi îl destinse. Misterul se ascundea în clipa premergătoare mişcării, când intenţia ei prindea viaţă. Ca spargerea unui val. Dacă s-ar înălţa pe coamă, îşi spuse, ar afla, poate, propriul ei secret, acea parte a fiinţei sale care deţinea de fapt puterea. Îşi aduse arătătorul mai aproape de faţă şi îl privi fix, îndemnându-l să mişte. Degetul nu se mişcă, fiindcă ea se prefăcea doar, nu era pe deplin serioasă, şi pentru că a-l face să mişte prin voinţă sau a te pregăti să-l mişti nu era tot una cu a-l mişca. În cele din urmă, când îl îndoi, acţiunea parcă pornise chiar din deget, iar nu dintr-o porţiune a creierului. Când ştia degetul să se mişte, când ştia ea să-l mişte? Era imposibil să se surprindă asupra faptului. Se întâmpla fie una, fie alta. Nu se vedea nici un tiv, nici o cusătură, şi totuşi ştia că sub ţesutul catifelat şi neted al pielii se afla sinele ei real – sufletul? –, care luase hotărârea să mai termine cu prefăcătoriile şi-i dăduse comanda finală în acest sens.

Aceste gânduri erau pentru ea la fel de familiare şi de reconfortante ca şi configuraţia precisă a genunchilor ei, ca înfăţişarea lor identică, dar concurentă, simetrică şi totodată reversibilă. Un gând ducea întotdeauna la altul, un mister genera unul nou. Să fi fost toată lumea la fel de vie ca ea? Bunăoară, îi păsa surorii ei de ea însăşi, era ea la fel de valoroasă pentru ea însăşi ca Briony pentru sine? A fi Cecilia era o chestie la fel de palpitantă ca şi a fi Briony? Avea şi sora ei un sine real, ascuns sub o coamă de val pulverizată? Îşi petrecea şi ea timpul meditând la asta, ţinând un deget întins în faţa ochilor? Proceda toată lumea la fel, inclusiv tatăl ei, Betty sau Hardman? Dacă răspunsul era afirmativ, atunci lumea, lumea socială, era insuportabil de complexă, fiindcă existau două miliarde de voci, iar gândurile fiecăruia se străduiau să-şi afirme importanţa egală şi pretenţiile fiecăruia de la viaţă erau la fel de intense şi fiecare se considera unic, deşi de fapt nimeni nu era unic. Te puteai îneca în atâta lipsă de relevanţă. Dar dacă răspunsul era negativ, însemna că Briony era înconjurată de automate, destul de inteligente şi de plăcute pe dinafară, dar lipsite de acel luminos şi privat sentiment *interior* pe care îl avea ea. Situaţie sinistră, care te condamna la singurătate, dar, totodată, improbabilă. Căci, deşi îi jignea pasiunea pentru ordine, ştia că era zdrobitor de probabil ca toată lumea să aibă gânduri asemănătoare cu ale ei. Era conştientă de acest lucru, dar numai într-un mod destul de abstract. Nu-l simţea ca pe un fapt real.

Şi repetiţiile îi jigneau pasiunea pentru ordine. Lumea suficientă sieşi pe care o conturase cu linii clare şi perfecte era acum desfigurată de mâzgăleala altor minţi, a altor necesităţi. Timpul însuşi, atât de simplu de secţionat pe hârtie în acte şi scene, fugea chiar în momentul ăsta de ea, devenind incontrolabil. Poate că nu-l va obţine din nou pe Jackson decât după prânz. Leon şi prietenul său urmau să sosească spre sfârşitul după-amiezii, poate chiar mai devreme, iar reprezentanţia fusese stabilită pentru ora şapte. Şi nu făcuseră încă nici o repetiţie întreagă, gemenii erau nişte ageamii în ale interpretării, nu ştiau nici măcar să vorbească, Lola acaparase rolul ce i se cuvenea de drept lui Briony, totul îi scăpa de sub control şi era ridicol de cald. Fata se zvârcoli de ciudă şi se ridică în picioare. Praful de pe stinghia din jurul pereţilor îi murdărise mâinile şi spatele rochiei. Cufundată în gânduri, îşi şterse palmele de poala rochiei, ducându-se la fereastră. Cel mai simplu mod de a-l influenţa pe Leon ar fi fost să-i scrie o povestire pe care să i-o înmâneze personal şi să-l privească citind-o. Literele titlului, coperta ilustrată, paginile *legate* – în acest unic cuvânt simţea atracţia formei precise, limitate şi controlabile, la care renunţase când se hotărâse să compună o piesă de teatru. O povestire ar fi fost directă şi simplă şi n-ar fi permis nimănui să se interpună între ea şi cititor, n-ar fi existat nici un intermediar al ambiţiei şi incompetenţei sale personale, nici un fel de presiune a timpului, nici o limitare a resurselor. Într-o povestire nu trebuia decât să doreşti, nu trebuia decât să scrii pe hârtie şi aveai o lume a ta; într-o piesă erai silită să te mulţumeşti cu ceea ce aveai la îndemână – nu aveai nici cai, nici uliţe de sat, nici litoral. Nici cortină. I se părea atât de evident acum, când era prea târziu: o povestire era o formă de telepatie. Înşirând simboluri pe pagină cu peniţa, putea transmite gânduri şi sentimente din mintea ei în mintea cititorului. Era un proces magic, dar atât de banalizat că nimeni nu se mai minuna. Citirea şi înţelegerea unei propoziţii erau acelaşi lucru. Ca şi în cazul îndoirii degetului, între cele două acţiuni nu se găsea nimic. Nu exista o pauză pe timpul căreia simbolurile să fie decodate. Citeai cuvântul *castel* şi iată castelul, văzut de la o distanţă oarecare, cu pădurea îmbrăcată într-un veşmânt văratic întrezărindu-se în jurul lui, cu aerul albăstrui şi moale în care se înălţa fumul din vatra potcovarului, cu drumeagul pietruit ce se îndepărta, şerpuind, printre umbrele verzi…

Se oprise în faţa unuia dintre geamurile larg deschise ale camerei copiilor şi probabil că zărise ce se petrecea acolo jos cu câteva minute înainte de a realiza ce se întâmplă acolo.

Era o scenă care s-ar fi potrivit bine – cel puţin de la distanţă – cu imaginea castelului medieval. La câteva mile de domeniul Tallis se înălţau dealurile din Surrey, cu legiunile lor imobile de stejari vânjoşi, cu frunza crestată, ale căror nuanţe de verde erau îndulcite de pâcla lăptoasă produsă de arşiţă. Apoi, mai aproape, venea parcul domeniului, astăzi cu o înfăţişare mai sălbatică, semănând cu o savană pârjolită de soare, în care copacii izolaţi aruncau umbre scurte şi aspre, iar iarba lungă prinsese deja galbenul leonin al miezului de vară. Şi mai aproape, dincoace de balustradă, erau straturile de trandafiri şi dincoace de ele arteziana cu Tritonul. În picioare, lângă zidul bazinului fântânii, se afla sora sa, iar drept în faţa ei Robbie Turner. Poziţia acestuia, cu picioarele îndepărtate şi capul uşor dat pe spate, avea în ea ceva protocolar. O cerere în căsătorie. Acest lucru n-ar fi surprins-o pe Briony. Scrisese cândva o poveste în care un umil tăietor de lemne salvase de la înec o prinţesă şi sfârşise prin a se însura cu ea. Ceea ce vedea acum se potrivea întocmai. Robbie Turner, fiul unic al unei slujnice umile, fără tată, Robbie, care fusese ţinut la şcoală şi la universitate de către tatăl lui Briony, care dorise să se facă arhitect peisagist şi acum intenţiona să urmeze medicina, avea îndrăzneala şi ambiţia de a cere mâna Ceciliei. Totul era absolut logic. Asemenea salturi peste barierele sociale erau substanţa din care se confecţionau poveştile romantice cotidiene.

De neînţeles însă era faptul că Robbie îşi ridica acum imperativ braţul, ca şi cum ar fi dat un ordin pe care Cecilia nu îndrăznea să-l ignore. Extraordinar era că ea nu opunea nici cea mai mică rezistenţă. La insistenţele lui, îşi lepădă hainele în mare viteză. Deja îşi scosese bluza, acum lăsă să-i cadă fusta şi păşi peste ea, în timp ce el privea nerăbdător, cu mâinile în şolduri. Ce putere stranie o fi avut asupra ei? Şantaj? Ameninţări? Briony îşi acoperi faţa cu palmele şi se îndepărtă cu un pas de fereastră. Ar fi trebuit să închidă ochii, îşi spuse, ca să nu fie martora ruşinii îndurate de surioara ei. Dar era cu neputinţă, fiindcă surprizele se ţineau lanţ. Cecilia, care-şi păstrase – din fericire – lenjeria pe ea, se urcă în bazin, stând acolo cu apa până la talie, se prinse de nas… şi dispăru. Rămăseseră numai Robbie, hainele aruncate pe pietriş şi, mai încolo, parcul tăcut şi dealurile albastre, îndepărtate.

Secvenţele erau ilogice: scena înecului, terminată cu o salvare, ar fi trebuit să preceadă cererea în căsătorie. Acesta fu ultimul gând al lui Briony înainte de a recunoaşte că nu înţelege nimic şi că trebuie să vadă ce o să se mai întâmple. Neobservată, de la înălţimea a două etaje, cu avantajul unei

lumini solare lipsite de ambiguitate, avea un acces privilegiat, care sărea peste ani, la comportamentul adulţilor în cazul unor ritualuri şi convenţii despre care deocamdată nu ştia nimic. Era clar, lucruri de felul acesta se întâmplau mereu. Chiar în clipa când scăfârlia surorii sale ieşi la suprafaţă – mulţumesc lui Dumnezeu! –, Briony avu pentru prima dată revelaţia vagă că de acum înainte nu vor mai exista pentru ea basme cu prinţese şi castele, ci doar ciudăţenia lui aici şi acum, ciudăţenia lucrurilor care se întâmplau între oameni, între oamenii obişnuiţi, cunoscuţi de ea, şi a puterii pe care o aveau ei unii asupra altora şi a uşurinţei cu care puteai să interpretezi totul greşit, dar complet greşit! Cecilia ieşise din bazin. Îşi aranja acum fusta şi, cu dificultate, îşi trăgea bluza pe pielea udă. Se răsuci brusc şi luă din umbra deasă a zidului fântânii o vază de flori neobservată de Briony până atunci, după care porni spre casă cu ea în braţe. Nu schimbă nici un cuvânt cu Robbie şi nici măcar nu aruncă vreo privire în direcţia lui. El se uită acum lung la apă, apoi se îndepărtă cu paşi mari, desigur satisfăcut, pe după colţul casei. Scena se golise dintr-odată. Pata udă de pe pământ, unde stătuse Cecilia când ieşise din bazin, era unica dovadă că se întâmplase ceva.

Briony îşi propti spatele de perete şi examină camera copiilor fără s-o vadă. Era tentată să dramatizeze ceea ce văzuse şi să insufle magie scenei, privind-o ca pe un tablou realizat numai pentru ea, cu o morală doar pentru ea, dar învăluită încă în mister. Însă ştia foarte bine că, şi dacă nu s-ar fi aflat la fereastră în momentul respectiv, scena tot ar fi avut loc, pentru că nu era câtuşi de puţin legată de ea. Numai întâmplarea o călăuzise spre fereastră. Nu mai era vorba de un basm, ci de lumea reală, adultă, în care broscoii nu vorbeau cu prinţesele şi unicele mesaje erau cele emise de oameni. O tenta şi să dea fuga în camera Ceciliei şi să-i ceară o explicaţie. Rezistă tentaţiei, deoarece dorea să exploreze de una singură fiorul slab al posibilităţii pe care-l simţise mai înainte, înfrigurarea inexplicabilă produsă de perspectiva pe care aproape că o definise, cel puţin din punct de vedere emoţional. Definiţia avea să se rafineze odată cu trecerea anilor. Trebuia să accepte că era posibil să-i fi atribuit mai mult discernământ decât era firesc sinelui ei de numai treisprezece ani. În momentul respectiv, se prea putea ca gândurile să nu fi luat forma precisă a cuvintelor şi ea să fi trăit doar sentimentul nerăbdării de a începe din nou să scrie.

În camera copiilor, aşteptând reîntoarcerea verişorilor, îşi spuse că ar putea scrie o scenă ca aceea de lângă fântână şi ar putea introduce un observator ascuns, cum fusese ea

însăşi. În mintea ei se vedea repezindu-se în cameră, luând un blocnotes nou-nouţ, cu foi liniate, şi stiloul ei lucios, de bachelită. Vedea frazele simple, acumulare de simboluri telepatice, ţâşnind din vârful peniţei. Ar fi putut descrie scena de trei ori, din trei puncte de vedere diferite. Ceea ce o înflăcăra era perspectiva libertăţii, posibilitatea de a scăpa de veşnica bătălie dintre bine şi rău, dintre eroi şi ticăloşi. Nici una dintre cele trei relatări nu ar fi fost rea, dar nici neapărat bună. Nu trebuia să emită o judecată. Nu era necesară prezenţa unei morale. Tot ce avea de făcut era să înfăţişeze minţi separate, tot atât de vii ca şi a ei, luptându-se cu ideea că şi alte minţi erau la fel de vii. Nu numai ticăloşia şi intrigile îi făceau pe oameni nefericiţi, ci şi confuzia şi neînţelegerea şi, mai ales, neputinţa de a înţelege adevărul simplu că şi alţii sunt la fel de reali ca şi tine. Şi numai într-o povestire puteai pătrunde în toate minţile astea diferite ca să arăţi că sunt egale ca valoare. Aceasta era unica morală de care avea nevoie o povestire.

Peste şase decenii avea să relateze cum, la vârsta de treisprezece ani, începând să scrie, parcursese toată istoria literaturii, începând cu poveşti derivate din tradiţia europeană a basmelor populare, trecând prin drama cu scop moral mărturisit, pentru a ajunge la un realism psihologic obiectiv, descoperit de ea însăşi într-o dimineaţă specială din perioada valului de căldură din 1935. Fiind pe deplin conştientă de faptul că se auto-mitologiza, avea să imprime povestirii sale un ton autoironic, eroi-comic. Proza ei se distingea prin amoralitate şi, ca toţi autorii frământaţi de o întrebare obsesivă, se simţea obligată să creeze o tramă narativă, o intrigă a dezvoltării ei ca autor, care conţinea şi momentul când devenise ea însăşi o scriitoare recognoscibilă prin stil. Ştia că n-ar fi fost corect să vorbească despre dramele ei la plural, că autoironia o distanţa de copilul serios şi meditativ care fusese şi că lucrul pe care-l invoca în memorie nu era atât dimineaţa aceea de demult, ci mai curând diferitele relatări pe care le brodase pe marginea ei. Nu era exclus ca acea contemplare a degetului îndoit, ideea insuportabilă că mai existau şi alte minţi şi ideea superiorităţii povestirilor faţă de piesele de teatru să fi fost gânduri care-i trecuseră prin cap în zile diferite. Mai ştia şi că tot ceea ce se întâmplase de fapt îşi extrăgea semnificaţia din opera ei publicată, că, în lipsa acesteia, ar fi fost îngropat în uitare.

Totuşi nu se putea dezice complet de ea însăşi. Nu încăpea nici o îndoială că trăise în ziua aceea un fel de revelaţie. Când fetiţa se înapoie la fereastră şi se uită afară, pata udă de lângă fântână se uscase. Din scena mută

desfăşurată lângă fântâna arteziană nu mai rămăsese decât ceea ce supravieţuise în memorie, în trei amintiri separate, dar suprapuse. Adevărul devenise la fel de spectral ca şi născocirea. Putea începe chiar acum, aşternând pe hârtie ceea ce văzuse, primind provocarea prin refuzul de a-şi condamna sora pentru şocanta – deşi nu totala – ei goliciune, exhibată în plină zi şi atât de aproape de casă. Apoi scena putea fi repetată, văzută prin ochii Ceciliei, iar la urmă prin ai lui Robbie. Dar nu sosise încă vremea să înceapă. Briony avea un sentiment puternic al datoriei şi un puternic instinct al ordinii: trebuia să ducă la bun sfârşit ceea ce începuse. Se aflau în plină repetiţie, trebuia să sosească Leon, toată familia aştepta spectacolul de deseară. Ar trebui să se mai ducă o dată până jos, la spălătorie, să vadă dacă încercările la care fusese supus Jackson se sfârşiseră. Scrisul putea aştepta până se elibera de toate obligaţiile.

Patru

Cecilia nu socoti că vaza este reparată decât după-amiaza târziu. Se copsese la soare pe o măsuţă de lângă geamul dinspre sud al bibliotecii, iar acum tot ce se mai vedea în smalţ erau trei linii fine, ondulate, unindu-se ca nişte râuri dintr-un atlas. Nimeni nu va băga de seamă. Străbătând biblioteca, cu vaza ţinută în ambele mâini, auzi un zgomot pe care-l interpretă ca fiind un lipăit de tălpi goale pe gresia de pe coridorul din faţa încăperii. După ce se încăpăţânase mai multe ore să nu se gândească deloc la Robbie Turner, i se păru scandalos că el intrase din nou în casă fără şosete în picioare. Păşi afară pe coridor, hotărâtă să-i înfrunte obrăznicia sau batjocura, dar persoana peste care dădu era surioara ei, aflată într-o stare de agitaţie evidentă. Pleoapele îi erau roşii şi umflate şi îşi pişca buza de sus cu degetul mare şi arătătorul, un vechi semnal prin care Briony anunţa că e pe cale să izbucnească într-un plâns zdravăn.

— Briony! Ce s-a întâmplat?

De fapt, ochii surioarei erau uscaţi şi ea îi coborî puţin ca să privească vaza, după care îşi văzu de drum spre locul în care stătea şevaletul cu afişul ce conţinea titlul multicolor al piesei şi un montaj de scene pictate în acuarelă, în maniera lui Chagall, grupate în jurul literelor: părinţii înlăcrimaţi făcând cu mâna, galopul pe lumina lunii până la ţărm, eroina bolnavă în pat, o nuntă. Briony se opri în faţa afişului şi apoi, cu o singură smucitură oblică, violentă, sfâşie din el mai bine de jumătate, lăsând bucata ruptă să cadă pe jos. Aşezând vaza pe podea, Cecilia se repezi să salveze bucata de afiş înainte ca sora ei s-o calce în picioare. Nu era pentru întâia oară că o oprea pe Briony de la autodistrugere.

— Surioara mea dragă! Gemenii sunt de vină?

Dorea să-şi aline surioara, fiindcă Ceciliei îi plăcuse întotdeauna s-o giugiulească pe mezina familiei. Când Briony fusese mică şi chinuită de coşmaruri – ţipetele alea teribile din miez de noapte –, Cecilia intra în camera ei şi o trezea. *Întoarce-te!* îi şoptea. *Nu-i decât un vis. Întoarce-te!* După aceea o purta pe braţe până în patul ei. Acum ar fi dorit să-şi petreacă braţul pe după umerii lui Briony, dar sora mai mică nu se mai trăgea de buza inferioară, ci se îndepărtase

până la uşa de la intrare, unde-şi ţinea mâna pe clanţa de alamă în formă de cap de leu, lustruită de doamna Turner în după-amiaza aceea.

— Verişorii sunt cretini. Dar asta nu-i singura problemă. Mai e şi…

Vocea i se stinse, fiindcă Briony nu era sigură că-i putea încredinţa surorii sale taina revelaţiei sale recente.

Cecilia netezi triunghiul de hârtie cu margini neregulate, spunându-şi că surioara ei se schimba văzând cu ochii. Ar fi fost mai bucuroasă ca Briony să plângă şi să se lase mângâiată pe şezlongul tapiţat cu mătase din salon. Dezmierdările şi gungurelile liniştitoare i-ar fi prins bine chiar şi ei, Ceciliei, după o zi plină de frustrări, ale cărei încâlciri de sentimente diverse prefera deocamdată să nu le analizeze. Dacă s-ar fi ocupat de problemele lui Briony, cu mângâieri şi cuvinte drăgăstoase, ar fi reuşit să-şi recapete controlul asupra ei însăşi. Acum însă nefericirea fetei mai mici conţinea un dram de independenţă. Îi întorsese spatele şi deschidea larg uşa.

— Dar care-i atunci necazul?

Cecilia distinse nota imploratoare din propria sa voce.

În spatele surorii ei, mult dincolo de lac, aleea străbătea parcul într-o linie curbă, se îngusta şi se îndrepta pe terenul în pantă spre punctul unde creştea o formă minusculă, cu contururile dislocate de aerul fierbinte, pe urmă pâlpâia şi părea că se îndepărtează. Era probabil Hardman, care se declarase prea bătrân ca să înveţe să şofeze şi-i aducea pe oaspeţi cu trăsura.

Briony, răzgândindu-se, se întoarse spre sora ei:

— Toată treaba asta este o greşeală, începu ea. Este…

Inspiră adânc şi-şi întoarse privirea, semn, simţi Cecilia, că un cuvânt de dicţionar avea să fie folosit pentru prima oară.

— Este un *genre* greşit, zise fata.

Cecilia îşi dădu seama că Briony pronunţase cuvântul pe franţuzeşte, monosilabic, dar fără să izbutească să graseieze.

— Jean? strigă după ea Cecilia. Ce vrei să spui?

Dar Briony se îndepărtă şchiopătând, călcând cu tălpile ei albe şi moi pe pietrişul încins.

Cecilia intră în bucătărie să umple vaza cu apă, apoi o luă cu ea sus, în camera sa, ca să recupereze florile din lavabou. Când le trânti în vază, ele refuzară din nou să se aranjeze în dezordinea artistică dorită de ea. În loc de asta, se învârtiră în vază până formară un model voit ordonat, cu tulpinile mai înalte distribuite egal în jurul marginii. Ridică toate florile şi le lăsă din nou să cadă, iar ele formară iarăşi

un aranjament ordonat. Dar ce importanţă avea? Era greu să-ţi imaginezi că acest domn Marshall se va plânge de aşezarea prea simetrică a florilor din vaza de la capătul patului său. Duse aranjamentul floral sus, la etajul al doilea, în încăperea cunoscută sub numele de „camera mătuşicii Venus“, şi puse vaza pe un scrin de lângă patul cu patru stâlpi, îndeplinindu-şi astfel micuţa misiune încredinţată de mama ei azi dimineaţă, acum opt ore.

Totuşi nu ieşi imediat, fiindcă odaia îi plăcea, nefiind încărcată cu obiecte personale. De fapt, în afară de dormitorul lui Briony, era unicul dormitor ordonat din toată casa. Era şi răcoare aici, acum că soarele trecuse de partea cealaltă a casei. Toate sertarele erau goale, iar pe suprafeţele goale nu vedeai nici măcar vreo urmă de degete. Ştia că albeaţa cerşafurilor era impecabilă sub cuvertura de creton. Se simţi tentată să-şi vâre mâna sub aşternuturi, ca să le pipăie, dar se înfrână şi mai făcu doi paşi spre centrul camerei lui Marshall. La piciorul patului cu baldachin, o sofa Chippendale fusese netezită cu atâta grijă încât ar fi fost un sacrilegiu să te aşezi pe ea. Aerul era îndulcit de mirosul de ceară şi, în lumina de culoarea mierii, suprafeţele luciose ale mobilierului parcă vălureau şi respirau. Cum apropierea de obiecte îi modifica unghiul privirii, petrecăreţii de pe capacul unei antice lăzi de zestre parcă schiţară nişte paşi de dans. Probabil că doamna Turner trecuse pe acolo în dimineaţa aceea. Cecilia alungă, cu o strângere din umeri, legătura ei cu Robbie, pe care mintea sa dorea s-o facă. Faptul că se afla acolo era o încălcare a teritoriului altuia, de vreme ce viitorul ocupant al camerei se afla la numai câteva sute de yarzi depărtare.

De unde stătea acum, de la fereastră, vedea că Briony trecuse podeţul spre insulă, o luă de-a lungul malului năpădit de iarbă şi curând dispăru printre arborii de pe margine, care ascundeau templul de pe insulă. Ceva mai departe, Cecilia distingea cu dificultate două siluete cu pălării pe cap, şezând pe bancheta din spatele lui Hardman. Pe urmă zări şi o a treia siluetă, pe care n-o observase la început, mergând cu paşi lungi pe alee, în întâmpinarea trăsuricii. Era, fără îndoială, Robbie Turner, care mergea spre casă. El se opri şi, cum oaspeţii se apropiau, conturul lui se contopi cu al lor. Cecilia îşi imagină scena: bătăile pe umăr, pumnii daţi, în glumă, în piept. O deranja faptul că fratele ei nu ştia că Robbie se afla în dizgraţie şi se îndepărtă de geam cu un mic plescăit exasperat, pornind spre camera sa în căutarea unei ţigări.

Îi mai rămăsese un pachet, pe care-l găsi abia după câteva minute de răscolire enervată prin harababura din

camera ei, în buzunarul unui capoţel albastru de mătase, aruncat pe podeaua băii. Aprinse ţigara în timp ce cobora scările spre hol, ştiind că n-ar fi îndrăznit s-o facă dacă tatăl ei ar fi fost acasă. El avea idei ferme despre unde şi când se cuvine să fie văzută o femeie fumând: nu pe stradă, nici în vreun loc public, nu când intră într-o încăpere, nu când stă în picioare şi numai atunci când i se oferă o ţigară, în nici un caz din proviziile personale. Aceste norme erau pentru el la fel de evidente ca şi justiţia naturală. Cei trei ani petrecuţi în lumea sofisticată de la Girton[1] nu-i oferiseră Ceciliei şi curajul de a-şi înfrunta tatăl. Înţepăturile ironice cu care şi-ar fi tratat prietenii se volatilizau în prezenţa lui şi auzea cum propria ei voce se subţia când încerca să-l contrazică, chiar cu blândeţe. De fapt, se simţea prost ori de câte ori se pomenea pe o poziţie diferită de a tatălui ei, indiferent de subiect, fie el şi un amănunt domestic nesemnificativ, şi nimic din ceea ce făcuse marea literatură universală ca să-i modifice sensibilitatea, nici una dintre lecţiile practice de exersare a spiritului critic n-o puteau elibera de atitudinea ei supusă. A fuma pe scara interioară în timp ce tatăl ei se afla în cabinetul ministerial din Whitehall era unicul gest de răzvrătire pe care i-l permitea educaţia primită, şi acesta săvârşit cu greutate.

Când ea ajunse pe palierul lung ce domina holul, Leon îl invită pe Paul Marshall să intre prin uşa principală, deschisă larg. Danny Hardman venea în spatele lor cu bagajele. Hardman cel bătrân se vedea afară, holbându-se mut la bancnota de cinci lire din palmă. Lumina indirectă a după-amiezii, reflectată de pietriş şi filtrată prin geamul de deasupra uşii, umplea holul de la intrare cu tonalităţile galben-portocalii ale unei stampe în sepia. Bărbaţii îşi scoseseră pălăriile şi o aşteptau surâzători. Cecilia se întrebă, aşa cum proceda adeseori când cunoştea un bărbat nou, dacă acela era omul cu care se va mărita şi dacă acesta era momentul de care-şi va aminti toată viaţa, cu recunoştinţă sau cu un mare şi profund regret.

— Soră Cecilia! strigă Leon.

Când se îmbrăţişară, ea percepu, cu clavicula lipită de stofa vestonului lui, existenţa unui stilou gros şi simţi aroma fumului de pipă îmbibat în cutele îmbrăcăminţii, activându-i imediat dorul de ceaiurile de după-amiază organizate în camerele din colegiile pentru băieţi, evenimente mai degrabă politicoase şi anodine, dar destul de vesele, mai ales iarna.

Paul Marshall îi strânse mâna şi se înclină uşor. Chipul lui avea o expresie meditativă, aproape comică. Deschise

conversaţia cu o remarcă de o banalitate convenţională:

— Am auzit o mulţime de lucruri despre dumneata.

— Şi eu despre dumneata.

Ceea ce-şi amintea cu adevărat era o discuţie telefonică purtată de Marshall cu fratele ei cu câteva luni în urmă, când discutaseră dacă mâncaseră cândva ori dacă vor mânca vreodată un baton de ciocolată Amo.

— Emily s-a întins puţin.

Informaţia era superfluă. Încă de mici, copiii pretindeau că-şi dau seama, chiar şi din partea opusă a parcului, când mama lor suferea de migrenă, după uşoara întunecare a ferestrelor.

— Şi bătrânul înnoptează în oraş?

— S-ar putea să vină mai târziu.

Cecilia îşi dădea seama că Paul Marshall n-o slăbea din ochi, dar înainte de a-l privi trebuia să se gândească la ce urma să spună.

— Copiii pregăteau o piesă de teatru, dar se pare că nu s-a ales nimic de ea.

Paul Marshall spuse:

— Probabil că pe surioara ta am văzut-o lângă lac. Croia zdravăn urzicile cu o nuia.

Leon schiţă un pas lateral, ca să-l lase pe băiatul lui Hardman să treacă printre ei cu bagajele.

— Unde va sta Paul?

— La etajul al doilea.

Cecilia înclină din cap, ca să-i dea de înţeles tânărului Hardman că informaţia îl privea. Acesta, ajuns la baza scărilor, se opri şi se întoarse spre ei, cu câte o valiză de piele în fiecare mână, în timp ce ei stăteau grupaţi în mijlocul suprafeţei vaste, podite cu gresie, a holului. Pe faţă i se citea o derută blajină. Cecilia observase că, de o vreme, tânărul Hardman stătea mult prin preajma copiilor. Poate că-i plăcea Lola. Avea şaisprezece ani şi cu siguranţă nu mai era doar un băieţel. Obrajii bucălaţi de care-şi amintea dispăruseră, arcul copilăros al buzelor se lungise şi emana o cruzime inocentă. Constelaţia de coşuri de pe frunte părea proaspătă, urâţenia acesteia fiind îndulcită de lumina sepia. Cecilia îşi dădu acum seama că se simţise straniu toată ziua şi că văzuse totul într-o lumină ciudată, ca şi cum toate lucrurile ar fi fost demult înghiţite de trecut şi redeveneau vii datorită unor ironii postume pe care nu le înţelegea prea bine. Îi spuse răbdătoare lui Hardman:

— În camera mare, lângă cea a copiilor.

— Camera mătuşicii Venus, preciză Leon.

Timp de aproape o jumătate de secol, mătuşica Venus fusese o prezenţă vie şi reconfortantă, ca asistentă medicală în pustietatea Teritoriilor Nordice ale Canadei. Nu era mătuşica nimănui în special. Mai bine zis, era mătuşa unei verişoare de gradul al doilea, acum decedate, a domnului Tallis, dar la pensionarea ei nimeni nu-i pusese la îndoială dreptul de a se instala în camera de la etaj, unde, pe tot parcursul copilăriei lor, fusese o invalidă cu suflet mare, ţintuită la pat, şi se stinsese încetul cu încetul. Murise discret când Cecilia avea zece ani. Briony venise pe lume după o săptămână.

Cecilia îi conduse pe oaspeţi în salon, iar de acolo, prin uşile de sticlă şi pe lângă tufele de trandafir, spre piscină, aflată în spatele grajdurilor şi împrejmuită cu bambus des, prin care fusese tăiat un fel de tunel de trecere. Trecură prin respectiva gaură, aplecându-se pe sub trestiile ce atârnau mai jos, şi ieşiră pe o platformă de piatră orbitor de albă, din care fierbinţeala se ridica în valuri explozive. Acolo unde umbra era mai deasă, departe de marginea bazinului, se afla o masă de tablă vopsită în alb, cu o carafă cu *punch* la gheaţă, acoperită cu un şervet de pânză. Leon desfăcu şezlongurile şi se aşezară, cu paharele în mână, formând un arc de cerc orientat spre bazin. Plasat între Leon şi Cecilia, Marshall puse stăpânire pe conversaţie, debitând un monolog de zece minute. Le spuse cât de grozav era pentru el să se afle departe de oraş, în linişte, în aerul proaspăt de la ţară, ţinând seama de faptul că timp de nouă luni, în fiecare clipă trează a fiecărei zile, înrobit de o viziune, făcuse naveta între birourile centrale ale firmei, sala de consiliu şi hala fabricii. Îşi cumpărase o casă mare pe Clapham Common, dar nu avea timp nici măcar să se ducă acolo. Inaugurarea fabricii Rainbow Amo fusese un succes, dar abia după rezolvarea mai multor situaţii catastrofale legate de distribuţie. Campania publicitară îi supărase pe câţiva episcopi mai bătrâni, aşa că a trebuit să conceapă alta; pe urmă interveniseră probleme generate de succesul întreprinderii: vânzări nemaipomenite, noi cote de producţie, discuţii despre plata orelor suplimentare, căutarea unui loc pentru construirea unei noi fabrici, în legătură cu care cele patru sindicate implicate se arătaseră cam răuvoitoare, aşa că a fost nevoie să fie înduplecate şi recompensate ca nişte copii; iar acum, când proiectul începea să rodească, se ivise provocarea şi mai serioasă a Amo-ului armatei, tăblia de ciocolată kaki cu sloganul *Pass the Amo!*[2]. Ideea se baza pe presupunerea că, dacă domnul Hitler nu se potolea, cheltuielile militare

aveau să sporească în continuare; exista chiar şansa ca batonul de ciocolată să devină o parte din pachetul de alimente standard, caz în care, dacă se trecea la mobilizarea generală, va mai fi nevoie de încă vreo cinci fabrici. În consiliul de administraţie erau şi persoane convinse că ar fi fost mai bine să se ajungă la o înţelegere cu Germania şi că acest lucru se va realiza oricum, iar atunci ciocolata Army Amo ar fi fost un fiasco; unul dintre membri chiar îl acuzase pe Marshall că instigă la război, dar, deşi sleit de forţe şi nedreptăţit, nu se va lăsa abătut de la ţelul său, de la viziunea sa. Termină, repetând că era grozav să se afle aici, departe, unde putea, cum se spune, să-şi tragă răsuflarea.

Privindu-l în primele minute ale monologului, Cecilia simţi în stomac o plăcută senzaţie abisală, gândindu-se ce gest delicios de sinucigaş, aproape erotic, ar fi să te căsătoreşti cu un bărbat atât de chipeş, atât de enorm de bogat şi de nemărginit de prost. I-ar umple viaţa cu odraslele lui cu cap mare, toţi zgomotoşi, băieţi cu ţeasta tare, morţi după fotbal, puşti şi aeroplane. Îl privi din profil când îşi întoarse capul spre Leon. Când vorbea, îi tresărea un muşchi lung deasupra liniei maxilarului. Câteva fire groase şi negre de păr îi ieşeau, îmbârligate, din sprâncene, iar în pavilioanele urechilor creştea acelaşi păr, cârlionţat caraghios, ca părul pubian. Ar fi trebuit să fie mai exigent cu frizerul.

O minimă mişcare a privirii îi aduse în vizor chipul lui Leon, dar el se uita politicos la prietenul lui, hotărât să nu întâlnească privirea Ceciliei. În copilărie se chinuiseră reciproc cu jocul „de-a privirea“ în timpul prânzurilor duminicale oferite de părinţi rudelor mai vârstnice. Acestea erau evenimente formidabile, vrednice de a fi marcate prin folosirea străvechiului serviciu de argint. Venerabilii bunici, unchi şi mătuşi erau persoane victoriene, de pe latura maternă a familiei, oameni austeri şi derutaţi, un trib pierdut care sosea la masă îmbrăcat în pelerine negre şi rătăcise îmbufnat timp de două decenii printr-un secol străin şi frivol. Vârau groaza în fetiţa de zece ani care era Cecilia şi în fratele ei, care avea doisprezece, aşa că o criză de chicoteli era oricând gata să izbucnească. Cel care prindea privirea celuilalt era pierdut; cel care o adresa era imun. În majoritatea cazurilor, cel mai puternic era Leon, care-şi lua o înfăţişare batjocoritor-solemnă, constând din lăsarea în jos a colţurilor gurii şi datul ochilor peste cap. Uneori o ruga pe Cecilia, cu glasul cel mai inocent din lume, să-i dea sarea şi, deşi ea îi evita privirea când îi întindea solniţa, deşi întorcea capul şi inhala profund, era suficient să ştie că el făcea mutra

aceea ca să petreacă nouăzeci de minute în chinurile iadului. În tot acest timp, Leon era liber şi nu trebuia decât s-o mai turtească din când în când, dacă socotea că începea să-şi revină. Rareori reuşise să-l anihileze ea pe el, cu o expresie de dezgust arogant. Cum copiii erau adesea plasaţi între adulţi, jocul „de-a privirea“ nu era lipsit de riscuri: a te strâmba la masă îţi putea aduce o pedeapsă şi te putea trimite la culcare. Esenţial era să faci încercarea fără să se observe, bunăoară să-ţi lingi buzele şi să zâmbeşti şi în acelaşi timp să prinzi privirea celuilalt. Într-o zi, ridicaseră amândoi ochii şi se strâmbaseră simultan, ceea ce-l făcuse pe Leon să pulverizeze supa pe nări, direct pe încheietura mâinii unei mătuşi. Ambii copii fuseseră surghiuniţi în camerele lor pentru tot restul zilei.

Cecilia ardea de nerăbdare să-şi tragă fratele de-o parte şi să-i spună că domnului Marshall îi creştea păr pubian în urechi. Acesta descria confruntarea din sala de consiliu dintre el şi persoana care-l acuzase de instigare la război. Ea ridică braţul pe jumătate, ca pentru a-şi netezi părul. Atenţia lui Leon fu atrasă automat de gestul Ceciliei şi în clipa următoare ea îi adresă o strâmbătură pe care el n-o mai văzuse de mai bine de zece ani. Leon îşi făcu gura pungă şi întoarse capul, găsind numaidecât lângă vârful pantofului un punct interesant de contemplat. Când Marshall întoarse capul spre Cecilia, Leon îşi ascunse faţa în podul palmelor, fără a-şi putea ascunde de sora sa tremuratul umerilor. Norocul lui că Marshall ajunsese deja la concluzie:

—…unde poţi, cum s-ar spune, să-ţi tragi răsuflarea.

Leon sări imediat în picioare. Merse până la marginea bazinului şi contemplă un prosop roşu, îmbibat cu apă, abandonat lângă trambulină. Pe urmă păşi înapoi spre ei, cu mâinile în buzunare, stăpân pe sine. O întrebă pe Cecilia:

— Ghici pe cine am întâlnit la sosire?

— Pe Robbie.

— L-am chemat la noi deseară.

— Leon! Nu cred!

Era dispus s-o tachineze. Poate ca să se răzbune. I se adresă prietenului său:

— Aşadar, fiul doamnei care ne face curăţenie obţine o bursă la şcoala locală, pe urmă una la Cambridge, unde studiază când e acolo şi Cee, dar ea abia dacă-i adresează un cuvânt în trei ani! Nu-l lasă nici să se apropie de colegii ei, bursierii Rhodes.

— Puteai să mă întrebi mai întâi.

Era cu adevărat supărată şi, observând acest lucru, Marshall zise împăciuitor:

— Am cunoscut câţiva bursieri la Oxford şi unii erau daţi dracului de deştepţi. Dar puteau fi şi resentimentari, ceea ce mi s-a părut prea de tot.

— Ai o ţigară? îl întrebă Cecilia.

Marshall îi oferi o ţigară dintr-o tabacheră de argint, îi aruncă şi lui Leon una şi mai scoase una pentru sine. Acum stăteau toţi în picioare şi, când Cecilia se aplecă spre bricheta lui Marshall, Leon spuse:

— Băiatul ăsta are o minte brici, aşa că nu ştiu de ce naiba îşi pierde vremea cu straturile de flori.

Cecilia se aşeză pe trambulină, vrând să dea impresia că e relaxată, dar vocea îi era încordată:

— Se gândeşte la o diplomă în medicină. Leon, aş fi preferat să nu-l inviţi.

— Dar bătrânul este de acord?

Ea ridică din umeri:

— Ascultă, cred că ar trebui să te duci chiar acum la bungalow şi să-i spui să nu vină.

Leon se îndepărtase până la capătul mai puţin adânc al bazinului şi o privea de dincolo de pânza albăstruie şi cumva uleioasă a apei.

— Cum să fac aşa ceva?

— Nu-mi pasă cum. Găseşte o scuză.

— S-a întâmplat ceva între voi doi.

— Nu s-a întâmplat nimic.

— Te necăjeşte?

— Pentru Dumnezeu!

Se ridică nervoasă şi porni spre pavilionul de lângă bazin, o structură deschisă, sprijinită pe trei stâlpi strunjiţi. Rămase în picioare, rezemată de pilonul central, şi îşi privi fratele. Cu numai două minute înainte fuseseră aliaţi, acum erau pe poziţii opuse – reîntoarcerea la copilărie, ce să zici! Paul Marshall se afla între ei, la jumătatea distanţei, întorcând capul când la dreapta, când la stânga, în funcţie de cel care vorbea, de parcă ar fi urmărit un meci de tenis. Avea un aer neutru, uşor iscoditor, şi nu dădea impresia că l-ar fi tulburat dihonia dintre fraţi. Cel puţin acest lucru era în avantajul lui, îşi zise Cecilia. Fratele ei întrebă:

— Crezi că nu ştie să mânuiască furculiţa şi cuţitul?

— Leon, încetează! Nu era treaba ta să-l inviţi.

— Ce prostie!

Tăcerea care urmă fu îndulcită puţin de hârâitul pompei de filtrare. Nu avea ce să facă. Nu-l putea sili nicidecum pe Leon s-o asculte şi, brusc, îşi dădu seama de lipsa de sens a discuţiei. Se tolăni mai comod pe piatra fierbinte, sfârşindu-şi leneşă ţigara şi contemplând scena din faţa ei: pânza de apă

cu clor scurtată de perspectivă, anvelopa neagră a unei roţi de tractor proptită de un şezlong, cei doi bărbaţi în costume de pânză crem, de nuanţe ce se deosebeau infinitezimal, fumul gri-albăstrui ce se înălţa pe fundalul bambusului verde. Scena părea sculptată, încremenită, iar ea avu din nou senzaţia că totul se întâmplase deja, demult, şi că toate consecinţele – mari sau mici, de la cea mai măruntă la cea mai colosală – erau deja decise. Orice avea să se întâmple în viitor, oricât de superficial de straniu sau de şocant, va avea tot o trăsătură familiară, deloc surprinzătoare, ceea ce o îndemnă să spună, dar numai în sinea ei: Da, da, desigur. Ar fi trebuit să-mi dau seama. Rosti din vârful buzelor:

— Ştii ce cred?

— Ce anume?

— Că ar trebui să intrăm în casă, iar tu să ne prepari ceva interesant de băut.

Paul Marshall bătu cu pumnul în palma celeilalte mâini şi zgomotul ricoşă printre stâlpii şi pereţii negri ai pavilionului.

— Iată un lucru la care mă pricep destul de bine! strigă el. Cu gheaţă zdrobită, rom şi ciocolată amăruie topită.

Propunerea provocă un schimb de priviri între Cecilia şi fratele ei şi astfel diferendul dintre ei se aplană. Leon se îndepărta deja, Cecilia şi Paul îl urmară, iar când se întâlniră în faţa golului tăiat în tufiş ea zise:

— Aş prefera ceva amar. Chiar acru.

El zâmbi şi, fiindcă ajunsese primul la tunel, îi întinse o mână ca s-o ajute să treacă, de parcă ar fi fost intrarea într-un salon. Strecurându-se prin tunel, Cecilia simţi cum Leon o atinge uşor pe braţ.

Sau poate că nu fusese decât o frunză.

1. Girton College, Cambridge.

2. Daţi muniţia!

Cinci

Nici gemenii, nici Lola nu ştiau precis ce o făcuse pe Briony să renunţe la repetiţii. La început nici măcar nu înţeleseseră că renunţase. Repetau scena de la punctul în care Arabella, ţintuită la pat, primeşte în mansarda ei vizita prinţului deghizat în doctor şi piesa mergea destul de bine, în orice caz nu mai rău decât altădată, iar gemenii îşi rosteau replicile la fel de inept ca şi înainte. Cât despre Lola, ea nu avea de gând să-şi murdărească pulovărul de caşmir întinzându-se pe podea, aşa că, în loc de asta, se trântise într-un scaun, iar regizoarei nu-i prea venea să protesteze. Fata mai mare intra atât de bine în spiritul propriei sale supuneri distante încât îşi considera interpretarea ireproşabilă. La un moment dat, Briony, răbdătoare, îi dădea instrucţiuni lui Jackson, dar dintr-odată se oprise, îşi încreţise fruntea, ca şi cum ar fi fost pe punctul de a se corecta, după care ieşise. Nu existase nici un moment crucial de dispută creatoare, nici un fel de scandal sau vreo plecare val-vârtej. Se întorsese cu spatele şi pur şi simplu ieşise uşor din cameră, ca şi cum s-ar fi dus la baie. Ceilalţi, neştiind că tot proiectul fusese anulat, o aşteptaseră. Gemenii considerau că-şi dăduseră toată osteneala, mai ales Jackson, care, socotind că se află încă în dizgraţie în casa Tallis, se gândea că s-ar fi putut realibilita intrând în graţiile lui Briony.

Aşteptând, băieţii jucau fotbal cu o bucată paralelipipedică de lemn albastru, de forma unei cărămizi, iar sora lor se uita afară pe fereastră, fredonând ceva numai pentru sine. După o lungă aşteptare, ieşi pe coridor şi-l parcurse până la capăt, unde se afla uşa deschisă a unui dormitor neocupat. De acolo putea vedea aleea şi lacul, deasupra căruia se înălţa o coloană fosforescentă şi strălucitoare, de un alb încins, rezultatul teribilei călduri de după-amiază. O distinse cu dificultate pe Briony pe fundalul acelei coloane, dincolo de templul de pe insulă, chiar la marginea lacului. De fapt, poate că stătea chiar în apă – era greu de spus de la distanţa aceea. Nu dădea impresia că ar fi pe cale să se întoarcă. Când să iasă din cameră, Lola observă lângă pat un geamantan cu iz masculin, din piele roşcată, cu nişte curele solide, acoperit de etichetele decolorate ale unor

companii transoceanice. Îi amintea vag de tatăl ei, aşa că se opri în dreptul geamantanului şi detectă un miros slab de fum de locomotivă. Îşi puse degetul mare pe o încuietoare şi o făcu să alunece. Metalul lustruit era rece, iar atingerea ei lăsase pete mici de condens, care se micşorau văzând cu ochii. Încuietoarea o sperie, sărind brusc, cu un zgomot puternic, metalic. O împinse la loc şi părăsi în grabă camera.

Pentru verişori, timpul îşi continuă scurgerea informă. Lola îi trimise pe gemeni până jos, să vadă dacă folosea cineva piscina. Nu se simţeau în largul lor acolo în prezenţa adulţilor. Gemenii se întoarseră să-i raporteze că acolo era Cecilia, cu încă doi adulţi, dar Lola nu se mai afla în camera copiilor. Era în micuţul ei dormitor şi-şi aranja părul în faţa unei oglinzi portabile, puse pe pervaz. Băieţii se trântiră pe patul ei îngust, se gâdilară, se luară la trântă şi scoaseră urlete pătrunzătoare. Lola nu se osteni să-i trimită în camera lor. Acum, că nu mai exista nici o piesă şi nu aveau acces la bazin, timpul inform, dezlânat, îi apăsa. Când Pierrot declară că-i este foame, îi năpădi dorul de casă: mai erau câteva ore bune până la cină şi nu se cădea să coboare acum şi să ceară de mâncare. Pe deasupra, băieţii nu voiau să intre în bucătărie, fiindu-le frică de Betty, pe care o zăriseră pe coridor ducând încruntată spre camera lor aşternuturi roşii, cauciucate.

Ceva mai târziu cei trei se regăsiră în camera copiilor, care, cu excepţia dormitoarelor, era unica încăpere unde se simţeau îndreptăţiţi să se afle. Bucata albastră de lemn se găsea tot acolo unde o lăsaseră şi totul era exact ca înainte. Stătură câteva minute în picioare, după care Jackson decretă:

— Nu-mi place aici.

Simplitatea remarcii îl puse în mişcare pe fratele lui. Acesta se duse la un perete şi găsi ceva interesant în stinghia podelei, pe care o chinui cu bombeul pantofului. Lola îşi petrecu braţul pe după umerii lui şi-l linişti:

— Nu-i nimic. Curând plecăm acasă.

Avea braţul mult mai subţire şi mai uşor decât al mamei lor, iar Pierrot începu să suspine, dar fără zgomot, ştiind că se află într-o casă străină, unde politeţea era totul.

Şi Jackson avea lacrimi în ochi, dar era în stare să vorbească:

— N-o să plecăm curând. Spui numai aşa. Oricum, nu ne putem duce acasă…

Se opri ca să-şi adune curajul, apoi reluă:

— E vorba de un divorţ!

Pierrot şi Lola îngheţară. Cuvântul nu fusese folosit niciodată în prezenţa copiilor şi nu fusese rostit niciodată de

ei. Consoanele moi sugerau o depravare de neconceput, iar sfârşitul şuierător şoptea ceva despre ruşinea familiei. Jackson însuşi avea o înfăţişare uluită când îi ieşi cuvântul de pe buze, dar nu-l mai putea retrage, oricât de mult şi-ar fi dorit-o, şi, din câte îşi dădea el seama, a-l spune cu voce tare era o crimă la fel de mare ca însuşi divorţul, orice ar fi însemnat acesta. Nici unul dintre ei – nici măcar Lola – nu ştia precis. Fata se îndreptă spre el, cu ochii ei verzi îngustaţi ca ai unei pisici:

— Cum îndrăzneşti să spui asta?

— Dar este adevărat, bombăni Jackson şi se uită în altă parte.

Ştia că o făcuse de oaie, că merita să se afle la ananghie, şi era gata s-o rupă la fugă, când ea îl apucă de ureche şi-şi vârî faţa într-a lui.

— Dacă mă loveşti, zise el repede, te spun Părinţilor.

Dar el însuşi făcuse ca invocaţia să nu mai aibă putere, să fie un totem ruinat dintr-o epocă de aur revolută.

— Să nu mai foloseşti cuvântul ăla *niciodată.* M-ai auzit?

El încuviinţă din cap, ruşinat, şi Lola îi dădu drumul.

Şocul îi făcuse pe băieţi să dea uitării lacrimile, iar Pierrot, dornic, ca de obicei, să repare lucrurile, spuse cu însufleţire:

— Şi acum ce facem?

— Şi eu îmi pun aceeaşi întrebare.

Nu era exclus ca bărbatul înalt, în costum alb, care stătea în uşă să se fi aflat acolo de câteva minute bune, de destulă vreme ca să-l fi auzit pe Jackson articulând cuvântul, şi această presupunere, mai mult decât şocul prezenţei bărbatului, o determină pe Lola să întârzie cu replica. Oare el ştia totul despre familia lor? Nu putea decât să se zgâiască la el şi să aştepte să afle. Bărbatul veni spre ea, cu mâna întinsă:

— Paul Marshall.

Pierrot, care era cel mai aproape de el, îi strânse mâna în tăcere, iar fratele lui procedă la fel. Când îi veni rândul, fata zise:

— Lola. Ăsta-i Jackson, ăla – Pierrot.

— Ce nume minunate aveţi! Dar cum să vă deosebesc pe unul de celălalt?

— Se spune că, în general, eu sunt un copil mai plăcut, zise Pierrot.

Era o glumă de familie, un enunţ gândit de tatăl lor, care de obicei îi făcea pe străini să râdă când puneau această întrebare. Dar bărbatul acesta nici măcar nu zâmbi când spuse:

— Voi trebuie să fiţi verişorii din nord.

Aşteptară încordaţi să audă ce altceva mai ştia şi-l urmăriră păşind de-a lungul scândurilor goale ale duşumelei, aplecându-se să ia bucata de lemn pe care o aruncă în aer şi o prinse îndemânatic, moment în care se auzi o plesnitură a lemnului pe piele.

— Stau într-o cameră de pe coridorul ăsta.

— Ştiu, zise Lola. Camera mătuşicii Venus.

— Exact. Fosta ei cameră.

Paul Marshall se lăsă într-un fotoliu folosit ultima oară de greu încercata Arabella. Avea un chip cu adevărat ciudat, cu toate trăsăturile feţei împreunate deasupra sprâncenelor şi cu o bărbie mare, lucitoare, ca a lui Desperate Dan. Era un chip pe care se citea cruzimea, dar comportarea lui era curtenitoare şi combinaţia, consideră Lola, nu era lipsită de farmec. Îşi îndreptă dunga pantalonilor, uitându-se de la un Quincey la altul. Atenţia Lolei fu atrasă de pielea neagră şi albă a pantofilor lui, iar el, conştient că ea îi admiră, dădu din picior pe un ritm care-i suna în cap.

— Îmi pare rău că nu v-a ieşit piesa.

Gemenii se apropiară unul de celălalt, îndemnaţi să se ţină unul de altul de raţionamentul inconştient conform căruia, dacă ştia mai multe decât ei despre repetiţii, probabil că mai ştia încă multe altele. Jackson vorbi din adâncul îngrijorării lor:

— Îi cunoaşteţi pe părinţii noştrii?

— Pe domnul şi doamna Quincey?

— Da!

— Am citit despre ei într-un ziar.

Băieţii îl priviră lung, absorbind informaţia, şi le pieri graiul, fiindcă ştiau că gazetele se ocupă numai de lucruri năprasnice: cutremure şi deraieri, ce făceau guvernele şi naţiunile de la o zi la alta, dacă să se investească mai mulţi bani în tunuri, în eventualitatea că Hitler ar ataca Anglia. Erau impresionaţi – dar nu complet surprinşi – că dezastrul lor personal se ridica până la înălţimea acestor probleme măreţe. Acest lucru era o confirmare a adevărului pe care îl intuiseră.

Ca să se calmeze, Lola îşi puse mâinile în poală. Inima îi zvâcnea dureros de repede şi, deşi ştia că trebuie să vorbească, nu se simţea suficient de stăpână pe sine ca s-o facă. Se gândea că intrase într-un joc pe care nu-l înţelegea, dar era sigură că se rostise o necuviinţă, poate chiar o insultă. La început, vocea i se frânse, aşa că se văzu nevoită să-şi dreagă glasul şi să o ia de la capăt:

— Ce aţi citit despre ei?

El ridică din sprâncenele lui groase, unite la rădăcina nasului, şi scoase printre buze un plescăit depreciativ:

— O, nu mai ştiu! Nimic important. Prostii.

— Atunci v-aş fi recunoscătoare dacă nu le-aţi pomeni în faţa copiilor.

Era o construcţie verbală pe care o auzise, desigur, undeva şi pe care o rostise cu încredere absolută, ca un ucenic care îngână incantaţia unui mag. Avu însă efect. Marshall se strâmbă, recunoscându-şi gafa, şi se aplecă înspre gemeni:

— Voi doi, fiţi atenţi la mine! Este limpede pentru toată lumea că părinţii voştri sunt nişte oameni minunaţi, care vă iubesc foarte mult şi se gândesc la voi tot timpul.

Jackson şi Pierrot dădură aprobator din cap, cu un gest solemn. Mulţumit, Marshall îşi concentră din nou atenţia asupra Lolei. După două cocteiluri tari cu gin, băute în salon împreună cu Leon şi sora acestuia, Marshall venise la etaj să-şi vadă camera, să despacheteze şi să se schimbe pentru cină. Se lungise pe enormul pat cu baldachin fără să se descalţe şi, calmat de liniştea de la ţară, de băutură şi de căldura începutului de seară, se lăsase prins în mrejele unui somn superficial, visându-le pe surorile sale mai mici – pe toate patru – cum stau în jurul patului, trăncănind, atingându-l şi trăgându-l de haine. Se trezise cu pieptul şi gâtul înfierbântate, puţin ameţit de deşteptarea bruscă, şi la început nu ştiuse unde se află. Abia când s-a aşezat pe marginea patului, sorbind dintr-un pahar cu apă, a auzit vocile care-i inspiraseră, probabil, visul. O luase de-a lungul coridorului, a cărui duşumea scârţâia, intrase în camera copiilor şi acolo îi zărise pe cei trei. Abia acum observă că fata era aproape o tânără femeie, stăpână pe sine şi autoritară, o mică prinţesă prerafaelită, cu brăţările şi cosiţele ei, cu unghiile ojate şi gulerul strâmt de catifea.

O complimentă:

— Te îmbraci cu foarte mult gust. În special pantalonii îţi vin foarte bine, aş spune.

Complimentul, în loc s-o ruşineze, îi făcu plăcere Lolei, care netezi uşor cu degetele ţesătura pantalonilor acolo unde se umfla peste şoldurile ei înguste.

— I-am cumpărat la Liberty's, când m-a dus mama la Londra, la un spectacol.

— Şi ce anume ai văzut?

— *Hamlet*.

De fapt văzuseră un spectacol de pantomimă la matineu, la London Pavilion, în timpul căruia Lola îşi vărsase suc de

căpşuni pe rochie, iar Liberty's – salvarea – era chiar peste drum.

— Una dintre piesele mele favorite, zise Paul.

Spre norocul Lolei, nici bărbatul nu văzuse şi nici nu citise piesa, întrucât studiase chimia. El reuşi totuşi să rostească, meditativ:

— A fi sau a nu fi.

— Aceasta-i întrebarea, completă ea. Îmi plac pantofii tăi.

El ridică un picior ca să examineze lucrătura.

— Într-adevăr. De la Ducker's, din The Turl. Îţi fac un calapod de lemn după picior şi-l păstrează pentru totdeauna pe o poliţă. Au mii de calapoade din astea la subsol şi majoritatea titularilor lor au răposat demult.

— Ce groaznic!

— Mi-e foame, anunţă din nou Pierrot.

— A, bine, zise Paul Marshall, bătându-se cu palma peste buzunar. Am ceva să vă arăt, dacă ghiciţi din ce-mi câştig existenţa.

— Eşti cântăreţ, încercă Lola. Cel puţin ai o voce plăcută.

— Drăguţ din partea ta, dar greşit. Ştii, îmi aminteşti de sora mea favorită.

Jackson îl întrerupse:

— Faci ciocolată într-o fabrică.

Pierrot adăugă grăbit, înainte ca fruntea fratelui său să apuce să fie încununată de prea mulţi lauri:

— Te-am auzit vorbind lângă bazin

— Deci n-a fost vorba de ghicit.

Extrase din buzunar un pacheţel dreptunghiular, învelit în hârtie cerată, lung de patru inci şi lat de unul. Îl puse pe genunchi, îndepărtă atent ambalajul şi-l ridică pentru a-i lăsa să-l cerceteze. Politicoşi, băieţii se apropiară. Învelişul era neted, de un verde murdar, iar Paul ciocăni în el cu vârful unghiei.

— Glazură de zahăr, vedeţi? Iar înăuntru – ciocolată cu lapte. Bună în orice condiţii, chiar dacă se topeşte.

Ridică mâna şi mai sus şi strânse batonul mai tare, iar ei văzură cum ciocolata îi amplifica tremuratul degetelor.

— Fiecare soldat al ţării ăsteia va avea unul în raniţă. Raţie standard.

Gemenii se uitară unul la altul. Din câte ştiau ei, adulţii nu aveau nici o treabă cu dulciurile. Pierrot declară:

— Soldaţii nu mănâncă ciocolată.

— Preferă ţigările, adăugă fratele său.

— Şi, la urma urmei, de ce să primească ei dulciuri pe gratis şi nu copiii?

— Pentru că ei vor lupta pentru patrie.

— Tatăl nostru nu crede că va fi război.

— Ei bine, se înşală.

Marshall părea uşor exasperat, aşa că Lola interveni împăciuitoare:

— Poate că are să fie unul.

El ridică ochii spre fată şi-i zâmbi:

— Am botezat-o Army Amo.

— Amo, amas, amat[1], zise Lola.

— Exact.

— Nu pricep de ce tot ce e de cumpărat trebuie să se termine în *o*, spuse Jackson.

— Zău că-i plictisitor, întări Pierrot. Ca Polo şi Aero.

— Sau Oxo şi Brillo.

— Cred că ceea ce vor ei să-mi spună, zise Paul Marshall, oferindu-i Lolei batonul, este că nu vor să mănânce ciocolată.

Ea îl luă ceremonioasă, apoi le aruncă gemenilor o privire care spunea „Aşa vă trebuie“. Ei ştiau că sora lor avea dreptate. Acum nu mai puteau cere Amo. Urmăriră limba Lolei, care se colora în verde pe măsură ce se mula pe marginile cu glazură de zahăr. Paul Marshall se lăsă pe spate în fotoliu, privind-o atent pe deasupra piramidei alcătuite de mâinile sale împreunate în faţă. Îşi puse un picior peste celălalt, apoi se răzgândi. Pe urmă inspiră adânc:

— Muşc-o, şopti el blând. Trebuie s-o muşti.

Batonul cedă impecabililor ei incisivi cu un pocnet tare, dând în vileag interiorul alb al armurii de zahăr şi ciocolata amăruie de sub el. Tocmai atunci se auzi un glas de femeie care striga ceva de la catul de jos, apoi strigă încă o dată, şi mai insistent, de alături, de pe coridor. De data asta gemenii recunoscură vocea şi schimbară o privire scurtă şi uluită.

Lola râse, cu gura plină de Amo.

— Aha, vă caută Betty. E timpul să vă faceţi baia. Hai, pas alergător. Pas alergător!

1. Iubesc, iubeşti, iubeşte (lat.).

Şase

Nu mult după prânz, după ce se asigurase că Briony şi odraslele surorii sale mâncaseră destul de bine şi-şi vor ţine promisiunea de a nu se apropia de piscină cel puţin două ore, Emily Tallis se retrăsese din strălucirea albă a soarelui de după-amiază în dormitorul răcoros, cufundat în penumbră. Durerile nu începuseră încă, dar bătea în retragere în faţa ameninţării lor. În câmpul vederii ei apăreau punctişoare luminoase, mici gămălii de ac, ca şi cum urzeala tocită a lumii vizibile ar fi fost folosită drept paravan în faţa unei lumini mult mai puternice. Simţea o greutate în colţul din dreapta sus al creierului, masa inertă a cine ştie cărui animal încolăcit şi adormit acolo, dar când îşi pipăia ţeasta şi apăsa, misterioasa prezenţă era de negăsit în coordonatele reale ale spaţiului. Acum se afla în colţul din dreapta sus al minţii sale şi, în imaginaţia ei, se putea ridica pe vârfuri ca să-l atingă cu mâna dreaptă. Era important totuşi să nu-l provoace, fiindcă de îndată ce leneşa creatură se va muta dinspre periferie spre centru, durerile fulgerătoare aveau să-i întunece toate gândurile, iar atunci nu va mai avea nici o şansă să cineze în seara asta cu Leon şi cu restul familiei. Nu era rău cu ea, animalul acesta; suferinţa ei îi era indiferentă. Se mişca aidoma unei pantere în cuşcă pentru că era treaz, din plictiseală, de dragul mişcării înseşi sau fără nici un motiv, fără să fie conştient. Ea stătea întinsă pe spate, fără pernă, cu un pahar de apă la îndemână şi la căpătâi cu o carte pe care ştia că n-o va citi. O dungă lungă, înceţoşată, de lumină solară, reflectată pe tavan, deasupra draperiei, era unicul lucru care spărgea întunericul. Zăcea pe pat, rigidă şi încordată, ca şi cum ar fi fost ameninţată cu un cuţit, ştiind că nu va reuşi să adoarmă din cauza spaimei şi că unica ei speranţă era să rămână nemişcată.

Se gândi la fierbinţeala imensă care strângea în braţe casa şi acoperea, ca un nor de fum, toate comitatele din jurul Londrei, sufocând fermele şi orăşelele, se gândi cum se coc la soare şinele de cale ferată pe care trebuia să sosească Leon cu prietenul său, la vagonul cu acoperiş negru, încins, în care ei şedeau, probabil, lângă geamul deschis. Comandase o friptură pentru deseară, dar avea să fie prea înăbuşitor de cald

ca să o poată mânca. Auzi cum pocneşte casa, dilatându-se, ori poate bârnele şi căpriorii de lemn, contractându-se, se uscau şi se desprindeau de zidărie. Se micşora, totul se micşora. Perspectivele lui Leon, bunăoară, se diminuau în fiecare an, deoarece refuza ajutorul oferit de tatăl lui, şansa unui post decent în administraţie, preferând să fie un funcţionar umil la o bancă particulară, trăind numai pentru week-end-uri şi pentru echipa de canotaj cu opt vâslaşi din care făcea parte. Ar fi fost şi mai supărată pe el dacă tânărul n-ar fi fost atât de bun din fire, atât de mulţumit şi înconjurat de prieteni care reuşiseră în viaţă. Prea chipeş, prea popular, fără să simtă vreodată înţepăturile nemulţumirii sau ale ambiţiei. Într-o bună zi ar fi putut aduce cu el un pretendent la mâna Ceciliei, asta dacă trei ani la Colegiul Girton n-ar fi transformat-o într-o partidă imposibilă, cu dorinţa ei de singurătate, cu fumatul ei în dormitor şi improbabila-i nostalgie după o epocă abia încheiată, dorul de fetele grase, cu ochelari, din Noua Zeelandă, cu care formase un grup… sau i se zicea gaşcă? Jargonul pretenţios de la Cambridge al Ceciliei: Holurile, Dansul Fecioarelor, Little-Go, adorarea de sine, chiloţii puşi la uscat lângă reşou, două fete la o perie de păr – toate astea o supărau puţin pe Emily Tallis, deşi nu era deloc geloasă. Ea fusese educată acasă până la vârsta de şaisprezece ani, când fusese trimisă în Elveţia pentru doi ani, reduşi apoi la unul singur, din motive de economie, şi ştia precis că întreaga tevatură cu femeile la universitate era în fond o copilărie, în cel mai bun caz o farsă inocentă, ca şi formaţia de canotaj feminin, ocazie pentru fete să se grozăvească pe lângă fraţii lor în veşmântul solemn al progresului social. Fetelor nici măcar nu li se înmânau diplome şi titluri egale cu ale băieţilor. Când venise acasă în iulie cu rezultatele examenelor de licenţă – având şi tupeul de a se arăta dezamăgită de ele! –, Cecilia nu avea nici slujbă, nici vreo specializare profesională clară, însă urma să-şi găsească un soţ şi să înfrunte maternitatea şi ce-i puteau spune despre toate astea profesoarele ei *bas bleu*, cu poreclele lor caraghioase şi cu reputaţia de a fi „formidabile“? Femeile alea care-şi dădeau atâta importanţă îşi câştigau o faimă locală nepieritoare prin cele mai cuminţi şi mai timide excentricităţi: scoţând la plimbare un motan într-o lesă de câine, plimbându-se cu o bicicletă pentru domni, lăsându-se văzute pe stradă cu un sendviş în mână. După trecerea unei generaţii, aceste doamne slabe de înger şi ignorante vor fi murit demult, dar vor continua să fie slăvite la Masa Înaltă[1], unde se va vorbi în şoaptă despre ele.

Simţind cum vietatea cu blană neagră începe să i se foiască în cap, Emily îşi lăsă gândurile să se desprindă de fiica ei cea mare şi întinse tentaculele îngrijorării înspre cea mai mică. Sărmana Briony, molcuţa de ea, cum se dădea de ceasul morţii să-şi distreze nefericiţii, dar îndărătnicii verişori din nord cu o piesă scrisă chiar din adâncul sufleţelului ei! Era atât de reconfortant să o iubeşti! Dar cum s-o aperi de eşec, de acea Lola, încarnarea surorii mai tinere a lui Emily, care la vârsta respectivă fusese la fel de precoce şi de intrigantă, iar de curând găsise cum să scape de căsnicie, cerând lumii să creadă că aceasta îi provocase o cădere nervoasă. Dar nu-şi putea permite să-i îngăduie lui Hermione să i se cuibărească în gânduri. În loc de asta, Emily, respirând fără zgomot în întuneric, îşi încordă auzul, încercând să aprecieze mersul lucrurilor din casă. În halul în care se afla, era singura contribuţie de care era capabilă. Îşi puse palma pe frunte şi auzi o nouă pocnitură, casa comprimându-se şi mai mult. De jos, de departe, veni un zgomot metalic, poate un capac de cratiţă scăpat pe jos: inutila friptură intrase în primele etape de preparare. De sus venea tropăitul picioarelor pe duşumele şi voci de copii, cel puţin două sau trei, vorbind simultan, ridicându-se şi coborând, ridicându-se din nou, poate a împotrivire, poate a aprobare entuziastă. Camera copiilor se afla cu un etaj mai sus şi la o distanţă de numai o cameră. *Suferinţele Arabellei*. Dacă n-ar fi bolnavă, s-ar duce imediat sus, ca să supravegheze sau să ajute, fiindcă ştia că situaţia îi depăşea pe cei mici. Boala o împiedicase să le ofere copiilor tot ceea ce trebuie să le dea o mamă. Simţind asta, ei o strigaseră întotdeauna pe numele mic. Cecilia s-ar fi cuvenit să le dea o mână de ajutor, dar ea fusese întotdeauna o fire absorbită de sine însăşi, prea intelectuală ca să-şi bată capul cu copiii… Emily se opuse cu succes continuării acestei direcţii de gândire şi atunci i se păru că alunecă, nu în somn, dar trecând din gândire într-un fel de nimicnicie invalidă. Se scurseră multe minute până să audă pe coridor, lângă uşa dormitorului, zgomot de paşi şi să-şi spună că, după sunetul lor înfundat, aparţineau desigur unei persoane desculţe, prin urmare lui Briony – fetiţa refuza să se încalţe pe vreme caldă. După alte câteva minute, din camera copiilor se auzi o încăierare energică şi ceva tare se dădu de-a dura pe podea. Repetiţiile fuseseră anulate, Briony plecase supărată, gemenii se hârjoneau, iar Lola, dacă semăna cu maică-sa, cum bănuia Emily, era acum calmă şi victorioasă.

Obişnuita ei îngrijorare legată de copii, de soţul ei şi de servitori îi adusese nervii într-o stare de plâns: migrena, iubirea maternă şi, de-a lungul anilor, nenumăratele ore

petrecute întinsă pe pat distilaseră din această sensibilitate dureroasă un al şaselea simţ, o conştiinţă tentaculară care se întindea din colţul acela întunecat până în cele mai îndepărtate unghere ale casei, nevăzută şi atotştiutoare. Se întorcea la ea numai adevărul, căci ceea ce ştia, ştia. Murmurul nedesluşit al vocilor auzite prin podeaua acoperită de covoare era pentru ea mai clar decât o transcriere dactilografiată: o conversaţie care trecea printr-un perete, mai precis prin doi, ajungea la ea curăţată de toate amănuntele inutile. Îi parveneau doar întorsăturile de situaţie sau nuanţele esenţiale. Ceea ce pentru alţii ar fi fost un murmur înăbuşit era pentru simţurile ei alerte, acordate fin, ca antena de cameră a unui vechi aparat de radio, o amplificare aproape insuportabilă. Stătea întinsă în întuneric şi ştia totul. Cu cât putea face mai puţine lucruri, cu atât mai conştientă era, dar, deşi murea uneori de dorinţa de a se scula şi de a interveni, mai ales dacă i se năzărea că Briony are nevoie de ea, teama de durere o oprea. În cel mai rău caz, neîmpiedicate de nimic, două cuţite de bucătărie sincronizate şi bine ascuţite treceau cu lama lor peste nervul ei optic, iar mişcarea lor se repeta şi mai apăsat, iar ea rămânea complet închisă în sine şi singură. Până şi gemetele agravau durerea.

Aşa că zăcea în pat şi aşa trecea după-amiaza. Uşa de la intrare se deschise, apoi se închise. Prost dispusă cum era, Briony ieşise probabil afară, ca să stea lângă apă, la piscină sau la lac, sau poate se dusese până la râu. Emily auzi un pas ferit pe scări: Cecilia ducea în sfârşit florile în camera de oaspeţi, o sarcină simplă pe care în ziua aceea fusese rugată de câteva ori s-o îndeplinească. Mai târziu o auzi pe Betty chemându-l pe Danny şi zgomotul făcut de roţile trăsurii pe pietriş, o auzi pe Cecilia coborând să întâmpine oaspeţii şi apoi simţise, răspândindu-se în întuneric, foarte discrete arome de ţigară – Cecilia fusese rugată de o mie de ori să nu fumeze pe scări, dar sigur că dorise să-l impresioneze pe prietenul lui Leon, ceea ce, în sine, nu era ceva rău. În hol răsunau voci, Danny se muncea cu bagajele pe scări, coborî iarăşi, pe urmă linişte – Cecilia i-o fi dus pe Leon şi pe domnul Marshall la piscină, să-i trateze cu *punch*-ul făcut chiar de Emily azi dimineaţă. Auzi zgrepţănatul unei vietăţi cu patru picioare ce cobora pe scări – gemenii, care doreau să se ducă la bazin şi erau pe cale să fie dezamăgiţi, găsindu-l ocupat.

Aţipi câteva minute şi se trezi la auzul unei voci de bărbat psalmodiind ceva în camera copiilor, urmată de vocile copiilor, care răspundeau. Nu putea fi Leon, care nu s-ar fi

lăsat despărţit de sora sa abia regăsită. Era, desigur, domnul Marshall, a cărui cameră era chiar lângă cea a copiilor şi care, hotărî Emily, stătea de vorbă cu gemenii, nu cu Lola. Emily se întrebă dacă băieţii erau obraznici, fiindcă fiecare geamăn părea că se comportă ca şi cum obligaţiile lui sociale ar fi fost înjumătăţite. Acum Betty urca scările, strigându-i pe măsură ce se apropia, mult prea aspru poate, dacă te gândeai la calvarul îndurat de Jackson de dimineaţă. Ora băii, ora ceaiului, ora de culcare – balamalele de care stătea agăţată ziua. Aceste ingrediente sacre ale copilăriei – apa, hrana şi somnul – aproape că dispăruseră pentru ea din compoziţia zilei. Sosirea pe lume a lui Briony, târzie şi neaşteptată, le înviorase căsnicia până când Emily trecuse zdravăn de patruzeci de ani. Şi ce ani liniştiţi şi aşezaţi fuseseră: săpunul cu lanolină şi prosopul de baie alb şi gros, ciripitul copiliţei răsunând în baie, învelirea ei în prosop, în aşa fel încât să nu-şi poată mişca mânuţele, felul în care o ţinea în poală, moment de neajutorare infantilă în care Briony se mai refugia până nu demult. Acum însă atât bebeluşul, cât şi apa de baie dispăruseră în spatele unei uşi încuiate, deşi chiar şi asta se întâmpla destul de rar, fiindcă fata dădea mereu impresia că ar avea nevoie să facă o baie şi să îmbrace haine curate. Dispăruse într-un univers interior impenetrabil, din care scrisul nu era decât o manifestare de suprafaţă, o crustă protectoare prin care nu putea pătrunde nimeni şi nimic, nici măcar o mamă iubitoare. În mintea lui Emily, fiica ei era mereu îndepărtată şi absentă, luptându-se cu cine ştie ce problemă nemărturisită, creată chiar de ea, ca şi cum lumea adevărată, aşa uzată şi limpede cum era, ar fi putut fi redescoperită de o copilă. Ar fi fost inutil s-o întrebe pe Briony ce fel de gânduri adăpostea în cap. Existase o vreme când ar fi dat un răspuns inteligent şi complicat care, la rândul său, ar fi generat nenumărate întrebări prosteşti sau mai cu miez, cărora Emily încerca să le răspundă cât putea de bine. Chiar şi meandrele ipotezelor cu care se distraseră cândva erau acum greu de reconstituit în amănunt şi, amintindu-şi asta, ea ştiu că niciodată nu vorbise mai elocvent decât atunci când stătuse de vorbă cu fetiţa ei de unsprezece ani. Nici un dineu somptuos, nici o margine umbroasă de teren de tenis nu auziseră de la ea atâtea raţionamente pline de miez, făcute cu atâta uşurinţă. Acum demonii conştiinţei de sine şi cei ai talentului o făcuseră pe fata ei să amuţească şi, chiar dacă Briony era în continuare la fel de iubitoare – la micul dejun se strecurase lângă ea şi o ţinuse de mână –, Emily deplângea apusul acelei epoci a elocvenţei. De atunci încoace nu mai vorbise atât de frumos

cu nimenea şi asta însemna să-ţi doreşti încă un copil. Dar va împlini curând patruzeci şi şapte de ani.

Huruitul înfundat al ţevilor – nu-l auzise pornind – se opri cu o zguduitură care făcu aerul să vibreze. Băieţii Hermionei trebuiau să fie deja în baie, trupurile lor mici şi subţiri se vor fi scufundat în apă la un capăt şi la celălalt al căzii, aceleaşi prosoape albe, împăturite, aşteptau pregătite pe scaunul albastru de nuiele şi sub picioare, la ieşirea din apă, aştepta aceeaşi rogojină uriaşă de plută, din care un colţ fusese ros de un câine mort demult. Dar în loc de ciripeală se aşternuse o linişte grea şi nici urmă de vreo mamă, doar Betty, a cărei inimă bună nu se lăsa descoperită de nici un copil. Cum putea Hermione să aibă o cădere nervoasă – termenul pe care îl prefera de obicei când se referea la iubitul ei, care lucra la radio –, cum putuse opta pentru tăcerea, teama şi tristeţea copiilor ei? Emily presupunea că s-ar fi căzut să supravegheze personal această primă îmbăiere, dar ştia că, şi dacă lamele de cuţit n-ar fi fost gata să-i reteze nervul optic, s-ar fi ocupat de nepoţei numai din simţul datoriei. Nu erau copiii ei. Iată cât de simple erau lucrurile. Mai mult, erau băieţei, prin urmare fundamental necomunicativi, lipsiţi de plăcerea intimităţii şi, pe deasupra, cu identităţile confundabile, fiindcă ea nu fusese niciodată capabilă să găsească triunghiul de carne lipsă. Nu-i puteai cunoaşte decât în linii mari.

Se răsuci încet pe un cot şi-şi duse paharul cu apă la buze. Începea să se diminueze, prezenţa animalului-călău, aşa că reuşi acum să proptească două perne de tăblia patului ca să se ridice în capul oaselor. Manevra era lentă şi stângace, fiindcă se temea de mişcările bruşte, aşa că scârţâitul arcurilor se prelungi, aproape acoperind un glas de bărbat. Stând pe o parte, rezemată în cot, îngheţă, strângând în pumn un colţ de pernă, şi-şi proiectă atenţia dureroasă spre toate unghiurile casei. Mai întâi nu se simţi nimic, nicăieri, dar apoi, brusc, ca o lampă aprinsă şi stinsă într-o beznă perfectă, se auzi un râs, numaidecât înăbuşit. Aşadar, Lola în camera copiilor, cu Marshall. Continuă să-şi caute o poziţie confortabilă şi în sfârşit se putu lăsa pe spate şi sorbi din apa stătută. Poate că tânărul şi bogatul antreprenor nu era un soi rău, dacă era gata să-şi sacrifice timpul de dragul unor copii. În curând va putea risca să aprindă veioza şi peste încă douăzeci de minute s-ar putea să fie în stare să coboare în mijlocul familiei şi să urmărească liniile diversificate ale angoasei sale. Cea mai urgentă era o inspecţie la bucătărie, ca să descopere dacă era prea târziu să convertească friptura în felii de carne rece, cu salată. Pe urmă trebuia să-şi

îmbrăţişeze fiul, să-l cântărească din ochi pe prietenul acestuia şi să-l facă să se simtă ca acasă. Cum va termina cu asta, se va încredinţa că gemenii sunt bine îngrijiţi şi poate că le va da ceva bun, ca să-i împace. Apoi ar fi momentul să-i telefoneze lui Jack, care probabil că a uitat s-o anunţe că nu vine acasă. Cu vorba meşteşugită, va trece de operatoarea vigilentă şi de tânărul pompos din antecameră şi-şi va asigura soţul că nu are motive să se învinovăţească. O va căuta şi pe Cecilia, ca să se asigure că aranjase florile întocmai cum fusese instruită şi că în seara asta va binevoi să facă şi ea un efort, preluând unele îndatoriri de gazdă, îmbrăcându-se drăguţ şi abţinându-se să fumeze în toate camerele. Pe urmă – lucrul cel mai important – va porni în căutarea lui Briony, fiindcă fiascoul cu piesa fusese o lovitură teribilă pentru ea şi copila avea nevoie de toată alinarea pe care i-o putea oferi o mamă. Dar a o găsi pe Briony însemna a se expune luminii neîmblânzite a soarelui şi chiar razele lui slabe de la asfinţit i-ar putea provoca o criză. Asta însemna că trebuia să-şi găsească ochelarii de soare; aşadar, în primul rând ochelarii, nu bucătăria, fiindcă ei se aflau chiar în camera asta, pe undeva. Într-un sertar, între paginile unei cărţi, într-un buzunar… Şi ar fi neplăcut să trebuiască să urce din nou în cameră după ei. Să nu uite, de asemenea, să încalţe pantofi cu talpa plată, în caz că Briony s-a dus mai departe, până la râu…

Şi aşa Emily continuă să se rezeme de perne, mult timp după ce creatura din capul ei dispăruse, croind răbdătoare planuri, revizuindu-le, perfecţionând ordinea în care să fie puse în aplicare. Va calma toată populaţia casei, care, din penumbra bolnăvicioasă a camerei sale, i se părea un continent agitat şi slab populat, din ale cărei imensităţi împădurite elemente rivale îi solicitau iar şi iar atenţia ei neobosită. Nu se lăsa amăgită de iluzii: vechile planuri – dacă ţi le puteai aminti –, planurile depăşite de timp aveau darul de a stăpâni evenimentele într-o manieră febrilă şi excesiv de optimistă. Îşi putea trimite tentaculele în toate încăperile casei, dar nu şi în viitor. Mai ştia că, în ultimă instanţă, lucrul pentru care se zbătea era pacea ei sufletească. Era de preferat să nu facă deosebirea între egoism şi generozitate. Se împinse uşor în poziţie verticală şi-şi coborî picioarele pe podea, strecurându-le în papuci. Nu riscă să tragă draperiile, ci preferă să aprindă veioza şi, delicat, începu să-şi caute ochelarii cu lentile negre. Hotărâse deja unde să se uite mai întâi.

1. „High Table“: în refectoriile de la Oxford şi Cambridge, masa profesorilor este înălţată pe un podium, în faţa meselor studenţilor.

Şapte

Templul de pe insulă, construit la sfârşitul anilor 1780 în stilul lui Nicholas Revett, era menit să fie un punct de atracţie, o trăsătură care să atragă ochiul şi să sublinieze idealul pastoral, nejucând, se înţelege, nici un rol religios. Fiind construit pe o parte de ţărm proiectată în afară, era destul de aproape de malul apei pentru a se reflecta interesant în lac şi, din majoritatea punctelor de observaţie, şirul de stâlpi şi cornişa de deasupra erau pe jumătate ascunşi de ulmii şi stejarii crescuţi în jur, fapt ce provoca o senzaţie încântătoare. De aproape, templul avea o înfăţişare mult mai dărăpănată. Umezeala ce se ridica dintr-un canal de scurgere stricat provocase căderea mai multor bucăţi de stucatură. Cândva, spre sfârşitul secolului al nouăsprezecelea, se făcuseră nişte reparaţii stângace, cu ciment alb, care acum devenisese maro şi dădea clădirii o înfăţişare pestriţă, bolnăvicioasă. În altă parte, şipcile expuse, măcinate şi ele de putregai, se vedeau ca nişte coaste de animal înfometat. Uşile duble, dând spre o cameră circulară, cu tavanul boltit, fuseseră îndepărtate demult, iar podelele de piatră erau acoperite de frunze moarte, de mâzgă vegetală şi de excrementele păsărilor şi animalelor care intrau şi ieşeau din clădire. Din frumoasele ferestre georgiene dispăruseră toate sticlele, sparte pe la sfârşitul deceniului al treilea de Leon şi prietenii săi. Nişele alungite, care adăpostiseră cândva statui, erau goale, cu excepţia unor resturi murdare de pânze de păianjen. Unica mobilă era o bancă, adusă de pe terenul de cricket al satului tot de tânărul Leon şi de îngrozitorii săi colegi de şcoală. Picioarele îi fuseseră smulse şi folosite la spargerea geamurilor şi zăceau acum afară, măcinându-se încet şi intrând în pământ, printre urzici şi indestructibile cioburi de sticlă.

Tot aşa cum pavilionul de la piscină, din spatele corpului grajdurilor, imita arhitectura templului, şi templul se presupunea că înglobează referinţe la casa originală, în stil Adam, deşi nimeni din familia Tallis nu ştia exact ce anume. Poate stilul coloanelor, sau frontonul, sau proporţiile ferestrelor. În unele dăţi – dar mai ales de Crăciun, când lumea era mai bine dispusă –, feluriţi membri ai familiei,

trecând la plimbare peste podeţe, îşi propuneau să cerceteze problema, dar la începutul aglomeratului an nou nimeni nu se mai ostenea să fixeze un termen. Mai mult decât părăginirea, conexiunea, amintirea pierdută a unei legături a templului cu ceva măreţ îi dădea inutilei construcţii aerul acesta trist. Templul era copilul orfan al unei doamne din înalta societate, iar acum, când nimănui nu-i mai păsa de el, când nu mai avea către cine să ridice ochii, copilul îmbătrânise înainte de vreme şi se lăsase pe tânjală. Exista o pată prelungă de funingine cât un stat de om pe un perete exterior, unde doi vagabonzi neruşinaţi aprinseseră cândva un foc ca să frigă un crap ce nu le aparţinea. O gheată scâlciată se lăfăise mult timp pe iarba cu firul regulat, retezat de iepuri. Dar astăzi, când Briony aruncă o privire, gheata dispăruse, aşa cum totul avea să dispară într-o bună zi. Ideea că templul, purtând propria-i brasardă neagră, jelea conacul incendiat, că tânjea după o prezenţă grandioasă, dar invizibilă, configura o ambianţă vag religioasă. Tragedia împiedicase templul să fie în întregime un fals.

Este greu să cravaşezi urzicile multă vreme fără ca o linie narativă să nu se impună de la sine, aşa că Briony deveni curând preocupată şi prinsă de o mulţumire sumbră, deşi lumii îi prezenta faţa unei fete aflate într-o dispoziţie dezastruoasă. Găsise o nuia mlădioasă de alun pe care o curăţase. Avea de lucru şi se pusese pe treabă. O urzică înaltă, cu înfăţişarea galeşă şi cu capul şi frunzele din mijloc întoarse cochet în afară, ca nişte mâini ce îşi pledau nevinovăţia, era Lola şi, deşi scâncea, cerşind îndurare, arcul melodios al nuielii o reteză nemilos de la genunchi, făcând să-i zboare torsul netrebnic. Era un joc prea plin de satisfacţii ca să renunţe la el, aşa că următoarele câteva urzici au fost tot Lola: asta de aici, aplecată ca să şoptească ceva la urechea vecinei, fu retezată cu o minciună sfruntată pe buze; iat-o din nou, la distanţă de celelalte, cu capul înclinat, în timp ce pune la cale ceva veninos; dincolo face pe aristocrata în mijlocul unui pâlc de tineri admiratori, bârfind-o straşnic pe Briony. Era regretabil, dar şi admiratorii trebuiau să moară odată cu ea. Dar iat-o că ridică din nou capul, împăunându-se cu diferitele-i păcate – trufie, lăcomie, zgârcenie, lipsă de cooperare – şi plătind pentru fiecare cu câte o viaţă. Ultimul ei act de răzbunare a fost să cadă la picioarele lui Briony şi să-i urzice degetele. După ce Lola a murit de suficiente ori, trei perechi de urzici tinere fură sacrificate pentru incompetenţa gemenilor. Pedeapsa era obiectivă, nu prevedea clemenţă pentru copii. Pe urmă, însăşi scrierea de piese de

teatru deveni o urzică, ba chiar mai multe: superficialitatea acţiunii, risipa de timp, debandada din minţile altora, prefăcătoria fără speranţă – în grădina artelor, ele întruchipau o buruiană care trebuia ucisă.

Nemaifiind dramaturg şi simţindu-se mult mai liberă datorită acestui lucru, Briony îşi urmă parcursul în jurul templului, atentă să nu calce în vreun ciob de sticlă şi lucrând în zona unde iarba ronţăită se întâlnea cu verdeaţa ce năvălea dezordonat dintre arbori. Biciuirea urzicilor devenea un act de autopurificare, iar acum se încrâncenă pe copilărie, nemaiavând nevoie de ea. Un specimen fusiform reprezenta tot ceea ce suferise până în momentul acela. Dar nu era îndeajuns. Proptită ferm cu picioarele în iarbă, îşi lichidă vechiul eu, an după an, cu treisprezece şfichiuituri. Tăie dependenţa bolnăvicioasă de pruncie şi de copilărie, o decapită pe şcolăriţa dornică să se bage în seamă şi să primească laude, desfiinţă mândria copilei de unsprezece ani pentru primele poveşti scrise de ea şi lichidă încrederea în părerile favorabile ale mamei. Toate acestea îi săriră peste umărul stâng şi îi căzură la picioare. Vârful subţire al nuielei scotea un şuierat pe două note în timp ce despica aerul. Nu mai! îl făcea ea să spună. Ajunge! Încaseaz-o şi pe asta!

Nu peste mult timp, o absorbiră acţiunea propriu-zisă şi articolul de ziar pe care-l revedea în ritmul loviturilor. Nimeni în lume n-o putea face mai bine decât Briony Tallis, care va fi reprezentanta ţării sale la Jocurile Olimpice de la Berlin de anul viitor şi va câştiga cu siguranţă medalia de aur. Lumea o studia de aproape şi se minuna de tehnica ei, de faptul că prefera să concureze desculţă pentru că-şi îmbunătăţea astfel echilibrul, atât de important în sportul acela solicitant, fiindcă fiecare deget al picioarelor îşi putea face datoria. Felul cum începea mişcarea din încheietură şi-şi lăsa mâna să o completeze abia la sfârşitul loviturii, felul cum îşi distribuia masa corporală, folosind rotaţia şoldurilor ca să-şi sporească forţa, obiceiul ei caracteristic de a-şi întinde degetele mâinii libere – nimeni nu se ridica la înălţimea ei. Autodidactă, fiica cea mică a unui funcţionar guvernamental. Priviţi ce concentrată este, cum apreciază unghiul, fără a lovi vreodată la întâmplare, cum croieşte fiecare urzică inuman de precis! Ca să ajungi la nivelul acesta trebuie să munceşti toată viaţa! Şi fusese cât pe-aci să-şi irosească viaţa ca dramaturg!

Brusc, îşi dădu seama că în spatele ei se auzea trăsura, ale cărei roţi duruiau pe primul podeţ. Leon, finalmente. Se simţi privită de el. Să fie asta surioara mezină pe care o văzuse ultima oară la gara Waterloo abia cu şase luni în urmă

şi care făcea acum parte din elita internaţională? Îşi reprimă cu perversitate dorinţa de a se răsuci pe călcâie şi a-i arăta că luase notă de prezenţa lui: Leon trebuia să ştie că nu mai depindea de părerile altora, nici măcar de ale lui. Ea era acum un mare maestru, trăind numai pentru complexităţile artei sale. În plus, dacă o făcea, cu siguranţă că Leon avea să oprească trăsura şi să dea fuga la ea, pe mal în jos, iar ea ar trebui să se arate încântată de întrerupere.

Zgomotul roţilor şi al copitelor care se îndepărtau acum, trecând peste al doilea podeţ, era o dovadă, presupunea Briony, că fratele ei ştia ce înseamnă distanţa şi respectul profesional. Cu toate acestea, se simţi învăluită de o uşoară tristeţe, în timp ce continua să taie capete, învârtindu-se în jurul templului, până când nu mai putu fi zărită de pe drum. Un rând neregulat de urzici ciopârţite, zăcând în iarbă, îi marca parcursul, împreună cu umflăturile albe, usturătoare, de pe picioare şi glezne. Vârful nuielei de alun cânta, descriindu-şi arcul de cerc, frunzele şi tulpinile zburau în jur, dar uralele mulţimii erau tot mai greu de obţinut. Din fantezia ei se scurgeau culorile, plăcerea egoistă regăsită în mişcare şi echilibru începea să pălească, braţul o durea. Devenea o fată nesociabilă care masacra urzicile cu un băţ, aşa că în cele din urmă încetă, aruncă nuiaua cât colo, între copaci, şi privi în jur.

Preţul plătit pentru reveriile în timpul cărora uitai de tine era, inevitabil, acest moment al trezirii, reintegrarea în realitatea de dinainte, devenită acum şi mai urâtă. Visul ei cu ochii deschişi, plin de amănunte plauzibile, devenise o prostioară trecătoare în contrast cu masa grea a realului. Întoarcerea era dificilă. *Întoarce-te!* îi şoptea pe vremuri sora ei când o trezea dintr-un vis urât. Briony îşi pierduse puterea dumnezeiască de a crea, dar pierderea nu era evidentă decât în această clipă a revenirii. O parte din farmecul reveriei consta în iluzia că era neputincioasă în faţa logicii ei interne: era obligată de rivalitatea internaţională să concureze la cel mai înalt nivel cu elita mondială, să accepte provocările pe care i le aduceau rezultatele excepţionale din proba sa – aceasta fiind retezarea urzicilor –, silită să-şi depăşească limitele pentru a fi pe placul mulţimii urlătoare, să fie imbatabilă şi, lucrul cel mai important, să fie unică. Dar, fireşte, rămăsese tot timpul ea – totul fiind cu ea şi despre ea –, iar acum se întorsese în lume, nu într-o lume pe care să o poată crea, ci în cea care o crease pe ea, şi simţea că devine tot mai mică sub cerul amurgului. Obosise de atâta stat afară, dar încă n-avea chef să se întoarcă acasă. Oare asta era tot ce-ţi oferea viaţa, înăuntru şi afară? Nu mai exista şi alt loc unde

să te poţi duce? Întoarse spatele templului de pe insulă şi păşi alene pe peluza perfect întreţinută de iepuri, luând-o înspre podeţ. În faţa ei, luminat de soarele de la asfinţit, se afla un nor de insecte. Fiecare gâză se rotea independent, ca şi cum s-ar fi aflat la capătul unui fir elastic invizibil, într-un misterios dans al peţitului sau pur şi simplu din exuberanţă insectiformă, care o provoca să-i găsească un sens. În acelaşi spirit al rezistenţei răzvrătite, urcă panta abruptă şi ierboasă până la pod şi, ajunsă pe drum, hotărî să rămână acolo şi să aştepte până când i se va întâmpla ceva semnificativ. Aceasta era provocarea aruncată de ea existenţei: nu se va clinti de aici nici pentru cină, nici măcar dacă o va chema mama. Va aştepta pur şi simplu pe pod, calmă şi încăpăţânată, până când evenimentele – evenimente adevărate, nu izvodite de imaginaţia ei – se vor ridica la înălţimea provocării şi-i vor risipi lipsa ei de importanţă.

Opt

La începutul serii, norii aflaţi la mare altitudine, înspre apus, formaseră o pâclă subţire şi galbenă care, după o oră, deveni mai densă şi pe urmă se îngroşă, iar apoi o lumină portocalie, filtrată, se prelinse pe coroanele gigantice ale arborilor parcului. Frunzele luară culoarea brună a cojii de nucă, crengile văzute prin frunziş deveniră de un negru uleios, iar ierburile deshidratate împrumutară culorile bolţii cereşti. Un pictor fovist, îndrăgostit de culori improbabile, şi-ar fi putut imagina un peisaj ca acesta, mai ales după ce pământul şi cerul luară o nuanţă roşcată, iar trunchiurile umflate ale stejarilor bătrâni deveniră atât de negre încât păreau albastre. Deşi soarele slăbea pe măsură ce asfinţea, temperatura părea să crească, fiindcă adierea de vânt răcoritoare din timpul zilei se oprise, aerul fiind acum nemişcat şi greu.

Această scenă – sau o părticică din ea – i s-ar fi dezvăluit lui Robbie Turner printr-un oberlicht închis ermetic dacă ar fi avut chef să se ridice în picioare în vană, să-şi îndoaie genunchii şi să-şi răsucească gâtul. Toată ziua, micul lui dormitor, baia şi spaţiul cubic dintre ele – pe care-l numea biroul său – se copseseră sub panta sudică a acoperişului bungalow-ului. Timp de mai bine de o oră după întoarcerea sa de la lucru, stătuse în baia lâncedă, în timp ce sângele şi (i se părea) gândurile sale înfierbântau apa. Deasupra lui, bucăţica dreptunghiulară de cer încadrată de geam străbătea lent segmentul său limitat din spectrul cromatic, cu galben şi portocaliu, în timp ce el îşi cernea sentimentele nefamiliare şi din când în când revenea la unele amintiri. Nimic nu se ştergea. Din vreme în vreme, la un inci sub suprafaţa apei, muşchii abdomenului i se încordau involuntar când îşi amintea un nou amănunt. O picătură de apă pe braţul ei, sus. Ud. O floare brodată – o banală margaretă – între cupele sutienului. Sânii, îndepărtaţi şi micuţi. Pe spate, o aluniţă pe jumătate ascunsă de o bretea. Când ieşise din apă, zărise un fragment din triunghiul negru pe care chiloţii ar fi trebuit să-l ascundă. Ud. Îl zărise, iar acum se concentră ca să şi-l reprezinte. Felul cum oasele ei pelviene întindeau ţesătura, îndepărtând-o de piele, curba adâncă a taliei, surprinzătoarea

ei albeaţă. Când se întinsese după fustă, un picior ridicat cu nonşalanţă dezvăluise urme de ţărână pe fiecare perniţă a degetelor înduioşător de delicate. Altă aluniţă de dimensiunea unui *farthing*[1] pe coapsă şi o urmă purpurie pe pulpă – un semn din naştere în formă de căpşună, o cicatrice. Nu imperfecţiuni. Podoabe.

Se cunoşteau din fragedă copilărie, dar n-o privise niciodată cu atenţie. La Cambridge, venise o dată în apartamentul lui, însoţită de o ochelaristă din Noua Zeelandă şi de cineva de la colegiul ei, când la el mai era şi un prieten de la Downing[2]. Petrecuseră împreună vreun ceas, spunând nervoşi bancuri şi oferindu-şi reciproc ţigări. Uneori se încrucişaseră, zâmbind, pe stradă. Ea părea întotdeauna încurcată de întâlnirile cu el. E fiul femeii noastre din casă, le şoptea, poate, prietenelor când treceau pe lângă el. El voia să se ştie că nu-i păsa – uite-o pe fiica oamenilor la care lucrează mama, îşi informase odată un amic. Se simţea protejat de politică, de teoriile sale ştiinţifice despre clasele sociale, de propria siguranţă de sine, altminteri cam forţată. Sunt ceea ce sunt. Ea îi era ca o soră, aproape invizibilă. Cu faţa alungită şi îngustă, gura mică – dacă ar fi dat vreodată importanţă acestor detalii, ar fi putut spune că avea o înfăţişare uşor cabalină. Acum îşi dădea seama că era vorba de o frumuseţe bizară, că faţa ei semăna cu un chip sculptat şi liniştit, mai ales în jurul planurilor înclinate ale pometţilor obrajilor, care se lăţeau considerabil lângă nări, şi că avea o gură plină, strălucitoare, ca un boboc de tandafir. Şi ochi negri, contemplativi. O frumuseţe statuară, dar cu mişcări iuţi şi nerăbdătoare – vaza aia ar fi şi acum întreagă dacă ea nu i-ar fi smuls-o atât de brusc din mână. N-avea astâmpăr, se vedea de la o poştă. Se simţea constrânsă şi plictisită în casa Tallis şi avea să-şi ia zborul curând.

Va trebui să stea de vorbă cu ea cât mai repede. Se ridică în sfârşit din cada de baie, dârdâind, convins că îl aştepta o schimbare majoră. Trecu, gol puşcă, prin „birou“ şi intră în dormitor. Patul nefăcut, hainele încâlcite pe care le lepădase, un prosop aruncat pe podea, căldura ecuatorială din odaie, toate îi păreau atât de senzuale că-l goleau de puteri. Se întinse pe pat, îşi îngropă faţa în pernă şi gemu. Atât de dulce şi de delicată era prietena lui din copilărie, iar acum se ivise pericolul de a deveni intangibilă. Şi să se dezbrace aşa… Da, fusese o încercare înduioşătoare de a părea excentrică, dar efortul ei de a fi cutezătoare avea ceva exagerat, ceva casnic. Acum ar sufoca-o regretele dacă ar şti ce-i făcuse. Şi totul ar fi în ordine, totul s-ar putea repara dacă n-ar fi atât de

supărată pe el din pricina unei vaze care i se rupsese în mână. Dar iubea şi furia Ceciliei. Se întoarse pe o parte, cu ochii ficşi şi orbi, lăsându-se în voia unei fantezii cinematice: pumnii ei răpăindu-i pe piept înainte ca ea să se cufunde, cu un mic suspin, în strânsoarea protectoare a braţelor lui şi să se lase sărutată. Nu-l iertase, ci pur şi simplu cedase. Contemplă de câteva ori scena aceasta înainte de a reveni la realitate: se supărase pe el, iar supărarea avea să-i crească în momentul în care va afla că fusese invitat la cină. Afară, în lumina neiertătoare, nu putuse gândi suficient de repede ca să refuze invitaţia lui Leon. Acceptase mecanic, iar acum va trebui să înfrunte nervii Ceciliei. Mai gemu o dată, fără să-i pese dacă se auzea de jos, amintindu-şi cum se dezbrăcase în faţa lui, cu atâta nepăsare, de parcă ar fi privit-o un ţânc. Sigur că da. Înţelese în cele din urmă. O făcuse ca să-l umilească. Acesta era adevărul de netăgăduit. Umilire. Iată ce-i oferea Cecilia. Nu era toată numai dulceaţă, iar el nu-şi putea permite o atitudine condescendentă faţă de ea, pentru că ea era o forţă capabilă să-i smulgă pământul de sub picioare şi să-l înece în mare.

Dar poate – se rostogoli pe spate – n-ar trebui să creadă în supărarea ei. Nu era prea teatrală? Neîndoielnic, Cecilia trebuie să fi avut în minte un gând mai generos, chiar dacă se enervase. În plină furie, dorise să-i arate cât era de frumoasă şi să-l înrobească. Cum putea să aibă el încredere într-o interpretare atât de convenabilă, ivită din speranţă şi dorinţă? Trebuia să aibă. Îşi încrucişă picioarele şi-şi împreună mâinile la ceafă, simţind cum pielea i se răcoreşte pe măsură ce se usca. Ce-ar fi spus Freud? De exemplu: ea îşi ascundea într-o criză de orgoliu dorinţa subconştientă de a i se dezvălui. Jalnică speranţă! Era o emasculare, o condamnare, iar ceea ce simţea el acum era o pedeapsă administrată din cauză că-i spărsese caraghioasa aia de vază. N-ar trebui să mai dea niciodată ochii cu ea. Dar avea s-o întâlnească în seara asta. Oricum n-avea de ales: trebuia să meargă la masă. Iar ea îl va dispreţui pentru că a venit. Ar fi trebuit să refuze invitaţia lui Leon, dar, în momentul când fusese formulată, pulsul i se accelerase şi-i ieşise imediat un „da“ behăit pe gură. Deseară se va afla în aceeaşi încăpere cu ea, dar corpul pe care-l văzuse, aluniţele, paloarea, semnul în formă de căpşună vor fi ascunse sub haine. Nu le va şti decât el şi, fireşte, Emily. Dar numai el se va gândi la ele. Iar Cecilia n-o să-i vorbească, nu-i va adresa nici măcar vreo privire. Dar chiar şi asta era mai bine decât să stea aici şi să geamă. Ba nu, nu era. Era mai rău, dar îşi dorea să se întâmple. Trebuia să treacă prin asta. Voia să-i fie mai rău.

Se ridică în sfârşit, numai pe jumătate îmbrăcat, se duse în „birou“ şi se aşeză în faţa maşinii de scris, întrebându-se ce fel de bilet să-i scrie. Ca şi dormitorul şi baia, „biroul“ era înghesuit sub acoperişul în pantă al bungalow-ului, nefiind decât un coridor îngust între celelalte două, cu lungimea de numai şase picioare şi lăţimea de cinci. Ca şi în celelalte încăperi, exista şi un oberlicht cu rama de scândură de pin negeluită. Într-un colţ stătea grămadă echipamentul de drumeţie: bocancii, alpenştocul, rucsacul de piele. Aproape tot spaţiul era ocupat de o masă de bucătărie crestată cu cuţitul. Se înclină pe spate, cu scaun cu tot, şi-şi examină masa de parcă şi-ar fi recapitulat viaţa. La un capăt, formând un teanc ce se rezema de tavanul pieziş, erau dosarele şi caietele din ultimele luni de pregătire pentru licenţă. Nu mai avea nevoie de aceste notiţe, dar de ele erau legate prea multă muncă şi un prea frumos succes ca să-l lase inima să le arunce. Acoperind parţial notiţele, erau câteva din hărţile lui de drumeţie: nordul Ţării Galilor, Hampshire şi Surrey, precum şi harta pentru voiajul abandonat la Istanbul. Era şi o busolă cu o oglindă oblică, în care căutai coordonatele, de care se folosise cândva ca să ajungă fără hartă la Lulworth Cove.

Dincolo de busolă erau exemplarele sale din *Poemele* lui Auden şi *Un flăcău din Shropshire* de Housman. La celălalt capăt al mesei se găseau diferite volume de istorie, tratate teoretice şi manuale practice de peisagistică a grădinilor. Zece poezii dactilografiate zăceau sub scrisoarea de refuz, bătută la maşină, primită de la *Criterion*[3], pe care se lăfăiau chiar iniţialele domnului Eliot. Cel mai aproape de locul unde şedea Robbie se aflau nişte cărţi dedicate subiectului care-l interesa acum. *Anatomia* lui Gray era ţinută deschisă de un bloc *in folio* cu planşe desenate de mâna lui. Îşi fixase singur sarcina de a desena şi memora toate oasele mâinii. Încercă să-şi ia gândurile de la Cecilia, repetându-le, murmurându-le numele: *capitatum*, *hamatum*, *triquetrum*, *lunatum*… Desenul său cel mai bun de până acum, executat în tuş şi creioane colorate şi înfăţişând o secţiune a esofagului cu tot cu căile respiratorii, era prins în pioneze pe o scândură de deasupra mesei. O halbă dintr-un aliaj de cositor cu plumb, cu toarta ruptă, adăpostea toate creioanele şi stilourile sale. Maşina de scris, o Olympia relativ nouă, îi fusese dăruită la împlinirea a douăzeci şi unu de ani de către Jack Tallis, în timpul unei mici petreceri organizate la prânz, în bibliotecă. Leon ţinuse şi el un discurs, imitându-şi tatăl, iar Cecilia fusese, desigur, de faţă. Dar Robbie nu-şi amintea

să fi schimbat cu ea măcar un cuvânt. Oare de asta era supărată pe el acum, fiindcă nu-i dăduse atenţie ani în şir? O altă speranţă deşartă.

Chiar la marginea mesei, diverse fotografii: distribuţia din *A douăsprezecea noapte* pe peluza colegiului, cu el în rolul lui Malvolio, cu jartiere încrucişate. Ce frumos. Mai era încă o fotografie de grup, cu el înconjurat de cei treizeci de copii francezi cărora le predase la o şcoală-internat de lângă Lille. Într-o ramă *belle époque* din metal atins de cocleală era fotografia părinţilor săi, Grace şi Ernest, făcută la trei zile după cununie. În spatele lor, abia intrând în poză, aripa din faţă a unei maşini, cu certitudine nu a lor, iar mai departe o uscătorie de hamei înălţându-se deasupra unui zid de cărămidă. Fusese o lună de miere frumoasă, susţinuse întotdeauna Grace – două săptămâni în care culeseseră hamei cu familia soţului şi dormiseră într-o rulotă ţigănească parcată în curtea fermei. Tatăl lui purta o cămaşă fără guler. Basmaua legată la gât şi frânghia care-i ţinea pantalonii de flanelă puteau fi podoabe ţigăneşti purtate în joacă. Avea capul şi faţa rotunde, ceea ce nu-i dădea o înfăţişare jovială, pentru că zâmbetul adresat aparatului nu era suficient de sincer ca să-i despartă buzele şi, în loc să-şi ţină de mână tânăra mireasă, îşi încrucişase braţele pe piept. Ea, dimpotrivă, stătea aplecată spre el, cu capul pe umărul lui şi agăţată stângaci, cu ambele mâini, de cotul cămăşii soţului ei. Binevoitoare şi bine dispusă ca întotdeauna, Grace zâmbea pentru amândoi. Dar mâinile harnice şi duhul blândeţii nu erau de ajuns. S-ar fi zis că gândurile lui Ernest fugeau deja în altă parte, că pluteau deja în zbor peste şapte veri, până în seara când avea să-şi abandoneze slujba de grădinar al familiei Tallis şi să plece din bungalow, fără bagaje, fără un bilet de adio pe masa din bucătărie, lăsându-şi soţia şi fiul de şase ani să se întrebe toată viaţa pe unde o fi rătăcind.

În alte părţi, amestecate cu notiţele recapitulative, cu teancurile de cărţi de anatomie şi de peisagistică a grădinilor, erau felurite hârtii, scrisori şi cărţi poştale: facturi neachitate, scrisori de la prieteni şi profesori care-l felicitau pentru obţinerea diplomei de rangul I (pe care le recitea cu plăcere) şi altele, care se interesau discret ce intenţiona să facă pe mai departe. Cel mai recent, caligrafiat cu cerneală maronie pe hârtie albă cu antet Whitehall, era un mesaj de la Jack Tallis, prin care se angaja să-l ajute la plata taxelor pentru facultatea de medicină. Mai erau formulare de înscriere, lungi de douăzeci de pagini, şi broşuri groase, tipărite mărunt, despre admiterea la Edinburgh şi Londra, a căror proză metodică, exactă, parcă-ţi deschidea apetitul pentru un soi nou de

rigoare academică. Dar astăzi nu-i sugerau aventura şi nici un nou început, ci ideea de exil. Îl şi vedea în viitor: strada posomorâtă, departe de aici, cu case cu etaj, o cameră micuţă ca o cutie, cu un tapet floral pe pereţi, cu debara şi o cuvertură de pat plină de ceară de lumânare, noii amici, serioşi, majoritatea mai tineri decât el, bazinele cu formaldehidă, amfiteatrul cu acustică puternică – iar ea nu era nicăieri.

Dintre cărţile de peisagistică, alese volumul despre Versailles, împrumutat din biblioteca familiei Tallis. În ziua când îl luase, băgase pentru prima oară de seamă cât de timorat se simte în prezenţa ei. Îngenunchind la intrare ca să-şi scoată ghetele de lucru, îşi dăduse seama de starea şosetelor, găurite la vârf şi la călcâi şi, poate, urât mirositoare. Ascultând de un impuls, şi le scosese. Cât de ridicol se simţise lipăind în urma Ceciliei pe coridor şi intrând desculţ în bibliotecă! Unicul său gând fusese să scape de acolo cât mai repede. Ieşise prin bucătărie şi-l trimisese pe Danny Hardman prin spatele casei după ghete şi ciorapi.

Probabil că ea n-ar fi citit tratatul acesta despre hidraulica grădinilor de la Versailles, scris de un danez din secolul al optsprezecelea, care proslăvea pe latineşte geniul lui Le Nôtre[4]. Folosind un dicţionar, Robbie citise într-o dimineaţă cinci pagini şi pe urmă renunţase, mulţumindu-se cu ilustraţiile. Nu era o carte pe placul Ceciliei. De fapt, nu putea fi pe placul nimănui, dar ea i-o întinsese de pe scăriţa din bibliotecă, aşa că amprentele ei se aflau undeva pe coperţile de piele. Deşi primul impuls a fost să se înfrâneze, duse cartea la nas şi o adulmecă. Praf, hârtie străveche, aroma săpunului de pe mâini – nimic altceva. Cum de se pomenise dintr-odată victima acestui fetişism în fază avansată faţă de obiectele atinse de iubită? Fără îndoială că Freud avea ceva de spus despre asta în *Trei eseuri despre sexualitate*. Aveau ceva de spus şi Keats, Shakespeare, Petrarca şi toţi ceilalţi, iar problema era tratată şi în *Romanul Trandafirului*. Petrecuse trei ani studiind la rece simptomele, care nu i se păruseră decât simple convenţii literare, iar acum, în singurătate, aidoma unui curtean agitat, cu pene la pălărie, refugiat la liziera pădurii ca să studieze un flecuşteţ scăpat din mână de doamna visurilor sale, îi adora urmele – şi nu o batistă, ci amprentele digitale! –, perpelindu-se din cauza dispreţului stăpânei.

Cu toate acestea, când introduse o coală de hârtie în maşină, nu uită indigoul. Bătu data şi formula de adresare şi se avântă imediat într-o scuză convenţională pentru

„comportarea sa stângace şi lipsită de respect“. Apoi se opri. Avea să-şi dea în vileag sentimentele? Dacă da, la ce nivel?

„Dacă aceasta poate constitui o scuză, am observat recent că mă cam zăpăceşte prezenţa ta. Vreau să spun că până acum n-am intrat niciodată desculţ în casa cuiva. Zăpuşeala trebuie să fie de vină!“

Cât era de transparentă această prefăcută lejeritate a tonului! Ca un tuberculos în fază avansată, care pretinde că e răcit. Împinse de două ori înapoi carul maşinii şi scrise: „Ştiu că aceasta nu poate constitui o scuză, dar am observat că în ultima vreme mă zăpăcesc când eşti pe aproape. Ce am căutat, desculţ, în casa voastră? Şi am mai rupt vreodată buza vreunei vaze vechi?“ Îşi odihni degetele pe taste, rezistând cu greu tentaţiei de a-i mai dactilografia numele o dată. „Cee, nu cred că pot da vina pe zăpuşeală!“ Acum tonul glumeţ cedase locul melodramei, tânguirilor. Întrebările retorice aveau ceva cleios, iar semnul exclamării era prima stratagemă a celor care credeau că trebuie să ţipe ca să se facă înţeleşi. Ierta acest semn de punctuaţie numai în scrisorile mamei, unde o serie de cinci indica o glumă foarte bună. Întoarse tamburul şi bătu un x peste el. „Cecilia, nu cred că pot da vina pe zăpuşeală.“ Acum umorul fusese înlăturat şi se ivise o notă de autocompătimire. Semnul exclamării se cerea reintrodus. Evident că avea şi alt rol decât să indice intensitatea rostirii.

Mai corectă ciorna un sfert de oră, după care introduse coli albe în maşină şi bătu scrisoarea pe curat. Rândurile esenţiale spuneau acum: „Nu ţi-o pot lua în nume de rău dacă mă consideri nebun fiindcă am intrat desculţ în casa ta sau fiindcă ţi-am spart preţioasa vază. Adevărul este că îmi cam pierd capul în prezenţa ta, Cee, şi nu cred că pot da vina pe zăpuşeală! Vrei să mă ierţi? Robbie“. După aceea rămase câteva momente cu ochii în gol, gândindu-se la pagina la care *Anatomia* i se deschidea de la sine în zilele acestea, se aplecă brusc în faţă şi dactilografie înainte să se poată înfrâna: „În vis, îţi sărut pizda, pizdulicea ta dulce şi umedă. În gând, fac dragoste cu tine cât e ziua de lungă“.

Aşa, acum stricase totul. Scrisoarea fusese compromisă. Scoase foaia de hârtie din maşină, o aşeză alături şi o mai copie o dată de mână, încredinţat că nota personală se potrivea cu ocazia. Uitându-se la ceas, îşi aminti că trebuia să-şi lustruiască pantofii înainte de plecare. Se ridică cu grijă de pe scaun, atent să nu dea cu capul în raft.

Nu avea nici un fel de timiditate socială, ceea ce multora li se părea nepotrivit. O dată, la un dineu la Cambridge, când la masă se instaurase brusc tăcerea, cineva care-l antipatiza îl întrebase cu voce tare despre părinţii săi. Robbie înfruntase

privirea individului, răspunzând flegmatic că tatăl său îşi părăsise familia cu mult timp în urmă şi că mama sa lucra ca servitoare şi-şi suplimenta veniturile ca ghicitoare. Adoptase tonul unei toleranţe binevoitoare faţă de ignoranţa celui care întrebase. Mai furnizase câteva amănunte privind împrejurările în care crescuse, după care se interesase politicos de părinţii colegului său. Cineva observase că ceea ce-l apăra pe Robbie de rău era inocenţa sau ignoranţa faţă de lumea înconjurătoare, că era un fel de nebun sfânt, capabil să păşească pe un covor de jăratec fără să se ardă. Adevărul, pe care Cecilia îl ştia, era ceva mai simplu. Îşi petrecuse copilăria mişcându-se liber între bungalow şi casa stăpânilor. Jack Tallis era protectorul său, iar Leon şi Cecilia îi fuseseră cei mai buni prieteni, cel puţin până la începutul şcolii. Eliberarea lui se desăvârşise la universitate, unde se descoperise mai inteligent decât majoritatea celor pe care îi cunoscuse. Nici măcar nu fusese necesar să se poarte arogant.

Grace Turner era fericită să-l ţină curat – cum altfel, cu excepţia mâncărurilor calde, să-şi fi demonstrat iubirea maternă, când copilul ei ajunsese la douăzeci şi trei de ani? –, dar Robbie prefera să-şi văcsuiască singur ghetele. Îmbrăcat numai într-un maieu alb şi în pantalonii de la costum, coborî scara destul de scurtă numai cu şosetele în picioare şi ţinând în mână o pereche de încălţări negre. Lângă uşa dinspre camera de zi exista un spaţiu îngust ce se termina la uşa cu sticlă mată a intrării principale, prin care o lumină difuză, portocaliu-sângerie, se proiecta pe tapetul bej şi oliv dinăuntru, luând forma unor faguri de miere strălucitori. Surprins de transformare, ezită cu mâna pe clanţă, apoi intră. Aerul din încăpere era umed, călduţ şi uşor sărat. Probabil că tocmai se încheiase o şedinţă. Mama lui stătea pe canapea, cu picioarele ridicate de pe podea şi papucii legănându-i-se pe vârfurile degetelor.

— Molly a fost aici, explică ea, aşezându-se în poziţie verticală, ca să pară sociabilă. Mă bucur să-ţi spun că o să se facă bine.

Robbie scoase din bucătărie cutia cu ustensilele pentru pantofi, se aşeză în fotoliul cel mai apropiat de mama sa şi desfăcu peste covor o foaie dintr-un *Daily Sketch* vechi de trei zile.

— Ai făcut treabă bună, zise. Te-am auzit că lucrezi şi m-am dus direct sus.

Ştia că trebuia să plece imediat şi că ar fi fost cazul să-şi lustruiască pantofii, dar se lăsă pe spate în fotoliu, se întinse cât era de lung şi căscă.

— Plivit, auzi! Oare ce fac cu viaţa mea?

Avea în glas mai mult umor decât îngrijorare. Îşi încrucişă braţele pe piept şi se zgâi la tavan, masându-şi bolta unui picior cu degetul mare al celuilalt.

Mama privea undeva deasupra capului lui.

— Hai, spune. S-a întâmplat ceva. Ce-i cu tine? Să nu zici că nimic.

Grace Turner devenise menajeră la familia Tallis la o săptămână după ce Ernest o părăsise. Pe Jack Tallis nu-l lăsase inima să dea afară o mamă tânără cu un copil. Găsise în sat un înlocuitor al grădinarului, un om bun la toate care nu avea nevoie de locuinţă pe domeniu. La început se crezuse că Grace va locui în bungalow un an sau doi, după care se va muta sau se va recăsători. Firea ei bună şi plăcerea de a lustrui – devotamentul arătat suprafeţelor mobilierului devenise o glumă de familie – o făcuseră populară, dar salvarea ei şi şansa lui Robbie se datorau iubirii pe care o deşteptase în sufletul Ceciliei, pe atunci în vârstă de şase ani, şi al lui Leon, care avea opt. În vacanţele şcolare, Grace primise permisiunea să-şi aducă aici şi băieţelul de şase ani. Robbie crescuse folosind camera copiilor şi alte părţi ale casei la care aveau acces cei mici, precum şi terenurile de joacă. Ortacul său la căţăratul în pomi fusese Leon, Cecilia fiind surioara care-l ţinuse încrezătoare de mână, făcându-l să se simtă grozav de bun. Câţiva ani mai târziu, când Robbie obţinuse o bursă la şcoala locală, Jack Tallis făcuse primul pas în ceea ce urma să devină o susţinere neîntreruptă şi de lungă durată, cumpărându-i uniforma şi manualele. Era anul când se născuse Briony. Naşterea ei dificilă fusese urmată de boala cronică a lui Emily. Faptul că era folositoare îi consolidase lui Grace poziţia în gospodărie. În ziua de Crăciun a acelui an – 1922 –, Leon, cu joben şi pantaloni bufanţi de călărie, venise prin zăpadă până la bungalow, ţinând în mână un plic verde de la tatăl său. O scrisoare notarială o informa pe Grace că deţinea folosinţa pe viaţă a bungalow-ului, indiferent de poziţia ei în casa Tallis. Dar îşi păstrase slujba, ocupându-se în continuare de gospodărie, în timp ce copiii creşteau, şi acorda în continuare o atenţie specială lustruirii mobilierului.

Poveste ei despre Ernest era că se oferise voluntar pentru a fi trimis pe front sub un alt nume şi nu mai revenise. Altfel lipsa de curiozitate faţă de soarta soţului său ar fi părut inumană. Adesea, în minutele care-i aparţineau numai ei în fiecare zi, când parcurgea drumul de la bungalow la casa familiei, Grace reflecta la accidentele benigne ale vieţii ei. Întotdeauna îi fusese frică de Ernest. Poate că n-ar fi fost atât de fericiţi împreună cât a fost ea trăind singură în căscioara

asta, cu fiul ei cel iubit şi deştept. Dacă domnul Tallis ar fi fost un alt fel de bărbat… Unele dintre femeile care veneau să le ghicească viitorul pentru un şiling fuseseră părăsite de soţi şi mai multe îşi pierduseră bărbaţii pe front. Muierile astea aveau o viaţă mizeră, aşa cum ar fi putut foarte uşor să fie şi a ei.

— Nimic, rosti Robbie, ca răspuns la întrebarea maică-sii. N-am absolut nimic.

Şi, luînd o perie şi o cutie de cremă, continuă:

— Aşadar, Mollie are un viitor luminos.

— Se va recăsători peste cinci ani şi va fi foarte fericită. Cu cineva din nord, plin de calităţi.

— Merită şi ea atâta lucru.

Şedeau într-o tăcere reconfortantă, iar ea-l privea cum dă lustru pantofilor cu o cârpă galbenă. În jurul pomeţilor frumos conturaţi ai obrajilor, muşchii îi tresăreau în ritmul mişcării, iar pe antebraţe, în jos, se ramificau şi îi jucau pe sub piele, formând modele complicate. Ernest avusese şi părţi bune dacă-i dăruise un astfel de băiat.

— Aşadar, ieşi în seara asta.

— Leon a sosit exact când plecam eu spre casă. A adus cu el un prieten, ştii, pe magnatul ciocolatei. M-au convins să cinez cu ei.

— Of, şi eu, care am frecat argintăria toată după-amiaza! Şi i-am făcut curat în cameră!

El se ridică în picioare, cu pantofii în mână:

— Când îmi voi admira faţa în lingură, te voi vedea numai pe dumneata.

— Termină cu prostiile. Ţi-am întins cămăşile în bucătărie.

Împachetă cutia cu ustensile de curăţat pantofii şi o puse la loc, după care alese o cămaşă crem dintre cele trei puse la uscat. Intră din nou în camera de zi şi era gata să plece, dar mama sa încercă să-l mai reţină puţin:

— Şi copiii ăia, Quincey. Băieţaşul care a făcut în pat şi aşa mai departe. Sărmanii mieluşei!

Robbie mai zăbovi în prag şi ridică din umeri. Trăsese cu ochiul şi-i văzuse la piscină, ţipând şi râzând în zăpuşeala de dinaintea amiezii. Dacă n-ar fi nimerit prin preajmă, i-ar fi scufundat roaba în zona adâncă a bazinului. Danny Hardman fusese şi el acolo, făcându-i ochi dulci surorii gemenilor, când ar fi trebuit să muncească.

— Nu mor ei dintr-atâta, zise.

Nerăbdător să plece, sări scările câte trei o dată. Întors în camera sa, termină grăbit cu îmbrăcatul, fluierând în falset în timp ce-şi dădea părul cu briantină şi se pieptăna în faţa

oglinzii din interiorul garderobei. Nu avea pic de auz muzical, aşa că nu era capabil să-şi dea seama dacă o notă era mai înaltă sau mai joasă decât alta. Acum, că felul cum avea să-şi petreacă seara fusese hotărât, se simţea entuziasmat şi ciudat de nepăsător. Nu putea fi mai rău decât era deja. Metodic, delectându-se cu propria-i eficienţă, ca şi cum s-ar fi pregătit pentru o călătorie periculoasă sau pentru o expediţie militară, îndeplini trebuşoarele familiare – îşi găsi cheile, verifică prezenţa în portmoneu a unei bancnote de zece şilingi, se spălă pe dinţi, îşi mirosi răsuflarea în mâna făcută cupă, smulse scrisoarea de pe masă, o împături şi o vârî într-un plic, îşi încărcă tabachera şi se asigură că are bricheta la el. Se proţăpi pentru ultima oară în faţa oglinzii. Îşi dezveli gingiile, se întoarse din profil şi-şi admiră imaginea peste umăr. La sfârşit se bătu peste buzunare şi porni val-vârtej pe scări, sărindu-le tot câte trei, îi strigă la revedere mamei şi ieşi afară, pe cărarea de cărămidă care ducea, printre straturile de flori, spre o poartă din gardul viu.

În următorii ani avea să se gândească deseori la momentul acesta, când mersese de-a lungul cărării care croia o scurtătură prin colţul stejărişului şi dădea în aleea principală, acolo unde aceasta se curba spre lac şi spre casă. Nu era în primejdie să întârzie, dar nu reuşea să-şi domolească pasul. Multe plăceri imediate, ca şi altele, mai puţin actuale, se amestecau în bogăţia acelor clipe: amurgul roşiatic ce se stingea pe cer, aerul cald şi nemişcat, saturat de aromele ierburilor uscate şi ale pământului copt, braţele ostenite plăcut după truda zilei, pielea netedă şi curată după baie, atingerea cămăşii, combinată cu cea a costumului, singurul pe care-l avea. Anticiparea şi teama cu care aştepta s-o revadă alătuiau tot un fel de plăcere senzuală, iar în jurul acesteia, ca o îmbrăţişare, plutea un fel de extaz general – era posibil să doară, era extrem de neplăcut, nu putea duce la nimic bun, dar cel puţin aflase de unul singur ce însemna să fii îndrăgostit şi asta îl înfiora. Fericirea îi era alimentată şi de alţi afluenţi: încă îi producea satisfacţie faptul că obţinuse o diplomă de rangul I – cea mai bună din an, i se spusese. Iar acum primise şi confirmarea lui Jack Tallis că avea să-l ajute în continuare. Brusc, fu sigur că îl aştepta o nouă aventură, nicidecum un exil. Era corect şi oportun să studieze medicina. Nu-şi putea explica optimismul ce-l cuprinsese – era fericit, prin urmare sigur de reuşită.

Tot ceea ce simţea se putea exprima printr-un singur cuvânt, care explica şi de ce avea să revină mai târziu la momentul acesta. Libertate. În viaţa sa, în mădularele sale. Demult, când nici măcar nu auzise de şcolile particulare,

fusese înscris la un examen care-i dăduse posibilitatea să frecventeze o astfel de şcoală. Cambridge, deşi îi plăcuse foarte mult, fusese alegerea ambiţiosului director al liceului. Chiar şi specialitatea pe care o studiase fusese aleasă pentru el de un profesor carismatic. Acum, în sfârşit, printr-un exerciţiu de voinţă, viaţa sa de adult începea cu adevărat. Urzea intriga unei povestiri al cărei protagonist era el însuşi. Începutul le provocase deja prietenilor un mic şoc. Peisagistica grădinilor nu era decât o fantezie boemă, precum şi o ambiţie jalnică – o analizase astfel cu ajutorul lui Freud – de a-şi înlocui sau da uitării tatăl absent. Cariera didactică – peste cincisprezece ani şef de catedră la Engleză, domnul R. Turner, M.A. Cantab[5] – nu făcea nici ea parte din povestire, şi nici cariera universitară. În pofida notei maxime, studiul literaturii engleze, privit retrospectiv, i se părea un pasionant joc de societate, iar lectura cărţilor şi exprimarea unor opinii despre ele doar o dezirabilă activitate secundară într-o existenţă civilizată. Nu era esenţa, orice ar fi spus în prelegerile sale Dr. Leavis[6]. Nu era sihăstria necesară, nici preocuparea cea mai vitală pentru o minte iscoditoare, nici ultimul bastion în calea hoardelor barbare. Nu însemna cu nimic mai mult decât studierea picturii, a muzicii, a ştiinţelor exacte sau a istoriei. La diferite conferinţe audiate în ultimul an de studenţie, Robbie ascultase un psihanalist, un activist al sindicatelor comuniste şi un fizician, fiecare preamărind importanţa domeniilor respective tot atât de pătimaş cum preamărea Leavis literatura. Medicina avea şi ea, probabil, pretenţii asemănătoare, dar pentru Robbie problema era mai simplă şi mai personală: firea sa practică şi aspiraţiile ştiinţifice frustrate îşi vor găsi un debuşeu, va avea cunoştinţe de specialitate mult mai cuprinzătoare decât cele oferite de practicarea criticii literare şi, mai presus de toate, va fi luat o hotărâre de unul singur. Îşi va stabili sediul într-un oraş străin şi va începe.

Ieşise dintre copaci şi ajunsese în locul unde poteca se unea cu drumul de acces. Lumina scăzută amplifica suprafaţa umbroasă a parcului, iar lucirea moale şi gălbuie a ferestrelor de pe celălalt mal al lacului făcea clădirea să pară frumoasă, aproape monumentală. Era şi ea undeva acolo, poate în dormitorul ei, unde se pregătea pentru cină, nevăzută, în partea din spate a clădirii, la etajul doi. Cu fereastra dând spre fântâna arteziană. Alungă aceste gânduri vii, diurne, despre Cecilia, nedorind să fie prea emoţionat la sosire. Pingelele tari ale pantofilor răpăiau pe drumul metalizat de parcă ar fi fost bătăile unui orologiu gigantic, iar el se forţă să

se gândească la timp, marele său tezaur, la luxul unui viitor necheltuit. Nu avusese niciodată conştiinţa atât de puternică a tinereţii sale, nici nu simţise un asemenea apetit, o dorinţă atât de intensă ca povestea să demareze. La Cambridge, printre profesori, existau bărbaţi cu mintea încă ageră, care făceau faţă destul de mulţumitor la o partidă de tenis, mai şi vâsleau şi erau cu douăzeci de ani mai în vârstă decât el. Deci mai avea la dispoziţie cel puţin douăzeci de ani în care povestea vieţii să i se deruleze cel puţin la acest nivel de formă fizică bună; aproape cât trăise deja. Peste douăzeci de ani va fi proiectat în futuristul an 1955. Ce lucruri importante, acum nebănuite, îi vor fi cunoscute atunci? Mai putea conta pe încă treizeci de ani după primii douăzeci, ani pe care să-i trăiască într-un ritm ceva mai contemplativ?

Se imagină în 1962, la vârsta de cincizeci de ani, când avea să fie bătrân, dar nu suficient de bătrân ca să devină nefolositor. Se gândi ce medic priceput şi smochinit va fi atunci, cu toate poveştile, toate tragediile şi succesele puse la păstrare în trecut. Tot la păstrare vor fi puse şi miile de cărţi, căci va avea un birou al său, spaţios şi cufundat în penumbră, bogat ornamentat cu trofeele unei vieţi închinate călătoriilor şi gândirii – ierburi rare din pădurile tropicale, săgeţi otrăvite, invenţii nereuşite pe bază de electricitate, figurine din piatră ponce, cranii mumificate, artă aborigenă. Pe rafturi vor sta volume medicale de referinţă şi cărţi de meditaţie, desigur, dar şi cărţile care umpleau acum mansarda bungalow-ului, poeziile din secolul al optsprezecelea, care aproape că-l convinseseră să se facă arhitect peisagist, ediţia a treia a scrierilor lui Jane Austen, volume de Eliot, Lawrence şi Wilfred Owen, operele complete ale lui Conrad, nepreţuita ediţie din 1783 a *Satului* lui Crabbe, Housman-ul său, exemplarul cu autograf din *Dansul morţii* de Auden. Pentru că, neîndoielnic, ăsta era secretul: va fi un medic excepţional fiindcă va fi citit literatură. Ce lecturi profunde va descoperi sensibilitatea sa modificată în suferinţa umană, în nebunia sinucigaşă sau pur şi simplu în ghinion, toate răspunzătoare de sănătatea precară a oamenilor! Naşterea şi moartea, iar între ele fragilitatea. Înălţarea şi căderea – iată cu ce se ocupau doctorii, iar literatura trata aceleaşi subiecte. Se gândi la romanul secolului al nouăsprezecelea. Toleranţă largă şi o viziune cuprinzătoare, o inimă neaşteptat de caldă şi un raţionament rece. Doctorul ce urma să devină va fi sensibil la tiparurile monstruoase ale sorţii, la refuzul inutil şi comic al inevitabilului, va apăsa cu degetul pe pulsul slăbit, va auzi ultima răsuflare, va simţi cum începe să se răcească mâna arzând de febră şi va reflecta, aşa cum numai literatura şi

religia ne învaţă s-o facem, la nimicnicia şi nobleţea rasei umane…

În seara liniştită de vară, paşii i se iuţiră, împrumutând ritmul gândurilor sale exaltate. Cam la o sută de yarzi în faţă se afla podul, iar pe el crezu că vede, conturată pe drumul întunecat, o formă albă, care i se păru mai întâi a fi o secţiune a parapetului de piatră alburie. O privi insistent, până când contururile se dezagregară, dar după câţiva paşi pata albă luă o formă omenească. De la distanţa aceea nu putea determina dacă stătea cu faţa sau cu spatele la el. Era nemişcată şi Robbie presupuse că el era cel pândit. Vreme de o secundă sau două încercă să se amuze la ideea unei prezenţe supranaturale, dar nu credea deloc în supranatural, nici măcar în fiinţa supremă ce se afla în capul bisericii normande din sat. Era un copil, îşi dădu apoi seama, prin urmare trebuia să fie Briony, în rochia albă cu care o văzuse îmbrăcată mai devreme. Acum o distingea clar, aşa că ridică o mână, o strigă şi spuse:

— Sunt eu, Robbie.

Dar ea tot nu se mişcă. Apropiindu-se, îi veni ideea că ar fi fost de dorit ca scrisoarea să ajungă la destinaţie înaintea lui. Altminteri s-ar fi putut vedea obligat să i-o strecoare Ceciliei în prezenţa altora, urmărit poate de mama ei, care-l tratase cu destulă răceală de când se întorsese de la universitate. Sau poate că n-ar reuşi deloc să-i transmită scrisoarea, fiindcă Cecilia l-ar evita. Dacă i-ar duce-o Briony însă, ar avea timp s-o citească şi să se gândească în linişte la ceea ce-i scrisese. Cele câteva minute câştigate astfel ar fi putut s-o înmoaie.

— Mă întreb dacă ai vrea să-mi faci un serviciu, zise el, ajungând lângă Briony.

Ea dădu din cap, aşteptând.

— Vrei să fugi şi să-i dai biletul ăsta lui Cee?

Vorbind, îi strecură plicul în mână, iar ea îl luă fără să protesteze.

— Vin şi eu peste câteva minute, începu el să explice, dar ea-i întorsese deja spatele şi fugea pe pod.

Robbie se rezemă de parapet şi-şi scoase o ţigară, urmărindu-i silueta care săltă şi pieri, înghiţită de amurg. Era la vârsta când fetiţele aveau probleme, îşi spuse el, mulţumit. Doisprezece ani… sau treisprezece? O pierdu din vedere o secundă sau două, pe urmă o zări iarăşi, traversând insula, reliefată pe fundalul întunecat al pomilor. Iarăşi o pierdu din ochi şi abia când Briony reapăru la capătul îndepărtat al celui de al doilea pod şi ieşi de pe alee ca să o taie direct prin iarbă, Robbie îşi îndreptă brusc trupul, pradă unui acces de

groază şi de certitudine absolută. Îşi făcu mâinile pâlnie şi o strigă, dar Briony nu se mai vedea. Nu mai avea nici un rost. Rămase ţintuit locului, încordându-şi privirile ca s-o zărească, de parcă astfel ar mai fi putut repara ceva, şi încordându-şi şi memoria, dorind disperat să creadă că se înşela. Dar aici nu încăpea nici o greşeală. Pusese varianta scrisă de mână a scrisorii pe exemplarul din *Anatomia* lui Gray, deschis la secţiunea Splanchnologie, pagina 1549, vaginul. Cea pe care o împăturise şi o introdusese în plic fusese foaia dactilografiată, lăsată lângă maşină. Nu era nevoie de nici un fel de joc interpretativ freudian, explicaţia era simplă şi mecanică: scrisoarea inocentă zăcuse peste figura 1236, cea a unui vagin desfăcut cu îndrăzneală, înconjurat de o coroană ţepoasă de păr pubian, iar ciorna obscenă rămăsese pe masă, la îndemână. O mai strigă o dată pe Briony, deşi ştia că fetiţa probabil ajunsese deja la uşa principală. Într-adevăr, după câteva secunde un romb îndepărtat de ocru luminos, încadrându-i silueta, se lăţi, rămase aşa şi pe urmă se îngustă, dispărând când Briony intră în casă şi uşa se închise după ea.

1. Veche monedă englezească, valorând un sfert de penny.

2. Colegiu pentru băieţi la Cambridge.

3. Revistă literară elitistă, condusă de T.S. Eliot între 1922 şi 1939.

4. André Le Nôtre (1613-1700), arhitect şi peisagist francez.

5. Master of Arts la Cambridge (prescurtare de la Cantabrigian).

6. F.R. Leavis (1895-1978), cel mai cunoscut critic şi profesor de literatură de la Cambridge în perioada interbelică, promotor al modernismului, adversar al industrializării, redactor al temutei publicaţii critice *Scrutiny*.

Nouă

Într-o jumătate de oră, Cecilia ieşise de două ori din camera ei, se examinase în oglinda cu ramă aurită din capul scărilor şi, nemulţumită, se întorsese la dulapul de haine să se mai gândească. Prima alegere fusese o rochie neagră de *crêpe de Chine*, care, dacă se lua după oglinda măsuţei ei de toaletă, îi conferea, datorită unui croi deştept, o anumită severitate. Aerul de invulnerabilitate pe care i-l dădea era accentuat de ochii ei negri. Decât să umbrească efectul cu un şirag de perle, căutase, ascultând de inspiraţia momentului, un colier de jais pur. Rujul fusese aplicat perfect de la început. Variatele aplecări ale capului, prin care încercase să se observe într-o perspectivă tridimensională o asiguraseră că nu avea faţa prea alungită, cel puţin nu în seara asta. Trebuia să meargă la bucătărie, în locul mamei sale, iar Leon o aştepta în salon, ştia asta. Găsise totuşi timp, chiar când era gata să coboare, să se întoarcă la măsuţa de toaletă şi să-şi parfumeze coatele, un moft jucăuş, consonant cu dispoziţia în care se afla când închisese uşa, ieşind din dormitor.

Dar imaginea exterioară reflectată de oglinda de pe scări când înaintase grăbită către ea îi arătase o femeie în ţinută de înmormântare, ba mai mult, o femeie austeră, posomorâtă, a cărei carapace neagră amintea de cine ştie ce insectă ţinută într-o cutie de chibrituri. De o rădaşcă! Era sinele ei din viitor, de la optzeci de ani, în straie de văduvă. Nu ezitase nici o clipă – se răsucise pe tocuri, negre şi ele, şi intrase înapoi în cameră.

Era sceptică, ştiind ce feste îţi poate juca mintea. Totodată, mintea ei se afla – în toate sensurile expresiei – acolo unde urma să-şi petreacă seara, aşa că trebuia să se simtă în largul ei. Ieşi din rochia de crep, lăsând-o pur şi simplu să cadă la podea, şi rămase pe tocuri înalte şi în desuuri, analizând posibilităţile oferite de garderobă şi simţind cum se scurg minutele. Nu putea suferi ideea de a părea austeră. Voia să se simtă relaxată şi în acelaşi timp stăpână pe sine. În primul rând, dorea să arate ca şi cum n-ar fi dedicat momentului nici un moment de chibzuială, iar asta cerea timp. Jos, în bucătărie, nodul nerăbdării se strângea tot mai tare, iar minutele pe care plănuise să le petreacă în

intimitate cu fratele ei se împuţinau. În curând îşi va face apariţia mama şi va dori să discute aşezarea mesenilor, va coborî şi Paul Marshall din camera lui şi cineva o să trebuiască să-i ţină companie, iar Robbie va bate acuşi la uşă. Cum să gândească limpede?

Îşi plimbă mâna de-a lungul câtorva yarzi de istorie personală, de scurtă cronică a gustului. Iată rochiile de şcolăriţă ale adolescenţei sale. Ce obiecte ridicole, fără vlagă şi asexuate păreau acum! Deşi una era pătată cu vin şi alta avea găuri de ţigară, nu se îndura să le arunce. Iată şi rochia cu prima încercare timidă de întărire a umerilor şi altele care au urmărit cu mai multă cutezanţă aceeaşi idee, surori mai mari şi mai vânjoase, care aruncaseră afară anii băieţoşi şi redescoperiseră taliile şi curbele, lăsând poalele să cadă tot mai jos, cu sfidătoare nepăsare faţă de speranţele bărbaţilor. Ultima şi cea mai bună piesă, cumpărată pentru a sărbători încheierea examenului de licenţă, înainte de a fi aflat de mizerabilul rang al III-lea obţinut odată cu diploma, era o rochie verde, de seară, mulată pe trup, fără spate şi cu gulerul legat într-o fundă. Prea elegantă ca să o poarte de prima dată chiar acasă. Îşi vârî mâna mai adânc în dulap şi scoase o rochiţă de mohair cu pieptarul brodat şi un tiv încreţit – o alegere sigură, deoarece rozul era şters şi destul de searbăd pentru o toaletă de seară. Oglinda triplă gândea la fel. Îşi schimbă pantofii, reveni la şiragul de perle, îşi retuşă machiajul, îşi rearanjă coafura, aplică puţin parfum la baza gâtului – acum mult mai dezgolit – şi, după nici cincisprezece minute, era înapoi pe coridor.

Ceva mai devreme, îl văzuse pe bătrânul Hardman trecând din cameră în cameră cu un coş de nuiele în mână şi înlocuind becurile arse. Poate că lumina din capul scărilor era mai puternică acum, fiindcă nu mai întâmpinase niciodată atâtea probleme cu oglinda de acolo. Apropiindu-se de ea, îşi dădu seama încă de la patruzeci de picioare distanţă că oglinda n-are s-o lase să treacă: rozul era de fapt inocent de palid, talia era prea sus, poalele se deschideau ca la rochiţele de gală ale fetiţelor de opt ani. Nu-i mai lipseau decât nasturii în formă de iepuraşi. Apropiindu-se şi mai mult, o neregularitate de pe suprafaţa oglinzii străvechi îi scurtă imaginea, aşa că din ea o privea copila de acum cincisprezece ani. Se opri, îşi duse experimental mâinile la tâmple şi-şi umplu amândoi pumnii cu păr. Cu certitudine, aceeaşi oglindă o văzuse de nenumărate ori coborând scările ca acum, în drum spre petrecerea organizată după-amiaza de vreo altă prietenă care-şi sărbătorea ziua de naştere. Nu se va

simţi deloc bine dacă se va prezenta jos arătând – sau bănuind că arată – ca Shirley Temple.

Mai mult resemnată decât iritată sau panicată, se întoarse în cameră. Mintea îi lucra ordonat: toate aceste impresii prea vii şi nestatornice, îndoiala de sine, derutanta claritate vizuală şi straniile diferenţe care se învăluiau în jurul spaţiului familiar nu erau nimic mai mult decât continuări sau variaţii ale modului cum percepuse şi simţise realitatea întreaga zi. Simţea, dar prefera să nu gândească. În afară de asta, ştia ce trebuia să facă, ştiuse tot timpul. Avea o singură toaletă care-i plăcea cu adevărat şi pe aceea trebuia s-o îmbrace. Lăsă rochia roz să cadă peste cea neagră şi, păşind dispreţuitoare peste grămăjoara de pe podea, întinse mâna după rochia de gală, cea verde şi cu spatele decoltat, cumpărată pentru examenul de licenţă. Trăgându-şi-o peste cap, fu mulţumită simţind, prin mătasea combinezonului, mângâierea fermă a întăriturilor de pe tivuri şi se simţi elegantă şi inexpugnabilă, alunecoasă şi protejată: din oglinda de înălţimea unui stat de om i se ridica în întâmpinare o sirenă. Păstră şiragul de perle, îşi vârî din nou picioarele în pantofii negri cu toc înalt, îşi mai retuşă o dată machiajul şi coafura, se mai parfumă cu vârfurile degetelor şi, când deschise uşa, scoase un ţipăt de spaimă. La doar câţiva inci de ea se aţineau o faţă şi un pumn strâns. Percepţia imediată, destabilizatoare, a Ceciliei fu a unei perspective radicale, de tip Picasso, în care se amestecau, în umezeala sângerie a durerii, lacrimi, ochi umflaţi şi roşii, buze umede şi un nas congestionat, plin de muci. Îşi regăsi stăpânirea de sine, îşi plantă ferm palmele pe umerii osoşi şi răsuci blând trupul copilului ca să-i vadă urechea stângă. Cel care fusese pe punctul de a ciocăni la uşă era Jackson. Ţinea în cealaltă mână o şosetă gri. Făcând un pas înapoi, Cecilia observă că era îmbrăcat cu pantaloni scurţi, gri, bine călcaţi, şi o cămaşă albă, dar cu picioarele goale.

— Ce s-a întâmplat, omuleţule?

În primul moment, băieţaşul nu reuşi să îngaime nimic. Ridică doar şoseta cât putu de sus şi făcu un semn cu ea spre coridor. Cecilia îşi lungi gâtul şi îl zări la o distanţă oarecare pe Pierrot, tot desculţ, tot cu o şosetă gri în mâna ridicată, privindu-i.

— Aşadar aveţi fiecare câte o şosetă.

Băieţelul dădu din cap şi înghiţi un nod, după care reuşi în sfârşit să spună:

— Miss Betty zice că ne trage palme dacă nu ne ducem imediat jos la ceai, dar nu avem decât o pereche de ciorapi.

— Şi v-aţi bătut pentru ea.

Jackson negă impetuos din cap.

Cum mergea de-a lungul coridorului cu băieţii, spre camera lor, cei doi o luară de mână – mai întâi unul, apoi celălalt – şi Cecilia fu surprinsă de încrederea lor. Nu putea să nu se gândească la rochia de pe ea.

— N-aţi rugat-o pe surioara voastră să vă ajute?

— Acum nu mai vorbeşte cu noi.

— De ce să nu vorbească?

— Pentru că ne *urăşte*.

Camera lor era o încâlceală jalnică de haine, prosoape ude, coji de portocală, bucăţele rupte dintr-o bandă desenată şi aranjate pe o coală de hârtie, scaune cu fundul în sus, parţial acoperite cu pături, şi saltele trase jos de pe paturi. Pe covor, între paturi, se lăfăia o pată mare şi udă în centrul căreia se aflau un săpun şi bucăţi de hârtie igienică. Una dintre perdele atârna într-un colţ de sub galerie şi, deşi geamul era deschis, aerul din încăpere era stătut, ca şi cum ar fi fost inspirat şi expirat de mai multe ori. Toate sertarele scrinului erau deschise şi goale. Camera degaja impresia unei plictiseli de arest, întreruptă de concursuri şi pozne: salturi de pe un pat pe celălalt, aprinderea unui foc de tabără, încercarea de a născoci un joc, ulterior abandonată. Nimeni din gospodăria Tallis nu avea grija gemenilor Quincey, iar Cecilia spuse cu voioşie, ca să-şi mascheze sentimentul de culpă:

— Cu odaia în starea în care se află, nu vom găsi niciodată nimic.

Şi începu să deretice, să facă paturile, îşi aruncă pantofii din picioare ca să se cocoaţe pe un scaun şi să îndrepte perdeaua şi le dădu şi băieţilor sarcini mai mici, uşor de îndeplinit. Gemenii se dovediră cât se poate de ascultători, dar îşi îndepliniră trebuşoarele în tăcere şi cu capul strâns între umeri, ca şi cum ea ar fi intenţionat să-i pedepsească, nu să-i elibereze, să-i certe, nu să le arate bunăvoinţă. Se ruşinau de starea camerei lor. Urcată pe scaun, în rochia verde mulată pe corp, urmărind strălucitoarele lor capete arămii agitându-se şi aplecându-se la treabă, Ceciliei îi trecu prin minte un gând simplu: cât de deznădăjduiţi şi îngroziţi trebuie să fi fost băieţii, aşa lipsiţi de iubire şi siliţi să-şi construiască o existenţă din nimic, într-o casă străină!

Cu greutate, fiindcă rochia o împiedica să-şi îndoaie genunchii, se dădu jos de pe scaun, se aşeză pe marginea unui pat şi bătu cu palma salteaua pe ambele părţi. Băieţii rămaseră însă în expectativă, în picioare. Recurse la tonul uşor cântător a unei educatoare pe care o admirase cândva:

— Nu-i nevoie să plângem după ciorapii pierduţi, nu-i aşaaa?

— De fapt, răspunse Pierrot, noi ne-am duce acasă.

Ca după un duş rece, Cecilia reveni la tonul conversaţiei adulte:

— Asta-i imposibil, deocamdată. Mama voastră este la Paris cu… într-o mică vacanţă, iar tatăl vostru este ocupat cu colegiul, aşa că va trebui să staţi o vreme la noi. Îmi pare rău că aţi fost neglijaţi. Dar v-aţi distrat destul de bine la piscină, nu?

Jackson spuse:

— Am fi vrut să jucăm în piesă, da' Briony a plecat şi n-a mai venit.

— Eşti sigur?

Încă o persoană căreia trebuia să-i poarte de grijă. Briony ar fi trebuit să se întoarcă de mult. Constatarea aceasta îi aminti de lumea care o aştepta jos: mama, bucătăreasa, Leon, musafirul, Robbie. Până şi aerul cald al serii, care năvălea în cameră prin fereastra deschisă din spatele ei, o făcea să se simtă responsabilă. Era o seară de vară dintre cele la care visezi tot timpul anului, iar acum, când în sfârşit sosise, cu parfumurile ei grele, cu sacul ei de plăceri, era prea tracasată de sarcini şi probleme minore ca să reacţioneze cum se cuvine. Dar trebuia neapărat să reacţioneze. Ar greşi grav dacă n-ar face-o. Dacă ar putea sta afară, pe terasă, cu Leon, şi ar bea gin şi apă tonică, s-ar simţi ca în rai. Nu era ea de vină dacă mătuşa Hermione fugise cu un broscoi care transmitea la radio, o dată pe săptămână, predici de ascultat la căldura căminului. Destul cu tristeţea. Cecilia se ridică în picioare şi bătu din palme:

— Da, păcat de piesă, dar n-avem ce face. Hai să găsim nişte şosete şi să ne vedem de treabă.

Căutările scoaseră la iveală faptul că toţi ciorapii cu care veniseră erau la spălat şi că mătuşa Hermione, orbită de marea ei pasiune, nu se gândise să le pună în valiză mai mult de o pereche de şosete de schimb. Cecilia se duse în camera lui Briony şi scormoni prin sertare până găsi şosetele cu modelul cel mai puţin feminin: albe, până la gleznă, cu căpşunele roşii şi verzi pe banda elastică. Presupuse că gemenii se vor bate acum pentru ciorapii gri, dar se întâmplă exact invers, aşa că, pentru a nu-i mai întrista, fu nevoită să facă încă un drum până în camera lui Briony, după o a doua pereche. De data asta îşi îngădui o pauză, cât să privească amurgul pe fereastră şi să se întrebe pe unde hălăduia surioara ei. Înecată în lac, răpită de ţigani, lovită de un automobil, gândi ea ritual, pornind de la principiul sănătos că

niciodată nu se întâmplă ceea ce-ţi imaginezi, iar acesta era un mijloc eficace de a elimina tot ce putea fi mai rău.

Întoarsă la băieţi, îi aranjă frizura lui Jackson cu un pieptene muiat în apa dintr-o vază cu flori, ţinându-i strâns bărbia cu degetul mare şi arătătorul în timp ce croia o cărare fină şi dreaptă în claia lui de păr. Pierrot îşi aşteptă răbdător rândul, după care, fără un cuvânt, dădură amândoi fuga jos ca să dea ochii cu Betty.

Cecilia îi urmă agale, aruncând în trecere o privire în oglinda buclucaşă, şi se simţi complet mulţumită de ceea ce văzu. Sau poate că nu-i mai păsa chiar atât de mult, întrucât dispoziţia i se schimbase după ce stătuse cu puştii. Gândurile îi deveniseră mai cuprinzătoare şi conţineau acum şi o vagă hotărâre, care prinsese formă fără să aibă un conţinut specific şi nu-i impunea pe moment un plan concret: trebuia să-şi ia tălpăşiţa. Gândul se contură calm şi plăcut, fără strop de disperare. Ajunsă la primul etaj, se opri pe scări. În clipa asta, la parter, mama, chinuită de remuşcări fiindcă lipsise atâta timp din sânul familiei, probabil că răspândea în jur numai nervozitate şi confuzie. La asta se cerea adăugată vestea – dacă era adevărată – că Briony dispăruse. Până va fi găsită, se vor cheltui timp şi energie nervoasă. Va mai fi şi un telefon de la minister, anunţând că domnul Tallis are mult de lucru şi va rămâne peste noapte la Londra. Leon, care poseda darul înnăscut de a se feri de orice răspundere, nu va prelua rolul tatălui său. Formal, acesta îi va reveni doamnei Tallis, dar în ultimă instanţă succesul serii depindea de Cecilia. Toate acestea erau clare şi nu avea rost să se împotrivească. Nu avea cum să se abandoneze unei seri lascive de vară, nu va sta mult timp la taifas cu Leon, nu se va plimba desculţă pe pajişti, sub bolta înstelată a miezului de noapte. Simţi sub palmă lemnul de pin lăcuit, cu pete negre, al balustradei vag neogotică, nespus de solidă şi de sigură. Deasupra capului Ceciliei atârna de trei lanţuri un imens candelabru de fontă, care nu fusese aprins niciodată de când se ştia ea. Lumina venea în schimb de la o pereche de lămpi montate în perete, cu abajururi constând din sferturi de cerc, făcute din pergament fals. În lucirea lor gălbuie, ca de supă, înaintă tiptil pe palier ca să arunce o privire spre camera mamei. Uşa întredeschisă şi dâra de lumină din covorul de pe coridor îi confirmară că Emily Tallis se sculase de pe pat. Cecilia se întoarse la scări, şovăind din nou, neîndrăznind să coboare. Dar nu avea încotro.

Nefiind o noutate, starea de acum a lucrurilor n-o supăra. Tatăl ei dispăruse încă de acum doi ani în misterioasa sferă a pregătirii unor documente consultative esenţiale

pentru Ministerul de Interne. Mama sa trăise mereu în lumea ei iluzorie de invalidă, Briony avusese întotdeauna nevoie de grijă maternă din partea surorii mai mari, iar Leon fusese întotdeauna liber, lucru pentru care Cecilia îl iubea. Nu se gândise că va fi atât de simplu să reintre în vechile roluri. Cambridge o schimbase fundamental şi se socotea acum imună. Însă nici un membru al familiei nu observase transformarea, iar ea nu avea putere să reziste forţei aşteptărilor lor obişnuite. Nu învinuia pe nimeni, dar îşi pierduse toată vara aici, în casă, încurajată de ideea vagă că restabileşte o legătură fundamentală cu familia. Acum însă vedea că legăturile nu fuseseră rupte cu adevărat, că părinţii erau oricum absenţi, fiecare în felul lui, că Briony era prizoniera propriilor ei fantezii, iar Leon trăia în oraş. Îi venise şi ei vremea s-o ia din loc. Avea nevoie de o aventură. O mătuşă şi un unchi o invitaseră să-i însoţească într-o călătorie la New York. Mătuşa Hermione era la Paris. Îşi putea căuta o slujbă la Londra – oricum asta aştepta de la ea tata. Ceea ce simţea nu era nerăbdare, ci emoţie pozitivă, şi nu se va lăsa întristată de ceea ce o să se întâmple în seara asta. Vor mai fi şi alte seri asemănătoare, dar, ca să le savureze, va trebui să fie altundeva.

Însufleţită de această certitudine – alegerea rochiei perfecte contribuise şi ea la asta –, Cecilia traversă holul, împinse uşa batantă şi păşi pe coridorul cu gresia în carouri, luând-o înspre bucătărie. Pătrunse într-un nor în care feţe desprinse de corp pluteau la diferite înălţimi, ca nişte crochiuri din carnetul de schiţe al unui pictor, iar toţi ochii erau aţintiţi asupra unui obiect de pe masa de bucătărie, ascuns vederii Ceciliei de spatele larg al lui Betty. Lucirea roşie, neclară, de la nivelul gleznelor venea de la focul de cărbuni de sub plita dublă, a cărei uşiţă tocmai fusese închisă cu un şut, provocând un zdrăngănit teribil şi strigătul enervat al cuiva. Aburi groşi se ridicau dintr-un cazan de apă clocotită, nesupravegheat de nimeni. Doll, ajutoarea bucătăresei, o fată din sat cu părul adunat într-un coc sobru, se afla la chiuvetă şi făcea o zarvă enervantă, clătind capace de cratiţă, dar şi ea întorsese capul pe jumătate să vadă ce pusese Betty pe masă. Una dintre feţe îi aparţinea lui Emily Tallis, alta lui Danny Hardman, a treia era a tatălui acestuia. Plutind peste toţi, probabil fiindcă stăteau în picioare, pe taburete, se vedeau mutrele solemne ale lui Jackson şi Pierrot. Cecilia simţi privirea tânărului Hardman întârziind asupra ei. I-o întoarse furioasă şi exultă când el îşi feri ochii. Munca din bucătărie fusese lungă şi grea în căldura zilei, iar urmele ei se vedeau pretutindeni: podeaua din lespezi de

piatră era alunecoasă din cauza grăsimii împroşcate de friptură şi a cojilor strivite sub tălpi, şervete de pânză ude – omagii aduse unor eforturi deja uitate – atârnau în jurul plitei ca nişte bătrâne drapele de regiment desfăşurate într-o biserică şi, atingând fluierul piciorului Ceciliei, un coş ce deborda de resturi de legume aştepta să fie dus acasă de Betty şi dat de mâncare porcului Gloucester Old Spot, îngrăşat pentru Crăciun. Bucătăreasa privi peste umăr să vadă cine intrase şi, până să întoarcă înapoi capul, Cecilia apucă să-i vadă mânia din ochii reduşi de obrajii bucălaţi la două fante gelatinoase.

— Ia-l jos! ţipă ea.

Enervarea o viza cu siguranţă pe doamna Tallis. Doll sări de la chiuvetă la plită, se împiedică şi aproape căzu, apoi înhăţă două cârpe ca să tragă cazanul de pe flacără. Vizibilitatea mai clară o dezvălui pe Polly, subreta, considerată de toată lumea cam netoată, care rămânea întotdeauna să vadă sfârşitul oricărei întâmplări. Şi ochii ei mari, deschişi şi încrezători, erau aţintiţi asupra mesei. Cecilia o înconjură pe Betty ca să vadă şi ea ceea ce vedeau toţi ceilalţi: o tavă uriaşă, înnegrită, abia scoasă din cuptor, plină de cartofi rumeniţi care sfârâiau încă uşor. Poate că erau o sută de cartofi de un auriu palid, întinşi în şiruri neregulate, de-a lungul cărora spatula de metal a lui Betty scormonea şi răzuia, întorcându-i. Partea de dedesubt avea un luciu galben mai durabil, ici şi colo o margine uleioasă era de un brun sidefat şi uneori, unde se rupsese crusta, se vedea filigranul alb al miezului înflorit. Cartofii erau – sau aveau să fie – perfecţi.

După ce întorsese şi ultimul rând, Betty întrebă:

— Îi vreţi pe ăştia, doamnă, pentru o salată de cartofi?

— Exact. Taie bucăţelele arse, îndepărtează grăsimea, pune-i în bolul cel mare, cel toscan, toarnă pe deasupra o doză bună de ulei de măsline şi apoi…

Emily făcu un gest vag spre o grămăjoară de fructe de lângă uşa cămării, printre care se găsea – sau nu se găsea – o lămâie. Betty ridică ochii spre tavan:

— O să doriţi o salată de varză de Bruxelles?

— Betty, zău aşa!

— O salată de conopidă gratinată? Un sos de hrean?

— Faci din ţânţar armăsar!

— O budincă din unt şi pâine?

Unul dintre gemeni pufni.

Tocmai când Cecilia ghicise ce avea să urmeze, lucrul acela începu să se întâmple. Betty se întoarse spre ea, îi apucă strâns braţul şi i se plânse:

— Miss Cee, mi s-a comandat o friptură şi am muncit la ea toată ziua, la o temperatură de-ţi dă sângele în clocot.

Scena era inedită, spectatorii constituiau un element neobişnuit, dar dilema era destul de familiară: cum să facă pace fără să-şi umilească mama. Pe deasupra, Cecilia abia ce se hotărâse să stea pe terasă cu fratele ei, ca atare era important să facă parte din tabăra victorioasă şi să găsească o soluţie grabnică. Le trase la o parte pe mama ei şi pe Betty, care cunoştea destul de bine procedura, poruncindu-le celorlalţi să-şi vadă de treabă. Emily şi Cecilia Tallis stăteau în picioare, în dreptul uşii deschise ce dădea în grădiniţa bucătăriei.

— Draga mea, cu valul ăsta de căldură, nu pot renunţa la salată.

— Emily, ştiu că zăpuşeala este mare, dar Leon moare de poftă să mănânce o friptură de-a lui Betty. Vorbeşte despre ele tot timpul. L-am auzit lăudându-se cu ele domnului Marshall.

— Doamne Dumnezeule! exclamă Emily.

— Şi eu sunt de părerea ta. Nu doresc friptură. Cel mai bine este să aleagă fiecare ce vrea. Trimite-o pe Polly să culeagă nişte lăptuci. Avem sfeclă în cămară. Betty poate să fiarbă nişte cartofi noi şi să-i lase să se răcească.

— Draga mea, să ştii că ai dreptate. N-aş vrea să-l dezamăgesc pe Leon.

Astfel, disputa se rezolvă şi friptura fu salvată. Cu tact şi bunăvoinţă, Betty o puse pe Doll să spele nişte cartofi noi, iar Polly se duse în grădină cu un cuţit. Ieşiră din bucătărie, iar Emily îşi puse ochelarii întunecaţi şi zise:

— Mă bucur că asta s-a aranjat, deoarece lucrul care mă îngrijorează cu adevărat e legat de Briony. Ştiu că e supărată. Se încăpăţânează să stea pe-afară, dar mă duc eu după ea.

— Bună idee. Şi eu sunt îngrijorată, o aprobă Cecilia.

N-avea de gând să-şi prevină mama să nu se îndepărteze prea mult de terasă.

Salonul care dimineaţa o hipnotizase pe Cecilia cu paralelogramele lui de lumină era acum cufundat în obscuritate, luminat numai de o lampă de lângă şemineu. Uşile glisante, deschise, înrămau un cer verzuliu şi, la o distanţă oarecare, pe fundalul acesta se profilau conturul capului şi umerilor ei. Pătrunzând în salon, tânăra auzi clinchetul cuburilor de gheaţă din paharul lui şi, când ieşi pe terasă, simţi aroma de busuioc sălbatic, muşeţel şi iarba-fetei strivite sub picior, mai pătrunzătoare acum decât azi dimineaţă. Nimeni nu-şi mai amintea numele şi nici măcar chipul grădinarului angajt provizoriu şi care, acum câţiva ani,

scornise planul de a însămânţa astfel de plante în crăpăturile dintre dale. La vremea aceea nimeni nu înţelesese ce voia să facă. Poate că de aceea şi fusese concediat.

— Surioară! Te aştept de patruzeci de minute şi sunt fiert de căldură.

— Iartă-mă. Eu ce beau?

Pe o măsuţă de lemn proptită de zidul casei se găsea o lampă în formă de glob, cu ulei de parafină, şi în jurul acesteia fusese aranjat un bar rudimentar. În sfârşit ţinea în mână paharul cu gin şi apă tonică. Luă de la Leon o ţigară, o aprinse şi ciocniră.

— Îmi place rochia.

— O poţi vedea?

— Întoarce-te un pic. Splendidă. Uitasem de aluniţa aia.

— Cum e la bancă?

— Plictisitor, dar extrem de plăcut. Trăim pentru seri şi week-end-uri. Tu când vii la Londra?

Coborâră de pe terasă pe poteca de pietriş dintre tufele de trandafiri. Fântâna cu Tritonul li se ridică în întâmpinare – o masă neagră ca tuciul, al cărei contur complicat era gravat pe cerul ce devenea din ce în ce mai verde odată cu dispariţia luminii. Auziră susurul apei, iar Cecilia îşi închipui că poate s-o şi miroase, argintie şi înţepătoare. Dar putea fi şi mirosul băuturii din mâna ei.

— Îmi vine să-mi iau câmpii aici, anunţă ea după o pauză.

— Iarăşi eşti mama tuturor. Ştii, fetele găsesc acum tot felul de slujbe. Chiar dau examene pentru administraţia civilă. I-ar face plăcere bătrânului.

— Pe mine nu m-ar primi, cu calificativul meu.

— După ce începi să-ţi trăieşti viaţa, o să vezi că incidentul ăsta nu înseamnă nimic.

Ajunseră la arteziană, se întoarseră cu faţa la casă şi rămaseră o vreme tăcuţi, rezemaţi de parapet, chiar acolo unde păţise ea ruşinea. Nesăbuită, ridicolă şi în primul rând acoperită de ruşine. Numai timpul, voalul pudic al orelor, îl împiedica pe fratele său să o vadă exact aşa cum fusese. Dar de Robbie nu o apăra nimic. El o văzuse şi va fi întotdeauna capabil s-o vadă astfel, chiar dacă timpul netezea amintirea, transformând-o într-o poveste de spus la bar. Încă era supărată pe fratele ei că-l invitase, dar avea nevoie de el, dorea să se bucure şi ea de libertatea lui. Dornică să-l audă, îl îndemnă să-i spună ce noutăţi mai ştia.

În viaţa lui Leon – sau mai bine zis în relatarea vieţii sale – nimeni nu avea intenţii rele, nimeni nu cocea intrigi, nu minţea şi nici nu trăda. Fiecare era lăudat, cel puţin într-o

măsură oarecare, ca şi cum ar fi fost o minune că astfel de oameni existau cu adevărat. Îşi amintea spusele memorabile ale tuturor amicilor. Anecdotele povestite de Leon aveau darul de a-l face pe ascultător să iubească rasa umană, cu defectele ei cu tot. Fiecare ins era cel puţin un „băiat bun“ sau un „tip cumsecade“, iar motivaţia interioară a faptelor nu era considerată niciodată diferită de acţiunile propriu-zise. Dacă totuşi detecta la un prieten ceva misterios sau o contradicţie, Leon îi acorda beneficiul îndoielii şi găsea o explicaţie blândă. Literatura şi politica, ştiinţa şi religia nu-l captivau – pur şi simplu nu aveau loc în universul său, la fel ca şi alte probleme din pricina cărora lumea se ciondănea. Îşi luase licenţa în ştiinţe juridice, dar era bucuros că uitase tot ce învăţase. Era greu să ţi-l imaginezi singur, sastisit sau ursuz; bonomia sa era nemărginită, ca şi lipsa lui de ambiţie, şi presupunea că toţi ceilalţi erau aidoma lui. În ciuda acestor defecte, mediocritatea sa era absolut suportabilă, chiar liniştitoare.

La început îi povesti despre clubul de canotaj. Recent fusese scos din al doilea echipaj de opt şi, deşi toată lumea se purtase drăguţ cu el, se socotise fericit că nu luase locul altuia. Tot aşa, la bancă se vorbise de o avansare, iar când nu se întâmplase nimic, se simţise uşurat. Apoi veneau fetele: Mary, actriţa, care jucase atât de minunat în *Viaţa privată*, plecase fără nici o explicaţie la Glasgow, nimeni nu ştia de ce. Leon bănuia că-şi îngrijea o rubedenie aflată pe patul de moarte. Francine, care vorbea o franceză splendidă şi scandalizase lumea purtând monoclu, se dusese cu el săptămâna trecută la un *music-hall* de Gilbert şi Sullivan şi în pauză îl văzuseră pe rege, care parcă aruncase o privire în direcţia lor. Dulcea şi fidela Barbara, cea cu relaţii în toate sferele, cu care Jack şi Emily credeau că ar fi fost bine să se însoare, îl invitase să petrecă o săptămână la castelul părinţilor ei din Highlands. Socotea că ar fi fost nepoliticos să nu se ducă.

Ori de câte ori dădea semne că-i seacă inspiraţia, Cecilia îl stimula cu o nouă întrebare. Inexplicabil, chiria de la Albany se micşorase. Un vechi prieten o lăsase însărcinată pe o fată sâsâită, se căsătorise cu ea şi erau fericiţi. Tatăl unui amic cumpărase o fabrică de aspiratoare şi zicea că era ca o licenţă de tipărit bancnote. Bunica altcuiva era o bătrânică grozav de tare, fiindcă umblase o jumătate de milă cu un picior rupt. Dulce ca aerul înserării, conversaţia lui o învăluia şi o mângâia, generând un univers de bune intenţii şi de deznodăminte plăcute. Umăr lângă umăr, pe jumătate în picioare, pe jumătate aşezaţi, priveau casa în care copilăriseră

şi a cărei arhitectură confuză, cu ecouri medievale, părea acum capricios de înveselitoare. Migrena mamei era un interludiu comic într-o operă populară, tristeţea gemenilor o extravaganţă sentimentală, incidentul din bucătărie – nimic altceva decât duelul voios al unor spirite vivace.

Când îi veni rândul să facă bilanţul ultimelor săptămâni, Ceciliei îi fu imposibil să nu se lase influenţată de tonul vocii lui Leon, deşi versiunea ei avea, fără voia sa, o notă uşor batjocoritoare. Îşi ridiculiză propriile încercări de a face genealogie: întocmise un arbore genealogic desfrunzit şi uscat, fără rădăcini. Bunicul Harry Tallis fusese fiu de muncitor agricol şi, nu se ştie din ce motiv, îşi schimbase numele din Cartwright în Tallis, iar naşterea şi căsătoria lui nu fuseseră înregistrate. Cât despre *Clarissa* – toate după-amiezile alea petrecute îmbârligată pe pat, cu furnicături prin braţe din cauza rezematului în cot –, fără îndoială că demonstra exact opusul concluziei *Paradisului pierdut*: eroina devenea tot mai antipatică pe măsură ce i se revela virtutea obsedată de moarte. Leon o aproba din cap şi-şi ţuguia buzele. Nu se prefăcea că ştie despre ce vorbeşte sora sa, dar nici n-o întrerupea. Ea îi descrise cu umor săptămânile de plictiseală şi solitudine, îi povesti ce o determinase să vină şi să stea cu familia şi să-şi răscumpere păcatul de a fi lipsit atâta vreme, cum, ajunsă aici, constatase că părinţii şi surioara sa erau absenţi, fiecare în felul său. Încurajată de surâsul generos al fratelui, încercă să joace nişte scheciuri comice: despre nevoia ei zilnică de (tot mai multe) ţigări, despre Briony şi felul cum şi-a sfâşiat ea afişul, despre gemenii apăruţi în faţa camerei sale cu câte o şosetă în mână, despre dorinţa mamei ca la ospăţ să se întâmple o minune şi cartofii copţi să se preschimbe în salată. Lui Leon îi scăpă referinţa biblică din ultima întâmplare. În tot ceea ce spunea ea se simţea disperarea, un fel de gol sufletesc, ceva nedorit sau nenumit care-i dădea ghes să vorbească tot mai iute, să exagereze tot mai neconvingător. Vacuitatea agreabilă a vieţii lui Leon era un artefact bine lustruit, nonşalanţa ei era înşelătoare, limitările fuseseră realizate prin muncă grea şi accidente de caracter, aşa că nu putea spera să se poată lua la întrecere cu aşa ceva. Îl prinse de braţ şi i-l strânse tare. Aceasta era o altă faţetă a lui Leon: era blând şi fermecător în societate, dar prin mâneca hainei simţeai că braţul lui avea duritatea lemnului tropical. Ea se simţea moale la toate nivelurile, moale şi transparentă. Leon o privea drăgăstos.

— Care-i necazul, Cee? întrebă el.

— Nimic. Absolut nimic.

— Zău că ar trebui să vii şi să locuieşti la mine, ca să vezi ce-ai putea să faci.

Apăru o siluetă care se agita pe terasă, iar în sufragerie se aprinseră luminile. Briony îşi strigă fratele şi sora. Leon răspunse:

— Aicea suntem.

— Ar trebui să ne întoarcem, zise Cecilia şi, braţ la braţ, o porniră către casă.

Trecând pe lângă tufele de trandafiri, ea se întrebă dacă voia cu adevărat să-i mărturisească un anumit lucru. A-i spune cum se purtase de dimineaţă era, fireşte, imposibil.

— Mi-ar plăcea să vin la Londra.

Pronunţând aceste cuvinte, îşi imagina rezistenţa interioară pe care ar fi întâmpinat-o, neputinţa de a-şi face bagajele şi de a ajunge la tren. Poate că de fapt nici nu dorea să plece, dar repetă apăsat:

— Mi-ar plăcea să vin.

Briony aştepta pe terasă, arzând de nerăbdare să-şi salute fratele. Cineva din sufragerie îi adresă un cuvânt şi ea răspunse peste umăr. Când se apropiară, Cecilia şi Leon distinseră şi vocea care se auzea – era a mamei lor şi se voia severă:

— Îţi spun pentru ultima dată! Du-te sus, spală-te şi schimbă-te.

Întârziind cu privirea în direcţia lor, Briony făcu un pas către uşile de sticlă. Ţinea ceva în mână.

Leon spuse:

— Te putem aranja cât ai zice peşte.

Când intrară în sufragerie, în lumina răspândită de mai multe lămpi, Briony era încă acolo, tot desculţă şi în rochiţa ei albă, murdară, iar mama stătea lângă uşa din celălalt capăt al încăperii, zâmbind cu indulgenţă. Leon întinse braţele şi vorbi cu accentul acela comic, *cockney*, rezervat numai pentru Briony:

— Zău de nu-i sor'mea a' mai mică!

Venind grăbită spre ei, Briony îi îndesă Ceciliei în palmă o bucată de hârtie împăturită de două ori, după care ţipă numele fratelui ei şi-i sări în braţe.

Conştientă de faptul că mama ei o urmărea cu privirea, Cecilia îşi luă o mină curioasă şi despături foaia. Spre lauda ei, reuşi să-şi păstreze expresia neschimbată în timp ce citi scurtul paragraf dactilografiat, absorbindu-l în întregime dintr-o privire – o unitate de sens a cărei forţă şi culoare proveneau de la un singur cuvânt ce se repeta. Alături, Briony îl informă pe Leon că scrisese o piesă pentru el, jeluindu-se că nu izbutise s-o pună în scenă. *Suferinţele*

Arabellei, repeta ea într-una, *Suferinţele Arabellei*. Niciodată n-o văzuse atât de însufleţită, atât de straniu de agitată. Se ţinea încă de gâtul lui şi se înălţa pe vârfurile picioarelor ca să-şi frece obrazul de al său.

Iniţial, un singur cuvânt i se învârti Ceciliei fără încetare în cap: *bineînţeles, bineînţeles*. Cum de nu-şi dăduse seama? Totul se explica. Toată ziua aceea, săptămânile precedente, copilăria ei. Viaţa întreagă. Era clar acum. Din ce altă cauză deliberase atâta până să aleagă o rochie, de ce se bătuse pentru vază, de ce i se părea totul altfel, de ce era incapabilă să plece? De la ce-i venea orbirea, încetineala în gândire? Trecuseră deja multe secunde şi nu mai putea să se zgâiască la coala de hârtie fără să dea de bănuit. Împăturind-o, îşi dădu seama de un lucru evident: era imposibil să nu fi venit într-un plic sigilat. Se întoarse s-o privească pe soră-sa. Leon tocmai îi spunea fetiţei:

— Ce zici? Eu pot imita mai multe voci, iar tu eşti chiar mai pricepută decât mine. Ce-ar fi s-o citim împreună, cu voce tare?

Cecilia îl înconjură, ca să intre în câmpul vizual al lui Briony.

— Briony? Briony, ai citit biletul?

Dar Briony, ocupată să dea un răspuns isteric la propunerea fratelui ei, se zvârcoli în braţele lui, îşi întoarse faţa de la soră-sa şi şi-o îngropă pe jumătate în haina lui Leon.

De la capătul celălalt al încăperii, Emily le îndemnă cu o voce blândă:

— Fiţi calme.

Cecilia îşi schimbă din nou poziţia, ajungând de cealaltă parte a fratelui ei.

— Unde-i plicul?

Briony întoarse iarăşi capul şi râse tare la ceva spus de Leon.

Pe urmă Cecilia deveni conştientă de o altă prezenţă în mijlocul lor, la marginea câmpului ei vizual, cineva care se mişca în spatele ei, iar când se întoarse se trezi faţă în faţă cu Paul Marshall. Acesta ţinea într-o mână o tavă de argint cu cinci pahare de cocteil umplute cu o substanţă maronie, vâscoasă. Ridică un pahar şi i-l întinse:

— Te rog insistent să-l încerci.

Zece

Însăşi complexitatea sentimentelor sale îi confirma lui Briony că începea să pătrundă în arena emoţiilor mature şi perfide, de pe urma cărora scrisul ei va profita cu siguranţă. Ce basm ar fi putut cuprinde în el atâtea contradicţii? O curiozitate flămândă şi iraţională o îndemnă să desfacă plicul şi să scoată scrisoarea – o citi în hol, după ce Polly îi deschisese uşa – şi, cu toate că mesajul şocant îi dovedi că avea întru totul dreptate, nu-şi putea alunga un sentiment de vinovăţie. Era incorect să deschizi scrisorile altora, dar era corect – ba chiar esenţial – ca ea să ştie totul. Fusese cu adevărat încântată să-şi revadă fratele, ceea ce nu însemna că nu exagerase cu manifestările de bucurie, ca să evite întrebarea incriminatoare a surorii ei. După aceea se prefăcuse că dă curs, supusă, poruncii mamei de a se duce sus, în camera sa. Pe lângă faptul că dorea să scape de Cecilia, avea nevoie de singurătate ca să-şi reorganizeze gândurile despre Robbie şi să formuleze primul paragraf al unei povestiri clocotind de viaţă veritabilă. Gata cu prinţesele! Scena de lângă arteziană, cu aerul său neplăcut-ameninţător şi cu sfârşitul ei, când cei doi protagonişti o apucaseră în direcţii opuse, absenţa lor luminoasă, care făcuse să tremure aerul de deasupra pietrişului ud, toate trebuiau reconsiderate. Scrisoarea introdusese ceva elementar, brutal, poate de-a dreptul criminal, un principiu al întunericului, şi, chiar entuziasmându-se de multiplele posibilităţi apărute, nu avea nici o îndoială că surioara sa era ameninţată, într-un fel sau altul, şi că va avea nevoie de ajutorul ei.

Cuvântul. Se străduia să nu-l lase să-i răsune în cap, dar el îi dansa în minte, obscen, ca un demon tipografic, jonglând cu anagrame insinuante – un unchi şi-un nuc, vocabula latinească pentru „apoi", un rege englez din vechime care a încercat să întoarcă fluxul[1]. Cuvintele ritmate îşi împrumutau forma din cărţile copilăriei – cel mai mic purcel dintre puii scroafei, dulăii care fugăreau vulpea, bărcile cu fundul plat de pe râul Cam, de lângă pajiştea din Grantchester. Evident, nu auzise pe nimeni rostind acel cuvânt, nu-l văzuse tipărit, nu-l descoperise între asteriscuri. Nimeni nu făcuse în

prezenţa ei măcar vreo aluzie la existenţa cuvântului respectiv, ba mai mult, nimeni – nici măcar maică-sa – nu se referise vreodată la existenţa acelei părţi din anatomia sa la care, Briony ştia sigur, se referea cuvântul. Nu avea nici o îndoială că despre asta era vorba. Contextul o ajuta, dar, mai mult, cuvântul consuna cu înţelesul său şi era aproape onomatopeic. Forma elegant scobită, parţial închisă, a primelor trei litere era la fel de clară ca un set de desene anatomice. Trei siluete cocârjate la picioarele unei cruci. Faptul că un bărbat scrisese cuvântul, făcând astfel cunoscută o imagine ce-i stăruia în minte, mărturisind o obsesie solitară, o dezgusta profund.

Citise biletul stând cu neruşinare în centrul holului de la intrare şi intuise imediat pericolul implicat de limbajul atât de profan. Ceva ireductibil uman – sau masculin – ameninţa ordinea perfectă a căminului lor şi Briony avea certitudinea că, dacă nu-şi va ajuta sora, vor suferi cu toţii. Era la fel de limpede că ajutorul trebuia să fie discret şi plin de tact. Altfel, după cum ştia Briony din experienţă, Cecilia avea să se întoarcă împotriva ei.

Astfel de gânduri o preocupau în timp ce se spăla pe mâini şi pe faţă şi-şi alegea o rochiţă curată. Şosetele pe care ar fi dorit să le poarte erau de negăsit, dar nu mai pierdu vremea căutându-le. Îşi puse altele, încălţă pantofii cu baretă şi se aşeză la pupitru. Jos, cei mari îşi sorbeau cocteilurile, aşa că mai avea douăzeci de minute numai pentru ea. Părul putea să şi-l perie înainte de a coborî. Afară, aproape de fereastra deschisă, cânta un greiere. În faţă avea un teanc de hârtie de maculator de la biroul tatei, veioza îşi proiecta pe el pata galbenă, reconfortantă, de lumină, între degete ţinea stiloul. Trupa ordonată de animale domestice aliniate pe pervaz şi păpuşile înveşmântate în dantelă din diferitele încăperi ale conacului lor, căruia-i lipsea peretele din faţă, aşteptau nestemata primei ei fraze. În momentul acela, pofta de a scrie era mai puternică decât orice idee despre ce-ar fi putut aşterne pe hârtie. Ceea ce dorea ea era să se piardă în dezvoltarea unei idei irezistibile, să vadă firişorul negru prelingându-se din vârful peniţei de argint care scârţâia, îmbârligându-se în cuvinte. Dar cum putea fi la înălţimea schimbărilor ce făcuseră din ea, în sfârşit, un scriitor adevărat, cum putea ordona roiul haotic de impresii, cum putea da glas dezgustului şi fascinaţiei de care era stăpânită? Era cazul să facă ordine. Ar trebui să înceapă, aşa cum hotărâse, cu o descriere simplă a celor văzute la arteziană. Dar episodul respectiv, desfăşurat în plină lumină solară, era mai puţin interesant decât asfinţitul, decât minutele de

lenevie pe care le petrecuse pe podeţ visând cu ochii deschişi, iar apoi apariţia lui Robbie în semiîntuneric, strigând-o, ţinând în mână dreptunghiul de hârtie care conţinea scrisoarea care conţinea cuvântul. Iar cuvântul ce conţinea?

Scrise: „A fost odată o doamnă bătrână care a înghiţit o muscă“.

Cu siguranţă că nu era prea infantil să crezi că întâmplarea trebuia să conţină o poveste: povestea unui bărbat simpatizat de toată lumea, dar despre care eroina a avut în permanenţă îndoieli, reuşind în final să-l demaşte ca fiind însăşi încarnarea răului. Dar nu era de presupus că ea – Briony, scriitoarea – ajunsese acum o atât de bună cunoscătoare a celor lumeşti încât să se ridice mai presus de astfel de idei de grădiniţă despre bine şi rău? Trebuia să existe un loc înalt, dumnezeiesc, de unde toţi oamenii să fie judecaţi echitabil, nu asmuţiţi unul împotriva altuia, ca într-un meci de hochei cu durata de o viaţă, ci văzuţi cum trăiesc gălăgios împreună, în minunata lor imperfecţiune. Dacă exista un asemenea loc, ea încă nu era demnă de el. Nu-i va ierta niciodată lui Robbie gândurile acelea dezgustătoare.

Prinsă între nevoia de a scrie un simplu paragraf de jurnal intim despre experienţele din ziua aceea şi dorinţa de a le prelucra, făcând din ele un produs rafinat, independent şi abscons, Briony petrecu încruntată multe minute în faţa paginii albe, cu citatul acela copilăresc, şi nu mai scrise nici un alt cuvânt. Considera că se pricepe destul de bine să redea acţiunile şi că are har la dialoguri. Putea descrie pădurea iarna şi posomorala unui zid de castel. Dar cum să evoci sentimentele? Era foarte bine dacă scriai *O cuprinse tristeţea* sau dacă descriai gesturile unei persoane mâhnite, dar ce te făceai cu tristeţea însăşi, cum reuşeai s-o transmiţi, astfel încât să fie simţită în toată greutatea sa apăsătoare? Şi mai greu de redat erau ameninţarea sumbră sau confuzia creată de sentimentele contradictorii. Cu stiloul în mână, îşi lăsă privirea să străbată camera şi să se oprească la păpuşile cu feţe inexpresive, tovarăşele înstrăinate ale unei copilării pe care o considera terminată. Ce fiori reci îţi dădea senzaţia că ai crescut! Niciodată nu va mai şedea în poala lui Emily sau într-a Ceciliei altfel decât în glumă. Acum două veri, când împlinise unsprezece ani, părinţii, fratele, sora şi o a cincea persoană, de care nu-şi mai amintea, o duseseră afară pe peluză şi o aruncaseră în aer cu o pătură, de unsprezece ori, plus una de noroc. Se mai putea încrede acum în libertatea spumoasă a zborului vertical, în strânsoarea fermă, salvatoare, a mâinilor mature, când era foarte posibil ca a cincea persoană să fi fost Robbie?

La auzul zgomotului moale făcut de o femeie care-şi dregea vocea, ridică fruntea, tresărind. Era Lola. Intrase pe jumătate în camera lui Briony, părând că-şi cere scuze, şi, de cum li se întâlniră privirile, bătu uşor cu degetul în uşă.

— Pot să intru?

Intră oricum, cu mişcările oarecum împiedicate de teaca rochiei de satin albastru pe care o purta. Avea părul despletit şi era desculţă. Văzând-o că se apropie, Briony lăsă stiloul din mână şi acoperi propoziţia scrisă cu un colţ de carte. Lola se aşeză pe marginea patului şi, umflându-şi obrajii, expiră dramatic. Era ca şi cum ar fi purtat deja o conversaţie de sfârşit de zi, ca între surori.

— Am avut o seară absolut înfiorătoare.

Când Briony, obligată de privirea insistentă a verişoarei sale, ridică din sprâncene, Lola reluă:

— M-au chinuit gemenii.

Crezu că vorbeşte la figurat, dar Lola îşi îndoi umărul ca să-i arate, sus pe braţ, o zgârietură lungă.

— Ce îngrozitor!

Lola îşi întinse mâinile. La încheieturi se vedeau nişte julituri urâte.

— Arsuri chinezeşti!

— Exact.

— Să caut un dezinfectant pentru braţul tău.

— Am făcut-o deja singură.

Spunea adevărul – adierea feminină a parfumului Lolei nu izbutea să ascundă mirosul copilăresc de Germolen. Tot ce mai putea face Briony era să se ridice de la pupitru şi să stea pe pat, lângă verişoara ei.

— Sărmana de tine!

Compasiunea lui Briony îi umplu Lolei ochii de lacrimi, iar vocea i se îngroşă:

— Toţi cred că gemenii sunt doi îngeraşi, fiindcă arată astfel. Dar ei sunt nişte mici *brute*.

Îşi înăbuşi un suspin, părând că-l muşcă, cu o falcă tremurătoare, după care inhală profund de câteva ori, cu nările larg deschise. Briony o luă de mână, spunându-şi că începe să-şi dea seama că Lola putea fi şi ea iubită. Se duse pe urmă la scrin, scoase din el o batistă, o despături şi i-o dădu verişoarei sale. Lola era gata să-şi sufle nasul în ea, dar vederea motivului vesel cu care era imprimată – mulgătoare cu lasouri – îi smulse un fel de *uuu* uşor, pe un ton mai ridicat, semănând cu sunetul scos de copii când imită fantomele. Jos se auzi soneria şi, după câteva clipe, abia perceptibil, un răpăit rapid de tocuri înalte pe podeaua de gresie a holului. Cu siguranţă că venise Robbie, iar Cecilia se

ducea să-i deschidă chiar ea. Temându-se că plânsetul Lolei ar putea fi auzit de jos, Briony se ridică din nou în picioare şi închise uşa, împingând-o. Nefericirea verişoarei îi producea un fel de neastâmpăr, o agitaţie vecină cu bucuria. Se întoarse la pat şi-şi petrecu braţele pe după umerii Lolei, care-şi acoperi faţa cu palmele şi izbucni în plâns. Lui Briony i se păru minunat că o fată atât de fragilă şi de autoritară poate fi redusă la starea în care se afla de către doi puşti de nouă ani. Acest fapt îi dădea sentimentul propriei sale puteri. Iată deci ce se afla la baza senzaţiei vecine cu bucuria. Poate că nu era chiar atât de slabă pe cât se socotise întotdeauna. În ultimă instanţă, trebuia să te măsori cu alţii – nu exista nici o altă cale. Din când în când, neintenţionat, cineva te învăţa câte ceva despre tine însuţi. Negăsindu-şi cuvintele, Briony freca încet umărul verişoarei sale, spunându-şi că Jackson şi Pierrot nu puteau fi singura cauză a unei tristeţi atât de profunde. Îşi aminti că mai exista o pricină de mâhnire în viaţa Lolei. Căminul ei din nord. Briony îşi imagina străzi pe care se înşirau fabrici cu ziduri înnegrite, străbătute de oameni trişti, care mergeau la lucru cu sendvişurile puse în cutiuţe de tablă. Casa Quincey fusese închisă şi foarte probabil că nu va mai fi redeschisă niciodată.

Lola începea să-şi revină. Briony o întrebă blând:

— Ce s-a întâmplat?

Fata mai mare îşi suflă nasul şi-şi cântări un moment răspunsul:

— Mă pregăteam să fac baie. Au dat buzna înăuntru şi s-au repezit la mine. M-au trântit jos…

Amintindu-şi de asta, făcu o pauză ca să se lupte cu alt oftat care-i umfla pieptul.

— Dar de ce-au făcut una ca asta?

Lola inspiră adânc şi se adună. Privea drept înainte, fără să vadă nimic.

— Vor să se întoarcă acasă. Le-am spus că nu se poate. Ei cred că eu îi ţin cu forţa aici.

Gemenii răzbunându-se iraţional pe sora lor pentru toate frustrările – pentru Briony povestea era logică. Ceea ce-i deranja acum spiritul extrem de organizat era însă gândul că vor fi chemate jos dintr-o clipă într-alta şi că sosise timpul ca verişoara Lola să redevină stăpână pe sine.

— Ei nu înţeleg, pur şi simplu, zise ea cu înţelepciune, după care se duse şi umplu ligheanul cu apă fierbinte. Nu sunt decât nişte copilaşi care au primit o lovitură îngrozitoare.

Copleşită de tristeţe, Lola înclină capul şi încuviinţă, în aşa fel încât pe Briony o străbătu un val de compătimire. O

dirijă pe Lola înspre lavabou şi-i puse o bucată de flanelă în mână. Pe urmă, dintr-un amestec de motive – nevoia practică de a schimba subiectul, dorinţa de a-şi împărtăşi secretul şi de a-i arăta verişoarei că avea şi ea cunoştinţe despre lumea din jur, dar mai ales pentru că începuse să-i placă de Lola şi voia să şi-o apropie –, Briony îi povesti despre întâlnirea cu Robbie de pe pod, despre scrisoare şi conţinutul acesteia. Însă, decât să spună cuvântul cu voce tare, lucru de neînchipuit, preferă să-l rostească de la coadă la cap, literă cu literă. Efectul asupra Lolei a fost cel aşteptat. Îşi ridică din lighean faţa de pe care picura apa şi rămase cu gura căscată. Briony îi înmână un prosop. Timp de câteva secunde, Lola pretinse că-şi caută cuvintele. Dramatiza puţin, dar ăsta era un lucru bun, la fel ca şi şoapta ei răguşită:

— Se gândeşte la ea *tot timpul*?

Briony aprobă înclinându-şi bărbia şi întoarse capul, ca şi cum ar fi încercat să facă faţă unei situaţii tragice. Ar fi putut învăţa cum să-şi exprime mai bine emoţiile de la verişoara ei, care acum îi pusese o mână liniştitoare pe umăr.

— Ce groaznic trebuie să te simţi. Individul e un maniac.

Maniac. Un cuvânt rafinat, cu greutatea unui diagnostic medical. În toţi anii de când îl cunoştea pe Robbie, exact asta fusese. În frageda ei copilărie o purtase deseori în spinare, pretinzând că este un animal de povară. Fusese de multe ori singură cu el la înot, unde o învăţase într-o vară să calce apa şi să înoate bras. Acum, că situaţia lui fusese definită, se simţea într-un fel consolată, deşi misterul întâmplării de la arteziană se adâncise. Deja se hotărâse să nu o povestească nimănui, bănuind că exista o explicaţie banală şi deci era mai bine să nu-şi dea în vileag ignoranţa.

— Şi soră-ta ce-o să facă?

— Habar n-am.

Nici acum nu îndrăzni să-şi mărturisească teama de apropiata întâlnire cu Cecilia.

— Ştii, în prima noastră după-amiază aici, auzindu-l cum se răsteşte la gemeni, la piscină, am crezut că e un monstru.

Briony se strădui să-şi aducă aminte de momente similare când ar fi putut observa simptomele unei manii. Spuse:

— Întotdeauna s-a prefăcut că este drăguţ. Ne păcăleşte de mulţi ani.

Schimbarea subiectului avusese efectul scontat, fiindcă zonele inflamate din jurul ochilor Lolei îşi recăpătaseră

paloarea şi pistruii îi reapăruseră, iar fata revenise la comportarea ei normală. O prinse pe Briony de mână.

— Cred că n-ar fi rău să informăm poliţia.

Poliţistul satului era un domn blajin, cu mustaţa pomădată, a cărui nevastă ţinea găini şi mergea cu bicicleta ca să vândă ouă. Era de neconceput să fie informat despre scrisoare şi să i se comunice cuvântul conţinut în ea, fie el şi scris de-a-ndoaselea. Încercă să-şi retragă mâna, dar Lola o strânse şi mai tare, parcă citind gândurile fetei mai mici:

— Nu trebuie decât să le arătăm scrisoarea.

— Cecilia s-ar putea să nu fie de acord.

— Va fi cu siguranţă. Maniacii atacă pe oricine.

Brusc, Lola căzu pe gânduri, dând impresia că ar vrea să-i comunice verişoarei ceva inedit. În loc de asta, sări în picioare, luă peria de cap a lui Briony, se proţăpi în faţa oglinzii şi începu să-şi perie viguros pletele. Nici nu începuse bine, că se şi auziră chemate la cină de doamna Tallis. Lola se bosumflă imediat, iar Briony presupuse că aceste schimbări neaşteptate ale dispoziţiei se datorau recentei sale supărări.

— În zadar, zise Lola, gata să verse lacrimi din nou. Sunt departe de a fi gata. Nici n-am început să mă machiez.

— Cobor eu acum, o linişti Briony. Le spun că o să mai întârzii.

Dar Lola ieşise deja din camera ei fără să pară că o auzise.

După ce-şi aranjă părul, Briony rămase în faţa oglinzii, studiindu-şi faţa şi întrebându-se ce anume va face când va „începe“ să se machieze, ceea ce trebuia să se întâmple într-o bună zi, destul de curând. Un alt lucru care-i va mânca timpul. Măcar nu avea pistrui de ascuns sau de atenuat, ceea ce mai reducea din muncă. Demult, la zece ani, hotărâse că rujul de buze o făcea să arate ca un clovn. Acea idee se cerea revizuită. Dar nu acum, când trebuia să se gândească la atâtea altele. Stând în picioare lângă pupitru, puse absentă capacul pe stilou. A scrie o povestire era o preocupare meschină şi fără haz acum, când în jurul ei se învolburau forţe puternice şi haotice şi când evenimentele succesive petrecute cât fusese ziua de lungă înghiţiseră sau transformaseră tot ceea ce existase anterior. A fost odată o doamnă bătrână care a înghiţit o muscă. Se întreba dacă nu cumva făcuse o greşeală teribilă destăinuindu-i-se Lolei. Ceciliei nu-i va cădea deloc bine dacă imprevizibila Lola se va apuca să se laude că aflase de biletul lui Robbie. Şi cum putea coborî acum ca să stea la aceeaşi masă cu un maniac? Dacă poliţia ar opera o arestare,

ea, Briony, ar fi obligată să apară la tribunal şi să pronunţe tare infamul cuvânt, ca mărturie.

Ezitând, ieşi din cameră şi înaintă pe coridorul întunecat, cu lambriuri, până în capul scărilor, unde se opri să tragă cu urechea. Vocile îi parveneau tot din salon: o distinse pe a maică-sii, pe cea a domnului Marshall şi apoi, separat, pe ale gemenilor, care vorbeau între ei. Aşadar, nici urmă de Cecilia sau de maniac. Când începu nedorita coborâre, Briony simţi cum i se înteţesc bătăile inimii. Viaţa ei încetase să mai fie simplă. Cu numai trei zile în urmă terminase *Suferinţele Arabellei* şi aşteptase sosirea verişorilor din nord. Dorise ca totul să fie altfel, iar acum dorinţa i se îndeplinise şi nu numai că nu era bine, dar avea să fie şi mai rău. Mai făcu o pauză la etajul întâi, ca să-şi pună la punct un plan de bătaie. Avea să se ţină la distanţă de verişoara ei capricioasă şi nici măcar nu-i va căuta privirea. Nu-şi putea permite să se lase atrasă într-o conspiraţie, nici nu dorea să provoace vreun scandal dezastruos. Iar de Cecilia, pe care avea datoria s-o apere, nici nu îndrăznea să se apropie. Robbie, evident, trebuia evitat de dragul siguranţei ei personale. Maică-sa, cu toanele ei, nu-i putea fi de nici un ajutor. I-ar fi imposibil să gândească limpede în prezenţa ei. Mai bine să caute compania gemenilor – ei vor constitui refugiul ei. Va sta în apropierea lor şi va avea grijă de ei. Mesele astea estivale începeau întotdeauna aşa de târziu – trecuse deja de ora zece –, iar băieţii vor fi fiind obosiţi. Ar fi bine să se arate amabilă şi faţă de domnul Marshall şi să-l iscodească despre dulciurile sale: cine le concepuse, cum se fabricau… Era un plan laş, dar nu putea concepe altul. Cum cina era pe punctul de a fi servită, nu era momentul potrivit să-l cheme pe agentul de poliţie Vockins din sat.

Continuă să coboare scările. Ar fi trebuit s-o sfătuiască pe Lola să-şi schimbe rochia, ca să-şi ascundă zgârietura de pe braţ. Dacă ar întreba-o careva, probabil că ar izbucni iarăşi în plâns. Pe de altă parte, ar fi fost cu neputinţă s-o determine să renunţe la o rochie care-i împiedica aşa de tare mersul. Ajungerea la maturitate însemna, în mare parte, asumarea liber consimţită a unor astfel de impedimente. Până şi ea şi le asuma. Deşi nu era zgârietura ei, se simţea răspunzătoare de ea şi de tot ce avea să se mai întâmple. Când era acasă tatăl ei, gospodăria se orânduia în jurul unui punct fix. El nu organiza nimic, nu se plimba prin casă îngrijorat din cauza altora, rareori dădea cuiva vreo indicaţie – de fapt, îşi petrecea mai tot timpul în bibliotecă. Dar prezenţa sa impunea ordine şi permitea o anume libertate. Poverile dispăreau. Când era el acasă, nu mai conta că mama lui

Briony se retrăgea în camera ei; era suficient să fie el jos, cu o carte pe genunchi. Când îşi ocupa locul în capul mesei, calm, afabil, sigur de toate, o criză din bucătărie nu avea mai multă importanţă decât o schiţă umoristică, pe când fără el devenea o dramă care-ţi încleşta inima. Ştia aproape toate lucrurile care meritau să fie cunoscute, iar când nu putea da un răspuns, ştia precis ce autoritate să consulte şi o lua deseori cu el în bibliotecă să-l ajute să caute referinţa. Dacă n-ar fi fost, cum singur se autodefinea, un rob al Ministerului, al Planificării pentru Orice Eventualitate, dacă s-ar fi aflat acum acasă şi l-ar fi trimis pe Hardman în pivniţă după vinuri şi ar fi condus conversaţia, hotărând, fără să dea impresia că o face, când era momentul să „trecem mai departe", Briony n-ar fi traversat acum holul cu un pas atât de şovăitor.

Gândurile acestea despre tatăl ei o făcură să meargă şi mai încet când trecu pe lângă uşa bibliotecii, care – în mod ciudat – era închisă. Se opri şi-şi ciuli urechile. Auzi din bucătărie zdrăngănit de metal pe porţelan, din salon vocea domoală a mamei şi de mai aproape pe unul dintre gemeni rostind piţigăiat şi clar „De fapt, se scrie şi cu un «u»" şi pe fratele lui răspunzând „Ce-mi pasă. Pune-o în plic". Pe urmă, de dincolo de uşa bibliotecii îi parveni un zgomot ca o zgrepţănătură, urmat de o buşitură şi de un murmur care putea aparţine unui bărbat sau unei femei. Din câte avea să-şi amintească peste ani – şi mai târziu Briony avea să se gândească mult la episodul acesta –, nu se aşteptase la nimic precis când pusese mâna pe clanţa de alamă şi o răsucise. Dar citise scrisoarea lui Robbie, se distribuise singură în rolul de apărătoare a surorii sale şi primise instrucţiuni de la verişoara sa, aşa că ceea ce văzu fusese, probabil, modelat deja, cel puţin parţial, de ceea ce ştia sau îşi închipuia că ştie.

La început, când împinse uşa şi făcu un pas înăuntru, nu văzu absolut nimic. Unica lumină venea de la o lampă de birou cu abajur de sticlă verde, care lumina doar puţin dincolo de suprafaţa de piele cu ornamente în relief pe care stătea. Mai făcu doi sau trei paşi şi-i observă, umbre întunecate în colţul cel mai îndepărtat. Deşi siluetele erau imobile, pricepu imediat că întrerupsese o încăierare, o luptă corp la corp. Scena era într-atât de mult întruchiparea celor mai rele temeri ale sale încât avea senzaţia că imaginaţia ei excesiv de agitată proiectase siluetele pe cotoarele aliniate ale volumelor. Iluzia – sau speranţa unei iluzii – îi fu spulberată când ochii i se acomodară cu penumbra. Nu mişcă nimeni. Briony privi peste umărul lui Robbie în ochii înspăimântaţi ai surorii sale. El se răsucise ca să vadă cine îi deranja, dar nu-i dăduse drumul Ceciliei. Se lipise de ea, îi

ridicase rochia până deasupra genunchiului şi o imobilizase în unghiul drept format de rafturile cu cărţi. Cu mâna stângă o ţinea de părul de la ceafă, iar cu dreapta îi interceptase antebraţul ridicat ca să protesteze sau să se apere.

El părea atât de mare şi de fioros, iar Cecilia, cu umerii dezgoliţi şi braţele subţiri, atât de fragilă încât Briony n-avea idee ce-ar fi putut rezolva când se apropie de ei. Voia să ţipe, dar nu-şi găsea răsuflarea, iar limba îi era înţepenită şi grea. Robbie îşi schimbă poziţia, în aşa fel încât o ascunse complet pe sora ei după trupul lui. Pe urmă Cecilia se zbătu ca să se elibereze, iar el îi dădu drumul. Briony se opri şi rosti numele surioarei sale. Cecilia trecu pe lângă ea fără să dea vreun semn de recunoştinţă sau de uşurare. Pe chip nu i se citea nimic. Era aproape calmă şi se uita ţintă la uşa pe care dorea să iasă. În momentul următor ieşise, lăsând-o pe Briony singură cu Robbie. Şi el ar fi preferat să nu-i întâlnească privirea. Se uita într-un colţ, ocupat să-şi aranjeze haina şi să-şi îndrepte cravata. Prudentă, Briony se îndepărtă cu spatele, dar el nu făcu nici o încercare să o atace; nici măcar nu ridică ochii. Briony se răsuci pe călcâie şi fugi afară din cameră ca s-o găsească pe Cecilia. Dar holul era pustiu şi nu putea şti în ce direcţie o apucase sora ei.

1. Cuvântul englezesc folosit de Robbie în scrisoare, de la care pornesc aceste anagrame, este „cunt“ şi el denumeşte organul genital femeiesc. Cuvântul latinesc pentru „apoi“ este *tunc*, iar regele englez la care face aluzie autorul este, probabil, Canut (Knut) (n.r.).

Unsprezece

În ciuda adăugării în ultimul moment a unor frunze de mentă proaspătă, tocate mărunt, într-un amestec de ciocolată topită, gălbenuş de ou, lapte de cocos, rom, gin, banane terciuite şi zahăr pentru glazură, cocteilul nu fusese prea înviorător. Pofta de mâncare, deja stinsă de căldura serii, le scăzu şi mai mult. Aproape toţi adulţii care intrară în sufrageria sufocantă se îngreţoşară la ideea unei cine cu friptură sau chiar cu salată şi carne friptă şi s-ar fi mulţumit cu un pahar cu apă de la gheaţă. Apă însă nu primeau decât copiii. Ceilalţi trebuiau să se înviorezе cu un vin de desert, la temperatura camerei. Trei butelii erau deja deschise pe masă. În absenţa lui Jack Tallis, Betty făcuse, ca de obicei, o alegere inspirată. Nici una dintre cele trei ferestre înalte nu putea fi deschisă, fiindcă ramele le înţepeniseră de mult, iar mirosul prafului încălzit de soare de pe covorul persan se ridică să-i întâmpine pe meseni de la intrare. Singura mângâiere consta în faptul că dubiţa vânzătorului de peşte, care trebuia să furnizeze primul fel, salata de crabi, se stricase pe drum.

Claustrofobia le era amplificată de lambriurile cu pete întunecate, care porneau de la podea şi căptuşeau şi tavanul, şi de unicul tablou din încăpere, o pânză imensă, atârnată deasupra şemineului ce nu fusese folosit de când îl construiseră – din greşeală, în proiectul arhitectului nu se prevăzuse loc pentru un horn sau un coş. Portretul de grup, în maniera lui Gainsborough, înfăţişa o familie de aristocraţi – părinţii, două fiice adolescente şi un prunc, toţi cu buzele subţiri şi palizi ca nişte spectre – pozând în faţa unui peisaj vag toscan. Nimeni n-avea habar cine erau respectivii, dar Harry Tallis socotise probabil că tabloul conferea căminului său un aer de respectabilitate.

Emily aştepta în picioare, lângă masă, şi-i plasa pe meseni pe măsură ce intrau. Pe Leon îl aşeză la dreapta ei, pe Paul Marshall la stânga. La dreapta lui Leon erau Briony şi gemenii, pe când la stânga lui Marshall venea Cecilia, urmată de Robbie, apoi Lola. Robbie rămăsese în picioare în spatele scaunului său, sprijinindu-se de spătar, mirat că nimeni nu bagă de seamă cât de tare îi mai bate încă inima. Scăpase de

cocteil, dar nu avea nici el poftă de mâncare. Se răsuci uşor ca să nu se uite la Cecilia şi, când ceilalţi se aşezaseră, observă uşurat că era plasat în faţa gemenilor.

Îndemnat de o înclinare din cap a mamei, Leon rosti o scurtă rugăciune de mulţumire – „pentru ceea ce urmează să primim“ –, *amin*-ul fiind reprezentat de târşâitul scaunelor. Tăcerea care urmă când se aşezară toţi confortabil şi-şi desfăcură şervetele ar fi fost întreruptă cu nonşalanţă de Jack Tallis, care ar fi abordat un subiect de un oarecare interes, în timp ce Betty ar fi dat târcoale, împărţind friptura de vită. Cum el nu era de faţă, comesenii se mulţumiră s-o privească şi s-o asculte pe Betty cum bodogăneşte, oprindu-se în dreptul fiecăruia, zgâriind tava de argint cu lingura şi furculiţa pentru servit. Ce altceva i-ar fi putut preocupa, când singura altă preocupare a celor din încăpere era propria lor tăcere? Emily Tallis nu se pricepuse niciodată la flecăreală şi nici nu se sinchisea de asta. Leon, pe deplin mulţumit de sine, stătea tolănit pe scaun, cu butelia de vin în mână, studiindu-i eticheta. Mintea Ceciliei întârzia asupra evenimentelor petrecute acum zece minute, deci ea n-ar fi putut formula nici măcar o propoziţie simplă. Robbie, obişnuit să se afle în acea companie, ar fi putut sparge gheaţa, dar şi el căuta să-şi stăpânească agitaţia interioară. Era destul că putea să pretindă că ignora braţul gol al Ceciliei, aflat chiar lângă el – îi percepea căldura –, şi privirea ostilă a lui Briony, aşezată în faţa lui. Chiar dacă s-ar fi considerat potrivit ca şi copiii să deschidă un subiect, nici aceştia n-ar fi fost capabili: Briony nu-şi putea lua gândurile de la ceea ce văzuse, Lola era copleşită atât de şocul atacului fizic al gemenilor, cât şi de un ghem de emoţii contradictorii, iar gemenii erau absorbiţi de un plan.

În cele din urmă, Paul Marshall sparse cele mai bine de trei minute de tăcere grea. Înclină scaunul ca să i se adreseze, pe la spatele Ceciliei, lui Robbie:

— Ce zici, jucăm tenis mâine?

Robbie observă o cicatrice cu lungimea de doi inci, pornind de la colţul ochiului lui Marshall şi coborând paralel cu nasul, care atrăgea atenţia asupra felului cum îi erau aranjate trăsăturile în partea superioară a feţei, înmănunchiate toate sub ochi. Numai o fracţiune de inci îl despărţea de o înfăţişare chipeşă şi crudă. Aşa cum era, chipul lui era absurd: bărbia netedă avea suprafaţa prea mare, în detrimentul unei frunţi îngrijorate, mult prea încărcate de riduri. Din politeţe, Robbie îşi dăduse şi el scaunul înapoi ca să-l audă ce spune, dar chiar şi în starea aceasta se enervă. Era nepoliticos din partea lui Marshall ca la începutul mesei

să-i întoarcă spatele gazdei şi să înceapă o discuţie între patru ochi.

— Presupun că da, răspunse sec Robbie.

După aceea, ca pentru a-şi mai atenua tonul, adăugă ca să-l audă toată lumea:

— A fost vreodată mai cald în Anglia?

Înclinat într-o parte, cât mai departe de câmpul căldurii corporale a Ceciliei şi ferindu-şi privirea de Briony, se pomeni că sfârşeşte întrebarea sub privirea înspăimântată a lui Pierrot, aflat pe diagonală, în stânga. Băieţaşul căscă gura şi se luptă, ca la şcoală, cu întrebarea din domeniul istoriei. Sau al geografiei? Al ştiinţei?

Briony se aplecă peste Jackson şi-i atinse umărul lui Pierrot, neslăbindu-l din ochi pe Robbie.

— Te rog să-l laşi în pace, spuse ea cu o şoaptă şuierată, iar apoi i se adresă puştiului pe un ton mai dulce: Nu trebuie să răspunzi.

Emily vorbi din capul mesei:

— Briony, a fost o remarcă absolut neutră despre vreme. Cere-ţi imediat scuze sau pleci la tine în cameră!

Ori de câte ori doamna Tallis îşi exercita autoritatea în absenţa soţului, copiii se simţeau datori s-o ajute să nu pară ineficientă. Briony, care oricum nu şi-ar fi lăsat sora fără sprijin, îşi înclină fruntea şi vorbi cu faţa de masă:

— Te rog să mă ierţi. Regret ce-am spus.

Legumele, puse în recipiente cu capac sau pe tăvi învechite de porţelan Spode, fură trecute din mână în mână, iar neatenţia colectivă sau dorinţa politicoasă de a masca lipsa de apetit erau atât de mari încât cei mai mulţi se procopsiră cu cartofi copţi şi cu salată de cartofi, varză de Bruxelles şi sfeclă şi cu frunze de lăptucă înotând în sos.

— Bătrânul nu va fi prea încântat, zise Leon, ridicându-se în picioare. E un Barsac din 1921, dar acum sticla e deschisă.

Umplu paharul mamei, apoi pe al surorii sale şi pe al lui Marshall, iar când ajunse în dreptul lui Robbie, spuse:

— Şi o gură de sănătate pentru bunul nostru doctor. Vreau să-i aflu noile planuri.

Dar nu aşteptă răspunsul. Înapoindu-se la locul său, zise:

— Iubesc Anglia pe timpul unui val de căldură. E altă ţară. Toate regulile se schimbă.

Emily Tallis îşi ridică furculiţa şi cuţitul şi toţi ceilalţi îi urmară exemplul. Paul Marshall vorbi:

— Aiurea. Spune-mi o singură regulă schimbată.

— Îţi spun. La club, unicul loc unde ai voie să-ţi scoţi vestonul este sala de billiard. Dar dacă temperatura ajunge la treizeci de grade înainte de ora trei, a doua zi îţi poţi scoate haina şi în barul de la etaj.

— A doua zi! O altă ţară, într-adevăr!

— Înţelegi ce vreau să spun. Oamenii sunt mai relaxaţi… Două zile de soare şi devenim italieni. Săptămâna trecută, pe Charlotte Street se servea cina la mese scoase pe trotuar.

— Părinţii mei, interveni Emily, erau întotdeauna de părere că vremea caldă încurajează destrăbălarea tineretului. Mai puţine haine, locuri de întâlnire de o mie de ori mai multe. Scăpat din casă, scăpat de sub control. Mai ales pe bunica voastră o apuca îngrijorarea odată cu venirea verii. Născocea o mie de motive ca să ne ţină în casă, pe mine şi pe surorile mele.

— Prea bine, zise Leon. Tu ce crezi, Cee? Te-ai purtat astăzi chiar mai rău decât de obicei?

Toţi ochii se îndreptară spre ea, iar tachinarea frăţească deveni neîndurătoare:

— Dumnezeule mare, ai roşit! Înseamnă că răspunsul este afirmativ!

Simţind că ar fi cazul să-i ia apărarea, Robbie începu:

— De fapt…

Dar Cecilia îl întrerupse:

— Mi-e groaznic de cald, atâta tot. Iar răspunsul este da. M-am purtat necorespunzător. Am convins-o pe Emily, în ciuda voinţei ei, să servim friptură la cină, în onoarea ta, indiferent de vreme. Iar acum mănânci numai salată şi noi, ceilalţi, suferim din cauza ta. Aşa că dă-i legumele, Briony, poate se linişteşte.

Lui Robbie i se păru că-i distinge un tremur în voce.

— Drăguţa de Cee, zise Leon. E într-o formă de zile mari.

— În orice caz, te-a pus la punct, remarcă Marshall.

— Presupun că e preferabil să mă leg de cineva mai mic, îi zâmbi Leon vecinei sale Briony. Tu ai făcut astăzi vreo faptă rea din pricina căldurii ăsteia nesuferite? Ai încălcat regulile? Te rog să ne spui că da.

Îi luă mâna, prefăcându-se că o imploră, dar Briony şi-o trase.

Este încă o copiliţă, gândi Robbie, şi ar fi în stare să mărturisească sau să se mândrească fiindcă i-a citit biletul, ceea ce ar duce şi la descrierea scenei pe care o întrerupsese. N-o slăbi din ochi, în vreme ce Briony temporiza, luând în mână şerveţelul şi tamponându-şi buzele. Dar lui Robbie nu-i

era cu adevărat frică. Fie ce-o fi, dacă aşa era sortit. Oricât ar fi fost de îngrozitor, cina n-avea să dureze o veşnicie şi va găsi el o ocazie de a rămâne singur cu Cecilia ceva mai târziu în seara aceea, ca să examineze împreună noutatea extraordinară din vieţile amândurora – din vieţile lor schimbate – şi să o ia de la capăt. La gândul acesta, simţi un gol în stomac. Până acum totul fusese neclar şi irelevant, aşa că nu se temea de nimic. Sorbi îndelung din vinul călduţ şi dulce şi aşteptă.

Briony răspunse:

— Ştiu că o să vă dezamăgesc, dar astăzi *eu* n-am făcut nici o boroboaţă.

Robbie o subestimase. Tonul emfatic le era adresat, desigur, lui şi surorii ei.

Jackson luă cuvântul, de lângă cotul lui Briony:

— Ba da, ai făcut. Nu ne-ai lăsat să jucăm piesa. Noi am fi vrut să fim în piesă.

Băiatul îşi roti privirea în jurul mesei, cu ochii strălucind de frustrare.

— Chiar tu ai spus că vrei să jucăm.

Fratele său îl aprobă, dând din cap:

— Da, da, ai vrut să jucăm în ea.

Nimeni nu putea înţelege cât erau de dezamăgiţi.

— Aşa, vedeţi, triumfă Leon. Briony a luat o decizie cu mintea înfierbântată. Dacă ziua era mai răcoroasă, acum am fi fost cu toţii în bibliotecă, privindu-i piesa.

Schimbul de replici banale şi nevinovate, oricând preferabil tăcerii, îi îngăduia lui Robbie să se ascundă în spatele unei măşti de atenţie amuzată. Cecilia îşi cuprinsese obrazul cu mâna stângă, probabil ca să-l excludă din câmpul vederii ei periferice. Prefăcându-se atent la Leon, care relata cum îl văzuse pe rege într-un teatru din West End, Robbie reuşi să-i contemple braţul şi umărul gol, imaginându-şi că-şi simte propria răsuflare pe pielea ei, idee care îl excita. Pe umăr, sus de tot, avea o micuţă adâncitură, o scobitură în os sau o gropiţă între oase, cu marginile uşor umbrite. Vârful limbii lui avea să traseze curând ovalul acestei gropiţe şi să se cufunde în adâncitură. Excitarea era vecină cu durerea, fiind accentuată de presiunea contradicţiilor: era obişnuit cu ea ca şi cum i-ar fi fost soră, dar era şi exotică, precum o amantă; o cunoştea de când lumea, însă nu ştia nimic despre ea; era urâtă, era frumoasă; era capabilă – cât de simplu se apărase de fratele ei –, dar acum douăzeci de minute plânsese; scrisoarea lui cretină o oripilase, dar o şi făcuse abordabilă. Regreta că scrisese biletul, dar greşeala

respectivă îl făcea să exulte. În curând vor fi numai ei doi, cu şi mai multe contradicţii: ilaritate şi senzualitate, dorinţă şi teamă de nesăbuinţa lor, adoraţie şi nerăbdare de a începe. Într-o cameră nefolosită, undeva la etaj sau departe de casă, sub coroanele arborilor de pe malul râului. Unde? Mama doamnei Tallis nu vorbise prostii. În aer liber. Se vor înveli în întunericul mătăsos şi vor reîncepe. Iar acum nu mai era vorba de o fantezie, ci de realitate – acesta era viitorul său apropiat, dezirabil şi inevitabil în acelaşi timp. Numai că aşa gândise şi nefericitul de Malvolio, al cărui rol îl jucase cândva pe gazonul colegiului: „Nimic din ceea ce există nu se poate interpune între mine şi împlinirea deplină a speranţelor mele".

Cu o jumătate de oră în urmă, problema speranţei nici nu s-ar fi pus. După ce Briony dispăruse în casă cu scrisoarea, îşi continuase drumul, chinuit de impulsul de a face cale întoarsă. Nu se hotărâse definitiv cum să procedeze nici măcar când ajunsese la intrarea principală şi zăbovise câteva minute, adăstând pe sub becul de pe verandă, unde se rotea, credincios, un singur fluture. Se trudea ca dintre două opţiuni jalnice să o aleagă pe cea mai puţin dezastruoasă. Iată care erau acestea: să intre numaidecât, înfruntând mânia şi dezgustul Ceciliei, să dea o explicaţie care nu va fi acceptată şi să se lase dat afară – o umilire greu de îndurat – sau să se întoarcă imediat acasă, fără nici un cuvânt, dând impresia că exprimase în scrisoare exact ceea ce intenţionase să spună, apoi să se lase torturat de gânduri toată noaptea şi zilele următoare, fără să ştie în ce fel reacţionase ea – idee şi mai greu de suportat. Dar şi un act de laşitate. Examină încă o dată alternativele şi nu le găsi mai bune. N-avea scăpare – trebuia să-i vorbească. Acoperi butonul soneriei cu mâna. Tentaţia de a se îndepărta în grabă era încă puternică. Dacă ar ajunge la adăpostul biroului său, i-ar putea trimite o scrisoare de scuze. Laşule! Simţea porţelanul rece al butonului cu vârful arătătorului şi, până să nu pornească din nou hora argumentelor, se sili să apese pe el. Se îndepărtă de uşă cu un pas, trăind senzaţia unui ins care tocmai a înghiţit o pilulă aducătoare de moarte: nimic de făcut, doar să aştepte. Auzi paşi dinăuntru, răpăiala staccato a unor tocuri de pantofi de damă.

Când Cecilia îi deschise uşa, observă în mâna ei biletul împăturit. Câteva secunde se priviră fix şi nici unul nu vorbi. Cu toate frământările sale, Robbie nu se gândise la ce i-ar fi putut spune. În clipa aceea nu se gândea decât la faptul că ea era cu mult mai frumoasă decât în fanteziile lui. Rochia de mătase pe care o purta părea să adore fiecare curbă şi

adâncitură ale corpului ei mlădios, dar gura ei mică şi senzuală era strânsă pentru a exprima dispreţul, poate chiar dezgustul. Luminile din spatele fetei străluceau puternic, îndurerându-i ochii, împiedicându-l să distingă bine expresia de pe chipul ei. În cele din urmă spuse:

— Cee, a fost o greşeală.

— O greşeală?

Un ecou de voci, străbătând holul, ajunse până la el prin uşa deschisă a salonului. Distinse glasul lui Leon, apoi pe cel al lui Marshall. Poate că teama de a nu fi întrerupţi o făcu să se dea înapoi cu un pas şi să-i deschidă uşa mai larg. Merse în urma Ceciliei prin hol, până la biblioteca scufundată în întuneric, şi aşteptă în uşă ca ea să găsească întrerupătorul unei lămpi de birou. Când lumina se aprinse, închise uşa în spatele său. Presupuse că peste numai câteva clipe va face cale întoarsă către bungalow.

— Nu versiunea asta voiam să ţi-o trimit.

— Nu.

— Am pus în plic versiunea greşită.

— Da.

Nu putea deduce nimic din răspunsurile ei seci şi tot nu reuşea să-i vadă bine faţa. Ea se retrăsese până dincolo de conul de lumină, lângă rafturile cu cărţi. El înaintă, nu atât ca s-o urmeze cât fiindcă nu-i convenea s-o lase să se îndepărteze prea mult. Putea să-l fi trimis la plimbare de cum îi deschisese uşa. Acum îi oferea o şansă de a se explica înainte de a pleca. Ea zise:

— Briony a citit-o.

— O, Doamne! Îmi pare rău.

Fusese pe cale s-o implore să-i ierte momentul de exuberanţă, trecătoarea răzvrătire împotriva convenţiilor, amintirea lecturii ediţiei Orioli a *Amantului doamnei Chatterley*, cumpărată de sub tejghea în Soho. Dar noul element – copila inocentă care citise scrisoarea – făcea ca eroarea sa să nu mai poată fi răscumpărată. A continua ar fi fost o dovadă de frivolitate. Nu putu decât să repete, de data asta pe şoptite:

— Îmi pare rău.

Ea se îndepărtă şi mai mult înspre colţul încăperii, unde bezna era mai densă. Deşi bănuia că se fereşte de el, Robbie făcu încă doi paşi în direcţia ei.

— A fost o tâmpenie. Nu trebuia să-ţi cadă sub ochi. Nu trebuia s-o citească nimeni.

Totuşi ea continua să fugă de el. Îşi ţinea un cot pe poliţe şi părea că alunecă de-a lungul lor, gata parcă să dispară printre volume. Auzi un zgomot mic şi umed, cum se

produce atunci când cineva vrea să vorbească şi limba i se descleiază de pe cerul gurii. Dar Cecilia nu spuse nimic. Abia atunci îi veni ideea că poate ea nu fuge de el, ci vrea să-l atragă tot mai adânc în întuneric. Din momentul în care apăsase pe butonul soneriei nu mai avea nimic de pierdut. Aşa că înaintă încet, în timp ce ea se retrăgea cu spatele, până când Cecilia ajunse în colţ, unde se opri, privindu-l cum se apropie. Şi el se opri, la mai puţin de cinci picioare distanţă. Se aflau acum destul de aproape şi era suficientă lumină ca el să vadă că ochii fetei erau plini de lacrimi şi că făcea eforturi să spună ceva. Pentru moment nu reuşea şi clătina din cap, dându-i astfel de înţeles că trebuie să aştepte. Se întoarse din profil, îşi făcu mâinile cupă, ascunzându-şi în ele gura şi nasul şi apăsându-şi cu buricele degetelor colţurile ochilor.

În cele din urmă, reuşind să se stăpânească, spuse:

— Pluteşte în aer de câteva săptămâni…

Pieptul i se contractă şi nu mai putu continua. El înţelese imediat la ce se referea, dar alungă ideea. Ea inspiră adânc şi continuă, pe un ton mai meditativ:

— Poate de câteva luni. Nu ştiu… Dar astăzi… toată ziua a fost atât de stranie. Vreau să zic că am văzut lucrurile într-o lumină stranie, ca pentru prima oară. Toate mi s-au părut altfel: prea precis conturate, prea reale. Chiar şi mâinile mele arată altfel. Alteori mi se pare că mă uit la tot ce se întâmplă în jur ca şi cum s-ar fi întâmplat foarte demult. Toată ziua am fost supărată pe tine. Dar şi pe mine. Am crezut că aş fi grozav de fericită dacă nu te-aş mai vedea şi n-aş mai vorbi cu tine niciodată. Mă gândeam că o să pleci să studiezi medicina şi atunci voi fi fericită. Eram atât de furioasă pe tine. Presupun că era o modalitate de a nu mă gândi la asta. Altminteri, destul de convenabilă…

Slobozi un râs sugrumat.

— La „asta“? repetă Robbie.

Până acum Cecilia îşi ţinuse ochii plecaţi. Când vorbi din nou, îl privi în faţă, dar el nu-i zări decât sclipirea albului ochilor ei.

— Tu ştiai dinaintea mea. S-a întâmplat ceva, nu? Iar tu ştiai dinaintea mea. Ca atunci când te afli în faţa unui obiect prea mare ca să-l poţi cuprinde cu vederea. Nici acum nu sunt sigură că-l văd. Dar ştiu că e acolo.

Îşi plecă privirea, iar el aşteptă să continue.

— Ştiu că e acolo, fiindcă mă face să mă comport ridicol. Ca şi pe tine, fireşte… Dar azi dimineaţă… niciodată n-am mai făcut aşa ceva. După aceea am murit de ciudă. Mi-a fost ciudă pe mine chiar atunci când s-a întâmplat. Mă gândeam că ţi-am dat o armă pe care s-o foloseşti împotriva

mea. Iar în seara asta, când am început să înţeleg… Oare cum am putut fi atât de neştiutoare în ceea ce mă priveşte? Atât de proastă?

Tresări, pătrunsă de o idee neaşteptată:

— Sper că ştii despre ce vorbesc? Spune-mi că ştii!

Se temea că sentimentele nu-i sunt împărtăşite, că presupunerile sale erau false şi că, prin cuvintele rostite, se izolase şi mai mult, iar el o va socoti o neroadă.

El se apropie şi mai tare.

— Da. Sigur că ştiu. Ştiu precis. Dar de ce plângi? Mai e şi altceva?

Credea că ea va dezvălui existenţa vreunui obstacol insurmontabil, prin care înţelegea, fireşte, *un altul*, dar ea nu-l înţelese. Nu ştia ce să-i răspundă şi-l privea fără grai, derutată. De ce plângea? Cum de era în stare să i se destăinuiască dacă era copleşită de atât de multe şi mari emoţii? La rândul său, dându-şi seama că întrebarea era nedreaptă, nepotrivită, încercă să se gândească la o formulare mai adecvată. Se uitau unul la celălalt, zăpăciţi, incapabili să vorbească, temându-se că un lucru delicat, abia înfiripat între ei, ar putea să dispară brusc. Faptul că erau prieteni vechi şi copilăriseră împreună devenea acum o barieră – se ruşinau faţă de fostele lor euri. În ultimii ani prietenia lor devenise mai vagă, chiar mai reţinută; totuşi, continua să fie o veche obişnuinţă, iar a o întrerupe acum ca să devină doi străini ce se angajau într-o relaţie intimă cerea o limpezime a scopului de care deocamdată nu erau în stare. Pentru moment cuvintele nu păreau să contureze vreo salvare.

El îi cuprinse umerii în palme, iar pielea ei goală era rece la atingere. Când li se apropiară feţele, Robbie era destul de nesigur pe sine ca să creadă că ea ar putea s-o ia la fugă sau să-l plesnească tare, ca-n filme, cu palma peste obraz. Gura Ceciliei avea gust de ruj şi de sare. Se separară o secundă, apoi el o strânse şi mai tare în braţe şi se sărutară din nou, cu mai multă încredere. Cutezători, îşi atinseră vârfurile limbilor şi atunci ea scoase sunetul acela jos, ca un oftat, care – avea să-şi dea el seama mai târziu – marca o transformare. Până în momentul acela era încă oarecum caraghios să ai o faţă bine cunoscută vârâtă atât de tare într-a ta. Se simţeau priviţi de eurile lor amuzate, de copii. Dar contactul limbilor, al muşchilor vii şi alunecoşi, carne umedă pe carne, şi sunetul straniu pe care i-l smulsese Ceciliei schimbară totul. Zgomotul acela parcă îl pătrunse, îl străpunse din cap până în picioare, în aşa fel încât tot corpul i se desfăcu şi Robbie putu păşi afară din sine ca s-o sărute liber pe Cecilia. Ceea ce fusese un act conştient devenise

acum impersonal, aproape abstract. Acel oftat scos de ea era lacom şi îl făcea şi pe el să fie lacom. O împinse tare în colţ, între cărţi. În timp ce se sărutau, ea îl apucă de haine, trăgându-l fără succes de cămaşă, de centură. Capetele li se legănau şi se roteau unul în jurul celuilalt, iar sărutul deveni un fel de înfulecare. Ea îl muşcă de obraz, nu neapărat în joacă. El se trase înapoi, reveni la vechea poziţie, şi ea îl muşcă tare de buza inferioară. El o sărută pe gât, forţând-o să-şi lase capul pe spate, pe rafturi; ea îl trase de păr, împingându-i faţa între sâni. Urmă o mozoleală nepricepută, până când el îi găsi sfârcul, mic şi tare, şi îl luă în gură. Ea simţi că şira spinării îi devine rigidă, apoi o străbătu un fior de-a lungul spatelui. Crezu o clipă că leşinase. Braţele ei erau încolăcite în jurul capului lui şi, când îşi întări strânsoarea, el se ridică ţinând-o în braţe, simţind nevoia disperată de a răsufla, şi o îmbrăţişă, strivindu-i capul de piept. Ea-l mai muşcă o dată şi-l trase de cămaşă. Când auziră pocnetul unui nasture pe duşumea, trebuiră să-şi reprime zâmbetele şi să-şi ocolească privirile. Infuzia de comic le-ar fi fost fatală. Ea îi prinse un sfârc între dinţi. Senzaţia era insuportabil de intensă. El îi dădu capul pe spate şi, strângând-o tare la piept, o sărută pe ochi şi-i desfăcu buzele cu limba. Abandonul o făcu să scoată din nou sunetul acela ca un suspin de dezamăgire.

În sfârşit erau străini. Trecutul fiecăruia fusese dat uitării. Erau străini şi pentru ei înşişi, nu mai ştiau cine erau sau unde se află. Biblioteca avea o uşă solidă, aşa că nu pătrundea până la ei nici un zgomot obişnuit, care să le amintească de identitatea lor sau să-i facă să se reţină. Se situau dincolo de prezent, în afara timpului, fără amintiri şi fără viitor. Nu exista nimic altceva decât senzaţia, obliterantă, palpitantă şi impetuoasă, şi fâşâitul de ţesătură pe ţesătură sau de piele pe pânză, produs de braţele ce alunecau unul peste altul în această luptă corp la corp, nervoasă şi senzuală. Experienţa lui Robbie era limitată: ştia doar din auzite că nu era neapărat nevoie să se întindă pe jos. Cât despre Cecilia, în ciuda tuturor filmelor văzute, a tuturor romanelor şi poeziilor de dragoste citite, nu avea absolut nici o experienţă. Cu toate acestea, nu-i surprindea deloc faptul că-şi cunoşteau precis dorinţele. Se sărutau iar şi iar, cu braţele ei încolăcite pe după capul lui. Ea îi lingea urechea, îi muşca lobul. Cumulate, muşcăturile îl excitau şi-l înfuriau, îi aţâţau simţurile. Îi căută fesele sub rochie şi i le strânse tare, apoi o răsturnă pe jumătate într-o parte ca să-i tragă o palmă drept răzbunare, dar nu avea destul spaţiu. Continuând să-l privească drept în ochi, ea se aplecă să-şi scoată pantofii. Din cauza nasturilor

şi a căutării de poziţii ideale pentru braţe şi picioare, agitaţia spori. Cecilia nu avea nici un dram de experienţă. Fără o vorbă, Robbie îi luă piciorul şi i-l puse pe raftul cel mai de jos. Amândoi erau stângaci, dar erau deja şi prea dezinteresaţi ca să se mai simtă ruşinaţi. Când îi ridică din nou rochia mătăsoasă, mulată, el se gândi că nesiguranţa de pe faţa ei o oglindea pe a lui. Dar nu exista decât un singur final, unul inevitabil, şi tot ce puteau face era să se îndrepte spre el.

Ţinută în colţ de greutatea lui, ea îşi împreună din nou mâinile pe ceafa tânărului, îşi lăsă antebraţele pe umerii lui şi continuă să-l sărute pe obraji. Momentul culminant veni fără dificultate. Îşi reţinură răsuflarea înainte de a fi pătruns himenul, iar după ce fusese pătruns ea întoarse repede capul, fără să scoată vreun sunet – făcea din asta, se pare, o chestiune de mândrie. Se strânseră şi mai tare unul în celălalt, el intră şi mai adânc şi, pentru câteva secunde bune, totul încremeni. În locul unei explozii de frenezie, totul era nemişcare. Îi oprise nu numai uluitorul fapt al sosirii la destinaţie, ci şi impresionantul sentimentul al regăsirii – erau faţă în faţă, în semiobscuritate, privind fix în puţinul care se vedea din ochii fiecăruia, iar de data asta tot ce era impersonal între ei dispăru. Vezi bine, un chip nu putea avea nimic abstract. Fiul lui Grace şi Ernest Turner, fiica lui Emily şi Jack Tallis, prietenii din copilărie, cunoştinţele din studenţie, aflaţi într-o stare de bucurie liniştită şi generoasă, contemplau memorabila schimbare pe care o realizaseră. Apropierea de o faţă cunoscută nu mai era caraghioasă, ci splendidă. Robbie o privi lung pe femeie, pe fata cunoscută de când lumea, gândindu-se că schimbarea se produsese numai înlăuntrul său şi că era la fel de fundamentală – la fel de fundamentală din punct de vedere biologic – ca şi naşterea. De la naştere nu i se mai întâmplase ceva atât de deosebit, atât de important. Cecilia îşi întoarse privirea, năucită de sentimentul propriei sale transformări şi copleşită de frumuseţea unui chip pe care obişnuinţa de o viaţă o făcuse să-l ignore. Îi şopti numele cu atenţia unui copilaş care încearcă să pronunţe sunetele separat. Când el îi răspunse spunându-i pe nume, pentru ea parcă era un cuvânt nou: silabele rămăseseră aceleaşi, dar semnificaţia era alta. În cele din urmă el rosti cele două cuvinte simple pe care nu le pot demonetiza întru totul nici tonele de artă proastă, nici munţii de neîncredere. Ea le repetă – cu exact aceeaşi accentuare uşoară a celui de-al doilea – ca şi cum ea le-ar fi pronunţat prima. Deşi Robbie nu era adeptul nici unei forme de credinţă religioasă, îi era imposibil să nu se gândească la o prezenţă invizibilă sau la un martor invizibil aflat în

încăperea aceea, să nu-şi spună că, rostite cu voce tare, cuvintele respective erau ca două semnături pe un contract nevăzut.

Stătuseră nemişcaţi poate o jumătate de minut. A rămâne mai mult aşa ar fi cerut stăpânirea unei arte tantrice formidabile. Începură să facă dragoste rezemaţi de rafturile bibliotecii, care scârţâiau în ritmul mişcărilor lor. În astfel de momente se întâmplă adesea ca fantezia să te trimită undeva departe, la mare altitudine. El se văzu plimbându-se pe culmea netedă şi rotundă a unui munte, suspendat între două ţancuri înalte. Nu se grăbea deloc. Avea chef de recunoaştere şi suficient timp la dispoziţie ca să meargă până la marginea stâncii şi să se uite la hăul aproape vertical în care trebuia să se arunce nu peste mult timp. Îl tenta să sară chiar acum în abisul limpede, dar era un om cu experienţa vieţii şi izbuti să se tragă înapoi şi să aştepte. Nu-i era uşor, fiindcă era tras înapoi ca de un magnet şi trebuia să se împotrivească. Cât timp nu se va gândi la buza prăpastiei, nu se va apropia de ea şi nu va fi tentat. Se strădui să-şi reprezinte lucrurile cele mai plictisitoare pe care le cunoştea: crema de ghete, un formular de înscriere, un prosop ud pe podeaua dormitorului. Mai era şi capacul răsturnat al unei pubele de gunoi, cu o jumătate de inci de apă de ploaie înăuntru, şi rotocolul incomplet lăsat de o ceaşcă de ceai pe coperta poeziilor lui Housman. Preţiosul inventar fu întrerupt de sunetul vocii ei. Îl striga, îl invita, îi murmura în ureche. Chiar aşa. Vor sări împreună. El era cu ea acum, privind abisul, şi văzură cum peretele muntelui plonjează prin pătura de nori. Se vor prăbuşi pe spate, mână în mână. Ea îi repetă ceva, murmurat, la ureche şi de data asta o auzi clar:

— A intrat cineva.

Robbie deschise ochii. Se afla într-o bibliotecă, într-o casă, într-o linişte perfectă. Era îmbrăcat cu cel mai bun costum al său. Da, îşi aminti totul cu destulă uşurinţă. Se întinse ca să se uite peste umăr, dar văzu numai masa de scris luminată, care fusese acolo tot timpul, ca şi cum şi-ar fi amintit-o din vis. Din colţ, de unde se aflau, nu se putea vedea uşa. Nu se auzea nici un zgomot, nimic. Cecilia se înşelase – dorea cu ardoare ca ea să se fi înşelat şi chiar se înşelase. Se întoarse spre ea ca să-i comunice acest lucru, dar fata îl strânse şi mai tare de braţ, aşa că-şi întoarse din nou privirea spre uşă. Briony intră încet în raza lor vizuală, se opri lângă birou şi îi zări. Rămase aşa, în picioare, prostită, zgâindu-se la ei, cu braţele atârnându-i pe lângă corp, ca un pistolar din scena finală a unui *western*. În momentul acela comprimat, Robbie înţelese că până atunci nu urâse pe

nimeni cu adevărat. Era un sentiment la fel de pur ca şi iubirea, dar lipsit de pasiune, raţional şi rece. Nu avea nimic personal cu ea, fiindcă ar fi urât pe oricine ar fi intrat. În salon şi pe terasă se serveau băuturi şi acolo ar fi trebuit să se afle şi Briony, cu mama, cu fratele ei adorat şi cu micuţii verişori. Nu exista absolut nici un motiv ca ea să intre în bibliotecă, în afară de dorinţa de a-l găsi pe el şi de a-i răpi ceea ce-i aparţinea. Acum înţelegea clar ce se întâmplase: Briony deschisese plicul lipit ca să-i citească biletul şi fusese oripilată, simţindu-se, în felul ei încâlcit, trădată. Intrase în casă în căutarea surorii sale – înaripată, desigur, de ideea că trebuie s-o salveze sau s-o admonesteze – şi auzise un zgomot de după uşa închisă a bibliotecii. Propulsată de ignoranţa ei profundă, de imaginaţia ei cretină şi de simţul ei moral de fetiţă, intrase ca să-i oprească. Nici măcar nu fusese nevoie s-o facă: ei se desprinseseră din îmbrăţişare de bună voie şi-şi întorseseră spatele, iar acum îşi aranjau discret îmbrăcămintea. Se terminase.

Farfuriile de la felul principal fuseseră strânse de mult, iar Betty revenise cu budinca cu pâine şi unt. Oare, se întrebă Robbie, porţiile adulţilor doar păreau de două ori mai mari decât ale copiilor prin jocul imaginaţiei sale sau din cauza inimii haine a lui Betty? Leon umplea paharele cu vin din cea de a treia butelie de Barsac. Îşi scosese haina, dându-le astfel de înţeles celorlalţi doi bărbaţi că pot să-i urmeze exemplul. În geamuri se auzeau pocnituri moi, fiindcă felurite creaturi înaripate ale nopţii se aruncau în sticla luminată. Doamna Tallis îşi tampona faţa cu şervetul şi se uita drăgăstoasă la gemeni. Pierrot îi şoptea ceva la ureche lui Jackson.

— Fără secrete la masă, băieţi. Toţi vrem să auzim, dacă nu-i cu supărare.

Jackson, purtătorul de cuvânt, înghiţi în sec. Fratele lui îşi plecase ochii.

— Am dori să ne ridicăm de la masă, mătuşă Emily. Putem merge la closet, te rog?

— Bineînţeles. Dar trebuia să întrebi „avem voie“, nu „putem“. Şi nu era nevoie să vorbeşti atât de pe şleau.

Gemenii alunecară jos de pe scaunele lor. Când ajunseră la uşă, Briony ţipă şi-şi înălţă acuzator arătătorul:

— Şosetele mele! Sunt încălţaţi cu şosetele mele cu căpşunele!

Băieţii se opriră, se întoarseră şi-şi mutară ruşinaţi privirile de la gleznele proprii la mătuşa lor. Briony se ridicase pe jumătate. Robbie presupunea că emoţiile puternice ale fetei îşi găsiseră o supapă.

— Aţi intrat la mine în cameră şi mi le-aţi furat din sertar!

Cecilia deschise gura pentru prima oară de când stăteau la masă. Sentimente puternice o stăpâneau şi pe ea:

— Taci din gură, pentru Dumnezeu! Chiar că eşti o primadonă enervantă! Băieţii nu aveau ciorapi curaţi, aşa că eu li i-am dat pe ai tăi.

Uluită, Briony se zgâi la ea. Atacată, trădată de cea pe care nu dorea decât s-o apere! Jackson şi Pierrot continuau să se uite la mătuşa lor, care-i concedie cu o înclinare a capului. Închiseră uşa după ei cu o atenţie exagerată, poate chiar satirică, iar în clipa când lăsară din mână clanţa, Emily ridică lingura de pe masă şi comesenii o imitară.

Ea o dojeni blând pe Cecilia:

— Puteai să te exprimi mai frumos faţă de sora ta.

Când Cecilia se întoarse spre mama ei, Robbie prinse o adiere de transpiraţie de la subsuoară, care semăna cu cea a ierbii proaspăt cosite. În curând vor ieşi împreună afară. Închise ochii o clipă. Un bol de şodou greu de două livre fusese amplasat lângă cotul lui şi se întreba dacă ar avea putere să-l ridice.

— Îmi pare rău, Emily, dar zău că şi-a făcut de cap toată ziua.

Briony vorbi cu un calm de om matur:

— Cam exagerată constatare, venind de la una ca tine.

— Ce vrei să spui?

Aceasta, Robbie ştia, era exact întrebarea pe care n-ar fi trebuit s-o pună. În această etapă a vieţii ei, Briony locuia într-un spaţiu de tranziţie, vag delimitat între camera copiilor şi lumea adulţilor, trecând imprevizibil dintr-o parte în cealaltă. În situaţia de faţă, era mai puţin primejdioasă dacă rămânea o fetiţă indignată.

De fapt, nici Briony nu ştia prea bine ce voise să spună. Robbie însă nu avea cum să-şi dea seama de acest lucru şi de aceea se strădui să schimbe imediat subiectul. Se răsuci spre stânga, spre Lola, şi decretă, cu o voce menită să fie auzită de toţi mesenii:

— Sunt băieţi de treabă, frăţiorii tăi.

— Hah!

Briony era necruţătoare şi nu-i dădu verişoarei sale timp să răspundă.

— Asta arată ce puţin cunoşti lucrurile!

Emily îşi aşeză lingura lângă farfurie:

— Drăguţo, dacă mai continui, va trebui să te poftesc să te ridici de la masă.

— Dar uită-te şi tu ce i-au făcut! Au zgâriat-o pe faţă şi i-au făcut julituri!

Toţi ochii se întoarseră spre Lola. Sub pistrui, sângele îi năvăli în obraji, întunecându-i şi făcând ca zgârietura să nu se mai vadă atât de bine.

— N-arată chiar atât de rău, constată Robbie.

Briony îl fulgeră cu privirea. Mama ei zise:

— Unghii de băieţaşi. Ar fi bine să te ungi cu nişte alifie.

Lola se arătă bravă:

— De fapt, deja m-am dat cu ceva. Nici nu mai doare.

Paul Marshall îşi drese glasul:

— Eu am fost martor la toată tărăşenia. De fapt, a trebuit să-i despart, să-i trag de pe ea. Trebuie să recunosc că nu mi-a venit să cred – nişte puşti atât de duri. Chiar că s-au repezit la ea…

Emily se ridicase de pe scaun. Se duse la Lola şi-i luă mâinile într-ale sale.

— Uite-te la braţele tale! Nu-i vorba doar de o julitură. Eşti învineţită până la coate. Cum Dumnezeu ţi-au făcut una ca asta?

— Nu ştiu, mătuşă Emily.

Marshall se lăsă din nou pe spătarul scaunului. Prin spatele Ceciliei şi al lui Robbie, îi vorbi fetişcanei, care se uita la el cu ochii plini de lacrimi:

— Nu trebuie să te ruşinezi că eşti în centrul atenţiei. Eşti grozav de curajoasă, dar te-au mătrăşit zdravăn.

Lola se străduia să-şi stăpânească lacrimile. Emily îşi trase nepoata la piept şi o mângâie pe creştet. Marshall îi spuse lui Robbie:

— Ai dreptate, sunt băieţi de treabă. Dar presupun că au trecut prin multe în ultima vreme.

Robbie vru să ştie de ce Marshall nu se referise deloc la întâmplarea respectivă dacă Lola fusese lovită atât de tare, dar toată masa fusese cuprinsă de agitaţie. Leon îi strigă mamei:

— Vrei să telefonez după doctor?

Cecilia se ridică şi ea de la masă. Robbie îi atinse braţul când se întoarse şi ochii li se întâlniră pentru prima oară după episodul din bibliotecă. N-a fost timp să se înfiripe între ei altceva decât atingerea în sine. Ea se grăbi să i se alăture mamei, care începuse să dea instrucţiuni să se confecţioneze comprese reci. Emily murmura cuvinte de alinare în creştetul nepoatei sale. Marshall rămase la locul lui şi îşi umplu din nou paharul. Briony se ridică şi ea, după care slobozi imediat

încă un ţipăt strident, de fetiţă. Luă de pe scaunul lui Jackson un plic şi-l ridică să-l vadă toată lumea.

— O scrisoare!

Era gata s-o deschidă. Robbie nu se putu stăpâni să n-o întrebe:

— Cui îi este adresată?

— Scrie că „Tuturor“.

Lola se desprinse din braţele mătuşii şi-şi şterse ochii cu un şerveţel. Emily găsi în ea noi şi surprinzătoare surse de autoritate:

— N-o deschide! Fă cum îţi spun şi adu-mi-o mie!

Briony distinse nota neobişnuită de asprime din vocea mamei şi, supusă, ocoli masa ca să-i înmâneze plicul. Emily se îndepărtă cu un pas de Lola şi scoase din el o coală de hârtie liniată. Când o citi, Robbie şi Cecilia văzură şi ei scrisul:

Noi plecăm fincă Lola şi Betty se poartă îngrozitor cu noi şi vrem acasă. Regretam că am luat frute. Na fost nici piesa.

Se iscăliseră amândoi cu numele mic şi cu multe înflorituri în zigzag.

După ce Emily citi scrisoarea cu voce tare, se aşternu tăcerea. Lola se ridică şi făcu doi paşi spre o fereastră, apoi se răzgândi şi se întoarse spre capul mesei. Îşi arunca ochii când în dreapta, când în stânga, murmurând într-una „La dracu', la dracu'…“ Marshall se apropie de ea şi-i puse mâna pe braţ:

— Totul se va termina cu bine. Alcătuim câteva echipe de căutare şi-i găsim cât ai clipi din ochi.

— Absolut, întări Leon. N-au plecat decât de câteva minute.

Dar Lola nu-i asculta şi se părea că luase singură o hotărâre. Făcând paşi mari spre uşă, anunţă:

— Mami o să mă omoare.

Când Leon încercă s-o prindă de umăr, se smulse din mâinile lui şi în clipa următoare ieşi pe uşă. O auziră fugind pe coridor.

Leon se întoarse spre sora lui:

— Cee, tu şi cu mine îi căutăm împreună.

Marshall zise:

— Noapte fără lună. E destul de întuneric.

Grupul se îndreptă spre uşă, iar Emily le zise:

— Cineva trebuie să aştepte aici şi cred că e mai bine să fiu eu aia.

— Sunt lanterne după uşa din pivniţă, îi informă Cecilia.

— Cred că n-ar fi rău să-i telefonezi agentului de poliţie, îi spuse Leon mamei sale.

Robbie fu ultimul care ieşi din sufragerie şi ultimul, îşi spuse, care se adaptase la noile împrejurări. Prima sa reacţie, care nu dispăru când păşi în răcoarea relativă a coridorului, a fost că-l trăseseră pe sfoară. Nu credea că pe gemeni îi pândea vreo primejdie adevărată. Aveau să se sperie de vaci şi-or să se întoarcă acasă. Imensitatea nopţii de dincolo de zidurile casei, copacii întunecaţi, umbrele primitoare, toate acestea fuseseră arvunite, le gândise ca aparţinându-le în exclusivitate Ceciliei şi lui. Îi aşteptau pe ei, erau ale lor, să le folosească şi să le revendice. Mâine sau în orice alt moment decât ăsta va fi prea târziu. Şi dintr-odată casa îşi revărsase conţinutul într-o noapte care aparţinea acum unei crize casnice pe jumătate comice. Vor hoinări ceasuri întregi pe afară, strigând „uuuu" şi rotindu-şi lanternele în cercuri, gemenii vor fi găsiţi în cele din urmă, obosiţi şi murdari, Lola se va linişti şi, după câteva felicitări reciproce la un ultim pahar, seara se va sfârşi. Peste câteva zile ori, poate, doar câteva ore, totul va deveni o amintire hazlie, pomenită la diferitele întruniri de familie: noaptea în care au fugit gemenii.

Când ajunse la uşa principală, echipele de căutare porneau deja la treabă. Cecilia îşi ţinea de braţ fratele şi, pornind din loc, întoarseră capetele şi-l văzură stând nemişcat în lumină. Ea îi adresă o privire şi înălţă din umeri, parcă pentru a spune că deocamdată nu era nimic de făcut. Înainte de a apuca el să-i adreseze vreun semn de iubitoare resemnare, fata întoarse capul şi porni în pas cu Leon, strigând numele băieţilor. Marshall se îndepărtase deja binişor, avansând pe aleea principală, şi îl vedeau numai datorită lanternei pe care o ţinea în mână. Lola nu era nicăieri. Briony se hotărâse să facă ocolul casei. Ea, desigur, n-ar fi vrut să fie perechea lui Robbie, ceea ce era o uşurare, pentru că el decisese deja: dacă nu putea fi cu Cecilia, dacă n-o putea avea numai pentru el, atunci şi el, ca şi Briony, va fi un căutător solitar. Această hotărâre, după cum avea să recunoască foarte des în viitor, i-a schimbat cursul vieţii.

Doisprezece

Oricât de elegantă fusese vechea clădire în stil Adam, oricât de maiestuos ar fi dominat ea cândva parcul, zidurile nu-i putuseră fi tot atât de solide ca acelea ale construcţiei impunătoare ce o înlocuise, iar încăperile ei nu avuseseră cum să posede aceeaşi linişte obstinată în care se sufoca uneori casa Tallis. Emily simţi prezenţa apăsătoare a tăcerii când închise uşa în urma echipelor de căutare şi porni să traverseze holul. Presupunea că Betty şi ajutoarele ei îşi luau desertul în bucătărie, fără să-şi dea seama că sufrageria se golise. Nu se auzea nici un zgomot. Pereţii, lambriurile, masivitatea impresionantă a obiectelor aproape noi, câinii colosali ce străjuiau şemineul, vetrele largi din piatră nouă şi albă, toate te trimiteau înapoi, peste veacuri, la vremea castelurilor izolate în păduri încremenite. Presupunea că dorinţa socrului ei fusese să creeze o ambianţă care să sugereze soliditate şi tradiţii de familie. Un om care-şi petrecuse toată viaţa născocind zăvoare şi încuietori metalice ştia cu certitudine cât valora spaţiul privat. Zgomotele din afara casei erau complet excluse, ba chiar şi mai domesticele sunete din interior erau estompate, uneori – nu se ştie cum – chiar eliminate.

Emily oftă, nu izbuti să se audă şi mai oftă o dată. Se afla lângă telefonul amplasat pe o măsuţă semicirculară de fier forjat, chiar lângă uşa bibliotecii, şi îşi odihnea mâna pe receptor. Ca să ajungă la agentul de poliţie Vockins, ar fi trebuit să vorbească mai întâi cu nevasta acestuia, o femeie limbută căreia îi plăcea să trăncănească despre ouă şi subiecte înrudite: costul alimentaţiei găinilor, vulpile, fragilitatea pungilor de hârtie moderne. Soţul ei refuza să dea dovadă de respectul la care te aşteptai de la un poliţist. Sinceritatea lui era brutală, exprimată prin platitudini care o făceau să sune, din pieptul său încheiat până sus cu nasturi, ca o înţelepciune câştigată trudnic: dacă nu curge, pică, diavolul le dă de lucru celor leneşi, un măr putrezit le strică pe toate celelalte din coşarcă. Prin localitate circula zvonul că, înainte de a fi intrat în poliţie şi de a-şi fi lăsat mustaţă, fusese sindicalist. Cândva, în zilele grevei generale, fusese văzut transportând manifeste cu trenul.

În afară de asta, ce să-i ceară agentului de poliţie rural? Până când i-ar explica el că băieţii tot băieţi rămân şi până ar alcătui o echipă de căutare dintr-un pumn de săteni sculaţi din paturile lor, ar trece cel puţin o oră, timp în care se prea putea ca gemenii să se întoarcă de bună voie, speriaţi până în măduva oaselor, văzând cât de imensă era lumea noaptea, şi le venea mintea la cap. De fapt nu băieţaşii îi ocupau gândurile, ci mama lor, sora ei sau, mai precis, încarnarea ei în constituţia firavă a Lolei. Când se ridicase de la masă, în sufragerie, ca s-o aline pe fată, Emily se surprinsese simţind un anumit resentiment faţă de ea. Cu cât acesta devenise mai puternic, cu atât se agitase mai mult pe lângă Lola, ca să şi-l ascundă. Zgârietura de pe faţa ei era de netăgăduit, vânătaia de pe braţ destul de şocantă, ţinând seama că-i fusese pricinuită de nişte băieţi atât de mici. Dar Emily era victima unui vechi antagonism. Cea pe care se trudea s-o liniştească era sora ei, Hermione; pe Hermione, hoaţa de atenţii, maestra prefăcătoriilor teatrale, o strângea acum la piept. Ca şi pe vremuri, cu cât fierbea mai mult în interior, cu atât mai vigilentă devenea. Iar când sărăcuţa de Briony găsise biletul lăsat de băieţi, acelaşi antagonism o împinsese să se repeadă la ea cu o asprime neobişnuită. Ce nedreaptă fusese! Dar ideea că fiica ei – sau orice altă femeie mai tânără – putea să deschidă plicul şi să sporească încordarea prin lentoarea gesturilor, iar apoi să le citească scrisoarea cu voce tare celor de faţă, anunţând vestea şi plasându-se în centrul dramei, invoca amintiri vechi şi gânduri deloc generoase.

Hermione sâsâise, făcuse şotii şi piruete toată copilăria lor, grozăvindu-se ori de câte ori avusese ocazia, fără să se gândească – cel puţin aşa credea sora ei mai mare, tăcută şi enervată – cât era de caraghioasă şi de disperată. Se găseau întotdeauna adulţi care s-o încurajeze în nesfârşita ei împăunare. Chiar şi în clipa memorabilă când Emily cea de unsprezece ani uluise o cameră plină de oaspeţi izbindu-se într-o uşă glisantă şi tăindu-se la mână atât de rău că sângele ce-i ţâşnise desenase un buchet purpuriu pe rochiţa de muselină a fetiţei de alături, tot Hermione cea de nouă ani fusese în centrul atenţiei, datorită ţipetelor ei sfredelitoare. În timp ce Emily, aproape ignorată, zăcuse întinsă pe podea, în umbra unei canapele, iar un unchi medic îi aplicase cu îndemânare un garou, nenumărate rude se străduiseră s-o calmeze pe sora sa. Iar acum ea se vântura prin Paris cu un lucrător de la radio, iar Emily trebuia să aibă grijă de odraslele ei. *Plus ça change*, ar fi putut spune poliţaiul Vockins.

Iar Lola, aidoma mamei ei, nu se lăsa. Nici nu fusese citit bine biletul, că-i şi pusese în umbră pe fugari ieşind teatral din casă. Mami o să mă omoare, pe naiba. Doar tocmai spiritul lui mami supravieţuia în ea. Putea să parieze că, după întoarcerea gemenilor, vor trebui s-o caute în continuare pe Lola. Credincioasă principiului de fier al iubirii de sine, ea va adăsta cât va putea de mult afară, în beznă, înveşmântată în cine ştie ce nefericire născocită, aşa încât uşurarea generală la reapariţia ei să fie şi mai intensă, iar ea să se bucure de atenţia tuturor. Azi după-amiază, fără să se clintească din pat, Emily intuise că Lola avea să submineze piesa lui Briony, bănuială confirmată de afişul rupt în diagonală de pe şevalet. Şi, aşa cum prezisese, de supărare, Briony se refugiase undeva afară şi fusese de negăsit. Ce bine semăna Lola cu Hermione, păstrându-şi alura de nevinovată după ce-i împingea pe alţii la autodistrugere!

Emily rămase nehotărâtă în hol, nedorind să se ducă în nici o cameră anume, ciulind urechea ca să perceapă vocile căutătorilor de afară şi – dacă era să fie cinstită faţă de sine însăşi – bucuroasă că nu auzea nimic. Drama băieţilor fugiţi era un mare nimic – viaţa lui Hermione impusă ei, lui Emily, era marea problemă. Nu existau motive de îngrijorare în legătură cu băieţii. Era puţin probabil că se vor apropia de râu. În mod cert, vor obosi şi se vor întoarce acasă. Era încercuită de ziduri groase de tăcere, care-i şuiera în urechi cu intensitate crescândă sau descrescândă, după un model propriu. Îşi luă mâna de pe telefon ca să-şi maseze tâmpla – nici urmă, mulţumescu-ţi ţie, Doamne, de bestiala migrenă – şi o porni spre salon. O altă scuză ca să nu-l sune pe poliţistul Vockins era că Jack avea să telefoneze curând ca să-şi ceară scuze. Apelul va fi făcut de către centralista de la minister, după care va auzi vocea nazală, cântată, a tânărului asistent şi, în sfârşit, glasul bărbatului ei, venind din spatele biroului, rezonând în enorma încăpere cu tavan înalt. Nu se îndoia că lucra până noaptea târziu, dar ştia că nu doarme la club, iar el ştia că ea ştie. Dar nu era nimic de comentat. Sau, poate, erau prea multe. Teama de conflict era trăsătura lor comună, iar regularitatea apelurilor lui telefonice de seară, chiar dacă ea nu le dădea crezare, era reconfortantă pentru amândoi. Măcar că stratagema aceasta nu era decât ipocrizie convenţională, trebuia să recunoască totuşi că era folositoare. Existau surse de mulţumire în viaţa ei – casa, parcul, dar mai ales copiii – pe care intenţiona să le păstreze şi de aceea nu-l provoca pe Jack. De prezenţa lui avea mai puţină nevoie decât de vocea lui la telefon. Chiar şi minciuna constantă – deşi nu putea fi asemuită cu dragostea – era un semn de atenţie; fără îndoială

că el ţinea la ea, de vreme ce o minţea cu atâta pricepere şi de aşa de mult timp. Înşelătoria instituită de el era un soi de omagiu adus importanţei vieţii lor matrimoniale.

Copil nedreptăţit, soţie nedreptăţită. Dar nu era atât de nefericită pe cât s-ar fi cuvenit să fie. Primul rol o pregătise pentru al doilea. Se opri în uşa salonului, observând că paharele de cocteil, mânjite cu ciocolată, nu fuseseră strânse şi că uşile care dădeau în grădină rămăseseră deschise. Acum o adiere dintre cele mai blânde făcea să foşnească papura decorativă din faţa şemineului. Doi sau trei fluturi de noapte cu trup masiv dădeau târcoale lămpii aşezate pe harfă. Oare când avea să mai cânte cineva la ea? Faptul că insectele nocturne erau atrase de lumină, unde puteau fi devorate mai uşor de alte creaturi, era unul dintre misterele care-i provocau o plăcere măruntă. Prefera să nu cunoască explicaţia. Odată, la un dineu oficial, un profesor de o ştiinţă sau alta, dornic să înceapă o conversaţie măruntă, îi arătase câteva gâze rotindu-se deasupra unui candelabru. Îi spusese că lucrul care le atrăgea era impresia vizuală a unui întuneric şi mai dens, la marginea sferei de lumină. Cu toate că riscau să fie mâncate, trebuiau să asculte de instinctul care le îndemna să caute locul cel mai întunecat, cel mai îndepărtat de lumină – care, în acest caz, nu era decât o iluzie. Ei i se păruse un sofism, o explicaţie de dragul de a explica. Cum îşi putea cineva închipui că ştie cum arată lumea privită prin ochi de insectă? Nu toate lucrurile aveau o cauză, iar a pretinde contrariul era echivalentul unui amestec în treburile lumii, un amestec inutil şi care putea naşte chiar suferinţă. Unele lucruri erau aşa cum erau, pur şi simplu.

Nu dorea să afle de ce Jack îşi petrecea atâtea nopţi consecutive la Londra. Mai bine zis, nu dorea să i se spună. Nici nu dorea să afle mai multe despre treaba care-l ţinea până noaptea târziu la minister. Cu luni în urmă, nu mult după Crăciun, intrase în bibliotecă, vrând să-l trezească din moţăiala de după-amiază, şi zărise un dosar deschis pe masa de lucru. Doar cea mai inofensivă curiozitate femeiască o împinsese să arunce o privire, fiindcă n-o interesa administraţia civilă. Văzuse pe o pagină titluri de rubrici: controale, raţionalizare, evacuarea marilor oraşe, mobilizarea militarizată a forţei de muncă. Pagina alăturată era scrisă de mână. Paragrafe de text întrerupeau coloanele de calcule aritmetice. Scrisul drept, cu cerneală brună, al lui Jack o informa că totul trebuia multiplicat cu cincizeci. Pentru fiecare tonă de explozibil folosit se estimează cincizeci de victime. Să presupunem că se aruncă 100.000 de tone de bombe în două săptămâni. Rezultatul: cinci milioane de

morţi. Nu-şi trezise soţul, a cărui respiraţie blândă, şuierătoare, se contopea cu trilul iernatic de pasăre, venit de undeva de dincolo de peluză. O lumină lichefiată unduia pe cotoarele volumelor şi peste tot domnea mirosul de praf încălzit de soare. Se dusese la fereastră şi privise afară, încercând să depisteze pasărea cântătoare printre ramurile golaşe, negre, ale stejarilor, care se proiectau pe fundalul cerului de un albastru foarte palid. Ştia foarte bine cât de importante erau estimările acelea birocratice. Şi da, existau precauţii pe care administratorii şi le luau ca să se poată justifica, orice s-ar fi întâmplat. Dar fără îndoială că cifrele acelea uriaşe erau o formă de exagerare nesăbuită a propriei importanţe, frizând iresponsabilitatea. Jack, protectorul căminului, garantul liniştii lui, era responsabil de pronosticurile pe termen lung. Dar ceea ce văzuse era o prostie. Când îl trezise, icnise şi se aplecase brusc înainte ca să închidă dosarul, iar apoi, încă stând pe scaun, îi dusese mâna la gură şi depusese pe ea un sărut uscat.

Se hotărî să nu închidă uşile glisante şi se aşeză pe un colţ al canapelei Chesterfield. Simţea că starea ei nu era chiar una de expectativă. Nici o cunoştinţă n-o egala în priceperea de a sta nemişcată, nici măcar cu o carte în poală, de a se strecura încetişor printre gânduri ca şi cum ai explora o grădină necunoscută. Învăţase cum să aibă răbdare în anii de migrenă care o ţinuseră deoparte. Zbuciumul, concentrarea asupra unui gând, lectura, privitul, aşteptarea – toate trebuiau evitate în favoarea plutirii lente a asociaţiilor de idei, în timp ce minutele se acumulau ca troienele de zăpadă, iar liniştea din jur se îngroşa. Şezând aici, acum, simţea cum tivul rochiei, mişcat de boarea nocturnă, îi gâdilă pielea. Copilăria îi era la fel de palpabilă ca şi mătasea rochiei – un gust, un sunet, un miros, toate topite într-o entitate care, cu siguranţă, era mai mult decât o stare de spirit. Mai era o prezenţă în cameră: a eului ei de zece ani, întristat şi nebăgat în seamă, o fetiţă mai tăcută şi decât Briony, mirată de golul masiv al timpului, nevenindu-i să creadă că secolul al nouăsprezecelea se apropie de sfârşit. Cât era de tipic pentru ea să şadă într-o încăpere ca asta, „neparticipând“. Fantoma nu fusese invocată de faptul că Lola călca pe urmele lui Hermione, nici de dispariţia în noapte a imprevizibililor gemeni. Reacţia înceată, retragerea în autonomie, indicau apropierea sfârşitului copilăriei lui Briony. Situaţia o obseda din nou pe Emily. Briony era ultimul ei născut şi, de acum şi până la moarte, nimic nu avea să aibă o importanţă atât de vitală şi să-i ofere o plăcere atât de mare precum creşterea unui copil.

Nu era proastă. Ştia perfect de bine că această expansivitate potolită cu care contempla ceea ce părea a fi propria-i viaţă ruinată era o formă de autocompătimire: cu siguranţă că Briony va merge la acelaşi colegiu, Girton, ca şi sora sa, iar ea, Emily, va avea mădularele din ce în ce mai ţepene şi-şi va pierde tot mai mult din importanţă. Bătrâneţea şi oboseala i-l vor aduce înapoi pe Jack, fără să se rostească vreun cuvânt, fără să fie nevoie de vreunul. Iată şi duhul copilăriei sale, împrăştiat în toată camera, care-i reamintea de raza limitată a existenţei ei. Cât de repede se termina povestea. Nu era deloc stufoasă şi goală, ci grăbită. Şi necruţătoare.

Reflecţiile acestea banale nu-i afectară prea mult buna dispoziţie. Plutea deasupra lor, privindu-le neutru, din înalt, împletindu-le distrată cu alte preocupări. Plănuia să planteze un pâlc de arbuşti *Ceanothus* de-a lungul potecii ce ducea la bazin. Robbie se ostenea s-o convingă să construiască o pergolă şi să pună pe ea un fir de glicină, care creştea încet şi avea flori plăcut parfumate. Dar, până când efectul pergolei o să fie complet, Jack şi cu ea vor fi demult oale şi ulcele. Povestea se va fi sfârşit. Se gândi la cum arătase Robbie la cină, cu privirea aceea pierdută, de maniac. Oare fuma buruienile despre care citise într-o revistă, ţigaretele alea care-i împingeau pe tinerii boemi spre hotarele nebuniei? Îi era destul de simpatic şi se bucura pentru Grace Turner că fiul ei se dovedise un băiat de ispravă. Dar el era de fapt hobby-ul lui Jack, dovadă vie a cine ştie cărui principiu egalitar urmărit de soţul ei de ani de zile. Când el vorbea – nu prea des – despre Robbie, o făcea pe un ton justiţiar, dar şi autojustificativ. În această privinţă, între ea şi soţul ei se stabilise un raport considerat de Emily o atitudine critică la adresa ei. Se împotrivise când Jack propusese finanţarea educaţiei băiatului, fiindcă i se păruse un amestec în treburile altora, precum şi o nedreptate faţă de Leon şi de fete. Nu considera nici acum că greşise: acea diplomă de rangul I cu care se întorsese Robbie de la Cambridge nu era o dovadă în această privinţă. De fapt, nu făcuse decât să complice lucrurile pentru Cecilia, care abia obţinuse rangul al III-lea, chiar dacă era caraghios din partea ei să se prefacă dezamăgită. Ascensiunea lui Robbie. „Nu va ieşi nimic bun din asta“ era propoziţia folosită adesea de ea, la care Jack răspundea tăios că deja ieşiseră destule lucruri bune.

Cu toate acestea, Briony fusese absolut deplasată când i se adresase lui Robbie la cină aşa cum o făcuse. Avea şi ea resentimentele ei şi Emily o înţelegea. Era de aşteptat. A le exprima însă era ceva nedemn. Se întoarse cu gândul la cină: cu câtă pricepere calmase Marshall spiritele. Era oare

bărbatul potrivit? Păcat că nu arăta prea bine, cu jumătatea aia de faţă ce semăna cu un dormitor supramobilat. Poate, cu timpul, chipul îi va deveni aspru, iar bărbia îi va arăta ca un triunghi de caşcaval. Sau ca un baton de ciocolată. Dacă ar furniza într-adevăr batoane Amo întregii armate britanice, ar putea deveni putred de bogat. Dar Cecilia, care învăţase la Cambridge formele moderne de snobism, considera că deţinătorul unei diplome în chimie este o fiinţă omenească incompletă. Chiar aşa se şi exprimase. Lălăise trei ani la colegiul Girton, citind cărţi pe care le-ar fi putut parcurge şi acasă – Jane Austen, Dickens, Conrad, din care existau seturi de opere complete jos, în bibliotecă. În ce fel o îndreptăţea preocuparea asta – lectura romanelor, care pentru alţii era o distracţie – să se considere superioară tuturor? Chiar şi un chimist era util societăţii. Iar cel în chestiune găsise modalitatea de a fabrica ciocolată din zahăr, chimicale, colorant cafeniu şi ulei vegetal. Fără unt de cacao. Producerea unei tone, le explicase el la uimitorul cocteil pe care îl preparase, costa o nimica toată. Putea lucra mult sub costul de producţie al concurenţei, mărindu-şi în acelaşi timp profiturile. Astfel prezentată, chestiunea părea vulgară, dar câtă bunăstare, câţi ani tihniţi puteau ieşi din etuvele acelea ieftine!

Trecură, nebăgate în seamă, mai bine de treizeci de minute, în care astfel de crâmpeie – amintiri, sentinţe, hotărâri vagi, întrebări – i se perindară lent prin minte, în timp ce ea abia dacă-şi modifică poziţia. Auzea vag ceasornicul bătând sferturile de oră. Deveni conştientă de înăsprirea vântului, a cărui suflare închise o fereastră, trântind-o, înainte de a muri din nou. Mai târziu fu deranjată de Betty şi de ajutoarele ei, care dereticau în sufragerie, apoi zgomotele de acolo se potoliră şi Emily porni să rătăcească din nou pe drumurile ramificate ale reveriilor, plutind printre asociaţiile de idei, evitând tot ceea ce era brusc sau aspru, cu acea pricepere născută din o mie de migrene. Când, în cele din urmă, sună telefonul, se ridică imediat, fără să tresară, se duse în hol, ridică receptorul şi spuse, cum îi era obiceiul, cu intonaţie interogativă:

— Casa Tallis?

Urmară centralista, asistentul cu tonalitate nazală, o pauză, păcănitul de pe firul de lungă distanţă, apoi glasul apatic al lui Jack:

— Dragostea mea. Mai târziu ca de obicei. Îmi pare groaznic de rău.

Era unsprezece şi jumătate. Dar ea nu era supărată, pentru că el avea să vină acasă în week-end, iar într-o bună zi

avea să rămână acasă pentru totdeauna şi între ei nu va fi rostit nici un cuvânt aspru. Aşa că zise:

— Nu mă deranjează deloc.

— E vorba de revizuirea Declaraţiei privind Apărarea Ţării. Trebuie să scoatem o nouă ediţie. Pe urmă mai sunt şi alte bătăi de cap.

— Reînarmarea, rosti ea mângâietor.

— Mă tem că da.

— Tu ştii că toată lumea este împotrivă.

— Nu şi în instituţia asta, chicoti Jack.

— Până şi eu.

— Ei bine, draga mea, sper să te conving de contrariu într-o bună zi.

— Sau eu pe tine.

Dialogul conţinea o umbră de afecţiune, iar familiaritatea lui era reconfortantă. Ca de obicei, el o rugă să-i relateze cum îşi petrecuse ziua. Îi povesti despre căldura toropitoare, despre eşecul piesei lui Briony, despre sosirea lui Leon cu prietenul său, pe care îl bârfi:

— El e în tabăra ta. Dar vrea cât mai mulţi soldaţi, ca să vândă guvernului batonul său de ciocolată.

— Înţeleg. Să transformăm fierul de plug în staniol.

Ea îi descrise cina şi înfăţişarea stranie a lui Robbie din timpul mesei.

— Chiar trebuie să-l ajutăm să facă medicina?

— Da. E o mişcare îndrăzneaţă. Tipică pentru el. Ştiu că se va strădui.

Apoi ea îi relată cum se terminase cina, cu biletul gemenilor şi cu plecarea pe teren a echipelor de căutători.

— Puşlamale mici! Unde erau de fapt?

— Nu ştiu. Aştept să aflu.

Pe fir se instală dintr-odată tăcerea, întreruptă numai de un ţăcănit metalic îndepărtat. Când, în cele din urmă, importantul Funcţionar Public vorbi, luase deja hotărârile. Folosirea rară a numelui ei de botez arăta cât era de serios:

— Trebuie să pun jos receptorul, Emily, ca să anunţ poliţia.

— Chiar crezi că e necesar? Până să ajungă la noi…

— Dacă afli ceva nou, dă-mi numaidecât de ştire.

— Stai puţin…

Îşi întorsese capul, auzind un zgomot. Leon tocmai intra pe uşa principală. În spatele lui venea Cecilia, cu o expresie de uluire mută pe faţă. O urma Briony, cu braţul pe după gâtul verişoarei ei. Faţa Lolei era atât de albă şi de rigidă, ca o mască de argilă, încât Emily, incapabilă să citească pe ea

vreun sentiment, ştiu imediat că se întâmplase un lucru îngrozitor. Unde erau gemenii?

Leon traversă holul înspre ea şi întinse mâna după receptor O dâră de noroi i se întindea de la manşeta pantalonilor până la genunchi. Noroi, pe o vreme atât de uscată. Răsuflarea îi era sacadată din cauza efortului şi un smoc uleios de păr i se bălăbănea pe frunte când îi smulse receptorul din mână şi-i întoarse spatele.

— Tu eşti, tati? Bun. Uite, cred c-ar fi bine să vii imediat acasă. Nu, nu i-am găsit şi lucrurile stau şi mai prost. Nu, nu pot să-ţi spun acum. În noaptea asta, dacă poţi. Oricum va trebui să le telefonăm. Mai bine s-o faci tu.

Emily îşi duse mâna la inimă şi schiţă doi paşi înapoi, spre locul de unde Cecilia şi fetele urmăreau scena. Leon îşi coborâse vocea şi mormăia ceva în mâna făcută pâlnie peste receptor. Emily nu auzea nimic, dar nici nu dorea să audă. Ar fi preferat să se retragă în camera ei de la etaj, dar Leon puse capăt convorbirii cu un păcănit asurzitor al instrumentului de bachelită şi se întoarse spre ea. Avea privirea aspră şi pătrunzătoare, iar Emily se întrebă dacă ceea ce i se citea în ochi era mânie. Încerca să inspire mai profund şi-şi întindea buzele peste dinţi într-o grimasă oribilă.

— Să mergem în salon, ca să stăm jos, zise.

Ea îi înţelese exact intenţia. Nu voia să-i spună acum, ca să nu leşine şi să-şi spargă capul pe gresie. Îl privi lung, fără să se mişte.

— Haide, Emily, o îndemnă Leon.

Mâna fierbinte şi grea a fiului ei îi apăsa umărul şi ea îi simţi transpiraţia prin mătase. Neputincioasă, se lăsă dirijată spre salon şi toată frica i se concentră asupra faptului simplu că el dorea s-o vadă şezând înainte de a-i spune ce se întâmplase.

Treisprezece

Într-o jumătate de oră, Briony avea să-şi comită fărădelegea. Conştientă că împărţea nemărginirea nopţii cu un maniac, la început se ţinu aproape de zidurile întunecate ale casei, aplecându-se pe sub pervazuri ori de câte ori trebuia să treacă prin faţa ferestrelor luminate. Ştia că el o va apuca în jos, pe aleea principală, pentru că într-acolo se îndreptaseră sora ei şi Leon. De cum consideră că se găsea la o distanţă suficient de mare de ei, Briony se îndepărtă îndrăzneaţă de casă, într-un ocol larg care o ducea la grajduri şi la piscină. Era, fără îndoială, logic să se uite dacă gemenii se aflau acolo, jucându-se cu furtunurile sau plutind pe apă cu faţa în jos, identici până şi în moarte. Se gândea cum ar fi putut descrie legănarea trupurilor lor pe unda blândă a apei luminate, felul în care li s-ar fi răsfirat părul ca nişte tentacule şi cum corpurile lor îmbrăcate s-ar fi ciocnit blând, ca mai apoi să se depărteze unul de altul, purtate de apă. Aerul uscat al serii i se strecura între ţesătura rochiei şi piele, iar Briony se simţea sprintenă şi suplă în întuneric. Nu exista nimic ce n-ar fi putut descrie: pasul moale al unui maniac înaintând sinuos pe alee, rămânând pe iarbă, lângă bordură, ca să nu se audă cum se apropie. Dar fratele ei era cu Cecilia, ceea ce însemna o grijă mai puţin. Putea descrie şi aerul acesta delicios, ierburile ce emanau mirosul dulce de vite de fermă, pământul încins ce mai conţinea încă tăciunii caniculei de peste zi şi emana mireasma minerală a argilei, briza mângâietoare ce aducea dinspre lac un parfum de verde şi argintiu.

Se porni să alerge în salturi prin iarbă, spunându-şi că ar putea-o ţine aşa toată noaptea, despicând aerul mătăsos ca o lamă de cuţit, proiectată înainte de arcul de oţel al pământului tare de sub tălpile sale şi de felul în care întunericul îi dădea impresia că are o viteză de două ori mai mare. Visase deseori că alerga ca acum, iar la un moment dat se apleca în faţă, îşi desfăcea larg braţele, ascultând de o încredinţare interioară – unica parte dificilă, dar şi ea destul de uşoară în somn –, şi se desprindea de sol, ridicându-şi pur şi simplu picioarele de pe el, plutind la mică înălţime, pe deasupra gardurilor vii, porţilor şi acoperişurilor, ca mai apoi să se înalţe şi să se

rotească îmbătător pe sub pătura de nori, peste câmpii, înainte de a plonja din nou spre pământ. Simţea că ar putea realiza acest lucru şi acum, numai prin puterea dorinţei: lumea prin care alerga o iubea, îi va oferi pe tavă tot ce-şi dorea, îi va îngădui să zboare. Ulterior va descrie ceea ce a înfăptuit. Nu era şi scrisul un soi de înălţare în văzduh, o formă realizabilă de zbor, al fanteziei, al imaginaţiei?

Numai că exista un maniac care-şi croia drum prin beznă cu inima neagră şi nesatisfăcută – frustrat deja o dată de către Briony –, iar ca să-l descrie trebuia să fie cu picioarele pe pământ. Mai întâi să-şi apere sora de el; după aceea va găsi modalitatea de a-l reînvia, fără nici o primejdie, pe hârtie. Briony îşi încetini ritmul şi, mergând acum normal, se întrebă cât de tare o ura pentru că-l oprise din ceea ce voise să facă în bibliotecă. Deşi o îngrozea, acesta era un alt aspect, un alt moment al devenirii ei, o altă premieră: să fie urâtă de un adult. Ura copiilor era generoasă, nestatornică. Nici nu conta. Dar a fi obiectul urii unui adult însemna iniţierea într-o lume nouă şi solemnă. Însemna o promovare. Poate că el făcuse cale întoarsă şi o pândea, cu intenţii criminale, de după grajduri. Dar Briony se străduia să-şi învingă teama. Îi înfruntase privirea acolo, în bibliotecă, în timp ce sora ei se strecurase afară pe lângă ea, fără să-şi manifeste în vreun fel bucuria de a fi fost salvată. Nu se punea problema recunoştinţei, Briony era conştientă de asta. Nu se punea problema unei răsplăţi. Când era vorba de iubire dezinteresată, cuvintele nu-şi aveau rostul, iar Briony avea s-o apere întotdeauna pe Cecilia, chiar dacă ea nu i se va considera datoare cu nimic. Aşa că Briony nu-şi putea permite să se teamă de Robbie. Era cu mult mai bine să facă din el obiectul antipatiei şi dezgustului său. Ai săi, familia Tallis, îi oferiseră lui Robbie nenumărate lucruri dintre cele mai plăcute: un cămin în care să crească mare, nenumărate excursii în Franţa, uniforma şi manualele de şcoală, pe urmă studiile la Cambridge. Ca răsplată, el îi adresase surorii ei cuvinte oribile, ba chiar folosise forţa faţă de ea, abuzând în mod incredibil de ospitalitatea familiei, după care avusese insolenţa de a sta cu ei la masă ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Ce neobrăzare! Şi cum mai ardea de nerăbdare să o dea în vileag! Viaţa adevărată, viaţa care abia acum începea, îi scosese în cale un nemernic, sub forma unui prieten de familie cu braţe puternice şi stângace şi faţa cu trăsături aspre, dar prietenoase, care o purtase în cârcă de atâtea ori şi înotase în râu cu ea, sprijinind-o ca să înfrunte curentul. Toate acestea îi păreau fireşti: adevărul era straniu şi înşelător, îţi cerea să te lupţi pentru el, înfruntând curentul

vieţii cotidiene. Era exact lucrul la care nu s-ar fi aşteptat nimeni şi pe bună dreptate, fiindcă nemernicii nu-şi anunţau prezenţa cu sâsâituri şi monologuri, nici nu apăreau înveşmântaţi în pelerine negre, cu chipul încruntat. De partea cealaltă a casei, îndepărtându-se de ea, erau Leon şi Cecilia. Ar fi putut să le povestească despre atac. Dacă ar face-o, Leon ar lua-o pe după umeri. Împreună, copiii Tallis o vor alunga pe această brută, o vor elimina din vieţile lor pentru totdeauna. Va trebui să-şi înfrunte şi să-şi convingă tatăl şi să-i aline dezamăgirea şi furia. Tocmai protejatul său să se dovedească a fi un maniac! Cuvântul folosit de Lola stârnea în jur praful altor cuvinte – manevră, nebunie, atac, acuză –, confirmând diagnosticul.

Ocoli corpul de clădiri al grajdurilor şi se opri sub intrarea boltită, sub turnul cu ceas. Strigă numele gemenilor, dar unicul răspuns fură loviturile şi frecăturile de copite şi un zgomot de corp greu sprijinindu-se de staul. Era bucuroasă că nu făcuse o pasiune pentru vreun cal sau ponei, fiindcă, în faza de acum a vieţii ei, cu siguranţă că l-ar fi neglijat. Nu se apropie de animale, cu toate că ele îi simţiseră prezenţa. În concepţia lor, un duh, o zeiţă se aţinea la periferia lumii lor, aşa că se străduiau să-i atragă atenţia. Dar Briony le întoarse spatele şi-şi continuă drumul spre bazin. Se întrebă dacă a-ţi asuma întreaga responsabilitate pentru cineva, fie şi pentru o fiinţă ca un cal sau un câine, era ceva fundamental deosebit de avântata călătorie interioară a scrisului. Grija protectoare, contopirea cu mintea celuilalt, în care pătrundeai, asumarea rolului dominant în timp ce dirijai soarta altuia nu puteau fi numite libertate mentală. Poate ar fi reuşit să devină una dintre femeile – invidiate sau compătimite – care hotărâseră să nu aibă copii. Mergea pe poteca de cărămidă care înconjura corpul de clădiri al grajdurilor. Ca şi pământul, cărămizile zgrunţuroase iradiau căldura acumulată peste zi. Călcând pe ele, le simţea arşiţa pe pulpele dezgolite şi pe obraji. Se împiedică în timp ce traversa grăbită tunelul de bambus întunecat şi ieşi la capătul celălalt, în geometria liniştitoare a pavajului de dale.

Lămpile subacvatice instalate în primăvară încă mai constituiau o noutate. Lucirea lor albăstruie, proiectată în sus, conferea tuturor lucrurilor din jurul bazinului o înfăţişare incoloră, luminată de lună, ca într-o fotografie. Pe vechea măsuţă de tablă stăteau o carafă de sticlă, două pahare şi o bucată de cârpă. Un al treilea pahar, conţinând bucăţi de fructe înmuiate, era pus în echilibru la capătul trambulinei. Nu erau trupuri în bazin, nici şuşoteli în bezna din pavilion, nici foşnete care să provină din umbrele desişului de trestie.

Briony ocoli încet bazinul, fără să mai caute ceva, ci doar atrasă de luciul şi nemişcarea sticloasă a apei. Nu era deloc convinsă de faptul că pe gemeni i-ar fi pândit vreo primejdie. Chiar dacă descoperiseră în bibliotecă harta înrămată a ţinutului şi erau destul de isteţi ca s-o citească, chiar dacă intenţionaseră să plece de pe domeniu şi să mărşăluiască toată noaptea spre nord, tot ar fi fost obligaţi să urmeze aleea din pădure, care mergea în paralel cu linia ferată. În anotimpul acesta, când bolta de ramuri de deasupra drumului era foarte deasă, aleea se afla în beznă totală. Unica ieşire alternativă era prin portiţa turnantă de jos, de lângă râu. Nici acolo nu exista lumină, n-aveai cum să te ţii de potecă sau să eviţi ramurile ce atârnau peste ea, să te fereşti de urzicile crescute des de ambele părţi. Gemenii nu aveau suficient curaj ca să-şi primejduiască viaţa.

Aşadar, băieţii erau în afara oricărui pericol, Cecilia era cu Leon, iar ea, Briony, avea libertatea să hoinărească prin întuneric şi să se gândească la extraordinara zi care trecuse. Copilăria ei se terminase – hotărî fata, îndepărtându-se de bazinul de înot – în clipa când sfâşiase afişul piesei. Basmele ţineau acum de trecut, iar într-un interval de numai câteva ore fusese martora unor întâmplări misterioase, văzuse o lume imposibil de descris în cuvinte, întrerupsese o comportare brutală şi, prin faptul că-şi atrăsese ura unui om mare, în care toată lumea avea încredere, devenise un participant la drama vieţii de dincolo de pereţii camerei copiilor. Tot ce mai avea de făcut acum era să descopere poveştile: nu numai subiectele, ci şi o modalitate de a le dezvolta, una demnă de noile ei cunoştinţe. Sau era cumva vorba de o înţelegere mai profundă a propriei sale ignoranţe?

Privind apa din bazin minute în şir, îşi adusese aminte de lac. Poate că gemenii se ascundeau în templul de pe insulă. Era un loc tainic, dar nu întru totul izolat de casă, un colţişor prietenos, unde te bucurai de mângâierea apei şi unde nu era prea întuneric. S-ar putea ca toţi ceilalţi să o fi luat direct peste pod, fără să caute aici. Se hotărî să-şi continue drumul şi să ajungă la lac prin spatele casei.

Peste două minute, trecea printre straturile de trandafiri şi pe poteca de pietriş din faţa artezienei cu Tritonul, decorul unei alte întâmplări misterioase, care prevestise clar brutalităţile de mai târziu. Mergând pe lângă ea, crezu că aude un strigăt slab şi parcă zări cu coada ochiului o lanternă aprinzându-se şi stingându-se. Se opri, încordându-şi auzul ca să perceapă ceva prin zgomotul apei curgătoare. Strigătul şi sclipirea de lumină veniseră din crângul de lângă râu, de la o distanţă de câţiva yarzi. Merse o jumătate de minut în

direcţia respectivă şi se opri ca să mai asculte o dată. Dar nu era nimic, nimic în afară de masa întunecată a arborilor, abia vizibilă pe cerul de un albastru închis. După un moment de aşteptare, decise să se întoarcă. Pentru a reveni la cărare, merse direct spre casă, spre veranda pe care, printre pahare, butelii şi o frapieră, strălucea globul lămpii cu ulei de parafină. Uşile glisante ale salonului erau în continuare larg deschise în noapte. Vedea până în mijlocul camerei. La lumina unei singure lămpi, zări, parţial ascuns de draperia de catifea, un colţ de sofa pe care zăcea, într-un unghi straniu, un obiect cilindric care parcă se învârtea. Abia după ce mai parcursese cincizeci de yarzi înţelese că se uita la un picior de om desprins de corp. De mai aproape, imaginea i se limpezi: era, vezi bine, piciorul mamei, care-i aştepta acolo pe gemeni. Mama era ascunsă după draperii, iar un picior în ciorap i se balansa pe genunchiul celuilalt, ceea ce-i dădea aspectul acela bizar, de levitaţie oblică.

Ajungând în dreptul casei, Briony se duse la fereastra din stânga, ca să nu poată fi văzută de Emily. Era plasată mult prea în spatele mamei ei ca să-i vadă ochii. Putea distinge numai adâncitura orbitei deasupra rotunjimii obrazului. Briony ştia sigur că mama sa îşi ţinea ochii închişi. Avea capul dat pe spate şi mâinile împreunate în poală. Cum respira, umărul drept i se ridica şi cobora încetişor. Nu-i vedea gura, dar ştia că are colţurile coborâte în jos, ceea ce putea fi cu uşurinţă interpretat greşit drept un semn – o hieroglifă – de nemulţumire. Nu era aşa, pentru că mama era nesfârşit de bună, de dulce şi de blândă. A o privi cum şedea aşa, singură în toiul nopţii, era un lucru trist, dar totodată plăcut. Briony dădu curs pornirii interioare de a o privi prin fereastră ca şi cum şi-ar fi luat adio de la ea. Mama avea patruzeci şi şase de ani – era descurajant de bătrână. Avea să moară într-o bună zi. La înmormântarea din sat, atitudinea demnă şi rezervată a lui Briony va fi un indiciu al durerii ei necuprinse. Venind să-i murmure la ureche condoleanţe, prietenii vor fi impresionaţi de dimensiunea tragediei sale. Se vedea stând singură în centrul unei arene uriaşe, într-un Colosseum înalt până la cer, privită nu doar de toate cunoştinţele ei de acum, ci şi de toţi cei pe care avea să-i cunoască vreodată, de întreaga distribuţie a vieţii ei, reunită ca să o iubească în disperarea sa. Iar la cimitirul din curtea bisericii, în ceea ce numeau „colţul bunicilor", ea, Leon şi Cecilia vor rămâne înlănţuiţi într-o îmbrăţişare interminabilă în iarba înaltă dintre morminte, priviţi din nou de o mie de ochi. Trebuia să existe martori. Mila oamenilor acelora buni îi umplea ochii de lacrimi.

Ar fi putut să se ducă în casă, la maică-sa, să se ghemuiască strâns lângă ea şi să-i depene întâmplările zilei. Dacă ar fi procedat astfel, n-ar mai fi comis nici o fărădelege. Multe nu s-ar mai fi întâmplat, nimic nu s-ar fi întâmplat, iar mâna nivelatoare a timpului ar fi transformat seara aceea în ceva deloc memorabil, în noaptea în care au evadat gemenii. Să fi fost oare în treizeci şi patru, şi cinci, şi şase? Dar, fără vreun motiv special, în afară de vaga obligaţie a căutării şi de plăcerea de a sta afară atât de târziu, ea se îndepărtă şi, făcând asta, lovi cu umărul colţul unei ferestre, trântind-o şi închizând-o. Zgomotul se auzi puternic – pin lustruit pe lemn tare – şi răsună ca o admonestare. Dacă rămânea locului, trebuia să dea o explicaţie, aşa că se furişă repede în întuneric, călcând în vârful picioarelor pe dalele calde şi pe ierburile mirositoare crescute între ele. Ajunse imediat pe peluza dintre straturile de trandafiri, unde putea s-o rupă la fugă fără să facă zgomot. Ocoli clădirea şi ajunse în faţa intrării, pe pietrişul pe care şchiopătase desculţă azi după-amiază.

Aici încetini pasul, îndreptându-se spre aleea ce ducea la pod. Se întorsese în locul de unde plecase, crezând că-i va întâlni neapărat pe ceilalţi sau le va auzi strigătele. Dar nu se vedea nimeni. Umbrele întunecate ale arborilor rari din parc o făcură să şovăie. Cineva o ura, nu trebuia să uite asta, o persoană imprevizibilă şi violentă. Probabil că Leon, Cecilia şi domnul Marshall se îndepărtaseră de acum foarte mult. Copacii mai apropiaţi – cel puţin trunchiurile lor – aveau forme omeneşti. Sau, poate, ascundeau un om. Chiar şi un bărbat aflat în faţa unui trunchi de copac ar fi fost invizibil. Pentru prima oară, Briony deveni conştientă de briza ce sufla prin frunzişul coroanelor, iar zgomotul acela familiar o descumpăni. Milioane de zbateri distincte şi precise îi bombardau simţurile. Vântul se intensifică scurt şi apoi muri, iar vuietul se îndepărtă, zburând peste parcul întunecat, ca o fiinţă vie. Briony se opri, întrebându-se dacă avea curajul să-şi continue drumul spre pod, să-l traverseze şi să-l lase în urmă ca să coboare malul abrupt, spre templul de pe insulă. Mai ales că nu miza pe cine ştie ce, doar pe presimţirea că băieţii s-ar fi putut îndrepta într-acolo. Spre deosebire de cei mari, nu era înarmată cu nici o lanternă. De la ea nu aştepta nimeni nimic, căci, la urma urmei, în ochii lor era încă o copiliţă. Pe gemeni nu-i pândea nici o primejdie.

Rămase pe pietriş câteva minute, insuficient de înspăimântată ca să se întoarcă, insuficient de sigură pe sine ca să continue. Ar fi putut să meargă la maică-sa şi să-i ţină de urât în salon, aşteptând împreună cu ea. Putea urma un

traseu mai sigur, de-a lungul aleii şi înapoi, înainte ca aleea să intre în pădure, încă mai dând impresia că nu încetează să caute cu toată seriozitatea. Pe urmă, tocmai fiindcă evenimentele zilei îi dovediseră că nu mai era un copil, că devenise de-acum un personaj dintr-o poveste mai complicată şi trebuia să se arate demnă de asta, se obligă să-şi continue drumul, trecând peste pod. De dedesubt, amplificat de arcul de piatră, veni şuierul vântului răscolind papura, precum şi un fâlfâit brusc de aripi care băteau apa, curmat imediat. Zgomote de fiecare zi, amplificate de beznă. Iar bezna nu însemna nimic: nu era o substanţă, nu era o prezenţă, nu era decât absenţa luminii. Podul nu ducea decât la o insulă artificială, într-un lac artificial. Se afla acolo de aproape două sute de ani, detaşat net de restul proprietăţii, şi-i aparţinea ei mai mult decât oricărei alte persoane. Ea era singura care venea aici. Pentru ceilalţi nu însemna decât un coridor de mers acasă sau de plecat de acasă, un pod ca oricare altul, un ornament atât de familiar încât era invizibil. Hardman şi fiul său veneau de două ori pe an să cosească iarba din jurul templului. Trecuseră pe aici şi câţiva vagabonzi. Câte o gâscă migratoare rătăcită onorase din când în când malul năpădit de iarbă. Altminteri, era regatul solitar al iepurilor, păsărilor şi şobolanilor de apă.

Aşadar, ar fi trebuit să fie simplu pentru ea să-şi aleagă drumul pe unde să coboare pe mal şi să mergă, prin iarbă, până la templu. Dar şovăi din nou şi se mulţumi să scormonească întunericul cu privirea, fără să-i strige pe gemeni. Paloarea nedefinită a construcţiei lucea în întuneric. Dacă se uita direct într-acolo, templul se dizolva complet. Se afla la o depărtare de circa o sută de picioare, iar mai aproape, în centrul unei fâşii de iarbă, era un tufiş de care nu-şi amintea. Mai bine zis, şi-l amintea ca fiind mai aproape de mal. Nici copacii, în măsura în care îi putea desluşi, nu erau aşa cum îi ştia. Stejarul era prea noduros, ulmul prea ramificat, iar aspectul lor straniu îi sugera o conspiraţie. Când întinse mâna ca să atingă parapetul podului, ţipătul ascuţit, neplăcut, al unei gâşte, aproape omenesc în nota lui amplă şi tânguitoare, o făcu să tresară. Ceea ce o împiedica să coboare era, desigur, înclinaţia mare a malului şi ideea că n-avea rost. Dar se hotărâse deja. Coborî cu spatele, ţinându-se de smocurile de iarbă, iar jos se opri doar cât să-şi şteargă palmele de rochie.

Se îndreptă direct spre templu şi deja făcuse vreo şapte sau opt paşi, gata să strige numele gemenilor, când tufa aflată în calea ei – cea pe care o crezuse mai aproape de mal – începu să se desfacă, să se dubleze sau să unduiască şi, în

cele din urmă, să se dividă. Îşi modifica forma într-un fel complicat, subţiindu-se la bază, în timp ce o coloană verticală se înălţă până la cinci sau şase picioare. Briony ar fi încremenit pe loc imediat dacă n-ar fi fost atât de sigură că obiectul din faţa ei era o tufă, dacă nu s-ar fi considerat victima unei iluzii produse de întuneric şi de unghiul din care privea. Mai trecură două secunde, mai făcu doi paşi şi constată că se înşelase. Atunci se opri. Masa verticală era o siluetă, o fiinţă umană care dădea acum înapoi, gata să se topească într-o clipă pe fundalul şi mai întunecat al arborilor. Pata neagră rămasă pe sol era tot o persoană, care-şi schimbă forma când se ridică în şezut şi o strigă pe nume:

— Briony?

Distinse nota de disperare din vocea Lolei – acelaşi sunet despre care crezuse că fusese emis de o raţă – şi, cât ai clipi din ochi, înţelese totul cu claritate. De teamă şi dezgust, i se făcu greaţă. Figura mai mare reapăru, descriind un cerc prin dreapta, pe marginea luminişului, şi îndreptându-se spre malul de pe care Briony tocmai coborâse. Ştia că ar fi trebuit să-i dea îngrijiri Lolei, dar nu putu să nu-l urmărească atentă cum urca panta, repede şi fără efort, dispărând apoi pe drum. Îi auzi paşii, căci se îndrepta hotărât spre casă. Nu avea nici un pic de îndoială. L-ar fi putut descrie. Nu exista nici un lucru pe care nu l-ar fi putut descrie. Îngenunche lângă verişoara sa.

— Lola? Ai păţit ceva?

Briony o atinse pe umăr şi-i căută, fără succes, mâna. Lola şedea aplecată înainte, cu braţele încrucişate pe piept, ţinându-se strâns şi legănându-se uşor. Glasul i se auzea slab şi distorsionat, ca şi cum ar fi fost blocat de ceva din gâtlej – flegmă sau altceva, un fel de băşică de aer, poate. Se văzu nevoită să-şi dreagă vocea. Spuse absentă:

— Îmi pare rău. Nu voiam să… Îmi pare rău.

— Cine a fost? întrebă Briony şi, înainte de a primi vreun răspuns, adăugă cu tot calmul de care era capabilă: L-am văzut. L-am *văzut*!

— Da, şopti Lola, supusă.

Pentru a doua oară în seara aceea, Briony îşi simţi inima invadată de duioşie pentru verişoara ei. Împreună, trebuiau să înfrunte pericole veritabile. Lola şi ea erau alături. Briony sta în genunchi şi încerca s-o cuprindă pe Lola cu braţele şi s-o strângă la piept, dar corpul osos al acesteia opunea rezistenţă, fiind închis puternic în sine, ca o scoică. O gasteropodă? Lola se cuprinsese singură cu braţele şi se legăna.

— El a fost, nu-i aşa? întrebă Briony.

Nu văzu, dar simţi pe piept încuviinţarea din cap a verişoarei sale, înceată, meditativă. Poate că fata era sleită de puteri.

După câteva secunde, Lola confirmă, cu aceeaşi voce slabă şi supusă:

— Da. El a fost.

Brusc, Briony simţi nevoia s-o audă rostind un nume. Pentru a pecetlui crima, pentru a o pecetlui cu blestemul victimei, pentru a hotărî soarta criminalului prin magia numirii.

— Lola, şopti ea şi nu putu să nege straniul avânt care o cuprinsese. Lola. Cine a fost?

Clătinatul conteni. Insula deveni absolut nemişcată. Fără să-şi schimbe poziţia, Lola parcă se îndepărtă sau îşi mişcă umerii, pe jumătate ridicându-i, pe jumătate arcuindu-i, ca să scape de atingerea compătimitoare a lui Briony. Întoarse capul într-o parte, privind spre nemărginirea unde se afla lacul. Poate că era gata să vorbească, poate că era pe punctul de a începe o lungă confesiune, în timpul căreia şi-ar fi definit sentimentele pe măsură ce vorbea despre ele şi s-ar fi smuls din amorţeală, îndreptându-se spre ceva care să semene şi cu teroarea, şi cu bucuria. Îndepărtarea ei poate că nu era o distanţare, ci un act de căutare a intimităţii, o modalitate de a se aduna pentru a începe să vorbească despre emoţiile ei cu unica persoană în care ea, aflată atât de departe de casă, socotea că se putea încrede. Poate că şi inspirase deja adânc şi-şi întredeschisese buzele. Dar nu avea nici o importanţă, pentru că Briony era gata s-o întrerupă, iar ocazia avea să fie pierdută. Trecuseră deja prea multe secunde – treizeci? patruzeci şi cinci? –, iar fata mai mică nu mai avea răbdare. Toate se legau. Făcuse singură descoperirea. Era povestea ei, o poveste care se scria de una singură, învăluind-o.

— Robbie a fost, nu-i aşa?

Maniacul. Simţea nevoia să rostească tare cuvântul.

Lola nu răspunse şi nu se mişcă.

Briony repetă ceea ce spusese, de data asta fără accent interogativ. O constatare seacă:

— A fost Robbie.

Deşi nu se întorsese şi nu se mişcase deloc, era clar că se petrecea o schimbare cu Lola: epiderma ei degaja căldură, muşchii laringelui i se contractau spasmodic, făcând să se audă o serie de cloncănituri seci.

Briony repetă, simplu:

— Robbie.

De departe, de pe lac, se auzi plescăitul plin, rotund, al unui peşte ce sărise afară din apă, un sunet precis şi solitar, fiindcă briza contenise de tot. Vârfurile copacilor şi papura nu mai aveau nimic înspăimântător. În sfârşit, Lola se răsuci încet către ea.

— Tu l-ai văzut, zise.

— Cum a putut? se văicări Briony. Cum a îndrăznit?

Lola îşi puse mâna pe antebraţul ei gol şi o strânse tare. Repetă blând, la intervale mari, cuvintele:

— Tu… l-ai… văzut.

Briony se trase mai aproape şi acoperi mâna Lolei cu a sa.

— Tu nici nu ştii ce s-a întâmplat în bibliotecă, înainte de cină, imediat după ce am vorbit noi două. S-a dat la soră-mea. Dacă n-aş fi intrat eu, nu ştiu ce i-ar fi făcut…

Deşi strânse una în cealaltă, nu-şi vedeau chipurile. Discul întunecat al chipului Lolei nu avea nici o expresie, dar Briony simţea că n-o ascultă cu toată atenţia, lucru care i se confirmă când Lola o întrerupse ca să repete:

— Tu l-ai văzut. Tu chiar l-ai văzut.

Cu toate că noaptea era caldă, Lola începuse să tremure, iar Briony şi-ar fi dorit să fi adus cu ea o haină pe care să şi-o scoată şi să i-o pună pe umeri. Lola zise:

— Ştii, a venit prin spatele meu. M-a trântit jos… şi apoi… mi-a împins capul pe spate, acoperindu-mi ochii cu mâna. Aşa că n-am putut, n-am reuşit…

— O, Lola!

Briony întinse mâna spre faţa verişoarei sale şi-i nimeri obrazul.

— Ascultă-mă pe mine. Nu l-aş fi putut confunda. Îl cunosc de când mă ştiu. L-am văzut.

— Pentru că n-aş putea spune sigur. Adică m-am gândit că ar putea fi el, după voce.

— Ce ţi-a zis?

— Nimic. Vreau să spun după timbrul vocii, după răsuflare şi alte sunete. Dar nu l-am văzut. Nu pot spune sigur.

— Ei bine, eu pot. Şi o voi face.

Astfel se stabiliră, în momentele acelea petrecute pe malul lacului, poziţiile celor două fete, care aveau să fie exprimate public în săptămânile şi lunile ce urmau să vină, iar după aceea aveau să le urmărească insistent, ca nişte mici diavoli, în vieţile lor particulare, încă mulţi, mulţi ani. Certitudinea lui Briony creştea pe măsură ce verişoara ei părea să aibă tot mai multe îndoieli. Din momentul acela, Lolei n-avea să i se mai pretindă aproape nimic, fiindcă ea a

reuşit să se retragă în spatele unei măşti de zăpăceală rănită şi, ca pacientă valoroasă, victimă convalescentă, copil pierdut, să se bălăcească în sentimentele de compasiune şi de vinovăţie ale adulţilor din viaţa ei. Cum am putut permite să i se întâmple aşa ceva unei copile? Lola nu-i putea ajuta cu nimic, dar nici nu era nevoie. Briony îi oferise o şansă, de care se cramponase instinctiv; ba, mai puţin decât atât, se lăsase dominată de ea. Nu trebuia decât să tacă, sub pavăza zelului verişoarei sale. Lola n-a trebuit să mintă, să-şi privească presupusul agresor drept în ochi, să-şi adune curajul ca să-l acuze, toate acestea fiind făcute în numele ei, cu bună-credinţă şi fără resentiment, de fata mai tânără. Lolei i se ceru doar să păstreze tăcerea în ceea ce privea adevărul, să-l alunge şi să-l uite complet şi să se convingă pe sine nu de faptul că lucrurile s-ar fi petrecut altfel decât ştia ea, ci doar de propria ei nesiguranţă. Nu văzuse nimic, el îi acoperise ochii cu mâna, era peste poate de înspăimântată, nu putea spune nimic sigur.

Iar Briony se afla alături de ea şi o ajuta pas cu pas. Din punctul ei de vedere, totul se potrivea: prezentul teribil era apogeul trecutului recent. Evenimente cărora le fusese ea însăşi martoră prevestiseră nenorocirea suferită de verişoara sa. Ce bine ar fi fost dacă ea, Briony, ar fi fost mai puţin ageamie, mai puţin proastă. Acum vedea bine că toată afacerea era prea legată, prea simetrică, pentru a fi altceva decât ceea ce declara ea că este. Îşi reproşa presupunerea infantilă că Robbie îşi va îndrepta atenţia numai spre Cecilia. Cum putuse să creadă aşa ceva? Doar era vorba de un maniac. Pentru el, orice fată era bună. Şi era natural să se repeadă la cea mai vulnerabilă dintre ele: o fată subţirică, rătăcită în întunericul de pe un domeniu necunoscut, căutându-şi temerară fraţii în preajma templului de pe insulă. Exact ceea ce intenţionase şi Briony să facă. Faptul că ea însăşi ar fi putut să-i cadă victimă o întărâta pe Briony, revoltând-o şi mai tare, făcând-o şi mai vehementă. Dacă sărmana verişoară nu era capabilă să recunoască adevărul, atunci avea s-o facă ea, în numele ei. *Eu pot. Şi o voi face*.

Începând deja cu săptămâna următoare, suprafaţa lucioasă a convingerii sale nu a dus lipsă de pete şi de crăpături de subţirimea firului de păr. Ori de câte ori devenea conştientă de ele – ceea ce nu i se întâmpla prea des –, era obligată să revină, cu senzaţia unui gol în stomac, la înţelegerea faptului că nimic din ce ştia nu se întemeia concret – sau nu numai – pe lucruri vizibile. Nu se putea baza numai pe adevărul văzut cu ochii. Fusese prea întuneric pentru asta. Până şi faţa Lolei, la numai optsprezece inci

depărtare, fusese un oval şters şi nimic mai mult, iar silueta bărbatului se aflase mult mai departe şi se îndepărtase de ea, luând-o pe liziera pădurii. Dar silueta nu fusese totuşi nici invizibilă, iar forma ei şi felul cum se mişca îi erau cunoscute. Ochii nu făcuseră decât să confirme suma tuturor lucrurilor cunoscute sau trăite de ea recent. Adevărul se afla în simetria lor, ceea ce era acelaşi lucru cu a spune că se baza pe bunul simţ. Ochii ei fuseseră instruiţi de adevăr. Aşa că, atunci când repetase într-una „L-am văzut", credea în ceea ce spunea, fiind absolut onestă, dar şi pătimaşă. Ceea ce voise să spună fusese însă mult mai complex decât ce se grăbise toată lumea să înţeleagă, iar neliniştea o cuprindea în momentele când simţea că nu poate exprima nuanţele. Nici nu se ostenise cu adevărat să le exprime. Nu existaseră ocazii, timp, îngăduinţă. După numai două zile, ba nu, după numai câteva ore, procesul se pusese în mişcare şi-i scăpase de sub control. Cuvintele ei dezmorţiseră forţele temute ale micuţului oraş, atât de familiar şi de pitoresc. Ai fi crezut că terifiantele autorităţi, toţi agenţii ăia în uniformă, stătuseră la pândă dincolo de faţadele căsuţelor cochete, aşteptând dezastrul despre care ştiau că trebuie să se întâmple. Aceştia erau credincioşi unui anumit mod de gândire, ştiau precis ce vor şi cum să procedeze. Fusese interogată mereu şi mereu şi, pe măsură ce se repeta, povara concordanţei spuselor sale devenea tot mai apăsătoare. Ceea ce afirmase trebuia reafirmat. Devierile minore produceau cute minuscule pe frunţile lor gânditoare sau o tăcere glacială şi retragerea simpatiei. Devenise dornică să placă şi învăţase repede că precizările suplimentare n-ar fi făcut decât să pună piedici în calea unui proces declanşat chiar de ea.

Era ca o viitoare mireasă care, pe măsura apropierii sorocului, simte că se îmbolnăveşte din cauza îndoielilor, dar nu spune nimănui ce are pe suflet, fiindcă s-au făcut prea multe pregătiri pentru nuntă. Prea multe persoane şi-ar vedea ameninţate fericirea şi confortul mental. Acestea sunt momente pasagere de nelinişte interioară, spulberate doar atunci când se lasă purtată de fericirea şi bucuria celor din jur. E imposibil ca atâţia oameni binevoitori să se înşele, i se spune, şi este firesc să aibă îndoieli. Briony n-ar fi dorit să anuleze tot ceea ce se întâmplase. Nu credea că ar fi îndrăznit să-şi retragă depoziţia, după fermitatea demonstrată iniţial şi după cele două-trei zile de interogatorii amabile şi răbdătoare. Cu toate acestea, ar fi preferat să complice lucrurile, lămurind în ce sens folosise cuvintele „l-am văzut". Era vorba mai mult de „a şti" decât de „a vedea". Dacă o făcea, putea să-i lase pe cei care o interogau să hotărască

dacă doreau să persevereze pe baza unei viziuni de această natură. Ei erau impasibili ori de câte ori ea şovăia, readucând-o ferm la afirmaţiile iniţiale. Era oare o gâsculiţă – spunea atitudinea lor – care-i făcea pe toţi să-şi piardă timpul? În legătură cu aspectul vizual, aveau o părere fermă. Lumina fusese suficientă, după cum se stabilise: de la stele, de la norii care reflectaseră iluminatul stradal al oraşului din apropiere. Aşa că ori văzuse, ori nu văzuse. O a treia posibilitate nu exista. Nu i-o spuneau chiar atât de brutal, dar se subînţelegea din bruscheţea comportării lor. Tocmai în momentele acelea, când îi simţea atât de reci, se întorcea în trecut, îşi amintea de ardoarea ei de atunci şi repeta ce le spusese. L-am văzut. Ştiu că el a fost. O alina oarecum faptul că le confirma ceea ce ei ştiau deja.

N-avea să găsească niciodată consolare în ideea că asupra ei se exercitaseră presiuni, că fusese ameninţată. Pur şi simplu nu era adevărat. Singură se prinsese în capcană, singură intrase într-un labirint construit de ea însăşi şi era prea tânără, prea intimidată de forţa autorităţilor, prea dornică să le fie pe plac ca să se preocupe de găsirea unei ieşiri. Nu era nici înzestrată cu o asemenea independenţă de spirit, nici destul de matură pentru a o fi dobândit. O congregaţie impunătoare se masase în jurul certitudinilor ei iniţiale şi acum aştepta, iar ea nu-i putea dezamăgi chiar în altar. Îndoielile puteau fi neutralizate numai dacă se afunda şi mai mult în trecut. Cramponându-se de ceea ce credea că ştie, gândind cât mai îngust, reluând aceeaşi mărturie, reuşea să-şi alunge din minte răul pe care simţea, deşi destul de vag, că-l produce. După ce cazul a fost închis, după pronunţarea sentinţei şi dispersarea congregaţiei, o necruţătoare uitare tinerească, o voinţă de a şterge totul cu buretele, au protejat-o până în plină adolescenţă.

— Ei bine, eu pot. Şi o voi face.

Păstrară un timp tăcerea, iar dârdâitul Lolei începu să se potolească. Briony îşi spuse că ar fi fost bine să-şi conducă verişoara în casă, dar deocamdată nu dorea să întrerupă sentimentul de comuniune înfiripat între ele. O ţinea pe fata mai mare pe după umeri cu amândouă braţele, iar Lola parcă se lăsa, moale, în îmbrăţişarea ei. Departe, dincolo de lac, văzură o gămălie tremurătoare de lumină – o lanternă purtată de-a lungul aleii –, dar nici una nu spuse nimic în legătură cu ea. Când, până la urmă, Lola vorbi, tonul ei se dovedi meditativ, ca şi cum ar fi cântărit în minte curenţii subtili ai contra-argumentaţiei.

— Dar nu are nici un sens! Este un prieten atât de apropiat al familiei voastre. Poate că n-a fost el.

— N-ai spune asta dacă ai fi fost cu mine în bibliotecă, murmură Briony.

Lola oftă şi clătină încet din cap, de parcă ar fi încercat să se împace cu inacceptabilul adevăr.

Tăcură din nou şi poate că ar mai fi rămas acolo multă vreme dacă n-ar fi fost umezeala – nu roua, nu încă – lăsându-se pe iarbă pe măsură ce se însenina şi se făcea tot mai frig.

Când Briony o întrebă, şoptit, „Crezi că poţi umbla?“, Lola dădu din cap afirmativ. Briony o ajută să se ridice şi, la început braţ la braţ, apoi cu Lola lăsându-se cu toată greutatea pe umărul ei, străbătură încet luminişul, spre pod. Abia când ajunseră la poalele pantei, Lola izbucni în sfârşit în plâns.

— Nu pot urca acolo sus, încercă ea să spună de câteva ori. Sunt mult prea slăbită.

Era mai bine, decise Briony, să dea fuga acasă după ajutor. Tocmai se pregătea să-i explice acest lucru Lolei şi s-o aşeze pe iarbă, când auziră voci pe drumul de deasupra şi aproape imediat fură orbite de un fascicol de lumină. S-a săvârşit o minune, îşi spuse Briony, desluşind vocea fratelui ei. Ca un erou adevărat ce era, Leon coborî malul din câţiva paşi lungi şi uşori şi, fără să se intereseze ce păţiseră, o luă pe Lola în braţe, ridicând-o ca pe un copilaş. Cecilia striga de sus cu glasul răguşit de îngrijorare. Nimeni nu-i răspunse. Leon urca deja atât de repede pe malul înclinat încât era nevoie de un adevărat efort ca să te ţii după el. Chiar şi aşa, înainte de a ajunge pe alee, înainte de a o putea pune jos pe Lola, Briony începu să-i povestească întâmplarea, exact aşa cum o văzuse.

Paisprezece

În următorii ani, amintirile despre interogatorii şi despre semnarea depoziţiilor şi a proceselor verbale sau despre teama amestecată cu respect pe care o simţise privind de afară clădirea tribunalului – în care nu-i fusese permis să intre din cauza vârstei – n-aveau s-o tulbure tot atât de mult ca fragmentele reţinute de memorie din noaptea aceea târzie şi din zorile noii dimineţi de vară. Ce rafinament dădea sentimentul de culpă metodelor de autoflagelare, prefirarea mărgeluţelor amănuntelor pe un colier etern, un rozariu pe care să ţi-l petreci printre degete o viaţă întreagă!

După ce se întoarseră în sfârşit în casă, începu o perioadă ireală de sosiri pline de importanţă, de lacrimi şi şoapte, de paşi grăbiţi pe coridor, iar excitaţia răutăcioasă căreia-i căzuse pradă îi anulase orice poftă de somn. Desigur, Briony era destul de mare ca să ştie că momentul îi aparţinea în exclusivitate Lolei, dar Lola fusese condusă imediat, de către persoane feminine înduioşate, în dormitorul ei, ca să-l aştepte pe doctorul care urma s-o examineze. De la piciorul scărilor, Briony urmărise urcarea la etaj a Lolei, care suspina sonor, flancată de Emily şi de Betty şi urmată de Polly, care ducea un lighean de apă şi prosoape. Plecarea Lolei făcuse din Briony protagonista incidentului – nu se vedea încă nici urmă de Robbie –, iar felul cum i se adresau toţi, cum o întrebau şi o îndemnau blând să povestească părea a fi în concordanţă cu maturitatea ei proaspăt dobândită.

Cam tot atunci un automobil Humber opri în faţa casei şi doi inspectori de poliţie şi doi agenţi fură conduşi înăuntru. Briony constituia unica lor sursă de informaţii şi se sili să le vorbească foarte calm. Rolul esenţial în care fusese distribuită îi alimenta certitudinea. Acesta era timpul nestructurat de dinainte de interogatoriile oficiale, când stătea în faţa poliţiştilor, în hol, cu Leon în dreapta sa şi cu mama în stânga. Oare cum reuşise maică-sa să se materializeze atât de repede de la căpătâiul Lolei? Inspectorul principal avea faţa mare, plină de riduri, părând cioplită în granit. În timp ce-şi relata povestea în faţa acestei măşti atente şi imobile, lui Briony îi era frică. O senzaţie caldă, de supunere, i se răspândea din stomac până în vârfurile degetelor şi, vorbind,

simţea cum i se ia o povară de pe umeri. Senzaţia semăna cu iubirea, o iubire bruscă pentru bărbatul acesta vigilent, ce lupta fără rezerve în slujba binelui, gata să se bată oricând în numele ei, şi care era sprijinit de toate forţele omeneşti şi de toată înţelepciunea lumii. Sub privirea lui neutră, laringele lui Briony se comprima, iar glasul i se frângea. Ar fi vrut ca inspectorul s-o ia în braţe, s-o mângâie şi s-o ierte, chiar dacă era nevinovată. Dar el se mulţumea s-o privească şi s-o asculte. *El a fost. L-am văzut.* Lacrimile din ochii ei constituiau o dovadă în plus a adevărului pe care-l intuia şi-l declara, iar atunci când mâna mamei începu s-o mângâie pe ceafă se pierdu complet şi se lăsă condusă în salon.

Dar dacă se lăsase consolată de maică-sa acolo, pe canapeaua Chesterfield, cum se făcea că-şi amintea de sosirea doctorului McLaren, cu vestonul lui negru şi cămaşa cu guler înalt, demodat, ţinând în mână servieta Gladstone, care fusese martora a trei naşteri şi a tuturor bolilor infantile din familia Tallis? Leon stătea de vorbă cu doctorul, aplecându-se spre urechea lui ca să-i şoptească un rezumat bărbătesc al evenimentelor. Unde dispăruse afabilitatea nonşalantă a lui Leon? Consultarea lor calmă fusese tipică pentru orele care urmară. Toţi noii sosiţi primiră aceleaşi informaţii. Oamenii – poliţişti, doctor, membri ai familiei, servitori – alcătuiau grupuri care se destrămau şi se reorganizau prin colţuri de cameră, în hol şi pe terasă. Nu se trăgea nici o concluzie, nu se formula nimic cu voce tare. Toţi erau la curent cu realitatea teribilă a violului, dar acesta rămânea secretul fiecăruia, împărtăşit pe şoptite în grupurile variabile, care se desfăceau, pline de importanţă, pentru a se ocupa de vreo problemă nouă. Încă şi mai gravă – potenţial – era problema copiilor dispăruţi. Dar părerea generală, reiterată constant, ca un descântec, era că adormiseră undeva în parc şi nu-i păştea nici o primejdie. Astfel că atenţia rămânea concentrată asupra nenorocirii întâmplate fetei de la etaj.

Paul Marshall se întoarse şi el din căutare şi află vestea de la inspectorii de poliţie. Se plimbă în sus şi în jos pe terasă, cu câte un inspector în fiecare parte, oferindu-le, când făceau stânga împrejur, ţigări dintr-o tabacheră de aur. După ce-şi terminară conversaţia, îl bătu pe umăr pe cel mai în vârstă, dând impresia că-i expediază. Pe urmă intră în casă şi se întreţinu cu Emily Tallis. Leon îl conduse pe doctor la etaj, iar acesta coborî după o vreme, cu o cunoaştere a situaţiei imperceptibil amplificată după întâlnirea profesională cu obiectul central al preocupărilor tuturor. Conversă şi el îndelung cu cei doi poliţişti în civil, apoi cu Leon, iar la

sfârşit cu Leon şi doamna Tallis. Cu puţin înainte de plecare, doctorul veni şi-şi puse palma cunoscută, mică şi uscată, pe fruntea lui Briony, îi luă şi pulsul şi se arătă satisfăcut. Îşi recuperă servieta, dar în prag, înainte de a ieşi, se mai întreţinu în şoaptă cu cineva.

Unde era Cecilia? Ea se aţinea pe la periferie, nevorbind cu nimeni, fumând neîncetat, ducând ţigara la gură cu o mişcare iute şi hulpavă, desprinzând-o de pe buze cu un dezgust agitat. Alteori răsucea o batistă în mână, păşind încolo şi încoace prin hol. În mod normal, ea ar fi preluat controlul într-o situaţie ca asta, indicând cum să fie îngrijită Lola, liniştindu-şi mama, ascultând atentă sfaturile doctorului, consultându-se cu Leon. Briony se afla în apropiere când fratele ei veni să-i spună ceva Ceciliei, care-i întoarse spatele, incapabilă să-l ajute sau măcar să-i vorbească. Cât despre mama lor, în mod atipic, ea se dovedi la înălţime, uitând de migrenă şi de nevoia ei de singurătate. De fapt parcă şi crescu, în timp ce fiica ei mai mare se chircea în nefericirea ei tăinuită. De câteva ori, Briony, chemată din nou să povestească întâmplarea sau vreun detaliu al ei, îşi văzu sora apropiindu-se ca să audă ce se vorbea şi privindu-i cu o mină furioasă şi impenetrabilă. Briony începu să se simtă enervată de prezenţa Ceciliei şi se aţinea mai mult pe lângă maică-sa. În ochii Ceciliei se iviseră firişoare roşii de sânge. În timp ce alţii stăteau în grupuri şi murmurau, ea n-avea stare şi se mişca în sus şi în jos prin cameră, dintr-o încăpere în alta, şi cel puţin de două ori se duse afară şi stătu în faţa uşii. Îşi trecea agitată batista dintr-o mână într-alta, şi-o împletea printre degete, o desfăcea, o făcea ghem, o transfera în mâna cealaltă, îşi mai aprindea o ţigară. Când Betty şi Polly aduseră ceai, Cecilia nici nu se atinse de el.

Se anunţă de sus că Lola, sedată de doctor, adormise în sfârşit şi vestea produse o uşurare temporară. În mod excepţional, se strânseseră toţi în salon, sorbindu-şi ceaiul într-o tăcere ostenită. Nimeni n-o spuse pe şleau, dar toţi îl aşteptau pe Robbie. Domnul Tallis era şi el aşteptat să sosească în orice clipă de la Londra. Leon şi Marshall stăteau aplecaţi deasupra unei hărţi a domeniului, desenată anume pentru inspectorul de poliţie. Acesta o luă, o studie şi i-o trecu asistentului. Cei doi poliţişti în uniformă fuseseră trimişi să îngroaşe rândurile căutătorilor lui Jackson şi Pierrot şi se află că alţi poliţişti erau în drum spre bungalow, în caz că Robbie se gândise să se ducă acasă. Ca şi Marshall, Cecilia şedea de una singură, pe taburetul de lângă harfă. Se ridică la un moment dat ca să-i ceară fratelui ei un foc, dar

inspectorul îi oferi el unul de la bricheta sa. Briony şedea pe canapea, lângă mama sa, iar Betty şi Polly treceau de la unul la altul cu tăvile. Briony n-avea să-şi amintească niciodată ce impuls o făcuse să acţioneze aşa de brusc. Din senin, îi veni o idee de o mare claritate şi putere de convingere şi nu avu nevoie să-şi anunţe intenţiile sau să ceară permisiunea surorii sale. O dovadă hotărâtoare, absolut independentă de versiunea ei. O verificare. Sau chiar o altă crimă, separată. Îi făcu să tresară pe toţi cei din cameră cu micul chiot produs de inspiraţia sa şi, când sări în picioare, aproape că răsturnă ceaiul din poala maică-sii.

Toţi o priviră cum iese grăbită din cameră, dar nimeni nu-i puse vreo întrebare, atât de mare era epuizarea generală. Ea, pe de altă parte, urca scările câte două odată, cu energia insuflată de sentimentul că face un bine şi că este bună, gata să producă o surpriză care nu-i putea aduce decât laude. Era o senzaţie asemănătoare cu cea din dimineaţa de Crăciun, când eşti gata să oferi un cadou despre care ştii că va fi primit cu încântare, un sentiment îmbătător de nevinovată iubire de sine.

Parcurse în fugă coridorul de la etaj, spre camera Ceciliei. În ce mizerie şi dezordine trăia sora sa! Ambele uşi ale dulapului de haine stăteau larg deschise. O mulţime de rochii fuseseră smulse de pe barele unde stăteau aliniate, unele fiind pe jumătate luate de pe umeraşe. Pe podea erau trântite două rochii, una neagră şi alta roz, obiecte de mătase, fără îndoială scumpe, care zăceau acolo încâlcite, iar lângă grămăjoara alcătuită de ele se găseau pantofi aruncaţi în grabă din picioare, întorşi pe lat. Briony păşi peste neorânduială ca să ajungă la măsuţa de toaletă. Oare ce impuls o împiedica pe Cecilia să înşurubeze la loc toate căpăcelele şi dopurile cosmeticalelor şi parfumurilor folosite? De ce nu-şi golea niciodată scrumiera puturoasă? De ce nu-şi făcea patul şi nu deschidea niciodată geamul, să intre aer curat? Primul sertar pe care-l încercă se deschise numai doi inci: era blocat de o mulţime de sticluţe goale şi de o cutie mare de carton. Cecilia putea să aibă cu zece ani mai mult decât ea, dar suferea de o anumită neajutorare şi neputinţă. Cu toate că pe Briony o speriase mutra supărată a surorii ei de jos, din salon, era bine, îşi spuse, deschizând încă un sertar, că o avea pe ea, pe Briony, ca să gândească limpede în folosul ei.

După cinci minute, când reveni victorioasă în salon, nimeni nu-i acordă nici cea mai mică atenţie şi parcă nimic nu se schimbase: cei mari, obosiţi şi abătuţi, continuau să bea ceai şi să fumeze în tăcere. În febrilitatea cu care acţionase,

nu se gândise cui să-i predea scrisoarea. Printr-un truc al imaginaţiei sale, îşi închipuise că toţi o vor citi în acelaşi timp. Se hotărî că Leon era cel mai indicat. Se îndreptă spre fratele ei, dar, ajunsă în faţa celor trei bărbaţi, se răzgândi şi puse coala împăturită în mâna inspectorului cu faţa de granit. Dacă acesta avea vreo expresie pe chip, ea nu se modifică atunci când luă scrisoarea, nici după lectura ei, făcută în mare viteză, aproape dintr-o ochire. Privirea i se întâlni cu a lui Briony, pe urmă se îndreptă spre Cecilia, care stătea cu spatele la el. Îndoindu-şi foarte uşor încheietura mâinii, îi făcu semn celuilalt inspector să ia el scrisoarea. După ce şi acesta o parcurse, îi fu pasată lui Leon, care o citi, o împături la loc şi i-o restitui inspectorului principal. Briony fu impresionată de reacţia mută a celor trei bărbaţi. Tăcerea lor era mai puternică decât cuvintele. Abia acum Emily Tallis deveni conştientă de obiectul aflat în centrul interesului. Răspunzând la întrebarea ei lipsită de vigoare, Leon zise:

— Nu-i decât o scrisoare.

— Vreau s-o citesc şi eu.

Pentru a doua oară în seara aceea, Emily Tallis se vedea obligată să-şi afirme dreptul de a şti ce fel de mesaje scrise treceau prin casa ei. Intuind că nu va mai fi solicitată, Briony se duse să se aşeze pe canapeaua Chesterfield şi să privească, din perspectiva mamei sale, cavalereasca nelinişte care-i cuprinsese pe Leon şi pe poliţişti.

— Am s-o citesc şi eu.

Nu-şi schimbase tonul, ceea ce suna ca o ameninţare. Leon ridică din umeri, schiţând un zâmbet de scuză – ce obiecţie ar fi putut avea? –, iar Emily îi fixă cu privirea pe cei doi inspectori. Aparţinea unei generaţii care-i trata pe poliţişti, indiferent de grad, ca pe nişte servitori. Acţionând la un semn din cap al superiorului său, inspectorul mai tânăr îi înmână scrisoarea. Cecilia, pe care gândurile proprii trebuie că o ţinuseră departe, manifestă în sfârşit un oarecare interes. Pe urmă scrisoarea rămase în văzul tuturor, pe genunchii mamei, iar Cecilia sări în picioare şi-şi părăsi taburetul de lângă harfă, venind spre ei:

— Cum îndrăzniţi? Cum îndrăzniţi, voi toţi?

Leon se sculă şi el, întinzând mâna ca s-o potolească:

— Cee…

Încercând să-i smulgă mamei sale scrisoarea, Cecilia se văzu împiedicată nu numai de fratele ei, ci şi de cei doi poliţişti. Marshall se aţinea şi el pe aproape, fără să intervină.

— Îmi aparţine mie! strigă ea. Voi n-aveţi absolut nici un drept!

Emily nici măcar nu ridică ochii de pe scrisoare, ba chiar îşi acordă răgazul de a o citi de câteva ori. După ce termină, contracară furia fiicei sale cu propria ei mânie, mai reţinută:

— Dacă ai fi procedat corect, fata mea, cu educaţia pe care ţi-am dat-o, şi ai fi venit cu chestia asta la mine, am fi putut lua măsuri din timp ca s-o cruţăm pe verişoara ta de supliciu.

Cecilia rămase pentru moment singură în mijlocul camerei, agitându-şi degetele mâinii drepte, privindu-i fix, pe rând, nevenindu-i să creadă că are de-a face cu asemenea oameni, incapabilă să le dezvăluie ceea ce ştia. Deşi Briony se considera răzbunată de modul cum reacţionaseră adulţii, simţind cum i se instalează în suflet un soi de dulce extaz interior, era bucuroasă că şedea lângă maică-sa pe canapea, parţial ascunsă de ochii roşii şi dispreţuitori ai surorii sale de către bărbaţii aflaţi în picioare. Cecilia îi ţintui cu privirea ei nimicitoare câteva secunde, după care se răsuci pe tocuri şi părăsi încăperea. Străbătând holul, slobozi un ţipăt de pură frustrare, amplificat de acustica sonoră a podelelor de gresie. În salon se simţi o uşurare, aproape o relaxare, când o auziră urcând scările. Când Briony îşi aminti s-o caute cu privirea, scrisoarea era în mâinile lui Marshall, care tocmai o înapoia inspectorului. Acesta o puse, neîmpăturită, într-o mapă ţinută deschisă de poliţistul mai tânăr.

Orele nopţii se scurseră fără ca Briony să simtă oboseala. Nimănui nu-i trecu prin cap s-o trimită la culcare. La o durată de timp incomensurabilă după plecarea Ceciliei, Briony îşi urmă mama în bibliotecă, unde se văzu pentru prima oară chestionată oficial de către poliţişti. Doamna Tallis rămăsese în picioare, în timp ce Briony şedea într-o parte a biroului, iar inspectorii în cealaltă. Cel cu chipul de stâncă veche, care o întreba, se dovedi a fi de o blândeţe infinită, formulându-şi întrebările bine chibzuite cu o voce joasă, atât amabilă, cât şi întristată. Deoarece ea le putea indica precis locul unde fusese agresată Cecilia, se duseră cu toţii în colţul unde se uneau rafturile ca să-l examineze mai de aproape. Briony se îndesă în colţ, cu spatele la cărţi, ca să le arate poziţia surorii sale, şi zări primele luciri ale aurorei în sticlele ferestrelor înalte ale bibliotecii. Făcu un pas înainte şi se întoarse cu spatele, indicând poziţia agresorului, după care le arătă locul unde se aflase ea.

— Dar de ce n-ai venit să-mi spui? o întrebă Emily.

Poliţiştii aşteptau, privind-o fix pe Briony. Întrebarea era firească, dar ei nu i-ar fi trecut niciodată prin cap să-şi deranjeze mama. Unicul rezultat ar fi fost o nouă migrenă.

— Chiar atunci ne-ai chemat la masă, pe urmă au fugit gemenii.

Le explică în ce mod îi fusese încredinţată scrisoarea – pe pod, în amurg. De ce-o deschisese? Greu de descris impulsul de care ascultase când nu se oprise să se gândească la consecinţe înainte de a acţiona sau de explicat cum scriitoarea în care se transformase chiar în ziua aceea simţise nevoia să ştie, să priceapă tot ce se întâmplă sub ochii ei.

— Nu ştiu, spuse. Am fost teribil de curioasă. Mă detest pentru asta.

Cam tot atunci un agent în uniformă îşi vârî capul pe uşă, aducând veşti ce făceau notă comună cu celelalte nenorociri ale nopţii. Şoferul domnului Tallis sunase de la un telefon public de lângă aeroportul Croydon. Maşina departamentului, pusă la dispoziţia domnului Tallis prin amabilitatea ministrului, se defectase undeva la periferia Londrei. Jack Tallis dormea acum pe bancheta din spate, acoperit cu un pled, şi va trebui, probabil, să-şi continue călătoria cu primul tren de dimineaţă. Odată absorbite şi deplânse noutăţile, Briony fu îndemnată blând să-şi continue relatarea, de data asta cu întâmplările de pe insulă. În această primă etapă, inspectorul era atent să n-o sperie cu întrebări insidioase, aşa că în spaţiul creat astfel cu atâta sensibilitate, fata reuşi să-şi construiască naraţiunea şi s-o formuleze cu propriile ei cuvinte, stabilind împrejurările esenţiale: abia dacă fusese suficientă lumină ca să poată identifica o faţă cunoscută, dar când bărbatul se îndepărtase, dând ocol luminişului, mişcările şi înălţimea lui i se păruseră familiare.

— Aşadar, l-ai văzut.

— Ştiu că el a fost.

— Hai să uităm ce ştii. Zici că l-ai văzut.

— Da, l-am văzut.

— Aşa cum mă vezi acum pe mine.

— Da.

— L-ai văzut cu propriii tăi ochi.

— Da. L-am văzut. L-am văzut.

Aşa s-a terminat prima ei depoziţie oficială. În timp ce ea şedea în salon, simţind în sfârşit oboseala, dar nevoind să se ducă la culcare, fură interogaţi mama ei, Leon şi Paul Marshall. Bătrânul Hardman şi fiul său, Danny, au fost chemaţi şi ei să li se pună întrebări. Briony o auzi pe Betty afirmând că Danny îşi petrecuse toată seara acasă, cu tatăl său, care garantă pentru fiul lui. Diverşi poliţişti în uniformă intrară prin uşa din faţă, întorşi de la căutarea gemenilor, fiind poftiţi la bucătărie. În orele confuze şi greu de ţinut minte ale acelor zori de zi, Briony înţelese că sora ei, Cecilia,

refuza să iasă din cameră şi să vină jos ca să fie interogată. În următoarele zile avea să fie nevoită s-o facă, iar când îşi relată versiunea proprie a incidentului din bibliotecă, cu mult mai şocantă decât cea a lui Briony, deşi ambii participanţi consimţiseră la ceea ce se petrecuse, aceasta nu făcu decât să confirme impresia deja formată: că domnul Turner era un om periculos. Sugestia repetată a Ceciliei, ca poliţiştii să stea de vorbă cu Danny Hardman, fu întâmpinată cu o tăcere rece. Era de înţeles, dar nu şi de admirat, faptul că tânăra femeie încerca să-şi salveze prietenul dând vina pe un băiat nevinovat.

La un moment dat, după ora cinci, când se discuta deja despre pregătirea micului dejun, cel puţin pentru agenţii de poliţie, celorlalţi nefiindu-le foame, se răspândi vestea că se apropie de casă, prin parc, o siluetă care ar fi putut fi Robbie. Pesemne că cineva se postase la o fereastră de la etaj ca să observe. Briony nu-şi mai amintea cum se luase hotărârea să-i iasă cu toţii în întâmpinare, afară. Se pomeniră dintr-odată în faţa casei: familia, Paul Marshall, Betty cu ajutoarele ei, poliţiştii – o întreagă echipă de primire grupată în faţa uşii principale. Numai Lola, în amorţirea ei provocată de medicamente, şi Cecilia, supărată pe lume, rămăseseră în casă. Unul dintre motive era, poate, că doamna Tallis nu dorise ca Robbie să-i mai spurce casa cu prezenţa lui. Altul că inspectorii se temeau că se va isca o scenă violentă, de care se puteau ocupa mai bine afară, unde exista suficient spaţiu pentru efectuarea unei arestări. Magica auroră trecuse; îi luase locul o dimineaţă cenuşie, evidenţiată numai printr-o ceaţă estivală, care era sigur că avea să se destrame imediat.

La început nu văzură nimic, deşi lui Briony i se păru că distinge un zgomot de paşi apropiindu-se pe alee. Apoi zgomotul fu perceput şi de ceilalţi şi urmară un murmur colectiv şi mutarea greutăţii de pe un picior pe celălalt când văzură o formă nedefinită, nu mai mult de o pată gri pe fond alb, la o depărtare de circa o sută de yarzi. Când umbra îşi defini conturul, peste grupul aflat în aşteptare se aşternu din nou tăcerea. Nimănui nu-i venea să creadă că ceea ce vedea se ivea cu adevărat din negură. Cu siguranţă era un miraj, produs de lumina soarelui, reflectată de ceaţă. În epoca telefoanelor şi a automobilelor, nimeni nu credea în existenţa unor uriaşi înalţi de şapte, opt picioare în suprapopulatul Surrey. Dar iat-o – o apariţie pe atât de neomenească pe cât părea de hotărâtă. Ceea ce vedeau era atât imposibil, cât şi de netăgăduit, şi înainta spre ei. Betty, despre care se ştia că este catolică, îşi făcu o cruce, iar tot micul grup se înghesui mai aproape de intrare. Numai inspectorul principal făcu doi paşi

înainte şi cu asta se lămuri totul. Explicaţia se găsea în existenţa unei a doua umbre, mai mărunte, care se clătina în capul celei dintâi. Totul deveni clar: era Robbie, iar unul dintre gemeni îi şedea pe umeri, în timp ce al doilea, pe care îl ţinea de mână, îl urma la foarte mică distanţă în spate. Ajuns la mai puţin de treizeci de paşi de ei, Robbie se opri, încercă parcă să spună ceva, dar renunţă, văzând că inspectorul şi ceilalţi poliţişti se apropie. Băiatul din cârcă părea adormit. Celălalt îşi propti tâmpla de şoldul lui Robbie şi trase la piept mâna bărbatului, ca să se protejeze şi să se încălzească.

Sentimentul încercat imediat de Briony era unul de uşurare: băieţii erau teferi. Dar, văzând cât de calm aştepta Robbie, o cuprinse indignarea. Chiar credea că-şi va putea ascunde crima în spatele acestei măşti a bunătăţii, în spatele comportamentului de bun samaritean? Fără îndoială că încerca să obţină, nu fără cinism, ştergerea unui păcat de neiertat. I se mai confirma o dată părerea că răul este complicat şi înşelător. Dintr-odată simţi mâinile mamei apăsându-i umerii, obligând-o să facă stânga împrejur, îndreptând-o spre casă şi dând-o în grija lui Betty. Emily voia ca fiica ei să se afle cât mai departe de Robbie Turner. Pentru ea sosise, în sfârşit, ora de culcare. Betty o înhăţă ferm de mână şi o duse înăuntru, în timp ce mama şi fratele lui Briony păşiră înainte ca să-i ia pe gemeni în custodie. Cu o ultimă privire, aruncată peste umăr în timp ce era trasă de acolo, Briony îl văzu pe Robbie ridicând amândouă mâinile, ca şi cum s-ar fi predat. Îl ridică pe băieţaş peste cap şi-l puse grijuliu jos.

O oră mai târziu, Briony stătea întinsă în patul cu baldachin, într-o cămaşă de noapte din bumbac, albă şi curată, găsită de Betty. Draperiile fuseseră trase peste fereastră, dar pe la marginile lor se strecura o lumină puternică şi, cu toată senzaţia de oboseală şi de ameţeală, nu reuşi să adoarmă. Patul îi era asaltat de voci şi de imagini, de prezenţe agitate, sâcâitoare, care se îmbulzeau şi se contopeau, opunându-se încercărilor ei de a le ordona. Oare toate acestea erau într-adevăr cuprinse într-o singură zi, într-o unică perioadă de trezie neîntreruptă, de la nevinovatele repetiţii ale piesei până la apariţia uriaşului din aburii ceţii? Toate întâmplările dintre cele două evenimente fuseseră prea violente şi prea evanescente ca să le poată înţelege, dar Briony avea sentimentul că reuşise, ba chiar că triumfase. Îşi aruncă cearşaful de pe picioare şi întoarse perna ca să găsească un loc mai răcoros pentru obrajii ei fierbinţi. În starea de ameţeală în care se afla, n-ar fi putut spune exact în

ce consta succesul său. Dacă era vorba de câştigarea maturităţii, nu se simţea deloc matură acum, când era atât de neajutorată, chiar imatură, din cauza lipsei de somn, până într-atât încât socoti că poate da drumul lacrimilor fără nici o dificultate. Dacă identificarea unei persoane cu desăvârşire malefice fusese un gest de curaj din partea ei, era cu totul nepotrivit ca Robbie să apară dintr-odată cu gemenii, iar Briony se socotea înşelată. Cine avea s-o mai creadă acum, când Robbie se dădea drept bunul salvator al copiilor pierduţi? Toată munca, tot curajul şi clarviziunea ei, tot ceea ce întreprinsese ca s-o aducă pe Lola acasă era redus la zero. Aveau să-i întoarcă spatele – mama, poliţiştii, fratele – şi să-l urmeze pe Robbie Turner în cine ştie ce cabală a adulţilor. Ar fi dorit ca mama ei să-i fie alături, să-şi încolăcească braţele pe după gâtul ei şi să-i tragă faţa iubită cât mai aproape de a sa, dar mama ei n-ar fi venit acum, nimeni n-ar fi venit la Briony, nimănui nu-i ardea acum să-i vorbească. Îşi îngropă şi mai adânc faţa în pernă, lăsându-şi lacrimile să se scurgă pe ea şi simţind că pierderea ei era şi mai mare din cauza faptului că nu existau martori.

Stătea de o jumătate de oră întinsă în semiîntuneric, cocoloşindu-şi tristeţea palpabilă, când auzi pornind motorul uneia din maşinile de poliţie parcate sub fereastra sa. Automobilul merse puţin pe pietriş, după care se opri. Se auziră voci şi scârţâit de pietriş sub tălpi. Briony se sculă din pat şi despărţi draperiile. Ceaţa era tot acolo, dar mai strălucitoare, parcă luminată din interior, şi ea îşi miji ochii, adaptându-şi-i la strălucire. Cele patru portiere ale Humberului poliţiei erau larg deschise şi trei agenţi în uniformă aşteptau lângă maşină. Vocile proveneau de la un grup aflat dedesubtul ei, lângă uşa principală, pe care nu-l putea vedea. Se auzi din nou un zgomot de paşi şi apărură cei doi inspectori, cu Robbie între ei – încătuşat! Îşi ţinea braţele în faţă, într-o poziţie nefirească, şi, din punctul din care privea, Briony văzu sticlirea argintie a oţelului sub manşeta cămăşii. Ruşinea situaţiei o oripilă. Era o confirmare suplimentară a vinovăţiei lui şi începutul ispăşirii. Dădea impresia unei osânde veşnice.

În dreptul maşinii cei trei se opriră. Robbie se întoarse pe jumătate, dar Briony nu-i văzu chipul. Se ţinea drept, cu capul sus, şi era cu câţiva inci mai înalt decât inspectorii. Poate că era mândru de fapta sa. Unul dintre poliţiştii în uniformă se aşeză la volan. Inspectorul mai tânăr ocoli maşina ca să ajungă din cealaltă parte la uşa din spate, iar şeful său tocmai îi făcu semn lui Robbie să urce şi el pe bancheta din spate. Exact sub fereastra lui Briony se iscă

atunci o buluceală, se auzi vocea lui Emilly Tallis strigând pătrunzător un ordin şi Briony văzu o siluetă într-o rochie strâmtă fugind spre maşină cât putea de repede. Apropiindu-se de destinaţie, Cecilia îşi încetini pasul. Robbie se întoarse, făcu o jumătate de pas spre ea şi, surprinzător, inspectorul se dădu înapoi. Cătuşele se vedeau acum bine, dar Robbie nu părea ruşinat şi nici măcar conştient de ele în timp ce stătu în faţa Ceciliei şi-i ascultă cu seriozitate cuvintele. Poliţiştii asistau impasibili la scenă. Dacă ea îl mustra aspru, aşa cum merita, acest lucru nu se putea citi pe faţa lui Robbie. Deşi Cecilia se afla cu spatele la ea, Briony îşi spuse că vorbea cu foarte puţină animaţie. Poate că acuzaţiile aveau mai multă forţă dacă erau formulate în şoaptă. Se apropiaseră unul de celălalt şi Robbie spuse şi el ceva scurt, îşi ridică pe jumătate mâinile legate şi apoi le lăsă să cadă. Ea le atinse cu mâinile ei, îi pipăi reverele, apoi îl apucă de ele şi-l scutură blând. Părea un gest de bunătate şi Briony fu impresionată de capacitatea de iertare a surorii sale, dacă despre asta era vorba. Iertare. Până acum, cuvântul nu însemnase nimic, deşi Briony îl auzise rostit cu evlavie la şcoală şi la biserică în sute de împrejurări. Deci sora sa îl înţelesese tot timpul. Fireşte, erau multe lucruri pe care nu le cunoştea despre Cecilia. Mai avea însă timp, fiindcă tragedia de acum avea să le apropie.

Socotind probabil că fusese destul de îngăduitor, inspectorul cel bun la suflet, cu faţa de granit, păşi înainte, îndepărtă mâna Ceciliei şi-i despărţi pe cei doi. Robbie mai spuse iute ceva peste umărul poliţistului şi se îndreptă spre maşină. Grijuliu, inspectorul puse palma pe creştetul lui Robbie şi-i apăsă capul când se aplecă să intre pe bancheta din spate, ca să nu se lovească. Cei doi inspectori se înghesuiră şi ei pe cele două părţi ale arestatului. Portierele fură trântite, iar când maşina se puse în mişcare, agentul în uniformă rămas afară duse mâna la cască în semn de salut. Cecilia rămase ţintuită locului, privind în jos pe alee, în urma automobilului care se îndepărta, dar tremurul uşor al umerilor arăta că plângea, iar Briony îşi dădu seama că nu-şi iubise niciodată sora mai mult decât în clipa aceea.

Ar fi trebuit să se termine cu asta, ziua aceea neînnădită care înghiţise şi o noapte de vară, ar fi trebuit să se încheie atunci, cu Humberul dispărând pe alee în jos. Dar mai rămânea o ultimă confruntare. Automobilul nici nu parcursese o sută de yarzi când începu să încetinească. O siluetă neobservată de Briony venea pe mijlocul aleii, nedând nici un semn că ar intenţiona să se ferească. Era o femeie mai curând scundă, cu mersul legănat, purtând o rochie

imprimată cu flori şi strângând în mână ceva ce la început păru a fi un baston, dar apoi se dovedi a fi o umbrelă cu mânerul terminat în cap de gâscă. Maşina se opri şi şoferul claxonă abia când femeia se apropie până atinse radiatorul cu trupul. Era Grace Turner, mama lui Robbie. Ridică umbrela şi ţipă ceva. Poliţistul de pe scaunul de lângă şofer coborî şi-i adresă câteva cuvinte, după care o apucă de cot. Celălalt poliţist, cel cu salutul, se grăbi să ajungă la maşină. Doamna Turner îşi smulse braţul din strânsoare, ridică din nou umbrela, de astă dată cu amândouă mâinile, şi o repezi, cu ciocul de gâscă înainte şi cu o pocnitură ca un foc de pistol, în capota Humberului. În timp ce poliţiştii pe jumătate o împingeau, pe jumătate o duceau pe sus spre marginea drumului, ea se porni să strige un singur cuvânt, atât de tare că Briony îl auzi din dormitor:

— Mincinoşilor! Mincinoşilor! Mincinoşilor!

Cu portiera din faţă deschisă, maşina trecu încet pe lângă ea, apoi se opri ca să se urce poliţistul. Rămas singur, colegul său întâmpina dificultăţi ca s-o reţină pe doamna Turner. Ea reuşi să mai lovească o dată cu umbrela, dar lovitura nu făcu decât să şteargă acoperişul maşinii. Poliţistul i-o smulse din mână şi o aruncă peste umăr, în iarbă.

— Mincinoşilor! Mincinoşilor! strigă din nou Grace Turner, făcând câţiva paşi fără rost în urma automobilului ce dispărea.

Apoi se opri, cu mâinile în şolduri, să vadă cum trece peste primul pod, cum traversează insula, trece peste al doilea pod şi apoi dispare în zarea albă.

Partea a doua

Se petreceau destule orori, dar cel mai mult îl impresionau detaliile neaşteptate, care apoi nu-l lăsau să se liniştească. Când ajunseră la trecerea la nivel de cale ferată, după un marş de trei mile pe un drum îngust, găsi cărarea pe care o căuta: şerpuia spre dreapta, cobora şi apoi urca înspre un crâng ce acoperea o colină, spre nord-vest. Făcură un scurt popas, ca el să-şi consulte harta. Ia-o însă de unde nu-i. Nu era nici în buzunar, nici îndesată la centură. Oare căzuse pe drum sau o uitase pe pământ, la ultima oprire? Lăsă mantaua să-i cadă şi, tocmai când era pe cale să-şi vâre mâna în tunică, îşi dădu seama: ţinea harta în mâna stângă şi, foarte probabil, rămăsese acolo de mai bine de o oră. Aruncă o privire spre ceilalţi doi, dar ei se uitau în altă parte, la distanţă de el, şi fumau în tăcere. Harta era tot în mâna lui. O descleştase dintre degetele unui căpitan din regimentul West Kents, care zăcea într-o tranşee de lângă… De lângă ce localitate? Hărţile cu spatele frontului erau rare. Luase şi revolverul căpitanului ucis. Nu încerca să se dea drept ofiţer. Dar îşi pierduse puşca şi intenţiona pur şi simplu să supravieţuiască.

Cărarea care-l interesa începea să coboare pe lângă o casă bombardată, destul de nouă, probabil locuinţa unui cantonier, reconstruită după o distrugere anterioară. Noroiul din jurul unei bălţi formate într-un făgaş de roată de camion conţinea urme de animale. Probabil capre. Împrăştiate pretutindeni, se vedeau fâşii de material textil cu marginile înnegrite, rămăşiţe de perdele sau de îmbrăcăminte. Mai era o cercevea de fereastră spartă, aruncată pe o tufă, şi, omniprezent, mirosul de funingine udă. Aceasta era calea pe care trebuia s-o apuce, scurtătura. Împături harta, o puse bine şi, când îşi ridică mantaua de jos şi-i făcu vânt ca să şi-o arunce pe umeri, îl văzu. Ceilalţi, simţindu-i mişcarea, se răsuciră pe călcâie şi-i urmăriră privirea. Era un picior într-un copac. Un platan matur, proaspăt înfrunzit. Piciorul se afla la o înălţime de vreo douăzeci de picioare, înfipt în prima bifurcaţie a trunchiului de copac, retezat curat, deasupra genunchiului. De unde stăteau, nu se vedea nici o picătură de sânge, nici o fâşie de carne. Era un picior perfect, palid, neted, destul de mic ca să fi fost al unui copil. După unghiul format cu bifurcaţia, ai fi zis că fusese expus anume cu

scopul de a le stârni interesul şi de a-i educa: acesta este un picior.

Cei doi caporali îşi manifestară dezgustul cu un mormăit indiferent şi-şi ridicară lucrurile. Refuzau să se implice emoţional. Văzuseră destule în ultimele zile.

Nettle, şoferul de camion, îşi mai puse o ţigară în gură şi întrebă:

— Deci încotro, Guv'nor[1]?

Îi spuneau aşa ca să rezolve problema spinoasă a rangului. El porni pe cărare grăbit, aproape în pas alergător. Voia să pună o distanţă între ei, să iasă din raza lor vizuală ca să poată vomita sau defeca, nu ştia sigur care dintre ele. În spatele unei şuri, lângă o stivă de ţigle sparte, organismul său optă singur: prima variantă. Îi era nespus de sete şi nu-şi putea permite pierderea de lichid. Bău din ploscă şi ocoli şura. Se folosi de momentul de singurătate ca să-şi examineze rana. Situată pe partea dreaptă, chiar sub coaste, era de dimensiunile unei monede de o jumătate de coroană. Nu mai arăta chiar atât de rău, după ce ieri o spălase, îndepărtând sângele uscat. Deşi pielea din jur era roşie, nu se umflase prea tare. Dar rămăsese ceva înăuntru. Simţea cum se mişca atunci când umbla. O bucăţică de şrapnel, probabil.

Până să-l ajungă din urmă caporalii, îşi vârâse cămaşa înapoi în pantaloni şi se prefăcea că studiază harta. În prezenţa lor, numai harta îi oferea intimitate.

— La ce bun să ne grăbim?

— A văzut vreo nurlie?

— E harta. Iarăşi are nişte afurisite de *îndoieli*.

— Nici o îndoială, domnilor. Pe aici o luăm.

Îşi scoase o ţigară şi caporalul Mace i-o aprinse. Pe urmă, ca să-şi ascundă tremurul mâinilor, Robbie Turner se aşternu la drum, iar ei îl urmară, aşa cum făceau de două zile încoace. Sau de trei? Le era inferior în grad, dar îl urmau şi făceau tot ce le spunea, însă îl tachinau ca să-şi păstreze demnitatea. În timp ce băteau drumurile sau o tăiau peste câmpii, dacă el nu vorbise de prea multă vreme, Mace spunea:

— Guv'nor, iar te gândeşti la vreo târfuliţă?

Iar Nettle intona:

— Se gândeşte, futu-i mama lui, se gândeşte.

Cei doi erau orăşeni. Nu le plăcea la ţară şi se simţeau rătăciţi. Punctele cardinale nu aveau nici o semnificaţie pentru ei. Capitolul respectiv din instrucţia de bază le trecuse pe lângă urechi. Hotărâseră că le era util ca să ajungă la ocean. Nu-l suportau uşor. Robbie se comporta ca un ofiţer,

deşi nu deţinea nici măcar o tresă. În prima noapte, când se adăpostiseră în hangarul de biciclete al unei şcoli incendiate, caporalul Nettle îl întrebase:

— Cum se face că un răcan ca tine vorbeşte ca un om educat?

Dar nu le datora nici o explicaţie. Intenţiona să scape viu, avea un motiv temeinic să supravieţuiască şi-l durea în cot dacă se ţineau după el sau nu. Ambii îşi păstraseră carabinele. Asta însemna ceva. Pe deasupra, Mace era un tip vânjos, lat în umeri, cu mâini care puteau cuprinde dintr-odată o octavă şi jumătate din clapele pianului la care cică ar fi cântat la *pub*. Iar înţepăturile nu-l supărau pe Turner. Acum, mergând pe cărarea ce se despărţea de drum, nu-şi dorea decât să uite de piciorul din copac. Cărarea se contopea cu un drumeag ce trecea printre două ziduri de piatră şi cobora într-o vale invizibilă de pe drum. Acolo jos curgea un pârâu cu apa maronie, pe care-l trecură călcând pe pietre cufundate adânc într-un covor verde, alcătuit din plante asemănătoare cu păstârnacul de apă.

Traseul pe care şi-l propuseseră o cotea spre vest imediat după ieşirea din vale, tot printre bătrânele ziduri. În faţă, cerul începea să se limpezească şi lucea ca o făgăduială. În toate celelalte părţi domina cenuşiul. Cum se apropiau de culme, printr-un pâlc de castani, soarele ce amurgea ieşi de sub pătura de nori şi incendie peisajul, orbindu-i pe cei trei soldaţi, care abia apucaseră să-l vadă. Cât de plăcut ar fi fost să termini o zi de hoinăreală prin ţinuturile rurale ale Franţei înaintând spre soare-apune! Un lucru ce-ţi insufla speranţe.

Când să iasă din crâng, auziră bombardierele, aşa că făcură cale întoarsă şi aşteptară la poalele copacilor, fumând. De unde şedeau, nu vedeau aeroplanele, dar priveliştea era încântătoare. Colinele ce se vălureau generos în faţa lor nici nu puteau fi numite dealuri. Nu erau decât nişte unduiri în peisaj, ecouri slabe ale unor mari frământări tectonice de aiurea. Pe măsură ce se succedau, culmile deveneau tot mai palide. Robbie văzu cum amestecul de cenuşiu şi de verde se pierde în depărtare, devenind o pâclă în apropierea soarelui lăsat spre apus, ca o mâncare orientală pusă pe un platou.

După încă o jumătate de oră, se angajaseră într-o lungă traversare a unei râpe mai adânci, care înainta şi mai mult spre nord şi îi scoase în cele din urmă într-o altă vale, cu un alt pârâu mititel. Apa acestuia curgea mai cu nădejde şi îl traversară pe un podeţ de piatră acoperit cu un strat gros de bălegar. Caporalii, mai puţin obosiţi decât el, se distrară, prefăcându-se dezgustaţi. Unul îl lovi în spate cu o balegă uscată. Turner nici măcar nu se întoarse. Zdrenţele acelea, îşi

spunea, puteau proveni de la o pijama de copil. De băiat. Avioanele de asalt apăreau uneori imediat după ivirea zorilor. Se străduia să alunge imaginea, dar ea nu-i dădea pace. Un băieţaş francez dormind în pătucul său. Turner dorea să pună o distanţă cât mai mare între el şi căsuţa aceea bombardată. Iată că nu mai era urmărit numai de armata şi de aviaţia germană. Dacă ar fi luminat luna, ar fi mărşăluit bucuros toată noaptea. Caporalii n-ar fi fost de acord. Poate că venise vremea să se descotorosească de ei.

Mai la vale de podeţ se zărea un şir de plopi ale căror vârfuri se zbuciumau strălucitoare în ultimele raze de soare. Soldaţii o apucară în direcţia opusă şi imediat drumeagul deveni din nou o cărare care se îndepărta de pârâu. Îşi croiră cu greu un drum sinuos printre tufele cu frunze groase şi lucioase. Existau şi stejari pitici, abia înfrunziţi. Vegetaţia de sub tălpi avea un miros dulceag şi umed şi Robbie îşi spuse că nu era totul în regulă cu locul acela, de vreme ce se deosebea atât de mult de toate celelalte prin care trecuseră.

De undeva din faţă se auzea huruitul unor motoare. Zgomotul se amplifică şi deveni furios, sugerând turaţia maximă a unor turbine electrice ce se roteau cu o viteză ameţitoare. Pătrundeau într-un spaţiu amplu al sunetului şi energiei.

— Albine! strigă Robbie, ca să-i avertizeze.

Dar fu nevoit să se întoarcă şi să mai strige o dată, ca să fie auzit. Aerul era deja negru din cauza insectelor. Ştia bine ce se spunea despre ele. Dacă-ţi intra una în păr şi te înţepa, trimitea în clipa morţii un mesaj chimic şi toate albinele care-l recepţionau veneau nesmintit să te înţepe şi să-şi dea duhul în acelaşi loc. Mobilizare generală! După atâtea pericole, asta era un fel de insultă. Îşi acoperiră capetele cu mantalele şi-şi continuară drumul, alergând prin mijlocul roiului. Se aflau încă printre albine când ajunseră la un şanţ puturos şi plin de mâl, pe care-l trecură peste o scândură nesigură. Ajunseră în spatele unui şopron, un loc în care domnea brusc liniştea. Dincolo de el era curtea unei ferme. De cum pătrunseră în ea, nişte câini se puseră pe lătrat, iar o femeie bătrână alergă către ei dând din braţe, ca şi cum ar fi fost nişte găini pe care dorea să le hâşâie. Caporalii depindeau de franceza lui Turner. Acesta mai făcu un pas şi aşteptă ca femeia să se apropie. Se povestea că civilii vindeau apă cu zece franci sticla, dar nu asistase niciodată la un astfel de negoţ. Francezii întâlniţi de el fuseseră fie generoşi, fie copleşiţi de propriile necazuri. Femeia era slabă şi energică. Avea faţa plină de cute şi privirea sălbatică. Vocea-i era stridentă:

— *C’est impossible, M’sieu. Vous ne pouvez pas rester ici*.

— O să stăm în şură. Ne trebuie apă, vin, pâine, brânză şi orice vă mai prisoseşte.

— *Impossible!*

Robbie îi şopti blând:

— Am luptat pentru Franţa.

— Nu puteţi rămâne aici.

— Plecăm în zori. Nemţii sunt încă…

— Nu de nemţi e vorba, M’sieu. De fiii mei. Sunt ca nişte animale. Şi-or să se întoarcă imediat.

Turner trecu pe lângă femeie şi merse până la cişmeaua aflată într-un colţ al curţii, lângă bucătărie. Nettle şi Mace îl urmară. În timp ce bea, o fetiţă de vreo zece ani şi frăţiorul ei mai mic, pe care-l ţinea de mână, îl priveau din uşă. După ce termină de băut şi-şi umplu plosca, le adresă un zâmbet, dar ei o şterseră. Caporalii se vârâră deodată sub pompă, bând simultan. Se trezi brusc cu femeia în spatele lui, apucându-l de umăr. Înainte ca ea să poată spune ceva, îi repetă:

— Vă rog să ne aduceţi ce v-am cerut, altfel intrăm şi ne luăm singuri.

— Fiii mei sunt nişte brute! Or să mă omoare!

Îi venea să-i spună „Cu atât mai bine!“, dar se îndepărtă de ea şi-i strigă peste umăr:

— Vorbesc eu cu ei.

— Iar după aia, M’sieu, o să vă omoare şi pe dumneavoastră. O să vă rupă în bucăţi.

Caporalul Mace era bucătar în aceeaşi unitate RASC din care făcea parte şi caporalul Nettle. Înainte de a intra în armată, fusese magazioner la Heal’s, pe Tottenham Court Road. Susţinea că ştie ce înseamnă confortul şi se apucă să amenajeze culcuşuri în şopron. Dacă ar fi fost după el, Turner s-ar fi aruncat pur şi simplu jos, pe paie. Mace găsi o grămadă de saci goi şi, cu ajutorul lui Nettle, îi umplu cu paie, ca să facă trei saltele. Făcu şi rezemătoare pentru cap din baloturi de fân, manevrându-le cu o singură mână. Aşeză o uşă pe cărămizi, ca să aibă şi masă. Scoase din buzunar un muc de lumânare.

— De ce să nu stăm comod, mormăia într-una pe sub mustaţă.

Pentru prima oară conversaţia lor depăşise faza aluziilor sexuale. Cei trei bărbaţi zăceau întinşi pe paturi, fumând şi aşteptând. Acum, că-şi astâmpăraseră setea, gândurile li se concentrau asupra mâncării pe care aveau s-o primească. Îşi auzeau maţele ghiorăind în întuneric şi se distrau. Turner le

repetă conversaţia purtată cu bătrâna şi ceea ce îi spusese despre fiii ei.

— Din coloana a cincea, precis, zise Nettle.

Arăta mic numai dacă-l comparai cu prietenul său, dar avea trăsăturile bine conturate ale unui om scund şi o înfăţişare prietenoasă, de rozătoare, accentuată de modul în care dinţii de sus i se rezemau de buza inferioară.

— Sau nazişti franţuji. Simpatizanţi ai nemţilor. Ca Mosley al nostru, completă Mace.

O vreme tăcură cu toţii. Pe urmă Mace adăugă:

— Sau reduşi mintal, ca tipii de la ţară, din cauză că rudele se căsătoresc între ele.

— În orice caz, spuse Turner, cred că e bine să ne verificăm armele şi să le avem pregătite.

Ceea ce şi făcură. Mace aprinse lumânarea şi executară mişcările de rutină. Turner îşi verifică pistoletul şi şi-l puse la îndemână. Când terminară, caporalii îşi proptiră carabinele Lee Enfield de o ladă de lemn şi se întinseră la loc pe paturile improvizate. Apoi sosi fata, cu un coş în mână. Îl aşeză pe pământ, lângă uşa şurii, şi o rupse la fugă. Nettle aduse coşul şi înşirară pe masă bucatele primite. O pâine neagră, rotundă, o bucată de brânză moale, o ceapă şi o sticlă de vin. Pâinea se tăia greu şi avea gust de mucegai. Brânza era gustoasă, dar o hăpăiră în câteva secunde. Îşi trecură sticla din mână în mână şi terminară repede şi vinul. Prin urmare, mestecară pâinea urât mirositoare şi mâncară ceapa.

— N-aş da aşa ceva nici câinelui meu, zise Nettle.

— Mă duc vizavi, spuse Turner, ca să fac rost de ceva mai bun.

— Venim cu tine.

Dar continuară să stea întinşi pe spate. Deocamdată n-avea nici unul poftă s-o înfrunte pe bătrână.

Pe urmă, auzind paşi, se întoarseră şi văzură doi bărbaţi opriţi în dreptul uşii. Fiecare ţinea ceva în mână – poate un retevei sau poate o puşcă. Lumina era prea slabă ca să-şi dea seama. Nu distingeau nici trăsăturile acelor fraţi francezi.

Vocea era blândă:

— *Bonsoir, Messieurs.*

— *Bonsoir.*

Ridicându-se de pe sacul cu paie, Turner puse mâna pe revolver. Caporalii se întinseră după carabine.

— Uşurel, le şopti.

— *Anglais? Belges?*

— *Anglais.*

— Avem ceva pentru dumneavoastră.

— Ce anume?

— Ce zice? se interesă unul dintre caporali.
— Că are ceva pentru noi.
— În aia a mă-sii.
Fraţii se mai apropiară doi paşi şi ridicară obiectele pe care le aveau în mâini. Puşti de vânătoare, fireşte. Turner ridică piedica revolverului. Îi auzi pe Mace şi pe Nettle procedând la fel. Murmură:
— Uşurel.
— Lăsaţi jos armele, Messieurs.
— Lăsaţi-le voi pe ale voastre.
— O clipă.
Cel care vorbise îşi vârî mâna în buzunar. Scoase de acolo o lanternă şi proiectă fasciculul de raze nu asupra soldaţilor, ci a fratelui său, asupra a ceea ce avea acesta în mână. O franzelă. Apoi lumină mâna cealaltă, unde era o sacoşă de pânză. Pe urmă le arătă cele două baghete pe care le ţinea el în mână.
— Mai avem măsline, brânză, pateu, roşii şi şuncă. Şi vin, desigur. *Vive l'Angleterre!*
— Ăăă… *Vive la France!*
Se aşezară cu toţii la masa confecţionată de Mace, pe care francezii, Henri şi Jean-Marie Bonnet, o admirară politicos, împreună cu saltelele. Erau oameni mici de statură şi îndesaţi, în jur de cincizeci de ani. Henri purta ochelari, ceea ce, zise Nettle, era un lucru caraghios pentru un fermier. Turner nu-i traduse remarca. Nu aduseseră numai vinul, ci şi pahare de sticlă. Cei cinci le ridicară, toastând pentru armatele franceză şi britanică şi pentru nimicirea Germaniei. Fraţii îi priviră pe soldaţi cum mâncau. Prin intermediul lui Turner, Mace anunţă că niciodată până atunci nu se înfruptase din pateu de ficat de gâscă, ba nici măcar nu auzise de el, şi că de-acum încolo n-avea să mai pună altceva în gură. Francezii zâmbiră, dar comportarea lor era reţinută şi nu păreau înclinaţi să se îmbete. Le spuseră că-şi petrecuseră toată ziua mergând cu camionul lor de fermă, cu platformă, până într-un cătun de lângă Arras, ca să-şi caute o verişoară şi pe copiii acesteia. Se dăduse o bătălie crâncenă pentru oraş, dar n-aveau idee cine-l asediase, cine-l apărase şi cine fusese mai tare. Merseseră pe drumuri lăturalnice ca să evite haosul refugiaţilor. Văzuseră ferme arzând, iar pe drum dăduseră peste circa o duzină de militari britanici morţi. Au fost nevoiţi să oprească şi să-i tragă la marginea şoselei, ca să nu treacă peste ei. Dar câteva cadavre erau aproape rupte în două. Fără îndoială că avusese loc un atac puternic, cu mitraliere, poate din văzduh, poate o ambuscadă. După ce se urcaseră la loc în camion, Henri vomitase în cabină, iar Jean-

Marie, aflat la volan, se speriase şi intrase într-un şanţ. Merseseră pe jos până în sat, împrumutaseră doi cai de la un cunoscut şi remorcaseră Renaultul, scoţându-l afară din şanţ. Treaba asta durase două ore. Pornind din nou la drum, văzuseră carcase calcinate de tancuri şi de automobile blindate nemţeşti, dar şi englezeşti şi franţuzeşti. Nici un soldat însă. Bătălia se mutase mai departe.

Când ajunseseră în cătun, era deja după-amiaza târziu. Locul fusese comple distrus şi părăsit. Casa verişoarei lor fusese lovită, avea găuri de gloanţe în toţi pereţii, dar îşi păstrase acoperişul. Trecuseră dintr-o cameră în alta, uşuraţi că nu găseau pe nimeni. Probabil că verişoara îşi luase copiii şi se amestecase printre miile de pribegi. Nedorind să se întoarcă pe întuneric, parcaseră în pădure şi încercaseră să doarmă în cabina camionului. Toată noaptea auziseră artileria, care pisa metodic Arrasul. Părea cu neputinţă ca acolo să fi supravieţuit cineva sau ceva. Se întorseseră pe un alt traseu – dar pe o distanţă mult mai mare – ca să nu treacă din nou pe lângă soldaţii morţi. Acum, explică Henri, el şi fratele lui erau frânţi de oboseală. Iar când închideau ochii, vedeau trupurile mutilate.

Jean-Marie reumplu paharele. Relatarea, cu tot cu traducerea lui Turner, durase aproape o oră. Sfârşiseră toate merindele. Turner se gândi să le împărtăşească singurul amănunt care-l bântuia pe el. Dar nu voia să adauge un plus de oroare, nici să dea viaţă unei imagini ce rămânea deocamdată la distanţă, ţinută acolo de vin şi de tovărăşia plăcută. În loc de asta, le povesti cum ajunsese să fie despărţit de unitatea sa la începutul retragerii, în timpul atacului avioanelor Stuka. De rană nu suflă nici o vorbuliţă, fiindcă nu dorea să afle despre ea şi caporalii. Le explică însă că mergeau spre Dunkerque, peste câmpuri, ca să se ferească de atacurile aeriene de pe şoselele principale.

Jean-Marie spuse:

— Aşadar, e adevărat ce se aude. Plecaţi.

— Ne vom întoarce.

O spuse fără să creadă.

Vinul puse stăpânire pe caporalul Nettle. Acesta începu să rostească o laudă dezlânată la adresa a ceea ce el numea „fofoloanca franţuzească“ – ce multă se găsea, cât de uşor era de procurat, cât de delicioasă era. Totul era o fantezie. Fraţii se uitară întrebător la Turner.

— Zice că franţuzoaicele sunt cele mai frumoase femei din lume.

Ei dădură solemn din cap şi-şi înălţară paharele.

Pentru o vreme se instaură tăcerea. Seara petrecută împreună era pe terminate. Ascultară zgomotele nopţii, cu care se obişnuiseră: mugetul artileriei, focuri izolate de puşcă în depărtare, o explozie bubuitoare undeva – probabil un pod aruncat în aer de genişti.

— Întreabă-i despre măicuţa lor, propuse caporalul Mace. Să lămurim şi chestia asta.

— Am fost trei fraţi, explică Henri. Cel mai mare, Paul, primul ei născut, a murit la Verdun, în 1915. Lovit în plin de un obuz. Nu i-au putut înmormânta decât casca. Noi doi am avut mai mult noroc. Am scăpat din războiul ăla fără nici o zgârietură. De atunci, mama urăşte soldaţii. Dar acum, că are optzeci şi trei de ani şi o lasă mintea, a ajuns obsedată. Francezi, englezi, belgieni, germani. Pentru ea e tot una. Şi voi sunteţi la fel pentru ea. Suntem îngrijoraţi ca nu cumva, când vin nemţii, să se repeadă la ei cu furca şi s-o împuşte.

Cu mişcări obosite, fraţii se ridicară în picioare. Soldaţii le urmară exemplul. Jean-Marie spuse:

— Am fi vrut să vă ospătăm la masa din bucătărie. Dar pentru asta ar fi trebuit s-o încuiem în camera ei.

— Dar a fost un ospăţ magnific, protestă Turner.

Nettle şuşotea ceva în urechea lui Mace, care-l aproba, dând din cap. Nettle scoase din raniţă două cartuşe de ţigări. Fireşte, aşa se şi cuvenea. Francezii se prefăcură că refuză politicos, dar Nettle ocoli masa şi le puse darurile în braţe. Îl puse pe Turner să traducă:

— Să fi văzut când a venit ordinul să distrugem stocul. Douăzeci de mii de ţigarete. Am luat câte am poftit.

O întreagă armată fugea către ocean, înarmată cu ţigări ca să-şi amorţească foamea.

Francezii mulţumiră curtenitor, lăudară franceza lui Turner şi se aplecară deasupra mesei ca să strângă sticlele şi paharele goale în sacoşa de pânză. Nimeni nu pretinse că aveau să se mai vadă vreodată.

— O să plecăm de cum se luminează, anunţă Turner. Să ne luăm acum rămas bun.

Îşi strânseră mâinile.

Henri Bonnet spuse:

— Ce vajnic am luptat acum douăzeci şi cinci de ani. Atâţia morţi… Iar acum nemţii s-au întors în Franţa. Peste două zile vor fi aici şi ne vor jefui de tot ce avem. Cine ar fi crezut?

Turner simţi pentru întâia oară ce nedemnă era retragerea. Îi era ruşine. Spuse, cu şi mai puţină convingere decât înainte:

— Ne vom întoarce ca să-i alungăm, vă promit.

Fraţii dădură din cap şi, cu zâmbete uşoare de rămas bun, ieşiră din cercul de lumină palidă al lumânării, mergând prin întuneric spre uşa deschisă a şurii, acompaniaţi de clinchetul paharelor care se ciocneau de sticle.

1. *Guv'nor*, formă colocvială pentru *governor* (guvernator, comandant) – aprox. *Şefu'*.

Zăcu mult timp pe spate, fumând, cu ochii pierduţi în cavernele întunecate ale acoperişului. Sforăitul caporalilor urca şi cobora contrapunctic. El era epuizat, dar nu somnoros. Rana palpita supărător, fiecare pulsaţie fiind precisă şi înţepătoare. Obiectul pitit în ea era fără îndoială colţuros şi apropiat de epidermă şi era tentat să-l pipăie cu vârful degetului. Epuizarea îl făcea vulnerabil la gândurile cele mai neplăcute. Se gândea la băiatul francez adormit în pătuţul lui, la indiferenţa cu care oamenii puteau să trimită obuze într-un peisaj. Sau să golească de bombe cala avioanelor deasupra unei căsuţe adormite de lângă linia ferată, neştiind şi nedorind să ştie cine trăia acolo jos. Era un proces industrial. Văzuse propriile lor unităţi RA la lucru, grupuri mici şi unite, muncind de dimineaţa până seara, mândre de iuţeala cu care instalau o linie telefonică, mândre de disciplina lor, de pregătirea lor, de instrucţie şi de spiritul de echipă. Nu era nevoie ca ei să afle vreodată care era rezultatul muncii lor: un băiat dispărut. Dispărut. În vreme ce cuvântul acesta i se forma în minte, îl fură somnul, dar numai pentru câteva secunde. Se trezi pe spate, în patul său, contemplând bezna din celulă . Simţea că se întorsese în celulă. Mirosea podeaua de ciment, urina din găleată, vopseaua lucioasă de pe pereţi, auzea sforăitul deţinuţilor din paturile aliniate. Trei ani şi jumătate de nopţi ca aceasta, chinuit de neputinţa de a adormi, gândindu-se la un alt băiat dispărut, la o altă viaţă dispărută, care fusese cândva a sa, aşteptând zorile, înviorarea şi o nouă zi irosită. Nu pricepea cum de supravieţuise stupidităţii zilnice a acelei perioade. Stupidităţii şi claustrofobiei. Mâinii pe care o simţea că-l strânge de gât. Să fii aici, adăpostit într-o şură, în mijlocul unei armate dezorganizate, unde mădularul unui copil atârnând într-un pom era un lucru ce putea fi ignorat de oamenii obişnuiţi, unde o întreagă ţară, o întreagă civilizaţie era pe punctul de a se prăbuşi, era infinit mai bine decât să fii acolo, în patul îngust de sub un bec chior, aşteptând să nu se întâmple nimic. Aici erau văi împădurite, pârâuri, lumina soarelui pe deasupra plopilor, lucruri pe care nu ţi le puteau lua decât omorându-te. Mai era şi speranţa. *Am să te aştept. Întoarce-te.* Mai avea o şansă, una singură, de a recupera ceea ce pierduse. Purta în buzunar ultima ei scrisoare, cu noua ei adresă. Din acest motiv trebuia să supravieţuiască,

să-şi folosească isteţimea pentru a se ţine departe de şoselele principale, unde avioanele de picaj se roteau pe cer în aşteptare, ca nişte păsări de pradă.

Mai târziu se ridică de sub manta, îşi trase cizmele şi orbecăi prin şură ca să iasă afară şi să se uşureze. Era ameţit de oboseală, dar tot nu-i venea somnul. Ignorând mârâitul câinilor de la fermă, merse de-a lungul unui făgaş până la un dâmb acoperit cu iarbă ca să privească flăcările de pe cer, dinspre sud. Dintr-acolo se apropia uraganul diviziilor blindate germane. Îşi pipăi buzunarul de sus, în care poemul trimis de ea era învelit în scrisoare. *În coşmarul de sub vatră, Toţi câinii Europei latră.* Celelalte scrisori de la Cecilia erau puse la păstrare în buzunarul interior, îmbumbat, al mantalei. Urcându-se pe roata unei remorci abandonate, reuşi să vadă petice de cer. Pretutindeni, cu excepţia nordului, sclipeau flăcări din ţevile tunurilor. Armata înfrântă se retrăgea, fugind pe un culoar care se îngusta mereu şi avea să fie blocat în curând. Nu va mai exista scăpare pentru cei rămaşi în urmă. În cel mai bun caz – iarăşi închisoarea. Lagărul de prizonieri. De data aceasta nu va rezista. Dacă Franţa cădea, cine ştie cât avea să mai dureze războiul. Nu va mai primi scrisori şi nu va mai exista întoarcere. Nu va mai putea negocia o eliberare înainte de termen în schimbul înrolării la infanterie. Mâna aceea îl va strânge iarăşi de gât. Avea perspectiva unei mii, a câtorva mii de nopţi de carceră în care, insomniac, urma să-şi întoarcă trecutul pe faţă şi pe dos, aşteptând să-şi reia viaţa, întrebându-se dacă şi-o va relua vreodată. Poate ar avea sens să plece chiar acum, până nu era prea târziu, să mărşăluiască toată noaptea şi ziua întreagă până ajungea la Canalul Mânecii. Să plece pe furiş, abandonându-i pe caporali în voia sorţii. Făcu stânga împrejur, începu să coboare de pe dâmb, dar se răzgândi. Abia vedea pământul pe care călca. N-ar fi putut înainta prea mult pe întuneric şi risca să-şi rupă un picior. Şi poate caporalii nu erau chiar nişte nătărăi irecuperabili – Mace cu saltele lui de paie, Nettle cu darurile pentru fraţii francezi.

Călăuzit de sforăiturile lor, se instală înapoi în culcuş. Dar somnul refuza în continuare să-i vină sau venea sub forma unor rapide pierderi de conştiinţă, din care îşi revenea zăpăcit de gânduri pe care nu le putea nici alege, nici dirija. Nu-l slăbeau o clipă, vechile obsesii. Iată, din nou, ultima întâlnire cu ea. La şase zile de la ieşirea din închisoare, cu o zi înainte de a se prezenta la datorie lângă Aldershot. În 1939, când se înţeleseseră să se întâlnească la ceainăria Joe Lyons din Strand, nu se mai văzuseră de trei ani şi jumătate. El ajunsese mai devreme şi ocupase o masă dintr-un colţ, cu

vedere spre uşă. Libertatea mai era încă o noutate. Ritmul şi zarva, culorile hainelor, jachetelor şi fustelor, conversaţiile vesele şi zgomotoase ale cumpărătorilor din West End, atitudinea prietenoasă a fetei care-l servise, lipsa de ameninţare a spaţiului larg. Şezuse acolo, pur şi simplu, desfătându-se cu îmbrăţişarea cotidianului. Cotidianul avea o frumuseţe pe care numai el o aprecia cum se cuvenea.

Singura femeie căreia i se permisese să-l viziteze la puşcărie fusese mama lui. Ca nu cumva să se agite prea tare, aşa i se explicase. Cecilia îi scrisese săptămânal. Iubind-o, făcând un efort de voinţă ca să rămână în toate minţile de dragul ei, era normal să se îndrăgostească şi de cuvintele ei. Când îi răspundea, se prefăcea că rămăsese acelaşi, minţind ca să-şi păstreze uzul raţiunii. De frica psihiatrului închisorii, care era şi cenzor, scrisorile lor nu deveneau niciodată senzuale, nici măcar călduroase. În pofida frigului victorian, închisoarea aceea era considerată modernă, progresistă. Fusese diagnosticat, cu precizie clinică, drept hipersexualizat până la nivelul morbidităţii, considerându-se că avea nevoie nu doar de corecţie, ci şi de ajutor. Nu trebuia excitat. Unele scrisori – ale lui, ca şi ale ei – fuseseră confiscate pentru că exprimau, timid, afecţiune. Aşa că începuseră să corespondeze pe teme literare, folosind personaje drept coduri. La Cambridge trecuseră unul pe lângă celălalt pe stradă fără să se oprească. Despre câte cărţi, despre câte cupluri fericite sau tragice nu se întâlniseră niciodată ca să discute! Tristan şi Isolda, ducele Orsino şi Olivia (dar şi Malvolio), Troilus şi Cresida, domnul Knightley şi Emma, Venus şi Adonis. Turner şi Tallis. Odată, disperat, se referise la Prometeu, cel legat cu lanţuri de o stâncă, al cărui ficat era devorat zilnic de un vultur. Uneori ea era răbdătoarea Griselda. Pomenirea unui „colţişor liniştit de bibliotecă“ era expresia codificată pentru extazul sexual. Descriau şi momentele zilei, cu detalii plictisitoare, dar afectuoase. El îi zugrăvi rutina existenţei din închisoare sub toate aspectele, dar se feri să pomenească de stupiditatea ei. Doar se vedea cu ochiul liber. Nu-i mărturisise niciodată că se temea să nu-şi piardă minţile. Şi aceasta reieşea clar. Ea nu-i scrisese că-l iubeşte, deşi ar fi făcut-o dacă nu s-ar fi temut de intervenţia cenzorului. Dar el oricum ştia.

Îl anunţase că rupsese legăturile cu familia. N-avea să mai vorbească niciodată cu părinţii, cu fratele sau cu sora ei. El urmări îndeaproape toate etapele parcurse de ea pentru a primi calificarea de asistentă medicală. Când ea îi scrise „Am fost astăzi la bibliotecă după atlasul de anatomie despre care ţi-am povestit. Am găsit un colţişor liniştit şi m-am prefăcut

că-l citesc", el ştiu că se hrănea din aceleaşi amintiri care-l canoneau şi pe el, noapte de noapte, sub păturile cazone subţiri.

Când ea intrase în ceainărie, purtând boneta de soră şi scoţându-l, cu o tresărire, dintr-o reverie plăcută, Robbie sărise prea repede în picioare şi-şi răsturnase ceaşca. Era conştient de costumul lui prea larg, pentru care mama sa economisise fiecare bănuţ. Haina parcă nu-i atingea umerii în nici un punct. Se aşezară, se priviră, zâmbiră, apoi fiecare se uită în altă parte. Robbie şi Cecilia făcuseră dragoste ani de zile – prin corespondenţă. Se apropiaseră foarte mult prin misivele codificate pe care le schimbaseră, dar cât de artificială părea apropierea lor acum, când începură o conversaţie măruntă, neajutoratul catehism al întrebărilor şi răspunsurilor curtenitoare. Pe măsură ce distanţa dintre ei sporea, înţelegeau cât de mult se îndepărtaseră de ei înşişi în scrisori. Îşi imaginaseră şi-şi doriseră momentul acesta de prea multă vreme, iar acum nu se ridicau la înălţimea lui. El fusese expulzat din lume şi-i lipsea siguranţa de sine necesară pentru a se întoarce şi a exprima un gând mai important. *Te iubesc şi tu mi-ai salvat viaţa.* O întrebă unde locuieşte. Ea îi spuse.

— Şi te împaci bine cu proprietăreasa?

Nu-i veni nici o idee mai bună, dar se temea de liniştea care s-ar fi putut pogorî, de stângăcia care s-ar fi putut instala, ocazie pentru ca ea să spună că reîntâlnirea lor îi făcuse plăcere, dar că acum trebuie să se întoarcă la lucru. Tot ce aveau în comun se întemeia pe câteva minute petrecute într-o bibliotecă, acum mulţi ani. Să fi fost baza aceea prea fragilă? Ei nu i-ar fi fost greu să revină la un comportament de soră mai mare. Oare era dezamăgită? El slăbise. Se micşorase din toate punctele de vedere. Închisoarea îl făcuse să se dispreţuiască, în timp ce ea arăta la fel de adorabil ca în amintirile lui, mai ales în uniforma de soră. Dar era şi teribil de nervoasă, incapabilă să treacă dincolo de fleacuri. Încerca în schimb să facă haz pe seama temperamentului proprietăresei sale. După ce mai schimbară câteva propoziţii asemănătoare, ea chiar începu să se uite la cesuleţul atârnat deasupra sânului stâng şi să spună că în curând i se va termina pauza de prânz. Petrecuseră împreună o jumătate de oră.

O conduse până la staţia de autobuz din Whitehall. În ultimele minute preţioase, îşi scrise adresa şi i-o dădu: o înşiruire neutră de prescurtări şi cifre. Îi explică apoi că nu va primi permisie decât după încheierea perioadei de instrucţie

de bază. După aceea avea dreptul la două săptămâni. Ea îl asculta, clătinând din cap, parcă exasperată, şi atunci, în sfârşit, el îi prinse mâna şi i-o strânse tare. Gestul cuprindea tot ceea ce nu fusese spus, iar ea răspunse tot printr-o strângere de mână. Veni autobuzul, dar ea nu-i lăsă mâna. Stăteau faţă în faţă. El o sărută, la început uşor, dar apoi se strânseră unul în celălalt, iar când li se atinseră limbile, o parte dislocată a sinelui lui fu recunoscătoare în mod abject, fiindcă ştia că va avea de acum în cont o amintire din care se va putea hrăni multe luni. Se hrănea din ea şi acum, într-o şură franceză, la orele mici ale dimineţii. Se lipiseră şi mai strâns şi continuaseră să se sărute, în timp ce oamenii de la coadă le treceau înainte. Legitimaţia cuiva îi răzui urechea. Tânăra plângea pe obrazul lui şi tristeţea îi apăsa buzele de ale sale. Sosi un alt autobuz. Ea se desprinse din îmbrăţişare, îi strânse încheietura mâinii, se urcă fără nici un cuvânt şi nu privi în urmă. O urmări cum îşi căuta loc şi, când autobuzul se puse în mişcare, îşi dădu seama că ar fi trebuit s-o însoţească tot drumul, până la spital. Renunţase la o grămadă de minute petrecute în compania ei. Trebuia neapărat să reînveţe cum să gândească şi să acţioneze independent. Începu să alerge pe Whitehall, sperând să ajungă din urmă autobuzul la următoarea staţie. Dar autobuzul în care se afla Cecilia era departe şi dispăru curând înspre Parliament Square.

Îşi continuaseră corespondenţa pe toată perioada instrucţiei lui. Scăpaţi de cenzură şi de necesitatea de a fi inventivi, continuau totuşi cu precauţiile. Sătui de a trăi numai pe hârtie, conştienţi de dificultăţi, erau nerăbdători să treacă dincolo de atingerea mâinilor şi de un singur sărut într-o staţie de autobuz. Îşi declarau reciproc iubirea, se adresau unul celuilalt cu „dragostea mea“ şi „scumpule“ sau „draga mea“, ştiau că aveau un viitor comun, dar se abţineau de la intimităţi mai îndrăzneţe. Datoria lor era acum să ţină legătura până la cele două săptămâni de permisie. Printr-o prietenă de la Girton, ea află despre o căsuţă din Wiltshire pe care ar fi putut-o folosi şi, deşi nu-şi prea puteau lua gândul de la ea în momentele libere, încercau să n-o transforme în reverie pură în scrisori. Preferau să vorbească despre îndeletnicirile lor zilnice. Ea lucra acum la maternitate şi fiecare nouă zi aducea miracole banale, precum şi momente dramatice sau comice. Existau şi tragedii faţă de care necazurile proprii păleau, devenind nesemnificative: copii născuţi morţi, mame ce decedau la naştere, bărbaţi tineri care plângeau pe culoare, mame adolescente derutate şi alungate de familiile lor, bebeluşi cu diformităţi ce te trimiteau cu

gândul la un amestec ciudat de amor şi destrăbălare. Când Cecilia descria un final fericit, momentul când bătălia se termina şi mama epuizată îşi lua pruncul în braţe pentru întâia oară, privind extaziată o fetişoară nouă, referirea nerostită la propriul ei viitor, pe care avea să-l trăiască lângă Robbie, era cea din care îşi trăgea textul forţa lui primară, deşi, sincer vorbind, gândurile lui Robbie erau preocupate mai puţin de naştere şi mai mult de actul conceperii naturale.

La rândul lui, el îi descria platoul de defilare, poligonul de tragere, instrucţia, duritatea subofiţerilor, cazarma. Nu era eligibil pentru poziţia de ofiţer, dar asta era şi mai bine, fiindcă mai devreme sau mai târziu ar fi întâlnit la popotă pe cineva care-i cunoştea trecutul. Printre soldaţii simpli putea rămâne anonim şi se dovedi că anii de puşcărie îi confereau un anumit statut. Descoperi că se adapta cu uşurinţă la regimul cazon, la spaimele inspecţiei echipamentului şi ale împăturirii păturilor în pătrate perfecte, cu eticheta în sus. Spre deosebire de camarazii săi, socotea că mâncarea nu era deloc proastă. Zilele, deşi obositoare, păreau destul de variate. Marşurile lungi îi furnizau o plăcere pe care se codea s-o explice celorlalţi recruţi. Lua în greutate şi devenea tot mai viguros. Educaţia şi vârsta îl plasau în inferioritate, dar trecutul său explica acest lucru şi nu-i căuta nimeni pricină. Dimpotrivă, îl considerau un bătrân înţelept, care ştia cum gândesc „ăia“, şi era la dispoziţia tuturor când trebuia completat un formular. Ca şi Cecilia, se limita în scrisori la descrierea zilei, întreruptă de câte o anecdotă veselă sau alarmantă: despre recrutul care a ieşit la raport cu un bocanc lipsă, despre oaia care alergase ca împunsă de streche prin curtea cazărmii şi nu putuse fi scoasă afară, despre sergentul de la tragere care fusese cât pe-aci să fie lovit de un glonţ în poligon.

Exista însă şi o problemă externă, o umbră la care trebuia să se refere. După întâlnirea de la München de anul trecut, era clar că va izbucni un război. Pregătirea lor de luptă fusese accelerată şi redusă la esenţial şi se pregătea un nou teren de instrucţie, pentru un număr sporit de recruţi. Era îngrijorat nu numai fiindcă avea să fie trimis pe front, ci şi pentru că îşi vedea ameninţat visul cu căsuţa din Wiltshire. Temerile lui se reflectau în scrisorile Ceciliei, care conţineau descrieri ale noilor aranjamente de la spital: suplimentarea paturilor, cursuri speciale, exerciţii de rezolvare a urgenţelor. Pentru amândoi însă războiul continua să pară ceva fantastic, îndepărtat, deşi probabil. Ar fi fost culmea să se mai întâmple o dată, gândeau cei mai mulţi. Continuau deci să se agaţe de speranţă.

Îl obseda şi o altă problemă, una mai personală. Cecilia nu mai vorbise cu părinţii, cu fratele sau sora ei din noiembrie 1935, când fusese condamnat Robbie. Nu voia nici să le scrie, nici să le transmită adresa ei. Scrisorile de acasă îi parveneau prin mama lui Robbie, care vânduse bungalow-ul şi se mutase în alt sat. Tot prin Grace le dădea de ştire părinţilor că era bine şi că nu dorea să fie căutată. Leon venise o dată la spital, dar Cecilia refuzase să-i vorbească. El o aşteptase în faţa porţii toată după-amiaza. Văzându-l, Cecilia rămăsese în spital până când Leon plecase. A doua zi dimineaţa o aştepta în faţa căminului asistentelor medicale. Ea trecuse pe lângă el fără să se uite măcar în direcţia lui. O apucase de cot, dar ea îşi eliberase braţul cu o smucitură şi-şi văzuse de drum, insensibilă la implorările lui.

Robbie ştia mai bine decât oricare altul cât de mult îşi iubea Cecilia fratele, cât de apropiată era de familia ei, ce însemnătate aveau pentru ea casa şi parcul. El, personal, nu se mai putea întoarce acolo, dar îl durea gândul că Cecilia îşi distrugea o parte din viaţă de dragul său. După o lună de instrucţie, îi dezvălui ce avea pe suflet. Nu discutau acest aspect pentru prima oară, dar între timp problema devenise mult mai clară.

Ca răspuns, ea îi scrise: „Ei toţi s-au întors împotriva ta, chiar şi tata. Când ţi-au nenorocit ţie viaţa, au distrus-o şi pe a mea. Au preferat să creadă mărturia unei fetiţe proaste şi isterice. De fapt, au şi împins-o la asta, nu i-au mai dat voie să dea înapoi. Ştiu că n-avea decât treisprezece ani, dar nu vreau s-o mai văd. Cât despre ceilalţi, n-am să-i iert cât voi trăi. Acum, că m-am rupt de ei, încep să înţeleg snobismul din spatele stupidităţii lor. Mama nu te-a iertat niciodată fiindcă ai obţinut diploma cu rangul I. Tata a preferat să se cufunde în muncă. Leon s-a dovedit a fi un idiot zâmbăreţ, fără şira spinării, care a mers şi el cu turma. Când Hardman s-a hotărât să-l apere pe Danny, nimeni din familie n-a mai vrut ca poliţia să-i pună nişte întrebări evidente. Doar te aveau pe tine ca făptaş. Nu doreau să le fie compromis cazul. Ştiu că par înăcrită, dar, dragul meu, nu vreau să fiu aşa. Îţi spun sincer că sunt fericită cu noua mea viaţă şi cu noii mei prieteni. Acum pot respira şi eu. În primul rând, pot să trăiesc pentru tine. Ca să fim realişti, trebuia să aleg între tine şi ei. Cum aş fi putut avea totul? N-am ezitat nici o clipă. Pe tine te iubesc. Am încredere totală în tine. Tu eşti iubitul meu, singura mea raţiune de a trăi. Cee.“

Cunoştea ultimele rânduri pe dinafară şi le murmura acum în beznă. Raţiunea mea de a trăi. Nu în viaţă, ci de a trăi. Aici era subtilitatea. Iar ea era raţiunea *lui* de a trăi,

motivul pentru care trebuia să scape cu viaţă. Zăcea pe o parte, cu ochii pironiţi în punctul unde socotea că se află intrarea în şură, aşteptând prima geană de lumină. Acum era prea nervos ca să mai doarmă. Tot ce dorea era să pornească spre mare.

Până la urmă, nu avuseseră parte de nici o căsuţă în Wiltshire. Războiul fusese declarat cu trei săptămâni înainte de sfârşitul perioadei de instrucţie. Reacţia militarilor fusese automată, ca reflexul unei scoici. Toate permisiile – anulate. Ceva mai târziu se revenise, spunându-se că sunt amânate. Fusese anunţată o dată, apoi fusese modificată, anulată. Pe urmă, cu un preaviz de numai douăzeci şi patru de ore, fuseseră eliberate foi de drum. Aveau la dispoziţie patru zile până să se prezinte la datorie la noul lor regiment. Se zvonea că regimentele se vor pune în mişcare imediat. Cecilia încercase să-şi modifice încă o dată perioada de vacanţă şi, parţial, reuşise. Dar când încercase a doua oară, nu i se mai îndeplinise dorinţa. Până să sosească o carte poştală prin care Robbie îşi anunţa venirea, ea pornise deja spre Liverpool, unde participa la un curs de îngrijire a traumatismelor grave, la spitalul Alder Hey. La o zi după sosirea sa la Londra, Robbie pornise pe urmele ei, spre nord, dar trenurile mergeau catastrofal de încet. Prioritate aveau convoaiele militare în direcţia sud. Pierdu legătura la gara New Street din Birmingham, iar următorul tren era anulat. Ar fi trebuit să aştepte până a doua zi dimineaţa. Bătuse peroanele o jumătate de oră, pradă unei sfâşietoare indecizii. În cele din urmă, se hotărâse să se întoarcă. Prezentarea cu întârziere ar fi fost o abatere gravă.

Când ea se întoarse de la Liverpool, el debarcă la Cherbourg, având în faţă cea mai urâtă iarnă din viaţa sa. Amândoi erau nefericiţi, fireşte, dar ea considera de datoria ei să aibă o atitudine pozitivă şi să-l încurajeze. „N-am să dispar nicăieri“ îi promise în prima scrisoare de după Liverpool. „Am să te aştept. Întoarce-te.“ Se cita pe ea însăşi. Ştia că el îşi va aduce aminte. De atunci începând, îşi încheia cu aceste cuvinte toate epistolele trimise lui Robbie în Franţa, până la ultima, primită chiar înainte de sosirea ordinului de retragere spre Dunkerque.

Fusese o iarnă lungă şi amară pentru forţa expediţionară britanică din nordul Franţei. Nu se întâmplaseră multe. Săpaseră tranşee, asiguraseră liniile de aprovizionare şi fuseseră trimişi în patrulare noaptea, ceea ce era un fel de farsă pentru infanterişti, pentru că nu li se explica niciodată scopul misiunii, iar armamentul era insuficient. În orele libere, orice soldat făcea pe generalul. Chiar şi ultimul pifan

hotărâse demult că războiul ăsta nu se va mai duce din tranşee. Dar tunurile antitanc aşteptate nu sosiseră niciodată. De fapt, aveau foarte puţină artilerie grea. Fusese un lung interval de plictiseală, de meciuri de fotbal cu echipele altor unităţi, de marşuri de o zi pe drumuri lăturalnice, cu echipamentul complet, cu nimic altceva de făcut ore întregi decât să ţii pasul şi să visezi cu ochii deschişi, în răpăitul bocancilor pe asfalt. Se lăsa purtat de gânduri despre ea şi-i compunea în minte următoarea scrisoare, rafinându-şi exprimarea, încercând să găsească note comice în cenuşiul cotidian.

Poate că primele smocuri de verdeaţă de pe uliţele franceze şi toporaşii întrezăriţi în pădure îl făcuseră să simtă nevoia reconcilierii şi a unui nou început. Se hotărâse să mai încerce o dată s-o înduplece să reia legătura cu părinţii ei. Nu era nevoie să-i ierte, nici să reia vechile controverse. Doar să le trimită o scrisoare simplă şi scurtă, prin care să-i informeze unde se afla şi cum o ducea. Cine putea spune ce schimbări aveau să survină în următorii ani? Robbie ştia că, dacă ea nu se va împăca cu părinţii înainte de moartea unuia dintre ei, remuşcările o vor chinui toată viaţa. Iar el n-avea să şi-o ierte niciodată dacă n-o încuraja.

Aşa că-i scrisese în aprilie, dar răspunsul ei nu-i parvenise decât la mijlocul lunii mai, când deja abandonaseră poziţiile iniţiale, înainte de sosirea ordinului de retragere până la Canalul Mânecii. Încă nu avusese nici un contact cu focul inamicului. Scrisoarea aceea o purta acum în buzunarul de sus. Era ultima epistolă primită de la ea, înainte de prăbuşirea sistemului poştal al armatei:

„…nu intenţionasem să-ţi scriu despre asta acum. Nu ştiu ce să cred şi mă gândeam să aştept până vom fi împreună. Dar, după ce am primit scrisoarea ta, nu mai are sens să nu-ţi spun. Prima surpriză este că Briony nu se află la Cambridge. Nu s-a prezentat la colegiu toamna trecută; nu şi-a ocupat locul. Asta m-a uluit, fiindcă aflasem de la doctorul Hall că era aşteptată. A doua surpriză este că face un curs de pregătire pentru asistente medicale la fostul meu spital. Ţi-o poţi imagina pe Briony cu o ploscă? Presupun că s-a spus acelaşi lucru şi despre mine. Dar ea e plină de fantezie, aşa cum am învăţat pe pielea noastră. Vai de pacientul căruia-i va administra ea vreo injecţie! Scrisoarea ei este tulburată şi tulburătoare. Vrea să ne întâlnim. Începe să înţeleagă tot mai clar ce a făcut şi ce consecinţe a avut fapta ei. E evident că neprezentarea la colegiu este strâns legată de asta. Spune că vrea să fie utilă într-un domeniu practic. Dar eu am impresia

că vrea să devină infirmieră ca un soi de penitenţă. Doreşte să vină la mine şi să vorbim. S-ar putea să greşesc, de aceea mă gândeam să aştept până stau de vorbă cu tine între patru ochi, dar am impresia că se căieşte. Cred că vrea să-şi schimbe depoziţia şi s-o facă oficial sau legal. Poate că nici n-o să fie posibil, de vreme ce apelul tău a fost respins. Ar trebui să aflăm ce spune legea. Poate că ar fi bine să mă adresez unui avocat. Nu vreau să ne facem speranţe deşarte. Poate că nu intenţionează să procedeze aşa cum cred eu sau nu e gata să meargă până la capăt. Îţi aminteşti cât este de visătoare.

N-am să fac nimic până nu primesc răspunsul tău. Nu ţi-aş fi împărtăşit toate aceste gânduri, dar, când mi-ai scris din nou să iau legătura cu părinţii mei (îţi admir mărinimia), a trebuit să te pun la curent şi pe tine, fiindcă situaţia se poate schimba. Dacă nu există posibilitatea legală ca Briony să declare în faţa unui judecător că s-a răzgândit, cel puţin le poate spune acest lucru părinţilor noştri. Atunci rămâne ca ei să decidă ce e de făcut. Dacă-şi pot înfrânge orgoliul ca să-ţi adreseze o scrisoare de scuze, aşa cum se cuvine, poate că avem de unde să începem din nou.

Nu-mi pot lua gândul de la Briony. A deveni infirmieră, a se rupe de preocupările sale înseamnă pentru ea un pas mult mai mare decât a fost pentru mine. Cel puţin eu am beneficiat de trei ani la Cambridge şi am avut un motiv întemeiat ca să rup relaţiile cu familia. O fi avut şi ea motivele ei. Nu pot să neg că sunt curioasă să le aflu. Dar aştept, dragul meu, să-mi spui ce gândeşti tu. Da, şi, *à propos*, mi-a mai spus că Cyril Connolly i-a respins un text trimis revistei *Horizon*. Deci cel puţin o persoană îşi dă seama de insubstanţialitatea fanteziilor ei.

Îţi aminteşti că ţi-am povestit despre nişte gemeni prematuri? Cel mai mic a murit. S-a întâmplat noaptea, când eram eu de gardă. Mama a fost absolut distrusă. Am aflat că tatăl era calfă de zidar şi presupun că ne aşteptam să vedem un omuleţ înfipt, cu un chiştoc lipit de buza de jos. Fusese în East Anglia cu nişte contractori ai armatei, unde au construit o linie de apărare de-a lungul coastei, de aceea a ajuns atât de târziu la spital. S-a dovedit a fi un flăcău chipeş, de nouăsprezece ani, înalt de mai bine de şase picioare, cu părul blond, ondulat pe frunte. Are un picior fără labă, ca şi Byron, din cauza asta fiind scutit de armată. Jenny zicea că arată ca un zeu elen. Era atât de dulce, de blând şi de înţelegător când îşi consola soţia! Ne-a impresionat pe toate. Partea cea mai tristă este că tocmai părea că reuşeşte să-şi liniştească nevasta, când s-au terminat orele de vizită şi a venit sora-

şefă, care l-a obligat să plece împreună cu toţi ceilalţi. Am rămas noi, să adunăm cioburile. Sărmana fată! Dar ora patru e ora patru, regulile sunt reguli.

Acum dau fuga cu scrisoarea la biroul de triere de la Balham, cu speranţa că va traversa Canalul Mânecii înainte de week-end. Dar n-aş vrea să închei pe o notă tristă. De fapt, sunt cât se poate de intrigată de noutăţile referitoare la sora mea şi de modul în care ne-ar putea afecta pe noi. Mi-a plăcut povestea ta despre latrinele sergenţilor. Le-am citit fetelor porţiunea respectivă şi au râs ca apucatele. Mă bucur foarte mult că ofiţerul de legătură a descoperit că ştii franţuzeşte şi ţi-a încredinţat un post în care poţi folosi limba. De ce le-a trebuit atât de mult ca să afle? Ai ascuns asta? Cât despre pâinea franţuzească, ai dreptate: la zece minute după ce ai mâncat-o, ţi se face iar foame. Mai mult aer decât miez. La Balham nu-i chiar atât de rău pe cât credeam, dar mai mult despre asta data viitoare. Îţi trimit poezia scrisă de Auden la moartea lui Yeats, decupată dintr-un *London Mercury* vechi, de anul trecut. În week-end mă duc s-o văd pe Grace şi am să-ţi caut în cutii cartea lui Housman. Trebuie să fug. Nu lipseşti nici un minut din gândurile mele. Te aştept. Întoarce-te. Cee."

Îl trezi un bombeu de bocanc care-l lovea încet în spinare:

— Hai, Guv'nor. E timpul să faci ochi.

Se ridică în capul oaselor şi se uită la ceas. Intrarea în şură era un dreptunghi negru-albăstrui. Calculă că nu dormise nici patruzeci şi cinci de minute. Metodic, Mace goli sacii de paie şi demontă masa. Şezură tăcuţi pe baloturile de fân, fumând prima ţigară a zilei. Când păşiră afară, găsiră un blid de lut cu un capac greu de lemn. Înăuntru, învelite în pânză, erau o pâine şi o bucată de brânză. Turner împărţi proviziile pe loc, cu stiletul.

— În caz că ne vom despărţi, murmură el.

În clădirea fermei era aprinsă deja o lumină, iar la plecarea lor câinii se agitară frenetic. Săriră peste un pârleaz şi începură să traverseze o câmpie, luând-o înspre nord. După o oră, făcură un popas într-un crâng, să bea apă din ploşti şi să fumeze. Turner studie harta. Primele bombardiere erau deja sus, pe boltă – o formaţie de circa cincizeci de avioane Heinkel, care se îndreptau în aceeaşi direcţie, spre coastă. Soarele se înălţa şi nu prea se vedeau nori. O zi perfectă pentru Luftwaffe. Mărşăluiră în tăcere încă o oră. Nu existau poteci, aşa că stabili direcţia cu ajutorul busolei, prin păşuni cu oi şi cu vite, terenuri cultivate cu napi şi cu grâu de primăvară. Itinerarul, departe de şoselele principale, nu era chiar atât de neprimejdios pe cât crezuse. Una dintre păşuni conţinea o duzină de cratere de obuze şi fragmente de carne, oase şi piele arsă fuseseră împrăştiate pe o rază de o sută de yarzi. Dar fiecare era adâncit în gânduri şi nimeni nu rosti nici o vorbă. Studierea hărţii îl nelinişti pe Turner. Socotise că mai aveau treizeci şi cinci de mile până la Dunkerque. Cu cât se apropiau mai mult, cu atât mai greu le va fi să evite drumurile principale. Toate convergeau. Aveau de traversat râuri şi canale. Dacă tot trebuiau să folosească podurile, îşi iroseau doar timpul apucând-o iarăşi peste câmpii.

Imediat după zece, se opriră din nou să se odihnească. Săriseră peste un gard ca să ajungă la un drum, care nu putu fi însă identificat pe hartă. Oricum, ducea în direcţia bună, peste un teren plat, lipsit de vegetaţie înaltă. Mergeau de o jumătate de oră, când auziră tiruri de arme antiaeriene venind de la două mile în faţă, unde se vedea o turlă de biserică. Turner se opri să-şi consulte din nou harta.

— Nu arată fofoloancă, harta aia, zise caporalul Nettle.

— Şşt! Are îndoielile lui.

Turner se rezemă cu toată greutatea de stâlpul unui gard. Ori de câte ori punea piciorul drept pe sol, îl fulgera o durere sub coaste. Avea senzaţia că obiectul acela ascuţit îi ieşea afară prin piele şi i se agăţa de cămaşă. Era imposibil să reziste tentaţiei de a-l pipăi cu un deget. Dar nu simţi decât carne sfâşiată şi dureroasă. După întâmplările de azi noapte, nu era drept că trebuia să asculte iarăşi tachinările caporalilor. Era irascibil din cauza epuizării şi a durerii, dar nu vorbea şi se străduia să se concentreze. Găsi pe hartă satul, însă nu şi drumul, deşi era sigur că ducea acolo. Situaţia era exact aşa cum o anticipase. Vor ajunge la şosea şi va trebui să parcurgă pe ea toată distanţa până la linia defensivă de la canalul Bergues-Furnes. Alt drum nu exista. Ironiile caporalilor continuau. Împături harta şi se urni din loc.

— Ce plan avem, Gov'nor?

Nu răspunse.

— Oh, oh. Acum s-a supărat fetiţa.

De dincolo de tirul antiaerienei le parveni mugetul artileriei, al artileriei proprii, venind de undeva de mai departe, dinspre vest. Apropiindu-se de sat, auziră un uruit de camioane care se deplasau cu viteză redusă. Pe urmă le şi văzură, înşirate spre nord, înaintând cu viteza mersului de om. Ar fi fost tentaţi să le ceară să-i ia şi pe ei, dar ştia din experienţă ce ţintă uşoară ar fi devenit pentru avioane. Pe jos cel puţin auzeai şi vedeai din timp ce avea să se întâmple.

Drumeagul pe care se aflau se unea cu şoseaua în punctul în care aceasta cotea în unghi drept, ieşind din sat. Se odihniră zece minute, şezând pe un jgheab de piatră pentru adăpatul vitelor. Camioane de trei şi zece tone, furgonete şi ambulanţe luau scrâşnind curba strânsă cu mai puţin de o milă pe oră, îndepărtându-se de sat pe o porţiune lungă de drum drept, flancat pe stânga de platani. Şoseaua ducea direct spre nord, spre un nor negru provenit din arderea benzinei, ce se ridica la orizont, marcând poziţia portului Dunkerque. Acum nu mai avea nevoie de busolă. De-a lungul şoselei se înşirau vehicule militare distruse de proprii soldaţi. Inamicul nu trebuia să pună mâna pe nimic utilizabil. De pe platformele camioanelor ce se îndepărtau, răniţii conştienţi priveau în gol. Erau şi automobile blindate, maşini de stat-major, tunuri Bren autopurtate, motociclete. Printre ele, pline până la refuz sau încărcate cu vârf cu obiecte casnice şi valize, se amestecau maşini civile, autobuze, camionete de fermă şi căruţe – cu cai sau împinse de bărbaţi şi femei. Aerul

era pâclos din cauza gazelor de la motorina arsă şi, înaintând osteniţi prin duhoarea aceea, mişcându-se pentru moment mai iute decât maşinile, veneau sute de soldaţi, majoritatea cărându-şi în braţe puştile şi mantalele grele – o adevărată povară în căldura tot mai puternică a dimineţii.

În rând cu soldaţii păşeau familii care târau după ele cufere, boccele, bebeluşi, sau ţineau de mână copii. Unicul zgomot uman care, străbătând prin huruitul motoarelor, ajungea până la urechea lui Turner era ţipătul pruncilor. Erau şi oameni bătrâni, singuratici. Un bătrân într-un costum de bumbac fin, cu papion şi cipici de pâslă, mergea cu ajutorul a două cârje, înaintând atât de încet că până şi maşinile îl depăşeau. Gâfâia. Oricare i-ar fi fost destinaţia, era evident că nu va ajunge la ea. Pe partea cealaltă a drumului, chiar pe colţ, era un magazin de pantofi deschis. Turner zări o femeie cu o fetiţă alături vorbind cu un vânzător care ţinea în fiecare mână câte un pantof. Cei trei nici nu se sinchiseau de procesiunea din spatele lor. Apăru şi o coloană de care blindate, cu vopseaua încă neatinsă de bătălii, care înainta spre sud, spre avangarda germană, mergând împotriva curentului şi încercând acum să ia colţul. Tot ce puteau spera să reuşească împotriva unei divizii de Panzere era să obţină încă o oră sau două de răgaz pentru ostaşii aflaţi în retragere.

Turner se ridică de pe jgheab, bău din ploscă şi intră în coloană, în spatele a doi infanterişti din regimentul Highland Light. Caporalii îi urmară exemplul. Nu se mai simţea răspunzător pentru ei acum, că se alăturaseră marii armate aflate în retragere. Lipsa de somn îi amplifica ostilitatea faţă de cei doi. Astăzi îl duruseră împunsăturile lor, care parcă trădau camaraderia din noaptea precedentă. De fapt se simţea stăpânit de ostilitate faţă de toţi cei din jur. Gândurile i se concentraseră într-un punct mic şi tare – propria lui supravieţuire.

Dorind să se distanţeze de caporali, întinse pasul, îi depăşi pe scoţieni şi trecu, dând din coate, de un grup de călugăriţe care aveau în grijă vreo douăzeci de copii în uniforme albastre. Arătau ca o clasă de la o şcoală cu internat, ca aceea de la Lille, unde predase el înainte de a merge la Cambridge. Parcă fusese viaţa altcuiva. O civilizaţie moartă. Mai întâi fusese distrusă viaţa sa, apoi a celorlalţi. Păşi mai iute, furios, ştiind că nu va putea menţine mult timp ritmul. Mai mărşăluise ca acum, în coloană, încă din prima zi de front şi ştia exact ce caută. Imediat la dreapta era un şanţ nu prea adânc şi descoperit. Şirul de pomi se afla în cealaltă parte. Se mişcă pe diagonală, prin faţa unui Renault salon. Şoferul apăsă pe claxon. Sunetul strident îl sperie pe Turner,

care se enervă. Destul! Făcu un salt înapoi până la uşa şoferului şi o deschise cu o smucitură. Înăuntru era un individ slăbuţ, într-un costum cenuşiu şi o pălărie de paie, cu o stivă de valize de piele pe scaunul alăturat şi cu toată familia înghesuită în spate. Turner îl apucă de cravată şi era gata să-i plesnească faţa idioată cu palma mâinii drepte, când o altă mână, una mult mai puternică, îl apucă de încheietură.

— Nu ăsta-i duşmanul, Gov'nor.

Fără să-şi slăbească strânsoarea, caporalul Mace îl trase de lângă maşină. Nettle, aflat imediat în spatele lui, închise uşa Renaultului cu o lovitură de picior atât de puternică încât oglinda laterală căzu. Copiii în uniforme albastre izbucniră în urale şi aplauze.

Cei trei traversară şi-şi continuară drumul la umbra copacilor. Soarele se înălţase pe cer şi de-acum era cald, dar umbrele nu se proiectau încă pe şosea. Unele dintre vehiculele abandonate în şanţuri constituiseră ţinte pentru tirul avioanelor. În jurul camioanelor pe lângă care treceau, soldaţi în căutare de băutură sau de benzină aruncaseră tot felul de alte provizii. Turner şi caporalii călcau pe panglici pentru maşini de scris, revărsate din cutii, peste registre cu liniatură dublă, printre măsuţe de scris de cositor şi scaune rotative, ustensile de bucătărie şi piese de schimb pentru maşini, şei, scăriţe şi hamuri, maşini de cusut, cupe de oferit ca trofee la fotbal, scaune rabatabile, un aparat de proiecţie cu generatorul acţionat cu petrol, ambele distruse de cineva cu o rangă aruncată alături. Trecură pe lângă o ambulanţă pe jumătate răsturnată în şanţ şi cu o roată lipsă. O plăcuţă de alamă montată pe uşă informa: „Ambulanţa aceasta este un cadou din partea rezidenţilor britanici din Brazilia".

Turner constată că putea dormi mergând. Mugetul motoarelor de camion se reteza brusc, muşchii de la ceafă i se înmuiau, bărbia îi cădea în piept şi atunci tresărea şi se trezea, împleticindu-se. Nettle şi Mace erau de părere să se urce într-un vehicul. Numai că el le povestise cu o zi înainte ce văzuse când mărşăluise în prima coloană: douăzeci de oameni de pe platforma unui camion de zece tone ucişi cu o singură bombă. Atunci se aruncase într-un şanţ, cu capul înfundat într-o rigolă, şi fusese lovit de şrapnel sub coaste.

— Duceţi-vă voi, îi îndemnă. Eu merg mai departe pe jos.

Ca urmare, renunţară la idee. Nu voiau să meargă fără el – le purta noroc.

Ajunseră în spatele altor militari din Highland Light. Unul dintre ei cânta la cimpoi, ceea ce le dădu caporalilor

ideea să-l parodieze, intonând pe nas. Turner se prefăcu gata să traverseze şoseaua.

— Dacă vă luaţi la bătaie, nu vă cunosc.

Deja doi scoţieni întorseseră capul şi-şi şopteau ceva.

— I-o noapte faină cu lună plină, ce noapte, ce noapte, strigă Nettle în *cockney*.

Ar fi putut ieşi o treabă urâtă dacă din faţă nu s-ar fi auzit un foc de pistol. Cimpoaiele amuţiră când ajunseră la locul cu pricina. Pe o câmpie întinsă, cavaleria franceză se adunase în forţă şi oamenii descălecaseră, formând un şir lung. Prin faţa lor trecea un ofiţer care omora caii unul câte unul, cu câte o împuşcătură în cap. Fiecare călăreţ luase poziţia de drepţi lângă bidiviul său, ţinându-şi ceremonios chipiul la piept. Caii îşi aşteptau răbdători rândul.

Această imagine vie a înfrângerii îi deprimă şi mai tare pe toţi. Caporalii nu mai avură chef de ceartă cu scoţienii, care oricum nu le mai acordau nici cea mai mică atenţie. După câteva minute, trecură pe lângă cinci trupuri ce zăceau în şanţ: trei femei şi doi copii. În jurul lor le erau risipite valizele. Una dintre femei purta cipici de pâslă, ca bătrânul acela în costum de bumbac. Turner îşi întoarse privirea, decis să nu se emoţioneze. Dacă voia să scape cu viaţă, era mai bine să scruteze cerul. Dar, din cauza oboselii, uita tot timpul. Era şi foarte cald acum. Câţiva soldaţi lăsaseră mantalele să le cadă din braţe. O zi splendidă. Aşa i s-ar fi spus în vremuri normale – o zi splendidă. Şoseaua urca într-o pantă lungă şi blândă, dar era suficient ca să i se pună plumb în picioare şi să-i sporească durerea din şold. Fiecare pas însemna o decizie conştientă. Pe călcâiul stâng îi apăruse o băşică şi se tot umfla, obligându-l să calce pe marginea exterioară a tălpii. Fără să se oprească, scoase din raniţă pâinea şi brânza, dar era prea însetat ca să poată mesteca. Ca să-şi amăgească foamea, îşi mai aprinse o ţigară şi încercă să-şi reducă preocupările la ceea ce era esenţial: trebuia să meargă pe uscat până când ajungea la mare. Ce putea fi mai simplu, odată ce îndepărtai elementul social? Era unicul om de pe pământ şi avea un ţel clar. Să meargă pe uscat până când ajungea la mare. Realitatea era mult prea socială, o ştia, era urmărit de alţi oameni, dar putea găsi alinare în această prefăcătorie şi avea şi un ritm, cel puţin pentru picioarele sale. Să meargă – pe jos – până colo – la mare. Un hexametru? Patru amfibrahi, ăsta era ritmul în care păşea acum.

După încă douăzeci de minute, drumul deveni din nou drept. Aruncând o privire înapoi, văzu că făcea parte dintr-un convoi întins în jos, pe pantă, cale de peste o milă. În faţă nu

i se vedea capătul. Trecură peste o linie ferată. După harta sa, mai erau şaisprezece mile până la canal. Intrau pe o porţiune unde şirul cu echipament abandonat la marginea drumului era aproape continuu. O jumătate de duzină de tunuri de douăzeci şi cinci stăteau într-o rână, unul peste altul, dincolo de şanţ, ca împinse de un buldozer gigantic. În faţă, unde terenul începea să se încline, era o încrucişare cu un drum de ţară şi acolo se petrecea ceva. Se auzeau râsetele soldaţilor pedeştri şi vocile enervate ale celor de la marginea drumului. Apropiindu-se, Turner identifică un maior din Buffs[1], un tip din vechea şcoală, cu faţa trandafirie, cam de patruzeci de ani, care striga şi arăta cu degetul spre o pădure aflată cam la o milă depărtare, peste două ogoare. Scotea oameni din coloană sau încerca s-o facă. Cei mai mulţi îl ignorau şi-şi vedeau de drum, dar câţiva, intimidaţi de grad, se opriseră, deşi nu avea nici o autoritate asupra lor. Se strânseseră în jurul lui cu armele în mână, cu o înfăţişare nehotărâtă.

— Tu. Da, tu. Eşti ceea ce ne trebuie.

Maiorul îşi pusese mâna pe umărul lui Turner. El se opri şi salută înainte de a-şi da seama ce face. Caporalii erau în spatele lui.

Maiorul avea o mustaţă ca o perie de dinţi, atârnând deasupra unor buze subţiri şi strânse, printre care cuvintele ieşeau sacadat:

— I-am prins pe friţi în păduricea de colo. Cred că-i o formaţiune de avangardă. Dar bine adăpostită în teren, cu mitraliere. Vom intra peste ei şi-o să-i scoatem de acolo.

Turner simţi că-i îngheaţă şi i se înmoaie picioarele de groază. Îi arătă maiorului palmele goale.

— Cu ce, domnule maior?

— Cu viclenie şi puţină muncă de echipă.

Cum te puteai împotrivi acestui zevzec? Turner era prea obosit ca să gândească, dar ştia că nu se va duce.

— Aşa, şi am rămăşiţele a două plutoane la est, la jumătatea drumului în sus pe…

„Rămăşiţele" era cuvântul care spunea totul şi-l făcu pe Mace să intervină, cu şiretenia sa de cazarmă:

— Vă cer permisiunea să raportez, domnule.

— Se refuză, caporal.

— Vă mulţumesc, domnule. Ordinul Cartierului General: Îndreptaţi-vă cu grabă şi în cea mai mare viteză, fără întârziere, diversiuni sau ocoluri, spre Dunkerque, în scopul evacuării imediate, din cauză că suntem „oribil şi mişeleşte copleşiţi din toate direcţiile", domnule.

Maiorul se răsuci pe călcâie şi-şi înfipse arătătorul în pieptul lui Mace.

— Ascultă comanda la mine! Asta-i ultima noastră şansă de a ne arăta…

Caporalul Nettle spuse visător:

— Lordul Gort a scris ordinul ăsta cu mâna lui, domnule, şi l-a expediat personal.

Lui Turner i se părea incredibil că i se adresau în modul acesta unui ofiţer. Şi riscant pe deasupra. Maiorul nu se prinsese că-şi băteau joc de el. Părea convins că insul care-i vorbise fusese Turner, fiindcă lui îi adresă micul discurs care urmă:

— Retragerea asta este o debandadă generală. Pentru numele lui Dumnezeu, omule! Este ultima ocazie să arătăm ce putem face dacă suntem hotărâţi şi acţionăm decisiv. În plus…

Vorbi mult mai mult, dar lui Turner i se păru că o linişte învăluitoare se pogorâse peste scena intens luminată de soarele dimineţii. De data asta nu dormea. Privea drept peste umărul maiorului, spre capătul coloanei. Atârna acolo, la mare distanţă, cam la treizeci de picioare deasupra şoselei, ceva ce arăta ca o scândură mare, suspendată orizontal, cu o umflătură în centru. Nu ajungeau până la el nici cuvintele maiorului, nici gândurile sale clare. Arătarea aceea orizontală se clătina pe cer fără să devină mai mare şi, cu toate că începea să-i priceapă semnificaţia, îi era cu neputinţă să reacţioneze sau să-şi mişte membrele, de parcă ar fi fost într-un vis. Singurul gest pe care-l făcu a fost să-şi deschidă gura, dar nu putea emite nici un sunet şi, chiar dacă ar fi izbutit, n-ar fi ştiut ce să zică.

Apoi, exact în clipa când lumea se umplu din nou de zgomot, izbuti să strige „Fugiţi!“. Începu să alerge direct spre cel mai apropiat adăpost. Fusese îndemnul cel mai vag, cel mai puţin militar, dar îi simţea pe caporali urmându-l îndeaproape. Ca dintr-un vis venea şi neputinţa de a depăna mai repede din picioare. Sub coaste nu simţea durere, ci ceva ce-i zgâria osul. Îşi lepădă mantaua. La cincizeci de yarzi de el era un camion de trei tone răsturnat pe o parte. Saşiul mare şi negru, diferenţialul acela butucănos erau unicul adăpost. Nu mai avea mult până acolo. Un avion de vânătoare împroşcă toată coloana, de-a lungul, cu gloanţe. Largul evantai al focurilor de mitralieră înainta în susul şoselei cu două sute de mile pe oră, ca o grindină răpăitoare produsă de gloanţele care izbeau în sticlă şi metal. Nimeni din vehiculele aproape staţionare nu reacţionase încă. Şoferii abia înregistrau spectacolul, privind prin parbrize. Erau acolo

unde se aflase el acum câteva secunde. Oamenii de pe platformele camioanelor nu ştiau nimic. Un sergent proţăpit în mijlocul drumului îşi ridică puşca. O femeie ţipă. Gloanţele îi ajunseră exact în clipa când Turner se aruncă în spatele camionului răsturnat. Structura de oţel a vehiculului se cutremură când salvele de mitralieră o loviră cu bătaia rapidă şi sălbatică a unei darabane. Pe urmă mătura de foc îşi urmă drumul în josul coloanei, urmată de mugetul aeroplanului şi de pâlpâielile umbrei sale. Turner se îndesă şi mai tare lângă şasiu, aproape de roata din faţă. Lubrifianţii nu mirosiseră niciodată mai dulce. Aşteptând următorul avion, se ghemui în poziţia de foetus, acoperindu-şi capul cu braţele, ţinându-şi ochii închişi şi gândindu-se numai la supravieţuire.

Dar nu se mai întâmplă nimic. Auzi doar zgomotul insectelor care-şi vedeau, îndărătnice, de treburile lor de primăvară târzie şi ciripitul păsărilor, reluat după o întrerupere firească. Pe urmă, ca îndemnaţi de semnalul dat de păsări, răniţii începură să geamă şi să strige, copiii înspăimântaţi se porniră pe ţipat. Ca de obicei, cineva blestema RAF-ul. Turner se ridică în picioare şi tocmai se scutura de praf când apărură Nettle şi Mace. Merseră împreună spre maior, care se aşezase pe pământ. Faţa i se golise de culoare şi se ţinea de mâna dreaptă.

— Mi-a străpuns-o un glonţ, le spuse când se apropiară. Mare noroc, de fapt.

Îl ajutară să se ridice în picioare şi se oferiră să-l ducă la o ambulanţă, unde un căpitan RAMC[2] şi două ajutoare îi îngrijeau deja pe răniţi. Dar maiorul refuză cu o clătinare din cap şi rămase pe loc, nesprijinit. Şocul îl făcuse vorbăreţ, dar avea vocea mai potolită:

— ME 109. Cred că a fost muniţie de mitralieră. Cu tunul mi-ar fi zburat toată mâna. Douăzeci de milimetri, ştiţi. Probabil că s-a rătăcit de formaţie. Ne-a observat în drum spre bază şi n-a rezistat tentaţiei. De fapt, nu mi-e ciudă pe el. Dar asta înseamnă că vor veni şi altele, nu peste mult timp.

Cei cinci-şase soldaţi selecţionaţi înainte de atacul aerian se ridicaseră din şanţ, cu arme cu tot, şi se îndepărtau. Văzându-i, maiorul redeveni el însuşi.

— În ordine, băieţi! Alinierea!

Incapabili să i se opună, se înşirară în linie. Tremurând uşor, maiorul i se adresă lui Turner:

— Şi voi trei. Pas alergător.

— De fapt, bătrâne, ca să vorbesc pe şleau, cred că preferăm să nu venim.

— A, vasăzică aşa.

Îşi îngustă ochii ca să se uite la umărul lui Turner şi i se păru că vede pe el însemnele gradului de ofiţer. Salută elegant cu mâna stângă.

— În cazul acesta, domnule, dacă permiteţi, noi plecăm. Să ne ţineţi pumnii.

— Baftă, domnule maior.

Îl urmăriră cum îşi conduce detaşamentul şovăielnic spre păduricea unde îi aşteptau mitralierele.

Timp de o jumătate de oră, coloana nu se urni. Turner se puse la dispoziţia căpitanului RAMC, ajutându-i pe brancardieri să adune răniţii. După aceea le căută locuri în camioane. Caporalii se făcuseră nevăzuţi. Transportă medicamente din interiorul unei ambulanţe. Privind cum lucrează căpitanul, care sutura o rană la cap, Turner simţi cum îi tresar în suflet vechile ambiţii. Cantitatea mare de sânge îi ascundea detaliile de planşă anatomică pe care şi le amintea. Pe porţiunea lor de şosea erau şase răniţi şi, surprinzător, nici un mort, dar sergentul cu puşca fusese lovit în faţă şi avea şanse minime să scape cu viaţă. Trei vehicule cu motoarele ciuruite au fost scoase de pe drum. Extraseră benzina cu un tub de cauciuc şi, pentru orice eventualitate, traseră focuri de armă în pneuri.

Capul coloanei tot nu se pusese în mişcare, nici după ce terminară de făcut toate aceste lucruri în secţiunea lor. Turner îşi recuperă mantaua şi porni la drum. Îi era prea sete ca să mai aştepte. O belgiancă mai în vârstă, împuşcată în genunchi, îi băuse ultimele înghiţituri de apă. Îşi simţea limba disproporţionat de mare în gură şi nu se gândea decât cum să facă rost de ceva de băut. La asta şi la faptul că trebuia să observe cerul. Trecu pe lângă secţiuni de coloană asemănătoare cu a sa, unde se scoteau din funcţiune vehicule, iar răniţii erau încărcaţi în camioane. Mergea de zece minute când zări pe iarbă, lângă o moviliţă de pământ, capul lui Mace. Era cam la douăzeci şi cinci de yarzi de la drum, în umbra adâncă şi verde a unui pâlc de plopi. Se îndreptă spre el, deşi presupunea că ar fi fost mai bine pentru starea sa de spirit să-şi vadă de drum. Îi găsi pe Mace şi pe Nettle vârâţi până la umeri într-o groapă. Tocmai terminau de săpat un mormânt. Lângă grămada de pământ zăcea cu faţa în jos un flăcău de aproximativ cincisprezece ani. Pe spatele cămăşii lui albe, o pată purpurie se întindea de la ceafă până la talie.

Mace se propti în hârleţ şi-l imită destul de bine:

— „Ca să vorbesc pe şleau, cred că preferăm să nu venim." Excelent, Gov'nor. O să ţin minte asta pentru data viitoare.

— Şi „fără diversiuni“ a fost o chestie colosală. De unde ai scos-o?

— A înghiţit un afurisit de dicţionar, zise mândru caporalul Nettle.

— Îmi plăceau cuvintele încrucişate.

— Dar „copleşiţi oribil şi mişeleşte“?

— Asta-i de la un concert ţinut la popota sergenţilor, de Crăciun.

Fără să iasă din groapă, el şi Nettle intonară fals, pentru Turner:

Era extraordinar de evident că în final
Vor fi copleşiţi oribil şi mişeleşte.

În spatele lor coloana începea să mişte.

— E timpul să-l punem înăuntru, observă caporalul Mace.

Cei trei bărbaţi îl întinseră pe flăcău pe spate, pe fundul gropii. În buzunarul cămăşii avea un şir de stilouri. Caporalii nu se mai complicară să rostească o rugăciune. Aruncară pământ în groapă şi curând băiatul dispăru de tot.

— Chipeş, puştiul, zise Nettle.

Caporalii legaseră cu sfoară doi ţăruşi de corturi, alcătuind o cruce. Nettle o bătu în pământ cu dosul hârleţului. De cum isprăviră, se întoarseră pe şosea. Mace spuse:

— Era cu bunicii. N-au vrut să fie abandonat în şanţ. Am crezut că vin şi ei să-l petreacă pe ultimul drum, ca să zic aşa, dar sunt într-o stare de plâns. Ar trebui să le spunem unde l-am îngropat.

Dar bunicii băiatului erau de negăsit. Continuară să meargă, iar Turner scoase harta şi spuse:

— Nu vă luaţi ochii de la cer.

Maiorul avusese dreptate: după trecerea întâmplătoare a Messerschmittului, avioanele urmau să se întoarcă. Ar fi trebuit să se fi întors deja. Canalul Bergues-Furnes era marcat pe hartă cu o linie groasă, de un albastru viu. Nerăbdarea lui Turner de a ajunge acolo nu putea fi diferenţiată de setea de care suferea. Îşi va vârî faţa în luciul acela azuriu şi va sorbi lacom. Gândul acesta îi aduse aminte de febrele din copilărie, de logica lor stranie şi înfricoşătoare, de căutarea unui colţ de pernă rece, de mâna mamei pe fruntea sa. Draga de Grace. Când duse mâna la frunte, simţi că pielea-i era uscată ca hârtia. Simţea că inflamaţia din jurul rănii se lăţise, pielea parcă îl strângea, zona se întărise şi ceva – nu sânge – curgea din ea şi-i mânjea cămaşa. Ar fi vrut să-şi examineze rana în singurătate, dar acum n-avea condiţii pentru asta. Convoiul

înainta în vechiul său ritm inexorabil. Drumul ducea direct pe coastă – de acum nu mai existau scurtături. Pe măsură ce se apropiau, norul negru – produs cu certitudine de o rafinărie incendiată la Dunkerque – începea să domine cerul spre miazănoapte. Nu era nimic altceva de făcut decât să înainteze spre el. Aşa că-şi târşâi în continuare picioarele, tăcut, cu capul plecat.

1. Trupele de genişti.

2. Royal Army Medical Corps.

Acum drumul nu mai era protejat de platani. Vulnerabil la atacul aerian şi lipsit de umbră, şerpuia printre colinele unduioase, formând S-uri lungi şi superficiale. Turner risipise rezerve preţioase de energie cu discuţii şi întâlniri neimportante. Oboseala îl făcuse să fie entuziast şi îndatoritor la suprafaţă. Acum îşi redusese înaintarea la ritmul în care i se mişcau bocancii: mergea pe uscat până când ajungea la mare. Tot ce l-ar fi putut împiedica trebuia să fie depăşit – fie şi numai cu o fracţiune – de ceea ce-l împingea înainte. Pe un taler al balanţei erau rana, setea, băşica din călcâi, osteneala, zăpuşeala, durerile din muşchii picioarelor, Stukasurile, depărtarea, Canalul Mânecii; pe celălalt – *Te aştept* şi amintirea clipei în care ea îi spusese asta, pe care el ajunsese să o venereze ca pe un loc de închinăciune. De asemenea, teama de a nu cădea prizonier. Amintirile sale cele mai senzuale – cele câteva momente din bibliotecă, sărutul din Whitehall – se înălbiseră şi-şi pierduseră culoarea de prea multă folosinţă. Cunoştea pe de rost anumite paragrafe din scrisori, rememorase mica lor ceartă de lângă arteziană, din cauza vazei, îşi amintea de căldura braţului ei la cina când dispăruseră gemenii. Toate amintirile acestea îl susţineau, dar nu era uşor. Îl făceau să-şi amintească prea des unde fusese ultima oară când le invocase. Se aflau pe partea îndepărtată a unei falii uriaşe în timp, la fel de semnificativă ca şi Înainte de Hristos şi După Hristos. Înainte de închisoare, înainte de război, înainte ca vederea unui cadavru să fi devenit un lucru banal.

Dar ereziile acestea muriseră când îi citise ultima scrisoare. Îşi pipăi buzunarul de la piept. Ca un fel de genuflexiune. Era încă acolo. Ceva nou în balanţă. Faptul că-l putea exonera avea în el toată simplitatea iubirii. Simplul gând la această posibilitate îi aducea aminte cât de mult din el se veştejise şi murise. Însăşi pofta sa de viaţă şi toate ambiţiile şi plăcerile de odinioară. Avea perspectiva unei renaşteri, a unei reîntoarceri triumfale. Putea redeveni bărbatul care trecuse cândva printr-un parc din Surrey, în amurg, îmbrăcat cu cel mai bun costum, însufleţit de infinitele promisiuni ale vieţii, care intrase în casă şi, cu toată limpezimea pasiunii, făcuse dragoste cu Cecilia – nu, hai să recupereze cuvântul folosit de caporali, se futuse cu ea în timp ce ceilalţi îşi beau cocteilurile pe terasă. Povestea – cea

izvodită în timpul plimbării din seara cu pricina – putea fi continuată din punctul în care se întrerupsese. El şi Cecilia nu vor mai fi ostracizaţi. Iubirea lor va avea un spaţiu şi o societate în care să înflorească. Nu va umbla cu căciula în mână să le ceară iertare prietenilor care-l ocoliseră. Nici nu-şi va ţine capul sus, trufaş şi neînduplecat, evitându-i el pe ei. Ştia precis cum avea să se comporte. Avea să reia povestea. Dacă era reabilitat, după război putea să se înscrie la medicină sau chiar să ceară acum un post în Medical Corps. Dacă Cecilia va face pace cu familia, va păstra distanţa, fără să pară revanşard. Dar nu va putea să mai fie vreodată la fel de apropiat de Emily sau de Jack. Ea se asigurase, cu o ferocitate stranie, că va fi urmărit de lege, pe când Jack îi întorsese spatele, dispăruse în ministerul său exact când avusese mai multă nevoie de el.

Nu mai avea nici o importanţă. Văzute de aici, lucrurile păreau simple. Treceau pe lângă morţi zăcând pe drum, în canale şi pe trotuare, zeci şi zeci, soldaţi şi civili. Duhoarea era insuportabilă şi se insinua în cutele îmbrăcăminţii. Convoiul intrase într-un sat bombardat sau poate la periferia unui orăşel – imposibil de spus, fiindcă peste tot erau numai ruine. Cui să-i pese? Cine va putea descrie vreodată harababura asta, găsind toate numele satelor şi alte date trebuincioase pentru cărţile de istorie? Cine să judece imparţial şi să distribuie vinovăţia? Nimeni nu va şti ce a însemnat cu adevărat să te fi aflat aici. Fără detalii nu putea fi zugrăvit un tablou general. Prăvăliile, echipamentul şi vehiculele abandonate alcătuiau un val de deşeuri revărsate în calea lor. Din cauza lor şi a cadavrelor erau obligaţi să meargă pe mijlocul străzii. Nu conta, pentru că oricum convoiul nu se mai mişca. Soldaţii se dădeau jos din transportoare şi-şi continuau drumul pe jos, împiedicându-se de cărămizi şi de ţigle de acoperiş. Răniţii erau lăsaţi să aştepte în camioane. În spaţiile mai înguste trupurile se îmbulzeau şi mai tare, iar iritarea creştea. Turner îşi ţinea ochii în pământ şi megea pe urmele celui din faţă, învăluit în platoşa protectoare a gândurilor.

Va fi reabilitat. După cum vedea lucrurile acum, când nici nu-i venea să ridice piciorul ca să păşească peste braţul unei femei moarte, nu credea că va avea nevoie de scuze sau de omagii. Reabilitarea va fi o stare pură. Visa la ea ca la o iubită, cu un dor primar. O visa aşa cum alţi soldaţi îşi visau vetrele, proprietăţile sau slujbele din civilie. Dacă nevinovăţia părea aici un lucru evident, nu exista nici un motiv să nu fie considerată la fel şi în Anglia. Mai întâi să i se reabiliteze numele, apoi ceilalţi să-şi corecteze gândirea.

El investise timp, acum ei trebuiau să depună efort. Ceea ce avea el de făcut era simplu: s-o găsească pe Cecilia, s-o iubească, să se însoare cu ea şi să trăiască împreună fără ruşine.

Totuşi exista un aspect la care nu se putea gândi limpede, o formă nedefinită pe care ruinele de la douăsprezece mile dinainte de Dunkerque n-o puteau reduce la un contur clar. Briony. Aici ajungea la limita a ceea ce numea Cecilia spiritul lui generos. Şi raţionalitatea sa. Dacă ea, Cecilia, avea să se împace cu familia, dacă surorile vor fi din nou apropiate, nu va putea s-o evite. Dar o va putea accepta oare? Va suporta să stea în aceeaşi cameră cu ea? Iat-o, oferindu-i posibilitatea iertării. Dar nu o făcea pentru el. El nu făcuse nimic rău. O făcea pentru ea, pentru propria ei fărădelege, pe care conştiinţa ei n-o mai suporta. Se aştepta să-i fie recunoscător? E drept, în o mie nouă sute treizeci şi cinci ea nu era decât un copil. El îşi reamintise acest lucru, el şi Cecilia îşi repetaseră acest lucru, mereu şi mereu. Da, fusese doar un copil. Dar nu orice copil trimite un om la închisoare, minţind. Nu orice copil este atât de înverşunat şi de rău, atât de consecvent de-a lungul timpului, fără şovăieli, fără îndoieli. Un copil, dar asta nu-l împiedicase să viseze în celulă la umilirea ei, la nenumărate căi prin care s-ar fi putut răzbuna. O dată, în Franţa, în cea mai grea săptămână de iarnă, după ce se îmbătase criţă cu coniac, şi-o închipuise chiar în vârful baionetei. Pe Briony şi pe Danny Hardman. Nu era nici raţional, nici corect s-o urască pe Briony, dar îi făcea bine.

Cum să începi să înţelegi ce se petrecuse în mintea acestui copil? Nu se susţinea decât o singură teorie. Existase o zi, în iunie 1932, cu atât mai frumoasă fiindcă venise brusc, după ploi şi vânturi îndelungate. Fusese una dintre rarele dimineţi care se proclamă, cu o lăudăroasă extravaganţă a căldurii, luminii şi verdeţii proaspete, un nou început, o mare poartă deschisă spre vară, iar el se plimbase cu Briony pe lângă bazinul păzit de Triton, până dincolo de şănţuleţ şi de smârdari, prin portiţa de fier, ieşind afară, pe poteca şerpuitoare din pădure. Ea era însufleţită şi vorbăreaţă. Trebuie să fi avut cam zece ani şi tocmai începuse să scrie povestioare. Ca toţi ceilalţi, primise şi el o cărticică legată şi ilustrată cu o poveste despre iubire, cu depăşirea vitregiilor sorţii, cu o regăsire şi o nuntă. Se îndreptau spre râu, pentru lecţia de înot pe care i-o promisese. Probabil că, îndepărtându-se de casă, ea îi istorisise o poveste pe care tocmai o terminase de scris sau o carte proaspăt citită. Poate

îl ţinuse de mână. Era o fetiţă tăcută, cufundată în ea însăşi, destul de timidă în felul ei, aşa că locvacitatea aceea era neobişnuită. El o ascultase bucuros. Şi pentru el era o perioadă de efervescenţă. Avea nouăsprezece ani, examenele erau pe sfârşite şi socotea că se prezentase bine. Nu peste mult timp va înceta să mai fie elev. Interviul pentru Cambridge decursese bine şi peste câteva săptămâni avea să plece în Franţa ca să predea engleza la o şcoală confesională. Percepea o anumită grandoare a zilei, a colosalilor stejari şi mesteceni care abia se legănau, a razelor de soare ce cădeau ca nişte nestemate printre frunzele de un verde crud ca să alcătuiască ochiuri de lumină jos, pe frunzele moarte de anul trecut. În juvenila sa megalomanie, simţea că splendoarea aceasta reflecta avântul glorios al vieţii sale.

Ea îi tot dădea înainte cu pălăvrăgeala, iar el, mulţumit, era numai pe jumătate atent la ce spunea. Ieşind din pădurice, cărarea continua pe malurile late, năpădite de iarbă, ale râului. Parcurseră o jumătate de milă în amonte şi intrară din nou printre copaci. Aici, după un cot al râului, dincolo de frunzişul aplecat peste apă, se găsea un loc de scaldă, săpat pe vremea bunicului lui Briony. Un dig de piatră încetinea curentul, fiind totodată şi locul preferat pentru sărituri şi plonjoane. Altminteri, locul nu era ideal pentru începători. De pe dig sau de pe mal intrai într-o apă adâncă de nouă picioare. El sărise în râu şi călca apa, aşteptând-o pe Briony. Începuseră lecţiile cu un an înainte, vara târziu, când apa era mică, iar curentul mai leneş. Acum chiar şi în locul amenajat se simţea un vârtej constant. Briony făcu o scurtă pauză, apoi sări de pe mal în braţele sale, ţipând. Exersă călcatul apei până când curentul o duse în dreptul digului, apoi el o remorcă înapoi în susul râului, ca să o ia de la capăt. Când încercă să înoate bras, după o iarnă fără antrenament, el trebui s-o ţină, ceea ce nu era uşor, fiindcă şi el călca apa. Dacă-şi scotea mâna de sub ea, Briony nu reuşea să dea din braţe decât de două sau de trei ori, după care se scufunda. O amuza faptul că, dacă înota împotriva curentului, rămânea pe loc. Numai că nici nu rămânea pe loc. De fiecare dată era împinsă înapoi până la zăgaz, unde se agăţa de un inel de fier ruginit şi-l aştepta pe el, iar feţişoara ei albă strălucea viu pe fundalul lugubru al pietrelor acoperite cu muşchi şi al betonului verzui. Înot în susul dealului, zicea Briony. Ar fi dorit să repete experienţa, dar apa era rece şi, după cincisprezece minute, Robbie se săturase. O trase pe mal, surd la protestele ei, şi o ajută să iasă din apă.

El îşi luă hainele din coş şi intră puţin în pădure, să se schimbe. La întoarcere, o găsi exact acolo unde o lăsase: pe

mal, cu un prosop pe umeri, privind înspre apă.

— Dacă aş cădea în râu, m-ai salva? îl întrebă.

— Sigur că da.

Era aplecat deasupra coşului când îi dăduse răspunsul şi o auzi – dar n-o văzu – sărind în apă. Prosopul îi zăcea pe mal. În afară de cercurile concentrice de pe suprafaţa râului, nu se vedea nici urmă de Briony. Pe urmă capul ei sparse oglinda apei, inspiră o dată şi se scufundă din nou. Disperat, se gândi să fugă până la dig şi s-o pescuiască de acolo, dar apa era de un verde murdar şi opac. N-o putea găsi decât pe sub apă, pe dibuite. N-avea de ales: intră în râu cu pantofi şi cu jachetă cu tot. Îi găsi braţul aproape imediat, îşi propti mâna la subsuoara ei şi o împinse în sus. Spre surprinderea lui, ea îşi ţinea răsuflarea. Pe urmă izbucni într-un râs vesel, aninată de gâtul lui. El îi dădu brânci pe mal şi, cu mare greutate, cu hainele leoarcă, ieşi la rându-i la mal.

— Îţi mulţumesc, repeta ea întruna. Îţi mulţumesc, îţi mulţumesc.

— Ai făcut o mare prostie.

— Am vrut să mă salvezi.

— Nu-ţi dai seama cât de uşor te-ai fi putut îneca?

— Tu m-ai salvat.

Furia lui era amplificată de exasperare, dar şi de uşurare. Aproape că ţipa:

— Proastă ce eşti, era cât pe-aci să ne omori pe amândoi!

Ea se mulţumi să tacă. El se aşeză pe iarbă şi-şi scoase apa din pantofi.

— Te-ai scufundat în apă şi nu te-am mai văzut. Hainele mă trăgeau la fund. Puteam să ne înecăm amândoi. Asta-i ideea ta de şotie? Spune, asta-i?

Nu mai era nimic de spus. Ea se îmbrăcă şi porniră înapoi pe cărare. Briony mergea în faţă, iar Robbie o urma, mustind de apă. Dorea să ajungă în parc, unde bătea soarele. De acolo mai avea de făcut un drum lung, chinuitor, până la bungalow, ca să se schimbe. Încă nu-şi descărcase toată mânia. Nu era prea necoaptă, îşi spunea, ca să se gândească să-şi ceară iertare. Dar ea umbla tăcută, cu capul plecat, probabil îmbufnată – nu-şi dădea seama. După ce ieşiră din pădure şi trecură prin portiţă, Briony se opri şi se întoarse spre el. Vocea-i era fermă, chiar sfidătoare. Cum îl privea în ochi, în loc de îmbufnare, pe faţa ei se vedea îndârjire:

— Ştii de ce am vrut să mă salvezi?

— Nu.

— Nu este evident?

— Nu, nu este.

— Pentru că te iubesc.

O spuse cu îndrăzneală, cu bărbia ridicată, clipind iute în timp ce vorbea, uluită de adevărul important pe care-l relevase.

El îşi reţinu impulsul de a izbucni în râs. Aşadar era obiectul unei pasiuni de şcolăriţă.

— Ce Dumnezeu vrei să spui cu asta?

— Exact ceea ce subînţelege toată lumea când rosteşte aceste cuvinte. Că te iubesc.

De data asta vorbele fură pronunţate cu un ton patetic, suitor. Robbie îşi dădu seama că trebuia să se opună tentaţiei de a o lua peste picior. Nu era uşor. Zise:

— Mă iubeşti şi de aceea te-ai aruncat în râu.

— Am vrut să văd dacă o să mă salvezi.

— Acum ştii. Sunt gata să-mi risc viaţa pentru tine. Dar asta nu înseamnă că te iubesc.

Ea veni mai aproape:

— Vreau să-ţi mulţumesc pentru că mi-ai salvat viaţa. Îţi voi fi recunoscătoare până la moarte.

Propoziţii împrumutate, fireşte, dintr-o carte, una citită de curând sau una pe care o scrisese.

— N-ai pentru ce. Dar altă dată să nu mai faci, nici de dragul meu, nici de al altuia. Îmi promiţi?

Ea dădu din cap şi-i spuse la despărţire:

— Te iubesc. Acum ştii.

Se îndepărtă spre casă. Dârdâind în soare, Robbie o urmări cu ochii până o pierdu din vedere, după care porni şi el către casă. N-o mai văzu între patru ochi până la plecarea în Franţa, iar la întoarcere, în septembrie, Briony era deja la pension. Nu mult după aceea, el se dusese la Cambridge, iar Crăciunul şi-l petrecuse cu nişte prieteni. N-o mai văzuse pe Briony decât în luna aprilie a următorului an, când incidentul fusese deja uitat.

Sau poate că nu?

Avusese parte de destul timp – ba chiar prea mult timp – ca să reflecteze în singurătate. Nu-şi amintea să fi avut vreo altă discuţie neobişnuită cu ea, nici să fi observat vreun comportament ciudat, priviri cu subînţeles sau bosumflări care să-i arate că pasiunea ei şcolărească mai continuase şi după ziua aceea din iunie. Se întorsese în Surrey aproape în fiecare vacanţă şi ea avusese nenumărate ocazii să-l caute la bungalow sau să-i strecoare un bileţel. Pe atunci era foarte ocupat cu noua sa existenţă, absorbit de ineditul vieţii studenţeşti şi, de asemenea, preocupat de ideea de a pune o oarecare distanţă între el şi familia Tallis. Dar fără îndoială că existaseră semnale pe care el nu le observase. Timp de trei

ani ea nutrise, cu siguranţă, un anumit sentiment faţă de el, îl ţinuse secret, îl hrănise cu fantezia ei sau îl înfrumuseţase în povestirile pe care le scria. Era genul de fată care trăia mai mult cu mintea. Poate că dramoleta de pe malul râului fusese suficientă ca s-o susţină tot acest timp.

Această teorie sau convingere se baza pe amintirea unei singure întâlniri – cea din amurg, de pe pod. Ani de zile întorsese pe toate feţele plimbarea aceea din parc. Briony ştia că fusese invitat la cină. Şi iat-o acolo, desculţă, într-o rochiţă albă, murdară. Apariţia ei fusese destul de stranie. Sigur că-l aşteptase, poate chiar îşi pregătise un mic discurs, repetându-l cu voce tare în timp ce şedea pe parapetul de piatră. Când, în cele din urmă, el sosise, ei îi pierise glasul. Era şi asta o dovadă. Chiar şi atunci i se păruse ciudat că nu-i adresase nici un cuvânt. I-a dat scrisoarea, iar ea a luat-o la fugă. După câteva minute, a deschis-o. A rămas înmărmurită şi nu doar din pricina unui cuvânt. În capul ei el o trădase, preferând-o pe sora ei. Pe urmă, în bibliotecă, temerile ei cele mai rele îi fuseseră confirmate, moment în care castelul fanteziei i se prăbuşise. Mai întâi dezamăgire şi disperare, apoi amărăciune crescândă. Şi, în ultimă instanţă, o extraordinară ocazie – în întuneric, în timpul căutării gemenilor – de a se răzbuna. Arătase acuzatoare spre el şi nimeni nu se îndoise, cu excepţia surorii ei şi a mamei lui. Îi putea înţelege impulsul, pornirea răutăcioasă, dorinţa infantilă de a distruge. Ceea ce-l uimea era profunzimea resentimentului fetei, îndârjirea cu care repetase povestea care-l trimisese la închisoarea Wandsworth. Acum avea posibilitatea să fie reabilitat, ceea ce-l bucura. Ştia de cât curaj trebuia să dea dovadă Briony ca să se întoarcă în faţa legiuitorilor şi să-şi nege mărturia depusă sub jurământ. Dar nu credea că resentimentul său faţă de ea avea să dispară vreodată. Da, ea fusese doar o copilă în momentul respectiv, dar el n-o iertase. N-avea s-o ierte niciodată. În asta consta paguba durabilă.

În faţă se isca şi mai multă confuzie, se auzeau şi mai multe ţipete. Lucru incredibil, o coloană blindată îşi croia drum cu forţa împotriva năvalei de vehicule, soldaţi şi refugiaţi care se retrăgeau. Oamenii se repezeau în spaţiile dintre maşinile abandonate sau se lipeau de zidurile şi porţile distruse. Coloana era franceză, ceva mai mare de un detaşament: trei automobile blindate, două camionete şi două transportoare. Nici un semn de înfrăţire în numele unei cauze comune. Printre ostaşii britanici predomina părerea că francezii îi părăsiseră la ananghie. Că le lipsea voinţa să lupte pentru propria lor patrie. Enervaţi că erau împinşi în şanţ, *Tommies*[1] înjurau şi-şi insultau aliaţii cu strigăte de „Maginot!“. În ceea ce-i privea pe *poilus*[2], aceştia probabil că auziseră zvonuri despre evacuare. Şi iată-i, trimişi să asigure spatele. „Laşilor! La vapoare! Căcaţi-vă pe voi!“ Pe urmă dispărură, mulţimea se adună la loc, sub un nor de fum de păcură, şi-şi reluă marşul.

Se apropiau de ultimele case ale satului. În faţă, pe un ogor, Turner văzu un bărbat cu un câine collie, împingând un plug tras de un cal. Ca şi femeile de la magazinul de pantofi, fermierul nu părea să bage în seamă convoiul. Vieţile acelea erau trăite în paralel – războiul era un *hobby* pentru entuziaşti, ceea ce nu-l făcea mai puţin serios. Ca şi urmărirea înverşunată a vânatului de către ogari, în timp ce dincolo de gardul viu o femeie de pe bancheta din spate a unei maşini în mers e absorbită de croşetat, iar în grădina necultivată a unei case noi un bărbat îşi învaţă fiul să dea cu piciorul în minge. Da, aratul continua, avea să existe o recoltă, cineva care să secere grâul şi să-l ducă la moară, cineva care să mănânce pâinea, n-avea să moară toată omenirea…

Asemenea gânduri îi treceau prin cap lui Turner când Nettle îl strânse de braţ şi-i arătă cu degetul ceva. Zarva cu care trecuse coloana franceză acoperise zgomotul, dar erau destul de uşor de văzut. Cel puţin cincisprezece, la zece mii de picioare înălţime – nişte punctişoare pe cerul albastru, rotindu-se deasupra şoselei. Turner şi caporalii se opriră ca să le privească bine şi toţi cei din preajma lor le văzură.

O voce topită de oboseală îi murmură la ureche:

— Paştele… Unde naiba-i RAF-ul?

Alta decretă, sigură de sine:

— O să-i ia în colimator pe franţuji.

Ca şi cum ar fi fost îmboldită să-l contrazică, una dintre scamele de pe cer se desprinse de grup şi începu un picaj aproape vertical, chiar deasupra lor. Câteva secunde nu percepură nici un zgomot. Tăcerea creştea ca o presiune în urechi. Nici măcar ţipetele stridente din susul şi din josul drumului n-o atenuau. Culcat! Împrăştierea! Împrăştierea! Pas alergător!

Era greu să te mişti. Turner putea umbla cu pasul măsurat, se putea opri, dar era un efort – un efort de memorie – să înţeleagă comenzile nefamiliare, să sară jos de pe şosea şi s-o ia la fugă. Convoiul încremenise în dreptul ultimei case din sat. Dincolo de casă era o şură şi ambele erau încadrate de ogorul unde arase fermierul. Acum acesta stătea cu câinele sub un pom, ca şi cum s-ar fi adăpostit de ploaie. Calul, încă înhămat, păştea pe lângă fâşia arată. Soldaţii şi civilii se scurgeau de pe şosea în toate direcţiile. O femeie cu un copil în braţe se repezi pe lângă el, pe urmă se răzgândi, se întoarse şi rămase pe loc, răsucindu-se nehotărâtă la marginea şoselei: încotro s-o apuce? Spre fermă sau spre câmp? Imobilitatea ei îl eliberă pe Turner de a sa. În timp ce o împingea de umăr către poartă, începu să audă urletul sinistru al motorului de avion. Coşmarurile deveniseră ştiinţifice. Cineva, un om oarecare, îşi consumase timpul ca să născocească urletul acesta satanic. Şi cu cât succes! Era însuşi zgomotul terorii, urcând şi încordându-se ca să aducă pieirea, despre care ştiau, fiecare în sinea lui, că este a lor. Un zgomot pe care erai obligat să-l simţi că ţi se adresează. Turner o împinse pe femeie prin poartă. Voia ca ea să fugă cu el până în mijlocul lanului. O atinsese, luase o hotărâre în numele ei, aşa că acum simţea că n-o poate abandona. Dar băieţelul avea cel puţin şase ani şi era greu, aşa că împreună n-aveau nici un spor. El îi smulse copilul din braţe.

— Vino, îi strigă.

Un Stuka avea o singură bombă de o mie de livre. Când te aflai pe teren, ideea era să te îndepărtezi de clădiri, de vehicule şi de alţi oameni. Pilotul n-avea să-şi irosească încărcătura-i preţioasă pe o siluetă singuratică din câmpie. Când revenea să măture cu mitralierele era altă poveste. Turner îi văzuse vânând un om care fugea, doar de dragul vânătorii. Cu mâna liberă o trăgea pe femeie de braţ. Copilul făcea pipi în pantaloni şi zbiera în urechea lui Turner. Mama părea incapabilă să fugă. Întindea mâna şi striga ceva. Îşi voia copilul înapoi. Copilul i se zvârcolea pe umăr, întinzându-se către ea. Urmă ţiuitul bombei în cădere. Se spunea că, dacă zgomotul pe care-l auzi încetează înainte de

explozie, s-a zis cu tine. Aruncându-se în iarbă, o trase pe femeie după sine şi-i apăsă capul în pământ. Era pe jumătate culcat peste copil când, cu un răget nemaipomenit, pământul se cutremură. Unda de şoc îi desprinse de pe sol. Îşi acoperiră feţele ca să se ferească de înţepăturile ţărânei împroşcate cu putere. Auziră cum avionul începe să urce exact în momentul când percepură vaierul sinistru al următorului atac. Bomba lovise şoseaua la mai puţin de optzeci de yarzi de ei. Turner îl avea pe băiat sub braţ şi încerca s-o ridice pe femeie în picioare.

— Trebuie să fugim iar. Suntem prea aproape de drum!

Femeia îi răspunse ceva, dar n-o înţelese. Iarăşi mergeau pe ogor, împleticindu-se. Îşi simţea durerea din coaste ca pe o pată de culoare. Băiatul era în braţele sale şi femeia părea să tragă din nou de el, ca să şi-l ia înapoi. Acum pe câmpie erau sute de oameni şi toţi se îndreptau spre liziera pădurii. La auzul şuieratului pătrunzător al bombei, toţi se aruncară la pământ. Numai femeia nu avea instinctul pericolului, aşa că trebui s-o tragă din nou jos. De data asta îşi îngropau feţele în pământ reavăn. Când şuieratul se înteţi, femeia strigă ceva ce semăna a rugăciune. Atunci îşi dădu seama că nu vorbea franţuzeşte. Explozia se produse în partea îndepărtată a şoselei, la mai bine de o sută cincizeci de yarzi distanţă. Dar acum primul Stuka descria un arc de cerc deasupra satului şi cobora ca să mitralieze. Din cauza şocului, băiatul amuţise. Mama refuza să se ridice în picioare. Turner îi arătă avionul Stuka ce se apropia peste vârfurile copacilor. Se aflau chiar în calea avionului şi nu aveau timp de ciondăneală. Dar ea nu se clintea. Turner se aruncă de unul singur în brazdă. Urmară pleoscăitul surd al gloanţelor grele de mitralieră, care se înfigeau în pământul arat, şi urletul motorului trecând pe deasupra lui. Un soldat rănit ţipa de durere. Turner era în picioare. Dar femeia îi refuză mâna întinsă. Şedea pe pământ şi-şi strângea tare băiatul la piept. Îi vorbea în flamandă, liniştindu-l, fără îndoială promiţându-i că totul va fi bine. Se va îngriji mama de asta. Turner nu pricepea nici o iotă din ce vorbea. Oricum n-avea importanţă. Ea tot nu-i acorda nici un pic de atenţie. Băiatul îl privea cu ochi goi peste umărul maică-sii.

Turner făcu un pas înapoi. Pe urmă începu să alerge. În timp ce se împleticea printre brazde, începu atacul. Solul cleios i se prindea de bocanci. Numai în coşmaruri mai avusese picioarele atât de grele. O bombă căzu pe şosea, dar departe, în centrul satului, unde se aflau camioanele. Însă un şuierat îl ascundea pe altul şi o altă bombă lovi ogorul înainte ca el să fi apucat să se arunce pe burtă. Explozia îl purtă pe

sus câteva picioare şi-l aruncă în ţărână, cu faţa în jos. Când îşi reveni, gura, nasul şi urechile îi erau astupate cu pământ. Încercă să-şi cureţe gura, dar nu avea salivă. Se folosi de un deget, dar era şi mai rău. Îi venea să vomite din cauza noroiului, apoi chiar degetul său îl făcu să se înece. Îşi suflă ţărâna din nas. Noroiul ieşit pe nări îi astupă gura. Dar pădurea era aproape, iar în ea trebuiau să fie pârâuri, căderi de apă şi lacuri. Îşi imagină un paradis. Când se auzi iarăşi urletul tot mai puternic al unui Stuka în picaj, se trudi să determine locul de unde venea. Sau era sirena de încetarea alarmei? Gândurile i se împăienjeneau. Nu putea nici să scuipe, nici să înghită, respira cu dificultate şi nu reuşea să gândească. Pe urmă, văzându-l pe fermierul care continua să aştepte răbdător cu câinele său sub copac, îşi aminti totul şi se întoarse să privească înapoi. Pe locul unde se aflaseră femeia cu băiatul se căsca un crater. Zărindu-l, îşi spuse că ştiuse de la bun început. De aceea plecase de lângă ei. Datoria lui era să supravieţuiască, deşi uitase de ce. Continuă să meargă către pădure.

Mai făcu câţiva paşi la adăpostul copacilor şi se aşeză jos, în lăstăriş, rezemându-se de un mesteacăn tânăr. Se gândea numai la apă. Peste două sute de oameni se adăposteau în pădure, inclusiv unii răniţi, care izbutiseră să se târască până acolo. Nu departe de el era un bărbat, un civil, care plângea şi se văita de durere. Turner se sculă şi se îndepărtă. Toată verdeaţa aceea fragedă îi amintea neîncetat de apă. Atacul era în plină desfăşurare, pe şosea şi deasupra satului. Îndepărtă stratul de frunze moarte şi începu să sape, folosindu-se de cască. Solul era umed, dar apa nu se strânse pe fundul gropii, deşi săpase vreo optsprezece inci. Aşa că rămase aşezat, se gândi la apă şi încercă să-şi cureţe limba de mâneca tunicii. Ori de câte ori un Stuka intra în picaj, nu putea să nu se încordeze şi să nu se ghemuiască, deşi de fiecare dată avea impresia că-i lipseşte puterea necesară. Spre sfârşit mitraliară pădurea, dar fără nici un rezultat. Din bolta de verdeaţă ploua cu frunze şi cu rămurele rupte. Pe urmă avioanele plecară, iar în liniştea imensă care se aşternu peste pădure nu se pornea nici măcar un ciripit de pasăre. După o vreme, dinspre şosea se auzi un fluierat puternic, anunţând încetarea alarmei aeriene. Dar nimeni nu se clinti. Turner îşi aminti cum fusese data trecută. Erau prea zăpăciţi, prea şocaţi de episoadele de teroare repetată. Fiecare picaj îi făcea pe toţi, înspăimântaţi şi chirciţi, să se confrunte cu propria lor execuţie. Dacă nu ţi se întâmpla nimic, trebuia să treci prin aceeaşi încercare încă o dată şi încă o dată, fără ca groaza să se domolească. Pentru cei scăpaţi cu viaţă, sfârşitul atacurilor

Stukasurilor însemna paralizia produsă de şoc, de şocuri repetate. Puteau să tot vină sergenţii şi ofiţerii, să strige şi să-i lovească pe oameni ca să se scoale în picioare. Ei erau vlăguiţi şi multă vreme nu mai făceau doi bani ca soldaţi.

Aşa că rămase aşezat, buimăcit ca toţi ceilalţi, exact cum se întâmplase şi prima oară, lângă satul al cărui nume nu şi-l amintea. Satele astea franceze cu nume belgiene. Atunci se pierduse de unitatea sa şi, ceea ce era şi mai rău pentru un pifan, îşi pierduse arma. Acum câte zile? N-avea cum să socotească. Îşi examină revolverul înfundat cu noroi. Extrase cartuşele şi aruncă arma în tufiş. După o vreme, în spatele lui se produse un zgomot şi o mână i se lăsă pe umăr.

— Poftim. Cu complimentele celor din Green Howards.

Caporalul Mace îi întindea plosca de apă a unui mort. Deoarece era aproape plină, folosi prima sorbitură ca să-şi clătească gura. Apă irosită. Înghiţi şi noroiul din gură cu restul apei.

— Eşti un înger, Mace.

Caporalul îi dădu mâna ca să-l ajute să se ridice.

— Trebuie s-o luăm din loc. Umblă zvonul că idioţii de belgieni au cedat. S-ar putea să fim izolaţi de ai noştri la răsărit. Mai avem multe mile de mers.

Pe când se înapoiau la şosea, peste ogor, li se alătură şi Nettle. Avea o butelie de vin şi un baton Amo, pe care le împărţi cu ei.

— Plăcut buchet, zise Turner după ce bău zdravăn.

— De franţuz mort.

Fermierul şi câinele collie erau din nou la coarnele plugului. Cei trei soldaţi se apropiară de crater, unde mirosea puternic a explozibil. Gaura avea o formă de con perfect, cu vârful în jos şi cu marginile netede, ca şi cum ar fi fost săpate şi răzuite fin. Nu se vedea nici o urmă omenească, nici un petec de îmbrăcăminte sau încălţăminte. Mama şi fiul fuseseră vaporizaţi. Se opri în loc ca să asimileze această realitate, dar caporalii se grăbeau şi-l împinseră înainte. Nu peste mult timp se amestecară printre ceilalţi pribegi răzleţi de pe drum. Acum era mai uşor. Nu va mai fi circulaţie de maşini până când în sat nu vor sosi geniştii cu buldozerele. În faţă, norul de motorină arsă domina peisajul ca un tată furios. Sus de tot bâzâiau bombardierele de mare altitudine, mişcându-se în două direcţii, înspre şi dinspre obiective, într-un flux constant. Lui Turner îi trecu prin cap că poate intrau direct în mijlocul unui măcel. Dar toată lumea mergea într-acolo. Nu se putea gândi la o alternativă. Itinerarul pe care-l urmau îi ducea cu mult spre dreapta norului, la est de Dunkerque, spre graniţa cu Belgia.

— Bray Dunes, rosti, amintindu-şi numele de pe hartă.
— Îmi place cum sună, zise Nettle.

Trecură pe lângă oameni care abia înaintau din cauza băşicilor de la picioare. Unii se descălţaseră. Un soldat cu o rană sângerândă la piept zăcea într-un străvechi cărucior pentru copii şi era împins de camarazi. Un sergent ţinea de dârlogi un cal de tracţiune, pe spinarea căruia stătea pliat un ofiţer fără cunoştinţă sau decedat, cu picioarele şi încheieturile mâinilor legate cu frânghii. O parte din militari erau pe biciclete, cei mai mulţi mergând în grupuri de doi sau trei. Trecu, pe o motocicletă Harley-Davidson, un curier al regimentului scoţian de infanterie uşoară. Picioarele însângerate îi atârnau inutilizabile şi pasagerul din spate, care avea braţele bandajate, acţiona pedalele. De-a lungul şoselei erau aruncate mantale abandonate de soldaţii supraîncălziţi. Turner îi convinsese pe caporali să şi le păstreze pe-ale lor.

Mergeau de o oră când auziră din spate o bufnitură ritmică, semănând cu bătaia unui ceasornic uriaş. Se întoarseră să vadă ce era. La prima vedere ai fi zis că o imensă uşă orizontală zbura pe deasupra şoselei, spre ei. Era un pluton de gărzi din Ţara Galilor, într-o aliniere perfectă, cu puştile pe umăr, comandat de un sublocotenent. Trecură pe lângă ei în marş forţat, cu privirea fixată înainte, cu braţele legănându-li-se impetuos. Cei de pe şosea se traseră spre margine ca să le facă loc. Erau vremuri cinice, dar nimeni nu riscă să miaune ca pisica. Demonstraţia de disciplină şi coeziune îi umilea pe toţi. Se simţiră foarte uşuraţi când plutonul dispăru din vedere, bătând talpa răsunător, şi ei îşi putură relua târşâitul lor introspectiv.

Priveliştea era familiară, inventarul acelaşi, dar acum erau mai multe din toate: vehicule, cratere de bombe, ruine. Erau şi mai multe cadavre. Umblă de-a lungul ţinutului până când simţi mirosul mării, adus peste şesul plat, mlăştinos, de o briză proaspătă. Scurgerea unidirecţională a acestor oameni, care aveau în minte un singur scop, circulaţia constantă şi ţanţoşă din văzduh, norul extravagant care le indica destinaţia, toate îi aminteau minţii sale obosite, dar hiperactive, de un eveniment deosebit, demult uitat, petrecut în copilărie: un carnaval sau o întrecere sportivă înspre care se îndrepta toată lumea. Avea o amintire pe care n-o putea plasa în timp ori spaţiu, în care tatăl său îl purta pe umeri pe un deal în sus, spre o mare atracţie, spre sursa unei distracţii deosebite. Ce bine i-ar fi prins umerii tatei acum! Tatăl său dispărut lăsase în urmă puţine amintiri: un fular înnodat, un anumit miros, senzaţia cea mai vagă cu putinţă a unei

prezenţe gânditoare şi irascibile. Se sustrăsese datoriei de a lupta în Războiul cel Mare sau murise pe undeva pe aici, sub un nume de împrumut? Poate că supravieţuise. Grace îl credea prea laş şi prea mincinos ca să se fi înrolat, dar avea ea motivele ei să-i poarte pică. Aproape fiecare soldat de aici avea un tată cu amintiri despre nordul Franţei sau îngropat pe aceste meleaguri. Îşi dorea şi el un asemenea părinte, viu sau mort. Cu mult timp în urmă, înainte de Wandsworth, se bucurase de libertatea de a-şi organiza singur viaţa, de a-şi concepe propria poveste, numai cu sprijinul distant al lui Jack Tallis. Acum înţelegea că fusese vorba de o amăgire egoistă. Dezrădăcinat, deci inutil. Voia un tată şi, din acelaşi motiv, dorea să fie şi el tată. Era un lucru destul de comun să vezi atâta moarte şi să-ţi doreşti un copil. Comun, aşadar omenesc, aşadar şi-l dorea cu atât mai mult. Când în jur ţipau răniţii, visai că ai o căsuţă undeva, o viaţă normală, un şir de strămoşi, legături. În jurul său oamenii mergeau tăcuţi, adânciţi în gânduri, reorganizându-şi vieţile, luând hotărâri. Dacă scap de aici… Erau imposibil de numărat toţi copiii visaţi, concepuţi mental în drum spre Dunkerque şi întrupaţi mai târziu în carne şi oase. O va găsi pe Cecilia. Adresa ei era pe scrisoarea din buzunar, lângă poezie. *În deşertul inimii/ Să ţâşnească fântâna vindecătoare*. Îşi va găsi şi tatăl. Se pricepeau la depistarea pesoanelor dispărute, cei din Armata Salvării. Ce denumire potrivită. Îşi va găsi tatăl sau povestea vieţii tatălui său mort. În ambele cazuri va redeveni fiul tatălui său.

Mărşăluiră toată după-amiaza, până când zăriră în sfârşit, cam la o milă în faţă, unde se învârtejea fumul gri-gălbui de pe câmpiile învecinate, podul de peste canalul Bergues-Furnes. Pe toată distanţa ce-i mai despărţea de el nu rămăsese întreagă nici o casă, nici o magazie. Odată cu fumul, venea înspre ei o miasmă de carne putrezită – alţi cai de cavalerie măcelăriţi cu sutele, într-o stivă de pe câmp. Nu departe de ei se afla un munte fumegând de uniforme şi de pături. Un caporal de intendenţă cu faţa cărnoasă zdrobea cu barosul maşini de scris şi de multiplicat. Două ambulanţe cu uşile din spate deschise erau parcate pe o parte a şoselei. Dinăuntru se auzeau gemetele şi vaietele răniţilor. Unul dintre ei striga mereu şi mereu, mai mult de furie decât de durere: „Apă! Daţi-mi apă!“ Ca toţi ceilalţi, Turner continuă să meargă.

Mulţimile se îmbulzeau din nou. În faţa podului de peste canal era o încrucişare de drumuri şi din direcţia Dunkerque, pe şoseaua paralelă cu canalul, venea un convoi de camioane

de trei tone, pe care poliţia militară se străduia să-l îndrume spre un câmp învecinat celui unde zăceau caii. Dar trupele care forfoteau pe şosea obligară coloana să se oprească. Şoferii înţepeniră cu mâinile pe claxoane, răcnind sudalme. Mulţimea se înghesuia din toate părţile. Oameni sătui de atâta aşteptare se dădeau jos de pe platformele camioanelor. Se auzi strigătul „Arde!“ şi, înainte să fi apucat cineva să se uite în jur, muntele de uniforme fu aruncat în aer. Începu să ningă cu bucăţele de serj de culoare verde închis. Ceva mai aproape, un detaşament de artilerişti folosea ciocane pentru a distruge cătările şi închizătoarele tunurilor. Turner observă că unul dintre ei plângea în timp ce-şi făcea praf howitzerul. La intrarea pe acelaşi câmp, un capelan şi aghiotantul său turnau benzină peste nişte cutii de carton pline cu biblii şi cărţi de rugăciune. Oamenii traversau câmpia spre punctul unde-şi aruncaseră proviziile cei de la NAAFI, căutând ţigări şi pileală. Când cineva scoase un strigăt, alte câteva zeci părăsiră şoseaua şi li se alăturară. Un grup aşezat la poarta unei ferme proba încălţăminte nouă. Un soldat cu obrajii umflaţi trecu pe lângă Turner cu o cutie de bezele albe şi roz. La o sută de yarzi depărtare se dădu foc la o grămadă de cizme de cauciuc, măşti de gaze şi pelerine, iar fumul acru îi învălui pe cei ce se împingeau înspre pod. În cele din urmă, camioanele se puseră în mişcare, virând pe porţiunea de câmp deschis ce venea imediat la sud de canal. Poliţia militară le organiza parcarea, aliniind şirurile, ca organizatorii unui bâlci de vară. Camioanele erau parcate alături de camionete, motociclete, transportoare de tunuri Bren, bucătării de campanie. Metoda de scoatere din funcţiune era, ca întotdeauna, simplă: un glonte în radiator şi motorul lăsat în ralanti până se gripa.

Podul era apărat de cei din Coldstream Guards. Două cuiburi de mitralieră, plasate între saci de nisip frumos aranjaţi, supravegheau accesul. Proaspăt bărbieriţi, cu privirile împietrite, ostaşii de la posturi examinau într-o tăcere dispreţuitoare gloata murdară şi dezordonată ce se scurgea pe lângă ei. Pe malul celălalt al canalului, plasate la intervale regulate, pietre văruite indicau drumul până la o cocioabă folosită drept gheretă a gărzii. La est şi la vest, militarii gărzilor erau bine camuflaţi în adăposturi individuale pe toată porţiunea lor de canal. Casele de la marginea apei fuseseră ocupate, în ţigla acoperişurilor se spărseseră găuri, iar ferestrele fuseseră umplute cu saci de nisip, dintre care se iţeau ţevi de mitralieră. Un sergent aprig impunea ordine pe pod. Tocmai îl trimitea îndărăt pe un locotenent pe motocicletă. Era interzisă trecerea vehiculelor

sau a echipamentului de orice fel. Fu întors din drum şi un om cu un papagal într-o colivie. Sergentul mai extrăgea din mulţime bărbaţi care să asigure apărarea perimetrului şi o făcea cu mult mai mult aplomb decât bietul maior de pe şosea. Un detaşament ale cărui rânduri se îngroşau vizibil aştepta nefericit în dreptul gheretei. Turner observă ce se petrece deodată cu caporalii, când încă mai aveau de mers până să ajungă în acel punct.

— Te-nhaţă sigur, amice, îi spuse Mace lui Turner. Vai de capul ei de infanterie! Dacă vrei să ajungi acasă, la fofoloanca ta, treci între noi şi fă-te că şchiopătezi.

Simţindu-se dezonorat, dar în acelaşi timp hotărât, Turner îi luă pe după umeri pe caporali şi înaintară împreună, împleticindu-se.

— Şchiopătezi cu stângul, nu uita, Gov'nor. Ce zici, să-ţi străpung piciorul stâng cu baioneta?

— Mii de mulţumiri. Dar cred că mă descurc.

Când trecură pe pod, Turner îşi lăsă capul în jos, aşa că nu văzu privirea feroce a sergentului, deşi o simţi arzându-l. Auzi o comandă lătrată: „Hei, tu!“. Un nefericit din spatele său fu scos din rânduri ca să contribuie la blocarea ofensivei inamice, care avea să se declanşeze cu siguranţă peste două-trei zile, în timp ce resturile BEF[3] se vor urca claie peste grămadă în ambarcaţiuni. În timp ce-şi ţinea fruntea plecată, izbuti să vadă o barjă lungă şi neagră alunecând pe sub pod în direcţia localităţii Furnes, în Belgia. Timonierul stătea la cârmă cu o pipă între dinţi, privind fix înainte. La zece mile în spatele lui, Dunkerque ardea. În faţă, la proră, doi băieţi se aplecau deasupra unei biciclete răsturnate, reparând probabil un cauciuc perforat. Nişte rufe, printre care şi lenjerie de femeie, atârnau pe o funie la uscat. De pe barjă venea miros de mâncare, de ceapă prăjită şi usturoi. Turner şi caporalii apucară să treacă podul şi păşiră pe lângă pietrele văruite, care le aminteau de terenul de instrucţie de front şi de tirania sergenţilor. În gheretă suna un telefon. Mace murmură:

— Şchiopătează dracului până ieşim din vederea lui.

Dar terenul era plat pe o rază de câteva mile şi n-aveai cum să ştii în ce direcţie se uita sergentul. Nu le ardea să privească înapoi ca să verifice. După o jumătate de oră, se aşezară pe o semănătoare ruginită ca să se odihnească şi priviră defilarea armatei învinse. Ideea era să se amestece într-un grup complet nou, astfel ca însănătoşirea bruscă a piciorului lui Turner să nu atragă atenţia vreunui ofiţer. Mulţi dintre oamenii care se perindau prin faţa lor erau supăraţi că plaja nu se afla imediat după canal. Păreau să creadă că era

vorba de o greşeală de planificare. Turner ştia de pe hartă că mai aveau şapte mile şi, după ce se puseră în mişcare, aceste mile se dovediră a fi cele mai urâte şi mai istovitoare din câte parcurseseră în ziua aceea. Terenul descoperit şi lipsit de repere nu le permitea să simtă că înaintează. Deşi soarele de după-amiază târzie începea să alunece în spatele marginilor zdrenţuite ale norului de fum de păcură, era îngrozitor de cald. Văzură avioane care-şi deşertau bombele deasupra portului. Mai rău, Stukasurile atacau chiar plaja înspre care se îndreptau. Trecură pe lângă nişte răniţi pe care-i lăsaseră puterile şi nu mai puteau să meargă. Şedeau ca nişte cerşetori pe marginea şoselei, cerând ajutor sau o gură de apă. Alţii, lungiţi lângă canal, îşi pierduseră cunoştinţa sau se lăsaseră pradă deznădejdii. Fără îndoială că vor veni ambulanţe de la marginea perimetrului apărat şi vor face curse regulate până la ţărm. Dacă avuseseră timp să văruiască nişte pietre, trebuia să se găsească timp şi pentru organizarea transportului răniţilor. Apă nu aveau. Terminaseră vinul, iar setea li se înteţise. Nu aveau la ei medicamente. Ce-ar fi putut face? Să care în spate o duzină de răniţi, când abia se duceau pe ei înşişi?

Brusc enervat, Nettle se aşeză în mijlocul drumului, îşi scoase bocancii şi-i aruncă departe, pe câmp. Declară că-i urăşte, că-i urăşte mai mult decât pe toţi afurisiţii de friţi laolaltă. Şi că băşicile din tălpi erau atât de rele încât mai bine îi dă în futere de bocanci.

— Ai cam mult de mers până în Anglia în şosete, îi spuse Turner.

Îşi simţea capul neobişnuit de uşor când porni în căutarea ghetelor. Pe prima o descoperi uşor, dar cea de-a doua îi dădu puţin de furcă. În cele din urmă o zări în iarbă, lângă o formă neagră, miţoasă, care, cum se apropia, parcă mişca sau pulsa. Dintr-odată, un roi de muşte mari, vineţii, se ridică în aer cu un zbârnâit furios, lăsând să se vadă cadavrul putrezit de dedesubt. Îşi ţinu răsuflarea, înhăţă bocancul şi, când porni grăbit înapoi, muştele se aşezară la loc şi tăcerea se înstăpâni iarăşi.

După mai multe îndemnuri, îl convinseră pe Nettle să-şi ia înapoi bocancii, să-i lege de şireturi şi să şi-i atârne pe după gât. Dar el declară că se supune numai ca să-i facă o favoare lui Turner.

1. Poreclă dată soldaţilor de rând englezi.

2. Poreclă dată soldaţilor francezi.

3. British Expeditionary Force.

Neliniştea îl cuprindea abia în momentele de limpezire a minţii. Deşi îl străfulgera la fiecare pas, nu rana îl supăra, nici bombardierele care se roteau pe deasupra plajei, la câteva mile înspre nord. Periodic, simţea că-i scapă ceva. Era un principiu cotidian al continuităţii, elementul banal care-i indica locul pe care-l ocupa în propria sa poveste şi care îşi pierdea tot mai mult semnificaţia, abandonându-l unei reverii în care existau gânduri, dar nu-şi dădea seama cine le gândeşte. Nici un simţ al răspunderii, nici o amintire a orelor scurse, nici o idee despre cine era el, încotro mergea, ce planuri avea. Nici un pic de curiozitate legată de toate acestea. După care se pomenea stăpânit de nişte certitudini ilogice.

În această stare se afla când trecură pe la marginea răsăriteană a staţiunii, după trei ore de mers. O luară pe o stradă plină de cioburi de sticlă şi de ţiglă sfărâmată, unde nişte copii se jucau şi priveau cum trec soldaţii. Nettle îşi reîncălţase bocancii, dar nu-i strânsese cu şireturile, care se târau în urma lui prin praf. Brusc, ca un hopa-mitică, un locotenent din regimentul Dorset apăru din subsolul unei clădiri municipale rechiziţionate pentru statul major. Se apropie de ei, dându-şi importanţă prin mers, cu o servietă diplomat sub braţ. Când se opri în faţa lor, îl salutară reglementar. Scandalizat, locotenentul îi ordonă caporalului să-şi lege şireturile, altminteri avea să-l pedepsească.

În timp ce caporalul îngenunchease ca să execute ordinul, locotenentul – cu umerii rotunjori, slab, cu o urmă de mustaţă roşcată şi înfăţişarea unui ofiţer de birou – zise:

— Eşti o adevărată ruşine, omule.

În libertatea lucidă a stării onirice în care se afla, lui Turner îi veni să-l împuşte pe locotenent în piept. Toată lumea ar fi avut de câştigat. Problema nu merita o discuţie prealabilă. Întinse mâna după revolver, dar acesta dispăruse – nu-şi amintea în ce împrejurări –, iar ofiţerul se îndepărta deja.

După multe minute de călcat zgomotos pe sticlă, sub tălpile lor se aşternu brusc liniştea, fiindcă drumul se pierdea în nisip fin. Ieşind din adâncitura dintre două dune, auziră vuietul mării şi gustară aerul sărat înainte de a o vedea. Gustul vacanţelor. Abandonară poteca şi urcară prin vegetaţia de pe dune până la un punct de observaţie, unde rămaseră

tăcuţi mai multe minute. Briza înviorătoare şi umedă care sufla dinspre Canalul Mânecii îi limpezi mintea lui Turner. Poate că nu suferise decât de câteva accese de febră.

Se gândise că nu se aşteaptă la nimic – până văzuse plaja. Presupusese că blestematul de spirit militar, care văruia pietre în faţa pericolului anihilării, va triumfa. Încercă acum să imprime o anumită ordine mişcărilor dezordonate din faţa ochilor săi şi aproape că reuşi: dispecerate, subofiţeri de intendenţă în spatele unor pupitre improvizate, ştampile şi registre, oameni aşteptând să se îmbarce şi înşiraţi în spaţii delimitate cu frânghii, sergenţi sfătoşi, cozi obositoare în faţa bucătăriilor mobile. În linii mari, însemna încetarea oricărei iniţiative personale. Fără să fi ştiut, aceea era plaja spre care mărşăluise atâtea zile. Dar adevărata plajă, cea pe care o priveau acum el şi caporalii, nu era altceva decât o altă formă a ceea ce cunoscuseră deja: o debandadă al cărei punct terminus era aici. Acum, că vedeau plaja, era destul de clar: asta se întâmpla când o retragere haotică nu mai avea unde să continue. Îi trebui o singură clipă ca să se adapteze la realitate. Văzu mii de oameni, zece, douăzeci de mii, poate mai mulţi, risipiţi pe nisipurile întinse. De departe arătau ca nişte boabe de nisip negru. Dar nu se vedea nici urmă de vapoare, în afară de o balenieră răsturnată, legănată de valurile îndepărtate. Începuse refluxul şi mai aveau aproape o milă până la marginea apei. Lângă debarcaderul destul de lung nu se afla nici o barcă. Clipi şi privi mai atent. Ceea ce luase drept debarcader era un şir lung de oameni, câte opt sau zece pe un rând, stând în apă până la genunchi, până la brâu, până la umeri, un şir ce pătrundea vreo cinci sute de yarzi în apele nu prea adânci. Aşteptau cu toţii, dar în zare nu se vedea nimic, dacă nu ţineai seama de petele negre de la orizont – navele ce ardeau după un atac aerian. Nu se vedea nici un vas ce ar fi putut trage la mal peste câteva ore. Dar soldaţii aşteptau, uitându-se în zare pe sub căştile lor de metal şi ridicându-şi puştile deasupra valurilor. De la distanţă păreau la fel de placizi ca o cireadă de vite.

Iar aceştia nu erau decât un procent mic din total. Majoritatea oamenilor rătăceau dezorientaţi pe plajă. În jurul răniţilor de pe urma ultimului atac al Stukasurilor se formaseră grupuleţe. La fel de dezorientaţi ca şi oamenii, vreo şase cai de artilerie galopau în grup compact la marginea apei. Câţiva militari se trudeau să îndrepte şalupa răsturnată. Unii îşi lepădaseră hainele ca să înoate. Undeva, înspre est, se juca un meci de fotbal şi tot dintr-acolo venea sunetul anemic al unui imn cântat la unison, care se stinse curând. Dincolo de terenul de fotbal se vedeau unicele semne

de activitate organizată. Pe ţărm, camioanele erau aliniate şi legate unul de altul pentru a alcătui un debarcader improvizat. Alte camioane veneau înspre mare. Mai încoace, în susul plajei, soldaţi răzleţi scoteau nisipul cu căştile, săpând adăposturi individuale. Între dune, în apropierea locului unde se aflau Turner şi caporalii, soldaţii îşi săpaseră deja nişte gropi din care priveau cu un aer satisfăcut, de proprietari. Ca nişte maimuţici, îşi spuse Turner. Dar majoritatea militarilor umblau printre nisipuri fără nici un ţel, ca locuitorii unui oraş italian la ora de *passeggio*. Nu considerau că era urgent să se pună în coada uriaşă, dar nici n-aveau chef să plece de pe plajă, în caz că ar fi apărut brusc vreo ambarcaţiune.

Spre dreapta se afla staţiunea Bray, o faleză cu un şir vesel de cafenele şi prăvălii de unde, într-un sezon turistic normal, s-ar fi închiriat şezlonguri şi biciclete. Într-un parc de formă circulară, cu peluza tunsă frumos, se găseau o platformă pentru fanfară şi nişte căluşei vopsiţi în alb, albastru şi roşu. În decorul acesta se instalase o altă companie, mai nepăsătoare. Soldaţii descuiaseră singuri uşile cafenelelor şi se îmbătau la mesele de pe trotuar, râzând şi răcnind. Oamenii se hârjoneau cu bicicletele pe carosabilul împroşcat cu vomă. O colonie de beţivi se răsfirase pe iarbă, lângă platforma fanfarei, şi toţi dormeau buştean. Un tip solitar se expunea la soare numai în chiloţi, culcat pe burtă pe un prosop. Avea arsuri neregulate pe umeri şi pe picioare şi era tot alb-trandafiriu, ca îngheţata asortată de căpşuni şi vanilie.

Nu era greu de ales între aceste cercuri ale suferinţei: marea, plaja, faleza. Caporalii porniseră deja. Setea decisese pentru ei. Găsiseră o potecă pe partea dinspre interior a dunelor şi acum străbăteau o peluză nisipoasă, plină de sticle sparte. În timp ce se apropiau de mesele pline de soldaţi gălăgioşi, Turner observă o patrulă de la marină care înainta spre ei şi se opri s-o privească. Erau cinci – doi ofiţeri şi trei cadeţi – un grup ce strălucea în uniformele lor alb-albastru-aurii. Nici o concesie camuflajului. Severi şi cu spatele drept, cu revolverele prinse la centură, se mişcau cu o autoritate calmă prin masa de feţe murdare şi printre uniformele de luptă sumbre, privind când într-o parte, când în cealaltă, ca şi când ar fi numărat capete. Unul dintre ofiţeri lua notiţe într-un carneţel. Se îndepărtară spre plajă. Cu o senzaţie de copil abandonat, Turner îi urmări din ochi până dispărură.

Intră, pe urmele lui Mace şi Nettle, în zarva şi putoarea fumegândă a primului bar de pe faleză. Pe tejghea stăteau două geamantane deschise, pline de ţigări, dar nu era nimic

de băut. Rafturile din dreptul oglinzii zgâriate de nisip din spatele barului erau absolut goale. Când Nettle se aplecă în spatele tejghelei ca să cotrobăiască sub ea, se auziră râsete batjocoritoare. De cum intrase, fiecare procedase la fel. Băutura se terminase de mult, ţinând cont de beţivii hotărâţi de afară. Turner îşi croi drum prin mulţime până la chicineta din spate. Odaia fusese distrusă, iar robinetele erau uscate. Afară era un pisoar şi o stivă de navete cu sticle goale. Un câine se trudea să-şi vâre limba într-o cutie goală de sardele, împingând-o pe un petec de asfalt. Turner se întoarse înapoi în sală, în tumultul de voci. Electricitate nu era, ci numai lumină naturală, dar cu irizaţii maronii, ca şi cum s-ar fi vărsat în ea berea inexistentă. Nimic de băut, dar barul rămânea plin. Oamenii intrau, sufereau o dezamăgire, dar rămâneau, reţinuţi de ţigările gratuite şi de dovezile că până nu demult fusese rost de pileală. Dozatoarele se bălăbăneau goale pe perete, căci sticlele ţinute cu capul în jos fuseseră smulse. De pe podeaua lipicioasă, de ciment, se ridica mirosul dulce al licorilor. Larma, înghesuiala trupurilor şi aerul umed, plin de fum de tutun, satisfăceau dorul oamenilor de o sâmbătă seară petrecută într-un *pub* supraaglomerat. Erau aici şi Mile End Road, şi Sauchiehall Street şi toate *pub*-urile dintre ele.

El stătea în mijlocul zarvei, fără să ştie ce să facă. Ca să se smulgă din mulţime ar fi trebuit să facă un efort prea intens. Dintr-o frântură de conversaţie înţelese că ieri fuseseră ambarcaţiuni şi că poate vor mai fi şi mâine. Înălţându-se pe vârfuri lângă uşa bucătărioarei, dădu din umeri către caporali. Asta era. Ghinion. Nettle arătă uşa cu capul şi începură să îşi croiască drum spre ea. Un păhărel de ceva ar fi fost bine venit, dar ceea ce-l interesa cu adevărat era apa. Înainta încet prin masa de trupuri şi, tocmai când se apropiaseră unii de alţii, drumul spre uşă le fu blocat de un zid impenetrabil de spinări, format în jurul unui om.

Probabil că era scund – mai puţin de cinci picioare şi şase inci –, fiindcă Turner nu-i vedea decât o porţiune de ceafă.

Cineva striga:

— Răspunde dracului la întrebare, lepădătură nenorocită!

— Chiar aşa, dă-i drumul!

— Oi, poponarule! Tu unde erai?

— Unde erai când mi-au omorât camaradul?

Un glob de scuipat ateriză pe creştetul omului şi i se prelinse după ureche. Turner începu să ocolească grupul ca să vadă mai bine. Zări mai întâi griul albăstrui al unei tunici,

apoi teama mută de pe chipul individului. Era un tip mic şi îndesat, cu ochelari cu lentile groase şi murdare, care-i amplificau privirea de animal încolţit. Părea să fie un ins de pe la birouri sau un telefonist. Poate că lucrase la statul major, desfiinţat de multă vreme. Dar făcea parte din RAF şi pifanii îi cereau acum socoteală. Se răsuci încet pe călcâie, privind cercul celor care-l interogau. Nu le putea răspunde la întrebări şi nu făcu nici o încercare de a-şi tăgădui vina pentru absenţa avioanelor Hurricane şi Spitfire[1] de pe cerul de deasupra plajei. Cu mâna dreaptă îşi strângea atât de tare boneta încât îi tremurau falangele degetelor. Un artilerist de lângă uşă îl îmbrânci din spate atât de puternic încât străbătu cercul şi se opri în pieptul unui soldat, care-l trimise înapoi cu un pumn în cap. Se auzi un murmur aprobator. Suferiseră cu toţii, iar acum cineva plătea.

— Deci, unde-i RAF-ul?

O mână zvâcni şi-l plesni peste faţă, aruncându-i ochelarii pe podea. Zgomotul loviturii avu precizia unei pocnituri de bici. Era semnalul unei etape noi, al unui nou nivel al angajării. Ochii goi ai insului se micşorară, devenind două puncte ce clipeau des, în timp ce el se aplecă şi bâjbâi în jur. Asta se dovedi o greşeală. Un bocanc cazon cu botul placat cu oţel îl izbi în şezut, înălţându-l în aer cu un inci sau doi. Toţi ceilalţi chicoteau. Sentimentul că avea să se întâmple ceva interesant se răspândi în tot barul şi atrase şi mai mulţi soldaţi. În timp ce mulţimea se îngroşa în jurul cercului iniţial, orice simţ al răspunderii personale dispăru. Îi luă locul o nepăsare neîndurătoare. Răsunară urale când cineva îşi stinse ţigara pe capul celui încolţit. Râseră de ţipătul lui comic de durere. Îl urau şi merita tot ce i se întâmpla. Era vinovat de faptul că Luftwaffe deţinea supremaţia în aer, de toate atacurile Stukasurilor, de toţi prietenii ucişi. Constituţia sa anemică întrupa toate cauzele înfrângerii forţei lor expediţionare. Turner îşi spuse că nu-i putea lua apărarea fără să rişte să fie el însuşi linşat. Dar nici nu putea sta cu mâinile în sân. A se alătura celorlalţi era mai bine decât nimic. Agitat la modul neplăcut, îşi făcu loc mai în faţă. O voce cu accent velş puse din nou întrebarea:

— Unde este RAF-ul?

Era straniu că omul nu ţipa după ajutor, nu implora, nu-şi pleda nevinovăţia. Tăcerea lui semăna cu un abandon în voia sorţii. Era oare atât de redus mintal încât nu-şi dădea seama că ar fi putut să moară? Cel puţin avusese prezenţa de spirit să-şi pună ochelarii în buzunar. Fără ei, faţa sa era goală. Ca o cârtiţă surprinsă în plină lumină, se uita cu ochii

mijiţi la călăii lui, cu buzele întredeschise mai degrabă de surprindere decât de dorinţa de a articula vreun cuvânt. Pentru că n-o văzu venind, încasă o lovitură în plină figură. De data asta fusese un pumn. Când capul i se smuci înapoi, un alt bocanc îl izbi în fluierul piciorului şi se auziră scurte urale sportive, chiar şi aplauze sporadice, ca pentru o prindere reuşită a mingii la un meci de cricket de pe maidanul satului. A încerca să-l aperi ar fi fost o nebunie, a nu o face ar fi fost o laşitate de nesuportat. În acelaşi timp, Turner înţelegea beţia de care erau cuprinşi călăii şi ştia că s-ar putea extinde şi asupra lui. Şi el ar fi fost capabil să facă un lucru groaznic cu stiletul şi să câştige iubirea celor o sută de oameni din jur. Ca să alunge gândul, se obligă să-i identifice pe cei doi sau trei soldaţi din ceată pe care-i socotea mai mari şi mai puternici decât el. Dar adevăratul pericol venea din gloata însăşi, din pasiunea ei justiţiară. N-avea să lase să i se răpească plăcerea.

Se ajunsese acum la situaţia când oricine ar fi dat următoarea lovitură trebuia să câştige aprobarea generală, dovedind ingeniozitate sau umor. Plutea în aer dorinţa de a fi pe placul celorlalţi prin creativitate. Nimeni nu dorea să facă un gest deplasat. Timp de câteva secunde, aceste condiţii impuseră o anumită reţinere. Din experienţa sa de la Wandsworth, Turner ştia că nu peste mult timp unei singure lovituri îi va urma o cascadă întreagă. Lucrurile vor fi atunci ireversibile, iar pentru tipul din RAF sfârşitul va fi unul singur. O pată roşie îi apăruse pe obraz, sub ochiul drept. Îşi ridicase pumnii până sub bărbie – continua să-şi ţină boneta încleştată – şi-şi strânsese capul între umeri. Poate că era o poziţie defensivă, dar părea în acelaşi timp un gest de slăbiciune şi supunere, care nu putea să nu provoace o violenţă şi mai aprigă. Dacă ar fi spus o vorbă, absolut orice, poate că soldaţii care-l înconjurau şi-ar fi amintit că au în faţă un om, nu un iepure de jupuit. Galezul care vorbise era un individ scund şi îndesat, de la geniu. Scoase la iveală o curea din pânză împletită şi o ridică deasupra capului.

— Ce ziceţi, băieţi?

Felul precis, insinuant, în care fusese rostită propoziţia sugera orori pe care Turner nu le pricepu imediat. Era ultima sa şansă de a acţiona. În timp ce-i căuta din ochi pe caporali, lângă el se auzi un răcnet ca un muget de taur străpuns cu lancea. Mulţimea se legănă şi se văluri când Mace îşi croi drum cu coatele până în mijlocul cercului. Cu un ţipăt sălbatic şi modulat, ca al lui Tarzan jucat de Johnny Weissmüller, îl înhăţă pe funcţionar din spate într-o strânsoare ca de urs, ridicându-l cu optsprezece inci de la

podea, şi scutură zdravăn creatura moartă de spaimă. Se auziră încurajări şi fluierături, bătăi de picior şi chiote ca în Vestul Sălbatic.

— Ştiu ce vreau să fac cu el, bubui vocea lui Mace. Vreau să-l arunc în afurisita de mare!

Răspunsul fu o nouă furtună de strigăte şi bătăi din picioare. Nettle răsări brusc lângă Turner. Schimbară o privire. Ghicind imediat intenţia lui Mace, începură să-şi facă loc către uşă, ştiind că va trebui să acţioneze repede. Nu toată lumea era de acord cu ideea înecării. Chiar şi în momentul acela de nebunie generală, unii îşi aminteau că aveai de mers o milă pe nisip până la malul apei. În special galezul se simţea înşelat. Ţinea cureaua împletită deasupra capului şi striga. Se auzeau miorlăituri, huiduieli, ovaţii. Ţinându-şi strâns victima în braţe, Mace se repezi spre uşă. Turner şi Nettle îl precedau, croind pârtie prin mulţime. Când ajunseră la ieşire – din fericire, o uşă simplă, nu dublă –, îl lăsară pe Mace să treacă, pe urmă blocară drumul, umăr la umăr, fără să pară că o fac, deoarece ţipau şi-şi agitau pumnii ca toţi ceilalţi. Simţeau în spate presiunea colosală şi frenetică a mulţimii, căreia nu-i puteau rezista decât câteva secunde. A fost suficient ca Mace să o ia la fugă, nu spre mare, ci imediat la stânga şi din nou la stânga, pe o stradă îngustă şi curbă ce se îndepărta de faleză, prin spatele cafenelelor şi prăvăliilor.

Mulţimea entuziastă ţâşni afară din bar ca şampania din sticlă, împingându-i în lături pe Turner şi pe Nettle. Cineva avu impresia că-l vede pe Mace pe plajă şi, timp de o jumătate de minut, gloata se scurse într-acolo. Până să-şi dea seama de greşeală şi să se întoarcă, nu se mai vedea nici urmă de Mace şi nici de omul pe care-l luase cu el. Turner şi Nettle se topiseră şi ei.

Plaja necuprinsă, cu miile de oameni ce aşteptau, şi marea fără vapoare le reamintiră soldaţilor de soarta lor. Ieşiră ca dintr-un vis. Departe, spre est, de unde venea întunericul, linia defensivă era supusă unui tir greu de artilerie. Inamicul se apropia, iar Anglia era departe. Cum lumina zilei pierea, nu le mai rămânea mult timp ca să-şi găsească un loc de odihnă peste noapte. Dinspre mare sufla un vânt rece, iar mantalele fuseseră aruncate departe, pe drumurile din interiorul ţării. Mulţimea începu să se disperseze. Omul din RAF era deja uitat.

Lui Turner i se părea că el şi Nettle porniseră în căutarea lui Mace, dar apoi uitaseră de el. Probabil cutreieraseră o vreme pe străzi, vrând să-l felicite pentru intervenţia lui

salvatoare şi să se distreze împreună de modul hazliu în care o înfăptuise. Turner habar n-avea cum ajunseseră el şi Nettle aici, pe uliţa asta îngustă. Nu-şi amintea ce se întâmplase între timp sau că l-ar fi durut picioarele de prea mult mers, dar iată-l aici, adresându-se în termenii cei mai politicoşi unei femei în vârstă din uşa unei case cu faţada simplă. Când pomeni de apă, ea îl privi bănuitoare, parcă ştiind că altceva ar fi vrut ei să bea. Femeia arăta destul de bine: oacheşă, cu privirea trufaşă şi cu un nas lung şi drept, cu părul argintiu vârât sub o năframă înflorată. Pricepu imediat că era ţigancă şi că nu se lăsa impresionată de faptul că el vorbea franceza. Citea în el ca într-o carte: îi vedea păcatele şi ştia că fusese la pârnaie. Apoi femeia se uită dezgustată la Nettle şi, în cele din urmă, le indică un purcel care râma pe stradă, în dreptul unei guri de canal.

— Aduceţi-mi-l înapoi, le spuse, şi o să văd ce pot face pentru voi.

— Ba pe mă-sa, zise Nettle, după ce Turner îi traduse. Nu-i cerem decât o afurisită de cană de apă. Intrăm şi ne-o luăm singuri.

Dar Turner, simţindu-se prizonierul unei irealităţi familiare, nu putea ignora posibilitatea ca femeia să posede unele puteri oculte. În penumbră, spaţiul de deasupra capului ei pulsa în ritmul inimii sale. Se sprijini de umărul lui Nettle. Femeia îi supunea unei probe pe care el era prea experimentat şi prea prudent ca s-o refuze. Nu se născuse de ieri, de alaltăieri. Era atât de aproape de casă şi nu se putea lăsa ademenit de nici o cursă. Prudenţa era lucrul cel mai bun.

— Hai să aducem porcul, îi spuse lui Nettle. Treabă de un minut.

Nettle se obişnuise de mult să dea curs sugestiilor lui Turner, care erau de obicei înţelepte, dar bombănea în timp ce urcau strada:

— Ceva nu-i în regulă cu dumneata, Gov'nor.

Rănile de la picioare le încetineau reacţiile. Scroafa era tânără, iute şi iubitoare de libertate. Când o înghesuiră la intrarea unei prăvălii, se repezi asupra lui Turner, care sări în lături cu un ţipăt doar pe jumătate autoironic. Se întoarse ca să-i ceară femeii o bucată de funie, dar la bătăile lui în uşă nu răspunse nimeni şi nici nu era sigur că aceea era casa. Era însă convins că, dacă nu prindeau purcica, nu vor mai ajunge acasă. Ştia că are din nou febră, dar asta nu însemna că greşea. Scroafa însemna succes. Cândva, în copilărie, Turner încercase să se convingă că era o aiureală să creadă că, evitând să calce pe crăpăturile cimentului din curtea şcolii,

putea împiedica moartea bruscă a mamei sale. Dar nu călcase niciodată pe crăpături, iar maică-sa nu murise.

Urcau tot mai departe pe stradă, fără să poată prinde scroafa.

— Futu-i mama ei! izbucni Nettle. N-o putem ţine tot aşa.

Dar n-aveau încotro. Lângă un stâlp de telegraf căzut, Turner tăie o bucată de sârmă şi confecţionă un laţ. Urmăreau purcica pe uliţa de la marginea staţiunii, unde vilişoarele aveau în faţă grădiniţe împrejmuite cu garduri. Înaintând, deschideau toate portiţele, pe ambele părţi ale străzii. Pe urmă făcură un ocol pe o alee lăturalnică, sperând să iasă în faţa scroafei şi s-o alunge înapoi, de unde venise. Într-adevăr, animalul intră curând într-o grădiniţă şi se puse pe râmat. Turner închise poarta şi, aplecându-se peste gard, petrecu laţul peste capul scroafei.

Avură nevoie de toată puterea care le mai rămăsese ca să tragă spre casă scroafa care guiţa de mama focului. Din fericire, Nettle ţinuse minte casa. Când purcica fu în sfârşit închisă în siguranţă în cocina minusculă din curtea din dos, bătrâna ieşi din casă cu două căni de piatră pline cu apă. Sub ochii ei, stătură fericiţi în curticica de lângă uşa bucătăriei şi băură. Chiar şi atunci când simţiră că le plesnesc burţile, gurile continuau să ceară, aşa că nu se opriră din băut. Pe urmă femeia le aduse săpun, nişte bucăţi de flanelă şi două lighenaşe smălţuite, ca să se spele. Faţa înfierbântată a lui Turner schimbă culoarea apei într-un brun ruginiu. Bucăţile de sânge închegat lipite de buza lui superioară se desprinseră satisfăcător de întregi. Când termină, simţi că aerul din jurul capului, care i se scurgea mătăsos peste piele şi prin nări, devenise mai uşor şi mai plăcut. Aruncară apa murdară la rădăcina unui strat de gura leului, care, anunţă Nettle, îi inspira un dor nebun de grădina părintească. Ţiganca le umplu ploştile, îi dădu fiecăruia câte un litru de vin roşu, cu dopurile sticlelor pe jumătate scoase, şi nişte *saucissons*, pe care-i puseră în raniţe. Tocmai când să-şi ia rămas bun, ei îi mai veni o idee şi se întoarse în casă. Reapăru cu două pungi mici de hârtie, fiecare cu câte o jumătate de duzină de migdale zaharisite.

Îşi strânseră solemn mâinile.

— O să ţinem minte bunătatea dumneavoastră cât om trăi, promise Turner.

Femeia dădu din cap şi el crezu că spunea „Purcica mea îmi va aminti de voi“, dar expresia severă a feţei sale nu se îndulci şi era greu să-ţi dai seama dacă propoziţia conţinea umor, o insultă sau un mesaj abscons. Oare îi socotea

nevrednici de generozitatea ei? Se îndepărtă stângaci, cu spatele, şi, în timp ce mergeau în jos pe stradă, îi traduse lui Nettle vorbele femeii. Caporalul nu avea nici o îndoială:

— Trăieşte singură şi ţine la porcul ei. E normal. Ne este foarte recunoscătoare.

După aceea adăugă bănuitor:

— Nu te simţi bine, Gov'nor?

— Ba chiar foarte bine, mulţumesc.

Chinuiţi de băşici, şchiopătară înapoi până la plajă, cu ideea de a-l găsi pe Mace şi de a împărţi cu el mâncarea şi băutura. Dar, fiindcă tot prinseseră porcul, Nettle fu de părere că meritau să desfunde imediat o sticlă. Încrederea în judecata sănătoasă a lui Turner îi fusese restabilită. Îşi trecură sticla din mers unul celuilalt. Norul negru de deasupra portului Dunkerque se vedea bine chiar şi în asfinţitul târziu. În partea opusă puteau distinge acum străfulgerările tunurilor. Focul de pe linia defensivă nu slăbea deloc.

— Bieţii nenorociţi, comentă Nettle.

Turner ştia că se referă la ostaşii adunaţi lângă ghereta improvizată a gărzii. Zise:

— Frontul nu mai rezistă mult.

— Va fi străpuns.

— N-ar strica să fim mâine undeva în larg.

Acum, că-şi astâmpăraseră setea, se gândeau la cină. Turner îşi imagina o odaie liniştită, cu o masă pătrată acoperită cu o pânză cadrilată, verde, cu o lampă de petrol franţuzească din ceramică suspendată de un lanţ din tavan. Şi cu pâinea, brânza, cârnăciorii şi vinul aşezate frumos pe un fund de lemn. Zise:

— Mă întreb dacă plaja e locul cel mai nimerit ca să mâncăm.

— Ne-ar şterpeli totul, admise Nettle.

— Cred că ştiu eu locşorul care ne trebuie.

Se aflau din nou pe strada din spatele barului. Când se uitară pe uliţa pe unde îşi luaseră tălpăşiţa, zăriră în penumbră nişte siluete în mişcare, conturate pe ultimele sclipiri ale mării, şi dincolo de ele, lateral, o masă mai neagră – poate trupele de pe plajă, poate iarba dunelor, poate dunele însele. A-l găsi pe Mace pe lumină tot era destul de greu, dar acum era imposibil. Aşadar merseră înainte, căutând un locşor. În partea aceea a staţiunii se aflau acum sute de soldaţi şi mulţi dintre ei colindau străzile în bande zgomotoase, cântând şi zbierând. Nettle lăsă sticla să-i alunece înapoi în raniţă. Fără Mace, se simţeau vulnerabili.

Trecură pe lângă un hotel lovit de un proiectil. Turner se întrebă dacă locşorul la care se gândise era cumva o cameră

de hotel. Lui Nettle îi veni ideea să-şi procure aşternuturi. Intrară prin gaura din zid şi-şi croiră atenţi drum prin întuneric, prin moloz şi grinzi prăbuşite, găsind în cele din urmă scările. Dar zeci de alţi oameni gândiseră ca ei. De fapt, la piciorul scărilor se formase o coadă, iar nişte soldaţi coborau de la etaj, luptându-se cu saltele grele, umplute cu păr de cal. Pe palierul de deasupra, unde Turner şi Nettle nu puteau vedea decât bocanci şi gambe care se mişcau greoi când într-o parte, când în alta, se desfăşura o bătaie. Se auzeau icnetele celor ce se luaseră la trântă şi plesniturile pumnilor pe piele. După un strigăt brusc, câţiva oameni căzură cu spatele pe scări, peste cei de jos. În mijlocul râsetelor şi blestemelor, ei se adunară de pe podea, pipăindu-şi mădularele. Unul dintre soldaţi nu se ridică, ci continuă să zacă într-o poziţie nefirească de-a curmezişul scărilor, cu picioarele mai sus decât capul şi ţipând răguşit, de aproape că nu se auzea, ca într-un vis înspăimântător. Cineva îi apropie flacăra unei brichete de faţă şi-i văzură dinţii dezgoliţi şi mărgelele de spumă albă de la colţurile gurii. Şi-a rupt şira spinării, anunţă unul, dar nimeni nu putea face nimic pentru el. Oamenii păşeau acum peste el, cu pături şi perne de canapea, iar alţii se zbăteau să ajungă sus.

Ieşiră din hotel şi merseră din nou înapoi, înspre interiorul oraşului, spre bătrâna cu porcul. Sursa de curent electric a oraşului Dunkerque fusese fără îndoială tăiată, dar pe marginile geamurilor acoperite cu perdele grele se vedea lucirea galbenă a lumânărilor şi a lămpilor cu petrol. Pe partea cealaltă a străzii, soldaţii băteau la uşi, dar nu le deschidea nimeni. Acesta a fost momentul ales de Turner ca să-i descrie lui Nettle locul pe care-l visase pentru cina lor. Îl înfrumuseţă ca să se facă mai bine înţeles, adăugând uşi glisante deschise spre un balcon cu balustrade din fier forjat, prin care se strecurau viţele unei iederi bătrâne şi un gramofon plasat pe o măsuţă rotundă, acoperită cu o faţă de masă din dantelă verde, precum şi un covor persan întins pe un şezlong. Cu cât o descria mai amănunţit, cu atât se simţea tot mai sigur că încăperea nu putea fi departe.

Nettle, cu dinţii sprijiniţi de buza inferioară, mimând mirarea blajină a unui rozător, îl lăsă să termine şi zise:

— Ştiam eu. Al dracului să fiu dacă nu ştiam!

Stăteau în faţa unei case bombardate, a cărei pivniţă, pe jumătate sub cerul liber, arăta ca o grotă gigantică. Apucându-l de tunică, Nettle îl trase după el peste o grămadă de cărămizi sparte. Prudent, îl conduse în întuneric pe podeaua pivniţei. Turner ştia că nu acela era locul, dar nu se putea împotrivi neobişnuitei încăpăţânări a lui Nettle. În faţă

le apăru o gămălie de lumină, apoi alta, apoi a treia. Ţigările celor care-şi găsiseră deja adăpost aici. O voce bombăni:

— Câh. Ştergeţi-o. E plin.

Nettle aprinse un chibrit şi-l ridică deasupra capului. Pe lângă pereţii pivniţei erau oameni pretutindeni. Unii şedeau cu spatele proptit de perete, iar majoritatea erau adormiţi. Câţiva se lungiseră chiar în centru, pe duşumea, dar mai rămânea loc, iar când se stinse chibritul, Nettle îl apăsă pe Turner pe umăr ca să se aşeze. Îndepărtând molozul de sub fund, Turner simţi că-i era udă cămaşa. Putea fi sânge sau un alt lichid, dar deocamdată nu-l durea nimic. Nettle îi aranjă mantaua în jurul umerilor. Acum, după ce scăpase de greutatea de pe picioare, extazul uşurării i se răspândi de la genunchi în sus şi ştiu că în noaptea aceea n-avea să se mai clintească din loc, oricât de dezamăgit ar fi fost Nettle. Mişcarea legănată a mersului pe jos timp de o zi întreagă se transferă podelei. Şezând acolo, într-o beznă totală, Turner o simţi înclinându-se şi îndoindu-se sub el. Acum problema era cum să mănânce fără ca toţi ceilalţi să năvălească peste ei. Supravieţuirea însemna egoism. Deocamdată nu schiţă însă nici o mişcare, iar mintea i se goli. După o vreme, Nettle îl trezi cu un ghiont şi-i puse în mână sticla de vin. Prinse cu buzele gâtul sticlei, o înclină şi bău. Cineva îl auzi cum înghite.

— Ce-ai acolo?

— Lapte de oaie, răspunse Turner. Încă mai e călduţ. Bea şi tu.

Se auzi un sunet dezgustat şi ceva călduţ şi moale, gelatinos, ateriză pe dosul mâinii lui Turner.

— Măi jegosule!

O altă voce, mai autoritară, porunci:

— Gura! Încerc să dorm.

Mişcându-se fără zgomot, Nettle dibui în raniţă un *saucisson*, îl tăie în trei şi-i strecură o bucată lui Turner, împreună cu un coltuc de pâine. Acesta se întinse cât era de lung pe podeaua de ciment, îşi trase mantaua peste cap ca să înăbuşe plescăitul şi să oprească mirosul de carne şi, cu obrazul înţepat de bucăţele de cărămidă şi de alte gunoaie, începu cea mai delicioasă cină din viaţa sa. Faţa îi degaja un miros de săpun parfumat. Muşcă din pâinea cu gust de carton, sfâşie cu dinţii şi supse cârnatul. Când hrana îi ajunse în stomac, esofagul şi pieptul îi fură inundate de căldură. Îşi zise că bătuse drumurile astea toată viaţa. Dacă închidea ochii, vedea asfaltul mişcător şi bocancii săi intrând şi ieşindu-i din câmpul vizual. Mestecând, simţea că se scufundă secunde întregi în somn. Intra într-o altă

dimensiune temporală, iar acum, aşezată comod pe limba sa, stătea o migdală zaharisită, a cărei dulceaţă ţinea de o altă lume. Îi auzea pe oamenii din pivniţă plângându-se de frig şi era bucuros de mantaua cu care se învelise, simţind totodată o mândrie părintească pentru că nu-i lăsase pe caporali să le lepede pe ale lor.

Intră un grup de soldaţi care căutau un culcuş şi aprinseră chibrituri, aşa cum procedaseră şi el cu Nettle. Se simţi pornit împotriva lor şi enervat de accentul lor din vest. Ca toţi ceilalţi din pivniţă, dorea ca nou-veniţii să plece. Dar ei îşi găsiră loc undeva în continuarea picioarelor lui. Simţi un miros de rachiu şi antipatia îi spori. Îşi aranjau zgomotos culcuşurile şi, când o voce de lângă perete strigă „Ţărănoi afurisiţi!", unul dintre nou-veniţi se repezi în direcţia respectivă şi pentru moment se păru că se va lăsa cu o încăierare. Dar întunericul şi protestele obosite ale celor adăpostiţi în pivniţă făcură ca pacea să dăinuiască.

În curând nu se mai auziră decât răsuflări ritmice şi sforăituri. Lui Turner tot i se părea că podeaua se înclină sub el, apoi că se leagănă în ritmul unui marş forţat, şi-şi dădu iarăşi seama că era prea copleşit de impresii, prea agitat de febră ca să poată adormi. Pipăi prin stofa tunicii tenculeţul de scrisori. *Te aştept. Întoarce-te*. Cuvintele nu erau lipsite de sens, dar acum nu-l impresionau. Totul era normal: o persoană care o aştepta pe alta era ca o sumă aritmetică şi un fapt la fel de lipsit de emoţii. Aşteptarea. Pur şi simplu o fiinţă nu făcea nimic o vreme, în timp ce o altă fiinţă se apropia. Aşteptarea era un cuvânt greu. Simţea cum îl apasă, greu ca un palton. Toţi cei din pivniţă se aflau în aşteptare, ca şi toţi cei de pe plajă. Aştepta şi ea, da, ei şi? Încercă să-şi închipuie vocea ei rostind cuvintele, dar, dincolo de bătăile puternice ale inimii, n-o auzea decât pe a lui. Nici măcar nu reuşea să-i reconstituie chipul din memorie. Îşi obliga gândurile să se concentreze asupra noii evoluţii a situaţiei, care ar fi trebuit să-i asigure fericirea. Nu-i mai înţelegea complexităţile, iar sentimentul de necesitate stringentă se stinsese. Briony îşi va schimba depoziţia, va rescrie trecutul în aşa fel încât lupii să devină mieluşei. Dar ce mai însemna vinovăţia în zilele astea? Ceva foarte ieftin. Toată lumea era vinovată şi nimeni nu era. Nimeni nu avea să fie mântuit prin schimbarea unei depoziţii, fiindcă nu existau suficienţi oameni, suficientă hârtie şi stilouri suficiente, suficientă răbdare şi calm suficient ca să fie consemnate declaraţiile tuturor martorilor şi să fie strânse toate faptele. Martorii erau şi ei vinovaţi. Toată ziulica ne vedem unii altora păcatele. N-

ai ucis pe nimeni astăzi? Dar pe câţi i-ai lăsat să moară? Aici jos, în pivniţă, nu discutăm despre aşa ceva. Ne uşurăm conştiinţa prin somn, Briony. Migdala lui zaharisită avea gustul numelui ei, care suna atât de improbabil încât se întreba dacă şi-l amintea corect. Şi al Ceciliei suna nefiresc. Considerase întotdeauna normală stranietatea acestor nume? Dar îi era greu să rămână preocupat mult timp de întrebarea aceasta. Avea atât de multe treburi neterminate aici, în Franţa, încât i se părea necesar să-şi amâne plecarea în Anglia, chiar dacă-şi făcuse deja bagajele – bagajele astea ciudate şi grele. N-avea să i le ia nimeni dacă le lăsa aici şi se ducea înapoi. Bagaje invizibile. Trebuia să se întoarcă şi să-l dea jos pe băieţaşul ăla din copac. Mai făcuse treaba asta o dată. Se întorsese acolo unde nu fusese nimeni, îi găsise pe copii sub un copac şi străbătuse parcul, ducându-l pe Pierrot pe umeri şi pe Jackson în braţe. Ce grei fuseseră! El era îndrăgostit, de Cecilia, de gemeni, de succes, de zorii de zi, cu splendida lor pâclă aurie. Şi de ce primire avusese parte! Acum se obişnuise cu astfel de lucruri, erau banale şi se găseau pe toate drumurile, dar atunci, înainte de a se înăspri şi de a deveni în general insensibil, când constituiau o noutate, când totul era inedit, fusese rănit teribil. Îl impresionase faptul că ea se repezise spre el pe cărarea de pietriş, ca să-i vorbească lângă maşina poliţiei, cu portiera deschisă. *Curat şi mândru mai eram/Când te iubeam pe tine*. Aşadar, avea să se întoarcă pe drumul pe care venise, să treacă în sens invers prin tot ceea ce înduraseră, prin nesuferitele mlaştini secate, pe lângă fiorosul sergent de pe pod, prin satul bombardat, de-a lungul panglicii drumului ce străbătea mile întregi de pământ arabil vălurit, căutând la stânga poteca de la marginea satului, din faţa magazinului de pantofi, iar cu două mile mai încolo avea să sară peste gardul de sârmă ghimpată şi să-şi continue drumul prin păduri şi ogoare până la ferma celor doi fraţi, unde avea să petreacă noaptea, iar a doua zi, în lumina gălbuie a dimineţii, luându-se după tremurul acului de busolă, avea să iuţească pasul prin ţinutul acela minunat, plin de văioage, pârâuri şi roiuri de albine, urcând pe cărare până la căsuţa tristă de lângă linia ferată. Până la copac. Va strânge de pe jos, din noroi, zdrenţele arse, bucăţile de pijama, după care-l va coborî pe sărmanul băieţel palid din copac şi-l va înmormânta creştineşte. Un copil drăguţ. Cei vinovaţi să-i îngroape pe cei inocenţi şi nimeni să nu-şi modifice mărturia. Dar unde era Mace, să-i dea o mână de ajutor la săpat? Ursul acela curajos, caporalul Mace? Iată o altă treabă nedusă la bun sfârşit, un alt motiv pentru care nu putea pleca. Mace trebuia găsit. Dar mai întâi avea de parcurs toate milele alea,

ca să se întoarcă spre nord, până pe ogorul unde fermierul cu câinele lui continua să meargă în spatele plugului, ca să-i întrebe pe femeia flamandă şi pe fiul ei dacă-l consideră răspunzător de moartea lor. Căci se întâmplă uneori să-ţi asumi prea multe, în câte o criză de orgolioasă autoacuzare. S-ar putea ca ea să zică nu – cuvântul flamand care însemna nu. Ai încercat să ne ajuţi. Nu ne puteai căra în spinare peste câmp. Pe gemeni i-ai dus, dar pe noi nu. Nu, nu eşti vinovat. Nu.

Auzi o şoaptă şi simţi o răsuflare pe obrazul încins.

— Prea mare larmă, Gov'nor.

Dincolo de scăfârlia caporalului Nettle se vedea o fâşie de cer de un albastru profund şi, gravată pe ea, marginea neagră, zimţată, a tavanului prăbuşit al pivniţei.

— Larmă? Dar ce făceam?

— Strigai „Nu!“ şi ai trezit pe toată lumea. Unii flăcăi sunt cam puşi pe arţag.

Turner încercă să-şi ridice capul şi constată că era imposibil. Caporalul aprinse un chibrit.

— Hristoase! Arăţi ca dracu'. Hai, bea!

Îi ţinu capul sus şi-i puse plosca la gură.

Apa avea un gust metalic. După ce termină, un val oceanic prelung, puternic, de epuizare încercă să-l tragă la fund. Merse pe pământ până căzu în ocean. Ca să nu-l sperie pe Nettle, se strădui să vorbească mai normal decât se simţea.

— Auzi, m-am hotărât să rămân. Mai am unele treburi de rezolvat.

Nettle îl ştergea pe Turner pe frunte cu mâna lui murdară. Turner nu pricepea de ce considera Nettle că era necesar să-şi apropie atât de mult faţa de a sa. Caporalul zise:

— Gov'nor, mă auzi? Mă asculţi? Cam acum o oră am ieşit să mă piş. Ghici ce-am văzut? Cei de la marină veneau pe drum şi mobilizau ofiţerii. Pe plajă lumea se organizează. S-au întors navele. Mergem acasă, camarade! E aici un locotenent din Buffs care ne va duce pe plajă la ora şapte. Aşa că mai dormi puţin şi termină cu zbieretele alea idioate.

Acum cădea şi nu mai dorea decât să doarmă, o mie de ore de somn. Era ceva mai uşor. Apa avusese un gust mizerabil, dar îl înviorase, la fel ca şi vestea şoptită mângâietor de Nettle. Vor alcătui o formaţie pe stradă şi vor mărşălui spre plajă. Alinierea la dreapta! Va domni ordinea. La Cambridge nu le predase nimeni avantajele unui marş disciplinat. Acolo erau venerate spiritele libere şi rebele. Poeţii. Ce ştiau poeţii despre supravieţuire? Despre supravieţuirea unui grup mare de oameni? Nimeni nu iese din

front, nimeni nu se repede la şalupe, nici vorbă de primul venit, primul servit, nici vorbă de dracu' să-l ia pe cel ce soseşte ultimul. Nici urmă de scrâşnet de bocanci pe nisip, când traversează plaja spre linia fluxului. Mâini îndatoritoare ţin de copastiile şalupelor legănate de tangaj, în timp ce camarazii urcă. Dar marea e calmă şi acum, că se calmase şi el, bineînţeles că înţelegea ce lucru minunat era faptul că ea îl aştepta. Naiba s-o ia de aritmetică ! *Te aştept* era ceva fundamental. Motivul pentru care supravieţuise. Era modalitatea obişnuită de a-l încredinţa că-l va refuza pe oricare altul. Numai pe tine. Întoarce-te. Îşi amintea cum simţise pietrişul prin tălpile subţiri ale pantofilor, chiar şi acum îl simţea; simţea şi atingerea de gheaţă a cătuşelor pe încheieturi. El şi inspectorul se opriseră lângă maşină şi întorseseră capetele la auzul paşilor ei. Cum ar putea uita vreodată rochia aceea verde, mulată pe liniile dulci ale corpului, care-i împiedica fuga şi-i evidenţia frumuseţea umerilor? Mai albi decât vălătucii de ceaţă. Nu fusese surprins că poliţiştii le îngăduiseră să schimbe câteva cuvinte. Nici măcar nu se gândise la asta. Şi Cecilia, şi el se comportaseră ca şi cum ar fi fost singuri. Ea îşi înfrânsese dorinţa de a plânge în timp ce-i spunea că îl crede, că are încredere în el şi că-l iubeşte. Iar el îi răspunsese simplu că nu va uita asta niciodată, dorind s-o facă să înţeleagă cât îi este de recunoscător, în special atunci, în special acum. Pe urmă ea pusese un deget pe cătuşe şi-i declarase că nu-i este ruşine, că n-are de ce să-i fie. Îl prinsese de reverul hainei, îl scuturase puţin şi în momentul acela îi spusese: *Te aştept. Întoarce-te*. Vorbea serios. Timpul avea să dovedească faptul că vorbise serios. După aceea îl împinseseră în maşină şi ea îi spusese în grabă, înainte să înceapă să plângă, fiindcă nu se mai putuse abţine, că tot ceea ce li se întâmplase le aparţinea lor şi numai lor. Se referise la bibliotecă, desigur. Era a lor. Nu le-o putea lua nimeni. „E secretul nostru“ strigase ea în faţa tuturor, chiar înainte de a se trânti portiera.

— N-am să mai rostesc nici o vorbă, zise, deşi capul lui Nettle dispăruse de mult din vedere. Trezeşte-mă înainte de şapte. Promit că nu vei mai auzi nici un cuvânt de la mine.

1. Avioane din dotarea RAF.

Partea a treia

Sentimentul de nelinişte nu se limita la spital. Părea că se degajă din râul tulbure, cu ape maronii, umflat de ploile de aprilie, iar seara se aşeza peste oraşul camuflat ca o amorţire a minţii, simţită de întreaga ţară, o îngroşare tăcută şi malignă, inseparabilă de primăvara întârziată şi rece, mascată eficient de instaurarea tot mai binefăcătoare a acesteia. Ceva se apropia de sfârşit. Personalul superior, care discuta în grupuleţe ce-şi dădeau importanţă pe la colţurile coridoarelor, păstra secretul numai pentru el. Internii erau ceva mai înalţi, aveau călcătura mai agresivă, medicul specialist era adeseori distrat în timp ce-şi făcea rondul, iar într-o dimineaţă se dusese chiar la fereastră şi privise minute în şir peste fluviu, în timp ce surorile stăteau drepţi lângă paturi, în spatele lui, aşteptând. Sanitarii mai vârstnici arătau deprimaţi. Împingeau bolnavii încoace şi încolo prin saloane şi păreau că dăduseră uitării expresiile hazlii din emisiunile de comedie de la radio. Pe Briony chiar ar fi mângâiat-o, poate, să mai audă o dată poanta lor profund detestată: Capul sus, iubitule, poate că nu ţi se va întâmpla niciodată!

Numai că era pe cale să se întâmple. Spitalul se golea treptat, pe nesimţite, de multă vreme. La început i se păruse că era vorba doar de un joc al întâmplării, de o epidemie de sănătate, pusă de stagiarii mai puţin inteligenţi pe seama perfecţionării metodelor de tratament. Se cerea multă răbdare pentru a detecta un tipar. Paturile goale se întindeau de-a lungul pereţilor salonului şi în alte saloane, ca şi cum toată noaptea ar fi survenit decese. Lui Briony i se părea că zgomotul paşilor ce se îndepărtau pe podelele bine lustruite ale coridoarelor era amortizat şi timid, pe când altădată fusese decis şi răsunător. Muncitorii veniţi să instaleze tambururi noi cu furtunuri de incendiu pe palierele de lângă lifturi şi să aducă găleţi cu nisip pentru stingerea focului trebăluiau ziua întreagă, fără pauză, şi nu vorbeau cu nimeni până la plecare, nici măcar cu brancardierii. Din cele douăzeci de paturi din salon erau ocupate numai opt şi, cu toate că treaba era mai grea decât înainte, o anumită teamă, o frică aproape superstiţioasă le împiedica pe infirmierele stagiare să se plângă de ceva când se strângeau la ceai. În general, toate erau mai calme, mai obediente. Nu-şi mai răsfirau degetele mâinilor ca să-şi arate degerăturile.

Mai era şi teama constantă şi permanentă a stagiarelor de a nu greşi. Toate ştiau de frica sorei Marjorie Drummond, se temeau de zâmbetul ei subţire şi ameninţător şi de comportarea blândă care-i preceda accesele de furie. Briony era conştientă de faptul că în ultima vreme acumulase un şir de erori. Acum patru zile, o pacientă de-a ei, în ciuda indicaţiilor primite, se înecase cu gargara de apă carbolică – potrivit unui infirmier care observase scena, o dăduse de duşcă ca pe o halbă de Guinness – şi vomase violent pe toate păturile. Briony mai ştia că sora Drummond o observase ducând numai trei ploşti o dată, când la ora asta li se cerea să poată trece fără incidente prin tot salonul cu un turn de şase, ca ospătarii de la La Coupole. Poate că mai existau şi alte greşeli de care, în oboseala ei, uitase sau de care nici nu-şi dăduse seama. Era înclinată să facă greşeli de ţinută: când era cu gândurile aiurea, avea tendinţa să-şi mute greutatea de pe un picior pe altul într-un fel deosebit de enervant pentru superioara sa. Diferite scăpări din vedere şi eşecuri se puteau acumula uşor în câteva zile: o mătură nepusă la loc, o pătură îndoită cu eticheta la vedere, un guler apretat strâmbat infinitezimal, roţile de la paturile pacienţilor nealiniate şi neaşezate paralel, cu vârfurile spre paturi, revenirea din salon cu mâinile goale – toate observate în tăcere, până se atingea nivelul de saturaţie când, dacă nu descifraseşi bine semnalele, furia se abătea asupra ta ca o furtună tocmai când socoteai că te-ai descurcat ireproşabil.

În ultima vreme însă, sora nu-şi mai îndrepta zâmbetul lipsit de veselie în direcţia fetelor aflate în probă, nici nu le mai vorbea cu vocea aceea reţinută care inspira groază. Abia dacă le mai dădea atenţie celor aflate sub îndrumarea sa. Era preocupată de ceva şi deseori stătea în holul pătrat de lângă secţia de chirurgie pentru bărbaţi, vorbind cu omoloaga ei de acolo, sau se făcea nevăzută câte două zile o dată.

Într-un context diferit, într-o altă profesiune, trupul ei plinuţ i-ar fi dat un aer de mămică, ba chiar unul de femeie senzuală, fiindcă buzele ei nerujate aveau o coloraţie naturală bogată şi erau arcuite dulce, iar faţa cu obraji rotunzi şi pete de îmbujorare sănătoasă, ca ale păpuşilor, indica o fire bună. Impresia aceasta fusese spulberată curând, când o stagiară din anul lui Briony, o fată înaltă, blândă şi înceată, cu privirea nevinovată a unei văcuţe, cunoscuse forţa şfichiuitoare a supărării sorei-şefe. Sora Langland fusese detaşată pe lângă chirurgia pentru bărbaţi şi primise sarcina să pregătească un soldat tânăr pentru apendectomie. Lăsată singură cu el o oră sau două, pălăvrăgise şi făcuse precizări încurajatoare în legătură cu operaţia. Probabil că el îi pusese

şi întrebarea firească şi în momentul acela ea încălcase regula sfântă. Aceasta figura clar în regulament, dar nimeni nu-şi dăduse seama, se pare, cât de importantă era considerată. După câteva ore, soldatul se trezise din anestezie şi murmurase numele elevei stagiare în timp ce sora-şefă de la salonul de chirurgie se afla la căpătâiul lui. Sora Langland fusese trimisă înapoi la salonul ei, complet umilită. Celelalte au fost obligate să se adune în jurul sorei-şefe şi să ia notă. Dacă, din neglijenţă sau cruzime, biata de Susan Langland ar fi omorât două duzini de pacienţi, nu i-ar fi fost cu nimic mai rău. Când sora Drummond îşi sfârşise predica prin a-i spune că făcuse de ruşine tradiţia Nightingale a surorilor de caritate, în rândul cărora aspira să se înscrie, şi că trebuie să se considere norocoasă dacă-şi va petrece luna următoare sortând rufăria de pat murdară, nu numai Langland, ci şi jumătate din fetele prezente plângeau. Briony nu se număra printre ele, dar în seara aceea, în pat, având încă frisoane din cauza febrei, recitise regulamentul ca să vadă dacă-i scăpaseră şi alte prevederi. Citise de câteva ori şi învăţase pe de rost porunca: o soră medicală nu trebuie să-şi comunice numele de botez vreunui pacient în absolut nici o împrejurare.

Saloanele se goleau, dar munca se intensifica. În fiecare dimineaţă, paturile erau împinse în mijloc, ca stagiarele să poată lustrui podelele cu un ansamblu de perii greoi, pe care o fată singură abia-l putea mişca dintr-o parte în alta. Se mătura de trei ori pe zi. Dulăpioarele golite erau frecate cu peria, saltelele dezinfectate cu fum, umeraşele, clanţele şi încuietorile de alamă lustruite. Lemnăria – atât uşile, cât şi cercevelele – era spălată cu o soluţie dezinfectantă; la fel şi ramele metalice şi arcurile paturilor. Elevele frecau, ştergeau şi uscau ploştile şi sticlele până când străluceau ca nişte farfurii dintr-un serviciu de gală. Camioane de trei tone de la intendenţă parcau la porţile de aprovizionare descărcând alte paturi, vechi şi soioase, care trebuiau frecate mult şi bine înainte de a fi duse în saloane, înghesuite între celelalte, iar apoi dezinfectate. Între toate sarcinile acestea, fetele îşi spălau şi frecau mâinile bătătorite, cu crăpături sângerânde, poate de douăsprezece ori pe zi şi cu apă rece ca gheaţa. Lupta cu microbii nu contenea nici un moment. Stagiarele erau iniţiate în cultul pentru igienă. Învăţau că nu există nimic mai detestabil decât un smoc de puf de pătură ascuns sub pat, căci el ascundea în interior un batalion, ba chiar o întreagă divizie de bacterii. Fiertul, frecatul, lustruitul şi ştersul, îndeletnicirile lor zilnice, deveniseră însemnele

mândriei profesionale a învăţăcelelor, de dragul cărora se cerea sacrificat orice confort personal.

Hamalii spitalului aduceau de la magazie cantităţi uriaşe de materiale care trebuiau despachetate, inventariate şi stocate: bandaje, scuipătoare, seringi, trei sterilizatoare noi şi multe pachete cu inscripţia „Pungi Bunyan", a căror utilizare nu le fusese explicată. Instalară şi umplură încă un dulap de medicamente, dezinfectat şi curăţat în prealabil de trei ori. Era încuiat, iar cheia rămânea la sora Drummond, dar într-o dimineaţă Briony zări înăuntru şiruri de flacoane cu eticheta „Morfină". Fiind uneori trimisă în alte zone ale spitalului cu câte o trebuşoară, observă că şi alte saloane erau amenajate în mod asemănător. Unul era deja complet golit de pacienţi şi strălucea, spaţios şi tăcut, aşteptând. Dar nu era bine să pui întrebări. Cu un an înainte, imediat după declararea războiului, saloanele de la ultimul etaj fuseseră închise complet, ca măsură de prevedere împotriva bombardamentelor. Sălile de operaţie erau acum la subsol. Ferestrele de la parter erau protejate cu saci de nisip şi toate oberlichturile fuseseră cimentate.

Un general de armată, însoţit de câţiva medici specialişti, inspectase spitalul. Nu fusese întâmpinat cu nici un fel de protocol, nici măcar cu linişte. Se spunea că, de obicei, la vizitele importante nasul fiecărui pacient trebuia să fie aliniat cu încreţitura de la mijlocul cearşafului de deasupra. Dar nu avuseseră timp pentru pregătiri. Generalul şi suita sa trecuseră cu paşi vioi prin salon, murmurând şi dând din capete, şi apoi dispăruseră.

Neliniştea creştea, dar nu prea existau ocazii care să dea naştere la speculaţii. Oricum, oficial acestea erau interzise. Când nu se aflau în tură, stagiarele luau lecţii în timpul liber, participau la cursuri şi la demonstraţii practice sau făceau studiu individual. Mesele şi ora de culcare le erau strict supravegheate, ca şi cum ar fi fost nişte boboace cu bursă Rhodes. Odată, când Fiona, vecina de pat a lui Briony, îşi împinsese farfuria deoparte, anunţând că este „incapabilă clinic" să mănânce legume fierte cu un cub Oxo, sora Nightinghale care se ocupa de programul lor domestic stătuse de strajă în spatele ei până când înghiţise şi ultima bucată. Fiona era, prin definiţie, prietena lui Briony. În dormitor, în prima noapte de instruire preliminară, o rugase pe Briony să-i taie unghiile de la mâna dreaptă, explicându-i că nu reuşea să mânuiască foarfecele cu stânga şi că acasă i le tăia mama. Era pistruiată şi cu părul roşcat, ceea ce-i dăduse imediat de bănuit lui Briony. Spre deosebire de Lola însă, Fiona era exuberantă şi veselă, cu gropiţe pe dosul mâinilor şi cu un

piept enorm, ceea ce le îndemna pe celelalte fete să spună că era destinată să devină într-o bună zi şefă de salon. Ai ei locuiau în Chelsea. Într-o noapte, îi şoptise lui Briony din pat că tatăl ei aştepta să fie solicitat să facă parte din cabinetul de război al lui Churchill. Dar când se anunţase componenţa cabinetului, nici un nume de familie nu se potrivea şi nu mai discutaseră despre asta, iar Briony considerase că era mai bine s-o lase moartă. În primele luni de după instruirea preliminară, Fiona şi Briony avuseseră prea puţine ocazii să afle dacă se plăceau reciproc. Dar amândurora le convenea să presupună că da. Erau printre puţinele fete total lipsite de pregătire medicală. Majoritatea celorlalte făcuseră cursuri de acordarea primului ajutor sau lucraseră deja ca sanitari voluntari şi erau obişnuite cu sângele şi cadavrele sau cel puţin pretindeau că sunt.

Dar nu era simplu să cultivi o prietenie. Stagiarele îşi făceau tura în salon, învăţau trei ore pe zi în timpul liber şi dormeau. Partea plăcută a zilei era ora ceaiului, între patru şi cinci, când îşi luau de pe rafturile de lemn geluit miniaturalele lor ceşti maro, cu numele înscrise pe ele, şi se adunau într-o micuţă cameră de zi de lângă salon. Conversaţia curgea anevoios. Sora supraveghetoare era întotdeauna în mijlocul lor, ca să le urmărească şi să se asigure că au un comportament decent. În plus, nici nu se aşezau bine că le şi cuprindea osteneala, grea ca un teanc de trei pături. Odată, o fată adormise cu ceaşca şi farfurioara în mână şi-şi opărise coapsa – bun prilej, declarase sora Drummond, venită să vadă cine şi de ce ţipa, de a exersa primul ajutor în caz de arsuri.

Briony însăşi era o barieră în calea prieteniei. În primele luni crezuse că nu va avea relaţii decât cu sora Drummond. Aceasta era prezentă permanent, într-o clipă la capătul coridorului, apropiindu-se cu o hotărâre înfricoşătoare, în cealaltă lângă umărul lui Briony, murmurându-i la ureche că în timpul instruirii preliminare nu acordase suficientă atenţie modalităţii de a-i îmbăia pe bărbaţi cu pătura: numai după *a doua* schimbare a apei era permis să i se dea pacientului o bucată de flanelă şi un prosop pentru spate, proaspăt săpunite, ca să „termine singur“. Starea de spirit a lui Briony depindea în mare măsură de părerea pe care o avea despre ea în ziua respectivă şefa salonului. Simţea o răceală în stomac ori de câte ori privirea sorei Drummond poposea asupra ei. N-aveai cum să ştii dacă făcuseşi lucrurile bine. Briony se temea de critica ei. De laude nici nu putea fi vorba. Cel mult puteai spera la indiferenţă.

În momentele de răgaz, de obicei pe întuneric, cu câteva minute înainte de a adormi, Briony îşi închipuia o viaţă paralelă fantomatică, în care era studentă la colegiul Girton şi-l citea pe Milton. S-ar fi putut afla nu la spitalul surorii sale, ci la colegiul acesteia. Briony crezuse că va contribui la efortul pentru război. De fapt îşi sărăcise viaţa, reducând-o la această unică relaţie cu o femeie cu cincisprezece ani mai în vârstă, care avea asupra ei o putere mai mare decât cea a unei mame asupra copilaşului ei.

Îngustarea aceasta, care însemna în primul rând o pierdere a identităţii, începuse cu câteva săptămâni înainte de a fi auzit măcar de sora Drummond. În prima zi a celor două luni de instruire preliminară, umilirea lui Briony în faţa clasei fusese instructivă. Asta arăta că aşa aveau să meargă lucrurile şi de acum încolo. Se dusese la soră ca să-i arate, politicoasă, greşeala de pe ecusonul cu numele ei. Ea era B. Tallis, nu aşa cum scria pe dreptunghiul de carton, S. Tallis. Răspunsul fusese calm:

— Eşti şi vei rămâne aşa cum ai fost desemnată. Numele dumitale de botez nu mă interesează deloc. Stai jos, *Soră* Tallis.

Celelalte fete ar fi râs de ea dacă ar fi îndrăznit, căci toate aveau pe ecuson aceeaşi iniţială, dar au intuit corect că aşa ceva nu era permis. Pe vremea aceea asistau la prelegeri de igienă şi practicau scăldarea în pătură pe modele vii: doamna McIntosh, Lady Chase şi bebeluşul George, a cărui infirmitate severă îi permitea să treacă drept fetiţă. Era pe vremea când învăţaseră să adopte o supunere nepremeditată, să care oalele de noapte în stive şi să ţină minte regula fundamentală: nu ieşi niciodată din salon cu mâinile goale. Disconfortul fizic o ajutase pe Briony să-şi închidă orizonturile spirituale. Gulerele înalte şi apretate îi roseseră ceafa până la sânge. Spălatul mâinilor de douăsprezece ori pe zi, cu apă rece de-ţi tăia răsuflarea şi cu o bucată de săpun cu sodă, îi provocase primele degerături. Pantofii pe care fusese nevoită să şi-i cumpere din banii de buzunar o strângeau groaznic la vârfuri. Uniforma, ca toate uniformele, îi eroda identitatea, iar lucrurile cărora trebuia să le dea zilnic atenţie – călcatul pliurilor, potrivirea acelor de păr în bonetă, îndreptarea dungii ciorapilor, lustruirea pantofilor, în special la tocuri – declanşau un proces prin care alte preocupări erau eliminate încetul cu încetul. În momentul când fetele erau gata să-şi înceapă cursul de stagiare, lucrând la saloane (n-aveau voie să folosească prepoziţia „în“) sub şefia sorei Drummond, şi să se supună rutinei zilnice „de la ţucal la Bovril“, vieţile lor anterioare deveneau neclare. Capetele li se

goliseră într-o oarecare măsură, lăsaseră garda jos, aşa că puteau fi uşor convinse de autoritatea absolută a sorei de salon. De ce rezistenţă mai putea fi vorba dacă ea le umplea minţile deşertate?

Nu li s-a spus niciodată, dar modelul aflat în spatele acestui proces era de natură militară. Miss Nightingale – căreia nu trebuia să-i spui niciodată Florence – petrecuse destul timp în Crimeea ca să înţeleagă importanţa disciplinei, a unui regulament ferm şi a trupelor bine instruite. Aşa că, atunci când zăcea în beznă, ascultând cum îşi începe Fiona sforăitul care avea să dureze toată noaptea – căci dormea pe spate –, Briony simţea deja că viaţa ei paralelă, pe care şi-o putea imagina cu multă uşurinţă datorită vizitelor din copilărie la Cambridge, unde mergea la Leon şi Cecilia, avea să o apuce pe un alt drum decât cea reală. Acum, timp de patru ani, acest regim strict era viaţa ei de studentă şi nu avea nici voinţa, nici libertatea de a se desprinde de el. Se abandona unei vieţi de obligaţii, reguli, supunere, muncă şi teamă constantă de a nu fi privită dezaprobator. Făcea parte dintr-o clasă de stagiare – la câteva luni o dată era primit câte un grup nou – şi nu avea altă identitate decât cea înscrisă pe ecuson. Aici nu erau discuţii cu îndrumătorul ştiinţific şi nimeni nu-şi pierdea orele de somn de grija cursului pe care avea să-l ia traseul ei intelectual. Golea şi clătea oalele de noapte, mătura şi lustruia podelele, prepara cacao şi Bovril, ducea şi aducea lucruri şi era scutită de introspecţii. Cândva, în viitor – o ştia de la elevele din anul doi –, competenţa ei va începe să-i placă. Deja îi simţise gustul când i se încredinţase sarcina de a lua pulsul şi temperatura pacienţilor aflaţi sub supraveghere şi de a le nota pe fişele lor personale. În ce priveşte tratamentele medicale, deja aplicase genţiană violetă pe un herpes, emulsie de aquaflavină pe tăieturi, apă de plumb pe vânătăi. Dar în primul rând era o infirmieră, o slujnicuţă, şi, în orele libere, colecţionară de evenimente obişnuite. Era bucuroasă că are prea puţin timp ca să se gândească la altceva. Dar când stătea în halat pe palier – ultimul lucru pe care-l făcea înainte de culcare –, privind peste fluviu oraşul neluminat, îşi amintea că pe străzile lui era la fel de multă nelinişte ca şi în saloane şi că neliniştea avea aceeaşi consistenţă ca şi întunericul. Nimic din rutina existenţei, nici măcar sora Drummond, n-o putea apăra de ea.

În jumătatea de oră premergătoare stingerii, după cacao, fetele forfoteau de la o cameră la alta sau şedeau pe marginea patului şi scriau scrisori celor de acasă ori iubiţilor. Pe unele dorul de casă le mai făcea să plângă puţin, iar ora de seară era şi ora consolărilor, când se luau de după gât şi-şi şopteau vorbe de alint. Lui Briony i se părea ridicol şi teatral ca nişte tinere, deja femei în toată puterea cuvântului, să dea apă la şoareci gândindu-se la mamele lor sau, cum afirmase una dintre ele printre suspine, de dorul mirosului lăsat de pipa tatei. Iar cele care le consolau parcă găseau prea multă plăcere în asta. Într-o astfel de atmosferă siropoasă, Briony îşi compunea uneori depeşele ei concise către cei de acasă, în care nu spunea decât că nu era bolnavă, nu era nefericită, nu avea nevoie de alocaţia lunară şi nu era pe cale să se răzgândească, aşa cum prezisese mama ei. Alte fete, ca să-şi uimească părinţii iubitori, descriau mândre programul greu de muncă şi studiu la care erau supuse. Briony încredinţa astfel de gânduri numai jurnalului personal şi nici acolo nu intra în detalii. Nu dorea ca mama ei să afle ce muncă umilă presta. Unul dintre scopurile pentru care se făcuse asistentă medicală era dorinţa de a deveni independentă prin munca ei. Pentru ea era important ca părinţii, în special mama, să ştie cât mai puţin despre viaţa ei.

În afară de un şir de întrebări repetate, care rămâneau fără răspuns, scrisorile lui Emily conţineau mai ales ştiri despre evacuaţi. Trei mame cu şapte copii, toţi din cartierul londonez Hackney, fuseseră repartizate să locuiască la familia Tallis. Una dintre mame se făcuse de ruşine la berăria satului şi acum era proscrisă. Alta era o catolică bigotă, care duminica parcurgea patru mile pe jos, cu cei trei copii ai săi, ca să participe la slujba din oraşul vecin. Dar Betty, ea însăşi catolică, nu era sensibilă la aceste diferenţe. Le ura pe toate cele trei mame, cu copiii lor cu tot. Îi spuseseră încă din prima zi că nu le place cum găteşte. Susţinea că o văzuse pe mama cea bisericoasă scuipând pe podeaua din hol. Cel mai mare dintre copii, un băiat de treisprezece ani care abia dacă arăta de opt, intrase în bazinul artezienei, se urcase pe statuie şi rupsese cornul Tritonului, precum şi braţul acestuia, până la cot. Jack zicea că putea fi reparat fără probleme. Dar acum bucata ruptă, dusă în casă şi pusă la păstrare în dulapul cu unelte, dispăruse. Acţionând în funcţie de informaţiile

furnizate de bătrânul Hardman, Betty îl acuza pe băiat că o azvârlise în lac. Băiatul susţinea că nu ştie nimic. Se vorbise despre drenarea lacului, lucru greu de înfăptuit din cauza perechii de lebede. Mama îşi apăra vehement fiul, spunând că este periculos să ai o arteziană când sunt copii în jur şi ameninţând că i se va plânge în scris parlamentarului. Sir Arthur Ridley era naşul lui Briony.

Emily credea totuşi că se pot considera norocoşi că adăpostesc refugiaţi, fiindcă la un moment dat se păruse că armata va rechiziţiona şi va folosi întreaga casă. Se instalaseră însă în locuinţa lui Hugh van Vliet, pentru că acolo era şi o masă de biliard. O altă veste de la Emily era că sora sa, Hermione, locuia încă la Paris, dar se gândea să se mute la Nisa, şi că vacile fuseseră transferate pe trei păşuni din partea de nord a reşedinţei, aşa încât în parc să se poată cultiva cereale. O milă şi jumătate de gard de fier, datând din anii 1750, fusese demontată şi trimisă la topit pentru fabricarea avioanelor Spitfire. Chiar şi lucrătorii care scoseseră gardul spuneau că metalul nu era bun pentru aşa ceva. Jos, chiar lângă cotul râului, în stufăriş, fusese construit un buncăr din cărămidă şi ciment, distrugându-se astfel cuiburile de lişiţe şi de codobaturi. O altă gheretă se afla în construcţie acolo unde drumul principal intra în sat. Puneau la adăpost în pivniţă toate obiectele fragile, inclusiv harfa. Netoata de Betty scăpase din mână vaza unchiului Clem pe când o ducea în pivniţă şi vaza se făcuse zob pe trepte. Betty susţinea că rămăsese pur şi simplu cu o bucată în mână, dar aşa ceva era greu de crezut. Danny Hardman intrase la marină, dar toţi ceilalţi băieţi din sat se înrolaseră în regimentul East Surrey. Jack muncea din cale afară de mult. Participase la o conferinţă specială, de la care se întorsese slăbit şi obosit, dar nu avea voie să spună unde fusese. Se enervase când aflase de vază, ba chiar ţipase la Betty, ceea ce nu-i stătea în fire. Colac peste pupăză, Emily îşi pierduse cartelele de alimente şi au rămas fără zahăr două săptămâni. Inspectorul cu apărarea aeriană, fratele poliţistului Vockins, se înfiinţase a treia oară să vadă dacă respectau camuflajul. Se dovedea a fi un mic dictator. Nimeni nu-l putea înghiţi.

Citind astfel de scrisori la capătul unei zile epuizante, Briony se simţea cuprinsă de o nostalgie visătoare, de o vagă dorinţă de a retrăi o viaţă de mult pierdută. Dar nu avea motive să se compătimească. Ea singură îşi tăiase legăturile cu familia. În săptămâna de vacanţă de dinaintea instruirii preliminare, înainte de începerea anului de probă, locuise la unchiul şi mătuşa sa din Primrose Hill şi rezistase cu încăpăţânare rugăminţilor telefonice ale mamei. De ce nu

putea Briony să vină acasă, fie şi numai pentru o zi, când toată lumea ar fi fost extrem de încântată s-o vadă şi dorea cu disperare să afle ceva despre noua ei viaţă? De ce scria atât de rar? Îi era greu să dea un răspuns onest. Deocamdată era necesar să stea departe de părinţi.

În sertarul dulăpiorului de lângă pat ţinea un caiet cu foi de maculator şi coperte de carton ce imita marmura. O sfoară cu un creion la capăt era lipită de cotor. Folosirea tocului cu cerneală în pat era interzisă. Îşi începuse jurnalul la sfârşitul primei zile de instruire preliminară şi în majoritatea zilelor reuşea să scrie cel puţin zece minute înainte de stingere. Notiţele ei constau din profesiuni de credinţă artistice, plângeri despre fleacuri, schiţe de portret şi relatări banale despre întâmplările zilei, care alunecau pe nesimţite tot mai mult în fantezie. Rareori recitea ceea ce scrisese, dar îi plăcea să răsfoiască paginile pline. Aici, dincolo de ecusonul cu numele şi de uniformă, se găsea eul ei autentic, tezaurizat în taină, acumulat pe tăcute. Nu-i dispăruse încântarea cu care vedea, încă din copilărie, paginile acoperite de scrisul ei. Aproape că nu conta ce anume scrisese. Deoarece sertarul nu avea încuietoare, avea grijă să deghizeze descrierile pe care i le făcea sorei Drummond. De asemenea, schimba numele pacienţilor. Odată schimbate numele, îi venea mai uşor să modifice împrejurările şi să născocească. Îi plăcea să aştearnă pe hârtie ceea ce-şi imagina că sunt gândurile ei răzleţe. N-avea nici o obligaţie să spună adevărul, nu promisese nimănui că va scrie o cronică. Acel caiet era unicul loc unde se simţea liberă. Construia istorioare – nu foarte convingătoare şi cam prea îngrijit formulate – având-u-i în centru pe oamenii din salon. O vreme se imaginase pe sine însăşi ca pe un fel de Chaucer medical, în ale cărui saloane se îngrămădeau cele mai colorate feluri de oameni: tăinuitori, beţivani, boşorogi, mironosiţe, inşi ce aveau de împărtăşit secrete sinistre. În anii următori avea să regrete că nu fusese mai generoasă cu amănuntele, că nu-şi constituise o rezervă de material brut. I-ar fi prins bine să ştie ce se întâmplase, cum arătase scena, cine fusese prezent, ce se spusese. Dar, la vremea scrierii lui, jurnalul îi apărase demnitatea: poate că avea înfăţişare de soră medicală, poate că trăia o viaţă de soră medicală, dar era de fapt o scriitoare importantă în travesti. Şi, într-o vreme când era departe de tot ceea ce cunoştea – de familie, de cămin, de prieteni –, scrisul reprezenta firul continuităţii. Era tot ce făcuse ea bine vreodată.

Erau rare momentele zilei când mintea îi putea vagabonda în voie. Uneori era trimisă cu treabă la dispensar, unde trebuia să aştepte întoarcerea farmacistului. Atunci se

furişa pe coridor până pe casa scărilor, unde o fereastră dădea spre fluviu. Imperceptibil, greutatea trupului i se muta pe piciorul drept, în timp ce privea clădirea Parlamentului fără s-o vadă, gândindu-se nu la jurnalul ei, ci la o povestire mai lungă trimisă unei reviste. Când locuise în Primrose Hill, împrumutase de la unchiul ei o maşină de scris, pusese stăpânire pe sufragerie şi dactilografiase varianta finală cu numai două degete. Cu asta se îndeletnicise toată săptămâna, opt ore pe zi, până o apuca durerea de spate şi de ceafă şi în faţa ochilor începeau să-i vălurească nişte unde negre de semne indescifrabile. Dar nu-şi amintea de vreo plăcere mai mare decât cea de la sfârşit, când aranjase teancul de foi al versiunii finale – o sută trei pagini! – şi simţise, cu buricele îndurerate ale degetelor, greutatea propriei ei creaţii. Toată numai a ei. Nimeni altcineva n-ar fi putut s-o scrie. Păstrând pentru sine copia la indigo, ambalase (ce cuvânt nepotrivit!) nuvela în hârtie cafenie, luase autobuzul până în Bloomsbury, mersese pe jos până la adresa din Lansdowne Terrace, unde se afla redacţia noii reviste *Horizon*, şi depusese pachetul în mâinile tinerei simpatice care-i deschisese uşa.

Ceea ce o entuziasma în legătură cu creaţia sa era construcţia ei, geometria pură şi nesiguranţa definitorie care reflectau, credea Briony, o sensibilitate modernă. Dusă era vremea răspunsurilor tranşante. Dusă era şi epoca personajelor şi a intrigilor romaneşti. În ciuda portretizărilor din jurnal, Briony nu mai credea în personajul literar. Era o convenţie depăşită, aparţinând secolului al nouăsprezecelea. Însuşi conceptul de personaj era întemeiat pe erori semnalate de psihologia modernă. Iar intrigile erau nişte mecanisme învechite, cu rotiţele înţepenite. Un romancier modern nu mai putea scrie proză cu intrigă şi personaje, aşa cum un compozitor modern nu mai putea compune o simfonie de Mozart. Ceea ce o interesa erau gândirea, percepţiile, senzaţiile, mintea conştientă care curgea ca un fluviu prin timp. Voia să ştie cum să redea curgerea ei permanentă, ca şi pe cea a afluenţilor care-i sporeau debitul sau a obstacolelor ce o sileau să-şi schimbe cursul. Ce mulţumită ar fi fost dacă ar fi putut reda lumina transparentă a unei dimineţi de vară, senzaţiile trăite de o copilă aflată la fereastră, zborul arcuit şi plonjonul unei rândunele deasupra unui ochi de apă. Romanul viitorului va fi deosebit de tot ceea ce se scrisese în trecut. Citise de trei ori *Valurile* Virginiei Woolf şi era convinsă că însăşi natura umană era obiectul unei importante transformări şi că numai proza, o proză de tip nou, putea surprinde esenţa schimbării. Să pătrunzi în creier şi să-l înfăţişezi lucrând sau să-l arăţi ca obiect al acţiunii şi să faci

asta cu un tipar simetric – iată adevăratul triumf artistic! Aşa gândea sora Tallis, aşteptând lângă uşa dispensarului întoarcerea farmacistului, cu privirea pierdută peste Tamisa, nepăsătoare faţă de pericolul în care se afla – de a fi surprinsă de sora Drummond cu toată greutatea trupului lăsată pe un singur picior.

Trecuseră trei luni şi Briony nu primise nici o veste de la *Horizon*.

Nu primise răspuns nici la un al doilea text expediat. Se dusese la clădirea administraţiei şi se interesase de adresa Ceciliei. La începutul lunii mai îi expediase surorii sale o scrisoare. Acum începea să creadă că tăcerea era modul de a răspunde al Ceciliei.

În ultimele zile din mai, ritmul furnizării materialelor medicale spori. Cazurile mai puţin urgente au fost externate. Multe saloane ar fi fost complet goale dacă la spital n-ar fi venit patruzeci de marinari – un tip rar de hepatită făcea ravagii printre cei din Royal Navy. Briony nu avu timp să bage de seamă. Începuseră cursuri noi, de îngrijire clinică şi anatomie generală. Stagiarele din primul an fugeau din tură în sala de curs, de acolo la masă şi la studiul individual. După trei pagini de lectură nici nu-ţi mai puteai ţine ochii deschişi. Bătăile orologiului Big Ben marcau trecerea zilei şi erau ocazii când nota unică, solemnă, a sfertului de oră inspira vaiete de panică reţinută, fiindcă fetele îşi dădeau seama că ar fi trebuit să se afle altundeva.

Odihna totală în pat era considerată o metodă de tratament în sine. Cei mai mulţi pacienţi, indiferent de condiţia lor, nu aveau voie să parcurgă pe jos cei câţiva paşi până la toaletă. De aceea zilele începeau cu ploştile. Sora nu era de acord să fie duse prin salon „ca nişte rachete de tenis". Trebuiau transportate „spre slava lui Dumnezeu", golite, clătite, curăţite şi stivuite până la şapte şi jumătate, ora băuturilor de dimineaţă. Toată ziua, bună ziua, oale de noapte, scăldat în pătură, frecatul duşumelelor. Fetele se plângeau de dureri de spate, pricinuite de făcutul paturilor, şi de junghiuri în muşchii picioarelor, din cauză că stăteau toată ziua în picioare. O altă îndatorire a surorilor era să tragă perdelele negre de camuflaj peste ferestrele enorme ale saloanelor. Spre sfârşitul zilei, din nou oalele de noapte, golitul scuipătorilor, prepararea ceştilor de cacao. Între sfârşitul turei şi începutul unui curs abia dacă aveau timp să dea fuga la dormitor după manuale şi caiete de notiţe. Într-o zi, Briony se învrednicise de două ori de dezaprobarea şefei de salon, fiind prinsă alergând pe coridor, şi în ambele dăţi fusese mustrată pe un ton neutru. Numai hemoragiile şi incendiile erau motive suficient de serioase ca o soră să alerge.

Dar zona principală de activitate a junioarelor aflate în probă era spălătoria. Se vorbea de instalarea unor maşini automate de spălare a oalelor de noapte şi a sticlelor, dar era un simplu zvon, venit de pe tărâmul făgăduinţei. Deocamdată trebuiau să lucreze ca şi seriile de dinaintea lor. În ziua când fusese certată de două ori pentru fugă, Briony se pomenise

trimisă să facă un tur suplimentar la spălătorie. Poate că se produsese pur şi simplu o încurcătură în ordinea nescrisă a serviciului, dar Briony se îndoia. Trase după ea uşa încăperii şi-şi legă la brâu şorţul greu de cauciuc. Procedeul de golire – de fapt singurul pe care îl putea suporta – consta în închiderea ochilor, ţinerea răsuflării şi întoarcerea capului într-o parte. Urma clătirea cu o soluţie carbolică. Dacă uita să se asigure că mânerele înguste ale ploştilor sunt curate şi uscate, urma să aibă probleme şi mai mari cu sora.

După îndeplinirea acestei sarcini, la sfârşitul zilei urma direct dereticarea salonului aproape gol: îndreptarea dulăpioarelor, deşertarea scrumierelor, adunarea ziarelor din ziua aceea. Automat, îşi aruncă privirea pe o pagină împăturită din *The Sunday Graphic*. Urmărise ştirile pe bucăţi rispite ici şi colo. N-avea niciodată timp să stea jos şi să citească un ziar pe îndelete. Aflase de străpungerea liniei Maginot, bombardarea oraşului Rotterdam, capitularea armatei olandeze şi nişte fete discutaseră cu o seară înainte despre prăbuşirea iminentă a Belgiei. Războiul mergea prost, dar nu se putea să nu survină o schimbare. O frază anodină îi reţinu acum atenţia, nu prin ceea ce spunea, ci prin ceea ce încerca, stângaci, să ascundă. Armata britanică din nordul Franţei „recurgea la replieri strategice pe poziţii prestabilite". Chiar şi ea, care habar nu avea de strategia militară şi nici de convenţiile gazetăreşti, înţelese că era un eufemism pentru retragere. Era, poate, ultima persoană din spital care afla ce se petrecea pe front. Crezuse că saloanele care se goleau şi aprovizionarea masivă făceau pur şi simplu parte din pregătirile generale pentru război. Fusese prea absorbită de micile sale griji. Acum vedea cum se legau una de alta ştirile separate şi înţelegea ceea ce ştia, desigur, toată lumea – situaţia pentru care se pregătea conducerea spitalului. Nemţii ajunseseră la Canalul Mânecii, iar armata britanică era la ananghie. Lucrurile merseseră foarte rău în Franţa, deşi nu ştia nimeni precis la ce scară. Ceea ce simţise în jur fusese tocmai această sumbră presimţire, această teamă nerostită.

Cam la ora aceea, în ziua când ultimii pacienţi fură conduşi afară din salon, primi o scrisoare de la tatăl ei. După saluturile preliminare şi întrebările despre curs şi sănătate, el îi furniza o informaţie aflată de la un coleg şi confirmată de familie: Paul Marshall şi Lola Quincey aveau să se cunune de sâmbătă într-o săptămână la biserica Sfânta Treime din Clapham Common. Nu spunea de ce credea că pe Briony ar fi interesat-o acest lucru şi se abţinea de la orice comentariu personal. Scrisoarea se încheia simplu, cu formula „Cu

dragostea dintotdeauna“ mâzgălită neglijent pe partea de jos a foii.

Toată dimineaţa, în timp ce se achita de îndatoriri, Briony întoarse ştirea pe faţă şi pe dos. N-o mai văzuse pe Lola din vara cu pricina, iar silueta pe care şi-o imagina în faţa altarului era aceea a unei fete subţiri, de cincisprezece ani. Briony o ajută pe o pacientă care pleca, o doamnă mai în vârstă din Lambeth, să-şi facă valiza şi încercă să fie atentă la plângerile acesteia. Femeia îşi rupsese un deget de la picior şi i se promiseseră douăsprezece zile de odihnă la pat, din care trecuseră abia şapte. O ajută să se aşeze într-un fotoliu cu rotile şi un infirmier o împinse afară din salon. Când îi veni rândul la spălătorie, Briony făcu puţină aritmetică. Dacă Lola avea douăzeci de ani, Marshall trebuia să aibă treizeci şi nouă. Căsătoria lor nu era o surpriză; şocul consta în confirmarea că ea avea loc. Briony era mai mult decât implicată în această unire a destinelor. Ea o făcuse posibilă.

Toată ziua, alergând încolo şi încoace prin salon şi pe coridoare, Briony avu senzaţia că sentimentul familiar de vinovăţie o urmăreşte cu o îndârjire mai mare decât de obicei. Frecă dulăpioarele golite cu leşie, ajută la dezinfectarea ramelor de pat cu soluţie de acid carbolic, mătură şi lustrui podelele, se duse la dispensar şi la biroul de caritate cu viteză dublă – fără să fugă însă –, fu expediată, împreună cu o altă stagiară, să ajute la bandajarea unei opărituri la secţia pentru bărbaţi şi-i ţinu locul Fionei, care avea oră la dentist. În această primă zi cu adevărat frumoasă de mai, transpiră abundent sub uniforma apretată. Nu dorea altceva decât să lucreze, după care să se îmbăieze şi să doarmă până venea vremea să muncească din nou. Dar ştia că asta nu folosea la nimic. Oricâtă muncă umilă de soră medicală sau de slujnicuţă ar fi prestat, oricât de bine sau de trudnic şi-ar fi făcut treaba, în ciuda renunţării la iluminările pe care le-ar fi putut avea la universitate şi la momentele de ţinut minte toată viaţa de pe iarba verde a colegiului, nu putea repara ceea ce stricase. Făcuse ceva de neiertat.

Îşi spuse, pentru prima oară în toţi acei ani, că i-ar fi picat bine să discute cu tatăl ei. Pentru ea, purtarea distantă a domnului Tallis fusese întotdeauna de la sine înţeleasă şi nu aşteptase nimic de la el. Se întrebă dacă, trimiţându-i o scrisoare ce conţinea o informaţie precisă, intenţionase să-i arate că ştia care era adevărul. După ceai, pentru care-şi acordă foarte puţin timp, se duse la cabina telefonică de la intrarea spitalului dinspre podul Westminster şi încercă să-şi sune părintele la birou. Centralista îi făcu legătura, cu o voce nazală şi îndatoritoare, dar convorbirea fu întreruptă şi trebui

s-o ia de la capăt. Se întâmplă acelaşi lucru, iar la a treia încercare telefonul muri imediat după ce o voce spuse „Încerc să vă fac legătura“.

I se terminaseră fisele şi trebuia să se întoarcă în salon. Se opri lângă cabina telefonică să admire acumularea masivă de nori cumulus de pe bolta de un albastru palid. Fluviul, cu apele lui primăvăratice care goneau spre mare, reflecta culorile, împestriţându-le cu verde şi cenuşiu. Big Ben părea că se apleacă mult în faţă şi se sprijină pe cerul învolburat. În ciuda gazelor de eşapament, se simţea mirosul vegetaţiei proaspete, poate al ierbii abia tunse din grădinile spitalului sau al pomilor înfrunziţi de pe malul Tamisei. Deşi lumina era strălucitoare şi puternică, aerul era delicios de răcoros. De mult, poate de câteva săptămâni, nu-i mai fusese dat să vadă sau să simtă ceva atât de plăcut. Petrecea prea mult timp între patru pereţi, inspirând dezinfectante. Când se urni din loc, doi ofiţeri tineri, medici la spitalul militar din Millbank, îi zâmbiră prietenos, atingând-o în trecere. Îşi plecă instinctiv privirea, dar regretă imediat că nu li se uitase drept în ochi. Ei se îndepărtară pe pod, ignorând absolut totul, în afara conversaţiei în care erau cufundaţi. Unul dintre ofiţeri întinse tare braţul, ca şi cum ar fi vrut să ajungă la ceva de pe poliţa de sus, iar tovarăşul său râse. La jumătatea podului se opriră să admire o şalupă militară care aluneca pe dedesubt. Briony îşi spuse că medicii din RAMC arătau veseli şi liberi şi regretă că nu le zâmbise şi ea. Existau componente ale personalităţii sale de care uitase cu desăvârşire. Era târziu şi avea toate motivele s-o ia la fugă, cu excepţia pantofilor care o jenau la degete. Ucazul sorei Drummond nu se aplica şi aici, pe trotuarul murdar, nedezinfectat cu acid carbolic. Nu surveniseră nici hemoragii, nici incendii, dar era o surprinzătoare plăcere fizică, o scurtă degustare a libertăţii, să alerge cât putea ea de iute spre intrarea spitalului.

Spitalul se scufundă acum într-o aşteptare languroasă. Mai rămăseseră numai marinarii bolnavi de hepatită. Infirmierele vorbeau despre ei fascinate şi totodată amuzate. Militarii ăştia duri şedeau în pat, în capul oaselor, şi-şi cârpeau şosetele, insistau să-şi spele singuri, cu mâna, lenjeria de corp, pe care o atârnau la uscat pe sfori întinse între radiatoare. Cei imobilizaţi la pat preferau să treacă prin chinurile iadului decât să ceară o ploscă. Se zicea că lupii de mare valizi insistau să ţină ei salonul în cea mai mare ordine şi că preluaseră măturatul şi lustruitul cu peria cea grea. Fetele nu mai văzuseră niciodată bărbaţi cu astfel de preocupări domestice şi Fiona începuse să afirme că nu se va mărita cu un om care nu-şi făcuse serviciul militar la Royal Navy.

Fără nici un motiv evident, stagiarelor li se acordă o jumătate de zi liberă, în care nu trebuiau să studieze, dar erau obligate să rămână în uniformă. După prânz, Briony se plimbă cu Fiona. Traversară Tamisa, trecură pe lângă Parlament şi ajunseseră până în parcul St. James's. Dădură ocol lacului, cumpărară ceai de la un chioşc şi-şi închiriară şezlonguri ca să-i asculte pe bătrâneii din Armata Salvării cântând compoziţii de Elgar adaptate pentru fanfară. În zilele acelea din mai, înainte de a se fi înţeles bine ce păţise Franţa şi înainte de bombardamentul din septembrie, Londra avea semnele exterioare ale războiului, dar nu şi mentalitatea lui. Uniforme, afişe care te puneau în gardă împotriva coloanei a cincea, două mari adăposturi antiaeriene săpate în peluzele parcurilor şi, peste tot, persoane oficiale ursuze. În timp ce fetele leneveau pe şezlonguri, un tip cu chipiu şi brasardă veni la ele şi-i ceru Fionei să-i arate masca de gaze, parţial ascunsă sub pelerină. Altminteri, era încă vremea inocenţei. Soarele după-amiezii risipise pentru moment neliniştile privitoare la situaţia din Franţa, de care naţiunea era preocupată. Morţii nu constituiau încă o realitate, iar cei daţi dispăruţi erau socotiţi a fi în viaţă. Era o scenă de vis în normalitatea ei. Cărucioarele se plimbau pe alei cu copertinele lăsate pentru a primi soarele şi bebeluşi albi, cu craniul moale, căscau pentru prima oară gura la lumea de afară. Copii care probabil se eschivaseră de la evacuare alergau pe iarbă strigând şi râzând, muzicanţii se luptau cu o compoziţie ce le depăşea priceperea, iar închirierea unui

şezlong costa în continuare doi penny. Era greu de crezut că la numai două sute de mile depărtare avusese loc un dezastru militar.

Gândurile lui Briony rămaseră fixate la vechile ei subiecte. Poate că Londra avea să fie atacată cu gaze otrăvitoare sau ocupată de paraşutişti germani, ajutaţi la sol de coloana a cincea, înainte de cununia Lolei. Briony îl auzise pe un portar atotştiutor declarând, cu o umbră de satisfacţie, că nimic nu mai putea ţine piept armatei germane. Nemţii foloseau o tactică nouă, care le lipsea englezilor, şi îşi modernizaseră armata, ceea ce noi nu făcuserăm. Generalii noştri ar fi trebuit să citească studiul lui Liddell Hart sau să vină la ghereta portarului spitalului şi să ia notiţe în timpul pauzei de ceai.

Alături, Fiona pălăvrăgea despre fraţiorul ei adorat şi despre lucrurile inteligente spuse de acesta la cină, în timp ce Briony, prefăcându-se că o ascultă, se gândea la Robbie. Dacă luptase în Franţa, poate că era deja prizonier. Sau mai rău. Cum ar fi supravieţuit Cecilia unei astfel de veşti? În timp ce muzica, înviorată de disonanţe netrecute în partitură, se umfla impetuos spre punctul culminant, strânse tare cu palmele braţele de lemn ale şezlongului şi închise ochii. Dacă i se întâmplase ceva lui Robbie, dacă Robbie şi Cecilia n-aveau să fie niciodată împreună… Chinul ei secret şi izbucnirea războiului în lume păruseră întotdeauna două lumi separate, dar acum înţelegea felul în care războiul îi putea agrava fărădelegea. Unica soluţie la care se putea gândi era ca trecutul să nu se fi întâmplat niciodată. Dacă el nu se întorcea… Ar fi dorit să aibă trecutul altei persoane, să fie alt om, bunăoară inimoasa de Fiona, cu toată viaţa nepângărită în faţă, cu familia ei numeroasă şi iubitoare, ai cărei câini şi pisici purtau nume latineşti, a cărei casă era un celebru loc de întâlnire al artiştilor din Chelsea. Fiona nu avea altceva de făcut decât să-şi trăiască viaţa, să meargă pe drumul ce i se întindea în faţă şi să vadă ce se va întâmpla. Cât despre Briony, ei i se părea că-şi va petrece întreaga viaţă într-o singură cameră, şi aceea fără uşă.

— Briony, nu te simţi bine?

— Cum? Ba da, mă simt foarte bine, mulţumesc.

— Nu te cred. Vrei să-ţi aduc apă?

În timp ce răsunau aplauzele – nimănui nu-i păsa că fanfara era cât se poate de neprofesionistă –, o privi pe Fiona cum merge pe peluză, trecând de muzicanţi şi de bătrânul cu haină maro care închiria şezlongurile, până la micuţa cafenea dintre copaci. Fanfara Armatei Salvării ataca „Bye, Bye, Blackbird“, la care se pricepeau mult mai bine. Oamenii de

pe şezlonguri cântau şi ei, iar unii băteau din palme în ritm. Melodiile populare aveau o uşoară putere coercitivă – în felul acesta necunoscuţii se priveau reciproc, în timp ce volumul glasurilor lor creştea – căreia Briony era hotărâtă să-i reziste. Totuşi, muzica o binedispunea şi, când Fiona se întoarse cu o ceaşcă de ceai plină cu apă, iar orchestra începu, cu „It's a Long Way to Tipperary", un potpuriu de melodii îndrăgite, începură să discute despre spital. Fiona o atrase pe Briony într-o bârfă despre cadrele profesioniste care le plăceau şi cele care le enervau, despre sora Drummond, a cărei voce Fiona o putea imita, şi despre matroana care era aproape la fel de măreaţă şi de distantă ca un medic de salon. Trecură în revistă excentricităţile diferiţilor pacienţi şi se plânseră una alteia – Fiona era indignată că nu i se permitea să-şi ţină lucrurile pe pervazul ferestrei, iar Briony nu putea suferi stingerea de la ora unsprezece –, dar erau bine dispuse şi chicoteau din ce în ce mai tare, încât capetele începură să se întoarcă tot mai des în direcţia lor, cu câte un deget pus, teatral, pe buze. Dar nici gesturile acestea nu erau decât pe jumătate serioase şi majoritatea celor ce întorceau capetele le zâmbeau indulgent de pe fotoliile lor, fiindcă era ceva în înfăţişarea celor două surori medicale – surori din vreme de război –, cu tunicile lor alb-purpurii, pelerinele de un albastru închis şi bonetele imaculate, ce le făcea la fel de intangibile ca pe nişte călugăriţe. Intuind că sunt imune, fetele râdeau tot mai tare, ajungând la hohote de veselie sau batjocură. Fiona se dovedi a fi un mim excelent şi, în ciuda voioşiei sale, umorul ei nu era lipsit de cruzime, spre satisfacţia lui Briony. Fiona folosea o versiune personală a dialectului *cockney* din Lambeth şi surprindea, cu o exagerare nemiloasă, ignoranţa unor pacienţi şi vocile lor rugătoare, plângăreţe: „Îi irima me, soră. Mereu pe partea ailantă decât trebe. Mama tot aşe o fost. Dreptu-i că fătul iese afară pe cur, soră? C-atunci al meu nu ştiu cum şi-o face loc, că-s tot constipată. Am avut şase prunci şi mă pune nevoia să las unu-n autobuz, în optzăci şi optu' de la Brixton. L-oi fi lăsat pe scaun. Niciodată nu l-am mai văzt, soră. Tare rău mi-o părut. Mi-or ieşit ochii din cap d-atâta plâns".

La întoarcerea în Piaţa Parlamentului, Briony îşi simţea capul uşor şi genunchii încă moi de atâta râs. Se minuna de ea însăşi, de uşurinţa cu care trecea dintr-o dispoziţie într-alta. Îngrijorările nu-i dispăruseră, dar dăduseră înapoi, cu forţa emoţională temporar epuizată. Fetele trecură braţ la braţ pe podul Westminster. Era ora refluxului, iar într-o lumină atât de puternică malurile nămoloase aveau o lucire roşiatică, pe care mii de dâre de nisip vermiforme îşi proiectau umbrele

micuţe şi precise. Luând-o la dreapta pe Lambeth Palace Road, Fiona şi Briony văzură un şir de camioane militare staţionând lângă intrarea principală a spitalului. Fetele gemură pline de umor la gândul că vor avea de despachetat şi de stocat alte materiale.

Pe urmă observară că printre camioane erau şi ambulanţe de front şi, apropiindu-se şi mai mult, văzură tărgile, zeci de tărgi puse la întâmplare pe iarbă şi, cât vedeai cu ochii, uniforme de campanie de un verde murdar şi bandaje pătate. Erau şi grupuri de soldaţi în picioare, imobili şi uluiţi, înfofoliţi în bandaje soioase, aidoma celor de pe tărgi. O ordonanţă medicală scotea puşti din spatele unui camion. Vreo douăzeci de brancardieri, infirmiere şi doctori se mişcau prin mulţime. Patru sau cinci paturi cu rotile fuseseră scoase în faţa spitalului – evident, nu destule. Briony şi Fiona se opriră un moment ca să privească şi apoi, ca la un semnal, începură să fugă.

În mai puţin de un minut erau printre militari. Aerul tare al primăverii nu risipea duhoarea uleiului de motor şi a rănilor infectate. Soldaţii aveau chipurile şi mâinile înnegrite şi, neraşi şi cu părul negru încâlcit, cu etichetele de la punctele de primire a răniţilor atârnându-le pe piept, păreau identici, ca o rasă sălbatică de locuitori ai unei lumi teribile. Cei care stăteau în picioare păreau că dorm. Alţi doctori şi alte surori se revărsară pe poarta spitalului. Un medic specialist preluă conducerea şi în curând începu să funcţioneze un sistem de triere. Cazurile urgente fură urcate pe paturile cu rotile. Pentru prima oară de când era stagiară, lui Briony i se adresă un doctor, un responsabil cu internările pe care nu-l mai văzuse niciodată:

— Dumneata. Apucă targa din partea asta.

Doctorul însuşi o prinse de la celălat capăt. Nu mai dusese niciodată o targă şi greutatea ei o surprinse. Trecuseră de intrare şi parcurseseră zece yarzi pe coridor când simţi că încheietura mâinii n-o să-i reziste. Era la capătul dinspre picioarele militarului, care avea trese de sergent. Rănitul nu avea bocanci, iar degetele învineţite îi miroseau urât. Capul îi era înfăşurat într-un bandaj cu pete umede, purpurii şi negre. La şold, unde i se căsca o rană, uniforma de luptă era ferfeniţită. Lui Briony i se păru că vede protuberanţa albă a osului. Fiecare pas pe care îl făceau îi pricinuia dureri rănitului. Îşi ţinea ochii strâns închişi, dar deschidea şi închidea gura într-o agonie tăcută. Dacă mâna stângă a lui Briony ceda, cu siguranţă că targa avea să se răstoarne. Degetele tocmai începeau să i se desprindă când ajunseră la lift, unde intrară şi aşezară targa pe podea. În timp ce

ascensorul urca încet, doctorul îi luă rănitului pulsul, respirând sonor pe nări. Nu-i acorda nici un pic de atenţie lui Briony. Când se ivi etajul al doilea, Briony nu se putu gândi decât la cei treizeci de yarzi ce-i avea de parcurs pe coridor, întrebându-se dacă va rezista. Era de datoria ei să-l anunţe pe doctor că nu poate. Dar el stătea cu spatele când deschise uşile liftului, trântindu-le, şi-i spuse să ridice de capătul ei. Îşi încordă voinţa ca să aibă mai multă putere în braţul stâng, dar îşi dori ca doctorul să meargă mai repede. Ar fi murit de ruşine dacă ar fi eşuat. Rănitul cu faţa neagră deschidea şi închidea gura, ca şi cum ar fi mestecat ceva. Avea pete albe pe limbă. Mărul lui Adam i se ridica şi cobora, iar Briony îşi concentră privirea asupra lui. Intrară în salon, unde, spre norocul lui Briony, chiar lângă uşă era pregătit un pat de urgenţă. Degetele deja începuseră să-i alunece. O soră şi o asistentă calificată aşteptau. Când manevrară targa ca să se alinieze cu patul, lui Briony îi amorţiră total degetele, nu şi le mai putu controla, aşa că-şi ridică genunchiul stâng exact la timp ca să susţină cu el greutatea tărgii. Mânerul de lemn o lovi în picior. Targa se clătină, iar sora se aplecă s-o prindă. Sergentul rănit emise printre buze un şuierat de uimire, ca şi cum nu i-ar fi venit să creadă că durerea putea fi atât de imensă.

— Pentru Dumnezeu, fetiţo ! bombăni doctorul.

Apoi îl întinseră pe pacient cu grijă pe pat.

Briony aşteptă să vadă dacă mai era nevoie de ea. Dar cei trei erau ocupaţi şi n-o băgau în seamă. Asistenta desfăcea pansamentul de la cap, iar sora tăia pantalonii rănitului. Medicul se întoarse către lumină ca să studieze ce scria pe fişa desprinsă de pe cămaşa sergentului. Briony îşi drese încet glasul, iar sora întoarse capul şi se supără văzând-o încă acolo.

— Nu mai pierde vremea, soră Tallis. Du-te jos şi dă o mână de ajutor.

Plecă umilită, simţind cum i se face un gol în stomac. Nu se ridicase la înălţimea aşteptărilor în clipa în care războiul venise în contact cu viaţa ei. Dăduse greş în primul moment de tensiune. Dacă ar pune-o cineva să mai ducă o targă, n-ar ajunge cu ea nici până la jumătatea drumului până la lift. Dar dacă i s-ar ordona s-o facă, n-ar îndrăzni să refuze. Dacă i-ar scăpa targa din mână, pur şi simplu ar pleca, şi-ar vârî în gemantan lucruşoarele din dormitor şi s-ar duce în Scoţia, să lucreze în agricultură. Ar fi mai bine pentru toată lumea. Cum mergea grăbită pe coridor, se întâlni cu Fiona, care venea din partea opusă, la capătul din faţă al unei brancarde. Era mai puternică decât Briony. Faţa rănitului pe

care-l transporta era complet ascunsă sub pansamente, în afară de o gaură neagră, ovală, în dreptul gurii. Privirile celor două fete se întâlniră şi schimbară între ele un mesaj nearticulat, poate de uimire, poate de ruşine că se distraseră atât de bine în parc, iar aici uite ce se întâmpla.

Ieşind din clădire, Briony observă uşurată că ultimele tărgi erau ridicate pe paturi cu rotile pe care brancardierii aşteptau să le împingă. O duzină de asistente medicale calificate stăteau cu geamantanele într-o parte. Le recunoscu pe câteva din salonul ei. Nu era momentul să se intereseze unde erau trimise. Undeva se întâmplau lucruri şi mai groaznice. Prioritate aveau acum răniţii ce se ţineau pe picioare. Erau mai bine de două sute. O soră îi ordonă să conducă un grup de cincisprezece militari până sus, la salonul lui Beatrice. O porni pe coridor, iar ei o urmară în şir indian, ca un trenuleţ făcut de copii în curtea şcolii. Unii aveau braţele legate de gât cu feşe, alţii fuseseră răniţi la cap sau la piept. Trei dintre ei mergeau în cârje. Nimeni nu vorbea. În jurul lifturilor era îmbulzeală, cărucioarele aşteptau să ajungă la sălile de operaţie de la subsol, alţii doreau să urce în saloane. Găsi într-o nişă câteva locuri unde să se aşeze răniţii în cârje, le spuse să nu se mişte de acolo, iar pe ceilalţi îi conduse pe scări. Înaintau încet, odihnindu-se pe fiecare palier.

— Nu mai este mult, îi încuraja ea într-una, dar răniţii nu dădeau semne că o aud.

Odată ajunşi, regulamentul cerea să raporteze surorii de salon. Ea nu era la post. Briony se întoarse spre şirul ei indian, care se strânsese grămadă în spatele ei. Nici unul dintre răniţi n-o privea. Toţi i se uitau peste umăr, la spaţiul enorm, victorian, al salonului, la măreţele coloane, la palmierii din lăzile cu pământ, la paturile perfect aliniate, cu cearşafurile răsfrânte, imaculate.

— Aşteptaţi aici, le porunci. Sora o să vă repartizeze pe paturi.

Merse repede până la capătul salonului, unde o soră şi două infirmiere se ocupau de un pacient. Briony auzi nişte paşi târşâiţi în spatele ei. Soldaţii intraseră în salon. Îngrozită, îşi flutură palmele în direcţia lor:

— Înapoi, înapoi! Vă rog, duceţi-vă înapoi şi aşteptaţi.

Dar ei se împrăştiau deja prin salon. Fiecare hotărâse ce pat îi revenea. Fără să fi fost repartizaţi, fără să-şi scoată ghetele, fără îmbăiere, despăduchere sau pijamale spitaliceşti, se trântiră pe paturi. Părul lor murdar şi feţele înnegrite luară contact cu pernele. Sora venea în mare grabă din celălalt capăt al salonului, iar tocurile ei răsunau în spaţiul acela

venerabil. Briony se duse la un pat şi-l trase de mânecă pe un soldat care se trântise cu faţa în sus, ţinându-se de braţul care-i ieşise din laţ. Când îşi întinse picioarele, pe pătură apăru o pată neagră de ulei. Totul era din vina ei.

— Trebuie să te ridici, zise, simţind apropierea surorii, şi adăugă moale: Există o procedură.

— Oamenii au nevoie de somn. Procedurile, mai târziu.

Vocea avea accent irlandez. Sora puse o mână pe umărul lui Briony şi o răsuci spre ea, ca să-i citească numele de pe ecuson.

— Întoarce-te acuma la salonul dumitale, soră Tallis. Cred că e nevoie de dumneata acolo.

Împingând-o blând, o trimise pe Briony la îndatoririle sale. Salonul se putea descurca foarte bine şi fără oameni ca ea, ahtiaţi după disciplină. Bărbaţii din jur adormiseră deja. Cât despre ea, iarăşi dăduse dovadă de idioţenie. Bineînţeles că aveau nevoie de somn. Ea nu voise să facă decât ceea ce crezuse că se cerea. La urma urmei, nu ea stabilise regulile. Îi fuseseră băgate în cap în ultimele luni, cu tot cu miile de detalii ale noului mod de internare. De unde să ştie că de fapt nu aveau nici o importanţă? Gândurile acestea indignate o frământau pe drumul spre salonul ei. Aproape că ajunsese acolo, când îşi aminti de răniţii în cârje de la parter, care o aşteptau să-i aducă sus cu liftul. Fugi în jos pe scări. Nişa era goală, iar pe coridoare nu se vedea nici ţipenie de om. Nu dorea să-şi trădeze nepriceperea întrebând brancardierii sau infirmierele. Probabil că se ocupase cineva de răniţii ei. În următoarele zile n-avea să-i mai vadă niciodată.

Salonul unde lucra ea fusese reorganizat, devenind o anexă a chirurgiei, dar la început definiţiile nu aveau nici un sens. Putea să fie la fel de bine şi o staţie de triere a răniţilor de pe linia frontului. Fuseseră chemate în ajutor surori şi asistente cu vechime şi cinci sau şase doctori operau cazurile urgente. Erau şi doi preoţi militari: unul şedea şi discuta cu un rănit culcat pe o parte, celălalt se ruga lângă o formă omenească acoperită cu o pătură. Toate surorile purtau măşti; atât ele, cât şi doctorii îşi suflecaseră mânecile. Surorile se mişcau cu dexteritate printre paturi, dând injecţii – probabil cu morfină – sau potrivind acele transfuziilor care-i conectau pe răniţi la recipientele cu sânge sau la flacoanele cu plasmă ce atârnau ca nişte fructe exotice din stativele mobile înalte. Stagiarele forfoteau prin salon cu munţi de sticle cu apă fierbinte în braţe. Rezonanţa blândă a glasurilor, a glasurilor medicale, umplea salonul, întreruptă regulat de gemete sau de strigăte de durere. Toate paturile erau ocupate; noii veniţi rămâneau pe tărgile puse între paturi, ca să poată ajunge la

stativele pentru transfuzii. Doi infirmieri se pregăteau să evacueze morţii. La multe paturi, surorile scoteau bandajele jegoase. Trebuiau să ia mereu o hotărâre: dacă să acţioneze încet şi delicat ori repede şi cu fermitate, ca să termine treaba cu un singur moment de durere intensă. În acel salon se prefera cea de a doua metodă, ceea ce explica ţipetele dese. Pretutindeni se simţea un amestec de mirosuri: izul gros şi acru al sângelui proaspăt, putoarea hainelor soioase şi a transpiraţiei, mirosul de ulei, dezinfectant şi alcool medicinal. Peste toate plutea miasma gangrenei. Două cazuri duse jos, la sala de operaţie, se sfârşiseră cu amputări.

Cum erau tot mai multe surori experimentate repartizate în punctele de primire a răniţilor de pe cuprinsul spitalului, iar numărul celor internaţi sporea mereu, surorile calificate dădeau ordine după ordine, iar stagiarelor de teapa lui Briony le reveneau îndatoriri noi. O soră o trimise pe Briony să scoată bandajul şi să cureţe rana de la piciorul unui caporal care zăcea pe o targă de lângă uşă. Nu trebuia să panseze la loc rana până nu se uita la ea unul din doctori. Caporalul zăcea cu faţa în jos şi făcu o grimasă când Briony îngenunche lângă el ca să-i vorbească la ureche.

— Nu te lăsa impresionată dacă strig, murmură el. Curăţă-mi rana, soră. Nu vreau să rămân fără picior.

Cracul pantalonului fusese tăiat şi îndepărtat. Bandajul exterior părea absolut nou. Începu să-l desfacă, iar când se dovedi imposibil să treacă faşa pe sub picior, o tăie cu foarfeca.

— M-au bandajat chiar pe cheiul de la Dover.

Acum pe rana care mergea de la genunchi până la gleznă nu mai rămăsese decât tifon, plin de sânge negru, coagulat.

— Dar cum te-ai învrednicit cu o asemenea frumuseţe de rană?

Briony încerca să folosească un ton vesel.

— Vine un obuz care mă aruncă într-un gard din fâşii de tablă zincată.

— Ce ghinion. Acuma să ştii că trebuie scos pansamentul.

Briony ridică încet un colţ şi caporalul se schimonosi.

— Numără, zise el, de la unu la trei şi fă-o iute.

Caporalul îşi strânse pumnii. Ea apucă marginea pe care o dezlipise, o ţinu strâns între degetul mare şi arătător şi smulse pansamentul cu o mişcare bruscă. Îi fulgeră prin minte o amintire din copilărie, cum văzuse într-o după-amiază, la petrecerea de ziua cuiva, bine cunoscuta scamatorie cu trasul feţei de masă de sub veselă.

Pansamentul se dezlipise dintr-o bucată, cu un sunet aspru, de obiect încleiat.

— Îmi vine să vomez, zise caporalul.

Briony îi puse la îndemână o tăviţă renală. Caporalul fu cutremurat de un spasm, dar nu scoase nimic. În cutele pielii de la ceafă i se vedeau broboane de transpiraţie. Rana avea o lungime de optsprezece inci, poate chiar mai mult, şi se curba în dosul genunchiului. Suturile fuseseră făcute stângaci şi neregulat. Ici şi colo, marginea pielii rupte se ridica peste cealaltă margine, descoperind stratul de grăsime, şi mici granule, ca un ciorchine miniatural de struguri roşii, încercau să iasă din fisură. Briony spuse:

— Nu te mişca. Încerc să dezinfectez zona din jurul rănii, dar nu mă ating de ea.

Nu voia s-o atingă încă. Piciorul era negru şi moale, ca o banană prea coaptă. Înmuie vata în alcool. De teamă să nu se desprindă pielea, plimbă uşor vata pe gambă, la doi inci deasupra rănii. Pe urmă mai şterse o dată, apăsând ceva mai tare. Pielea rezista, aşa că apăsă cu tamponul până când el se strâmbă de durere. Îşi îndepărtă mâna şi văzu că în urma curăţirii apăruse un petec de piele albă. Vata în schimb se înnegrise. Aşadar, nu era gangrenă. Nu-şi putu reţine un suspin de uşurare. Simţi chiar un nod în gât.

— Care-i situaţia, soră? întrebă el. Nu trebuie să mă cruţi.

Îşi împinse bustul în sus, încercând să privească peste umăr. Vocea îi era plină de îngrijorare. Briony înghiţi în sec şi răspunse pe un ton neutru:

— Cred că se vindecă frumos.

Luă un smoc mai mare de vată. Era ulei sau unsoare amestecată cu nisip de pe plajă şi nu era uşor de curăţat. Curăţă o zonă de şase inci, lucrând atentă pe lângă rană.

Făcea asta de câteva minute când o mână i se aşeză pe umăr şi o voce de femeie îi spuse la ureche:

— E bine, soră Tallis, dar trebuie să lucrezi mai repejor.

Era în genunchi, aplecată peste targă, cu spatele la un pat, şi nu-i veni uşor să se întoarcă. Când reuşi, nu văzu decât silueta familiară îndepărtându-se. Caporalul adormise când Briony începu să cureţe în jurul copcilor. Tresări şi se mişcă, dar nu se trezi. Epuizarea fizică şi nervoasă era cel mai bun anestezic. Tocmai când îşi îndrepta spatele şi-şi strângea tăviţa şi tampoanele de vată înnegrită, sosi un doctor şi o lăsă să plece.

Se spălă bine pe mâini şi i se dădu o altă sarcină. Acum, că izbutise ceva, cât de puţin, totul i se părea altfel. I se spuse să le dea de băut soldaţilor care se prăbuşiseră istoviţi în

paturi. Era important să nu se deshidrateze. Hai, soldat Carter. Bea asta şi poţi să te culci la loc. Ridică-te puţin… Ţinea în mână un ceainic alb, smălţuit, şi le dădea să sugă apă prin ciocul lui, în timp ce le rezema capetele murdare de halatul ei, ca pe ale unor bebeluşi gigantici. Se mai spălă o dată şi cără un rând de ploşti cu urină. Niciodată n-o făcuse cu mai puţină repulsie. O trimiseră să se ocupe de un soldat cu răni la stomac, care-şi pierduse şi o bucăţică de nas. Prin cartilagiile însângerate i se vedeau gura şi rădăcina limbii crăpate. Trebuia să-l cureţe pe faţă. Iarăşi era vorba de ulei şi nisip, încastrate în piele. Briony credea că soldatul era treaz, dar îşi ţinea ochii închişi. Morfina îl liniştise şi se legăna încet dintr-o parte în alta, parcă în ritmul muzicii din capul său. Când de sub masca de jeg începură să i se vadă trăsăturile, Briony se gândi la cărţile copilăriei, cu foi albe, groase şi lucioase, pe care le freca cu un creion tocit ca să scoată la iveală un desen. Îşi imagină că unul dintre soldaţii ăştia ar fi putut fi Robbie, se gândi cum i-ar fi dezinfectat rănile fără să ştie cine este şi apoi i-ar freca blând faţa cu un tampon de vată până când i-ar apărea trăsăturile familiare, se gândi cum s-ar întoarce el spre ea, recunoscător, şi cum, dându-şi seama cine este, ar prinde-o de mână şi, strângându-i-o tăcut, ar ierta-o. Pe urmă ar lăsa-o să-i caute poziţia cea mai confortabilă pentru somn.

Responsabilităţile lui Briony creşteau. O trimiseră în salonul vecin, cu un forceps şi o tăviţă renală, la patul unui aviator cu schije de şrapnel în picior. El o privi speriat cum îşi aranjează instrumentarul.

— Dacă tot mi se scot, aş prefera o operaţie.

Lui Briony îi tremurau mâinile. Dar fu surprinsă să constate cât de uşor îi venea să folosească vocea hotărâtă a unei surori care nu admitea mofturile. Trase perdelele din jurul patului pacientului.

— Nu vorbi prostii. Le scoatem cât ai clipi din ochi. Cum s-a întâmplat?

În timp ce-i explica lui Briony că i se încredinţase misiunea de a construi piste de aterizare pe câmpiile din nordul Franţei, ochii rănitului se întorceau mereu spre forcepsul de oţel scos de ea din sterilizator. Stătea cu celelalte instrumente în tăviţa smălţuită, cu bordură albastră, şi de pe el picurau stropi de apă.

— Ne-am apucat de treabă şi atunci a apărut friţul şi şi-a aruncat încărcătura. Ne-am retras, am început să construim pe o altă câmpie, iară vine friţul şi iar trebuie să batem în retragere. Şi tot aşa, până când am căzut pe spate în mare.

Briony zâmbi şi dădu păturile la o parte.

— Hai să aruncăm o privire.

Picioarele rănitului fuseseră curăţate de jeg şi de ulei şi sub pulpă se vedea zona în care pătrunseseră în carne fragmentele de şrapnel. El se aplecă în faţă, privind-o cu frică.

— Culcă-te pe spate, să văd ce-i aici, îi porunci ea.

— Nici măcar nu mă mai jenează.

— Întinde-te pe spate.

Câteva schije erau repartizate pe o porţiune cu diametrul de doisprezece inci. În jurul fiecărei rupturi a pielii carnea era umflată şi uşor inflamată.

— Pe mine nu mă deranjează, soră. Le-aş lăsa bucuros acolo unde se află.

Râse fără convingere.

— Să mă laud cu ele nepoţeilor, adăugă.

— Se infectează, i-o tăie Briony. Există pericolul să pătrundă mai adânc.

— Mai adânc?

— Da, în carne. Să intre în sistemul circulator, să fie purtate de sânge până la inimă. Sau la creier.

Rănitul păru că se lasă convins. Se întinse pe spate şi oftă în direcţia tavanului îndepărtat.

— Paştele mamii ei de treabă! Scuze, soră. Nu cred că pot suporta asta azi.

— Să le numărăm împreună, vrei?

Le numărară cu voce tare. Opt. Ea îl împinse blând, punându-i mâna pe piept.

— Trebuie scoase. Lasă-te pe spate. O să lucrez cât pot de repede. Dacă te ajută, ţine-te de bara de la capătul patului.

Piciorul îi era încordat şi-i tremura când ea luă forcepsul în mână.

— Respiră normal. Încearcă să te destinzi.

El scoase un fel de fornăit batjocoritor:

— Să mă destind!

Briony îşi sprijini mâna dreaptă cu stânga. Ar fi mers mai uşor dacă se aşeza pe marginea patului, dar era o poziţie neprofesionistă şi strict interzisă. Când îşi puse mâna stângă pe o porţiune neafectată a piciorului, aviatorul tresări. Alese schija cea mai mică, de la periferie. Protuberanţa era oblic-triunghiulară. O prinse, aşteptă o secundă şi o trase afară, ferm, fără să smucească.

— Futu-i!

Cuvântul scăpat de rănit fără voia sa ricoşă în salon, parcă repetat de câteva ori. Dincolo de perdelele despărţitoare se instală liniştea sau cel puţin zarva se mai potoli. Briony încă mai ţinea în forceps bucăţica de metal

însângerat. Avea lungimea de trei sferturi de inci şi se termina cu un vârf ca un ac. Nişte paşi hotărâţi se apropiau de pat. Lăsă schija să cadă în tăviţă tocmai când sora Drummond trase perdeaua. Era absolut calmă. Se uită la piciorul patului ca să vadă cum se numea rănitul şi, probabil, în ce condiţie sanitară se afla, dar apoi îşi îndreptă spatele, dominându-l şi pironindu-l cu ochii.

— Cum îndrăzneşti? rosti încet sora şi pe urmă repetă: Cum îndrăzneşti să foloseşti un astfel de limbaj în faţa unei asistente de-ale mele?

— Vă rog să mă iertaţi, soră. Mi-a scăpat fără voia mea.

Sora Drummond se uită cu dispreţ în tăviţă.

— Faţă de ce cazuri am internat în ultimele ore, aviator Young, rănile dumitale sunt superficiale. Consideră-te deci norocos. Şi dă o dovadă de curaj pe măsura uniformei pe care o porţi. Continuă, soră Tallis.

Briony spuse voioasă în tăcerea care se instalase după plecarea ei:

— Continuăm, nu? Nu mai sunt decât şapte. Când termin, îţi aduc un pahar de rachiu.

Rănitul transpira, tremura din tot corpul, degetele i se albiră strângând bara de la capătul patului, dar nici nu crâcni cât timp ea îi extrase schijele.

— Să ştii că poţi ţipa, dacă vrei.

Dar el nu dorea ca sora Drummond să mai vină o dată la patul lui, iar Briony îl înţelegea. Lăsase la urmă schija cea mai mare. Nu o putu scoate din prima încercare. Rănitul se încovrigă în pat, şuierând printre dinţii încleştaţi. La a doua încercare, schija ieşi cu doi inci din carne. O smulse din picior la a treia încercare şi o ridică să o vadă pacientul: un macabru stilet de oţel cu marginile neregulate, lung de patru inci.

El îl contemplă uimit.

— Du-o la robinet, soră, şi spal-o. Am s-o iau acasă.

Pe urmă se întoarse, îşi vârî faţa în pernă şi se puse pe suspinat. Din cauza durerii, dar poate şi a cuvântului „acasă".

Briony se îndepărtă încet ca să-i aducă rachiul promis şi se opri la spălătorie ca să vomite.

Se ocupă multă vreme cu desfacerea bandajelor, spălarea şi pansarea la loc a rănilor superficiale. Pe urmă sosi şi ordinul de care se temea:

— Vreau să te duci să bandajezi faţa soldatului Latimer.

Ceva mai înainte încercase să-l hrănească, introducând o linguriţă în ceea ce mai rămăsese din gura lui, ca să-l cruţe de umilinţa de a-şi mânji bărbia. Însă el îi îndepărtase mâna. Înghiţitul hranei îi provoca dureri atroce. Jumătate de faţă îi

zburase. Mai mult decât de scoaterea bandajului, Briony se temea de reproşul pe care avea să-l citească în ochii lui mari, căprui. Ce mi-aţi făcut? Unica lui modalitate de comunicare era un *aaah* moale şi prelung, produs din fundul laringelui, un mic geamăt de dezamăgire.

— O să te aranjăm imediat, îi repeta Briony într-una, netrecându-i prin minte nici o altă încurajare.

Acum, apropiindu-se de pat cu instrumentarul, zise voioasă:

— Bună, soldat Latimer. Tot eu sunt.

El o privi fără să o recunoască. Desfăcându-i bandajul prins cu un ac de siguranţă în creştet, Briony îi zise:

— Totul va fi bine. Într-o săptămână sau două pleci de la noi, o să vezi. Ceea ce nu se poate spune despre majoritatea pacienţilor noştri.

Aceasta era unica mângâiere posibilă. Întotdeauna se găsea unul şi mai nenorocit. Cu o jumătate de oră mai înainte îi făcuseră o amputare multiplă unui căpitan din regimentul East Surrey – regimentul în care se înrolaseră şi băieţii din sat. Şi mai nenorociţi erau muribunzii.

Folosind un cleşte chirurgical, Briony începu să îndepărteze cu atenţie fâşiile de tifon îmbibate cu sânge coagulat de pe gaura ce se căsca într-o parte a feţei. Când scoase şi ultima faşă, observă că secţiunea de pe planşa folosită la orele de anatomie era doar o copie palidă a realităţii. Aici totul era o masă de carne crudă, purpurie. Prin gaura din obraz se zăreau molarii superiori şi inferiori ai rănitului, precum şi limba care-i lucea, hidos de lungă. Mai departe, unde nici nu îndrăznea să se uite, erau expuşi muşchii din jurul orbitei. Lucruri atât de intime, pe care n-ar fi trebuit să le vadă nimeni. Soldatul Latimer fusese preschimbat într-un monstru şi el, desigur, era conştient de asta. Îl iubise oare vreo fată înainte? Ar mai fi putut să-l iubească acum?

— O să te aranjăm imediat, îl minţi iarăşi Briony.

Începu să-i reîmpacheteze faţa cu tifon curat, muiat în dezinfectant. Soldatul scoase sunetul acela trist în timp ce ea prindea bandajul cu ace.

— Să-ţi aduc plosca?

El scutură din cap şi scoase acelaşi sunet.

— E incomodă poziţia?

Nu.

— Apă?

Încuviinţare din cap. Din buzele omului nu mai rămăsese decât un colţ mic. Introduse ciocul subţire al ceainicului şi lăsă apa să se scurgă. La fiecare înghiţitură el

se strâmba, ceea ce-i provoca dureri în muşchii ciopârţiţi ai feţei. Nu mai putea suporta durerea, dar când ea îndepărtă containerul cu apă, îşi ridică mâna spre încheietura ei. Voia să mai bea. Mai bine agonie decât sete. O ţinu tot aşa câteva minute: nu putea suporta durerea, dar trebuia să bea apă.

Briony ar fi rămas cu el, dar întotdeauna se găsea altceva de făcut. Mereu îi cerea ajutorul o soră sau o striga din pat un militar. Nu reuşi să ia o pauză decât atunci când un pacient care se trezise din anestezie îi vomită în poală şi trebui să-şi caute un şorţ curat. Fu surprinsă văzând, de la o fereastră de pe coridor, că afară se întunecase. Trecuseră cinci ore de la întoarcerea din parc. Se afla la garderobă şi încerca un şorţ când se apropie de ea sora Drummond. Era greu de spus ce se schimbase la ea: comportarea îi era la fel de distantă, ordinele la fel de indiscutabile. Poate că, dincolo de autocontrol, o nuanţă de înfrăţire în faţa greutăţilor.

— Soră, du-te şi dă o mână de ajutor la instalarea pungilor Bunyan la braţele şi picioarele caporalului MacIntyre. Trataţi restul corpului cu acid tanic. Dacă întâmpinaţi greutăţi, veniţi direct la mine.

Apoi îi întoarse spatele ca să dea indicaţii unei alte surori. Briony fusese prezentă la internarea caporalului. Era unul dintre cei surprinşi de motorina în flăcări pe un feribot scufundat în apropiere de Dunkerque. Fusese pescuit din valuri de un distrugător. Motorina vâscoasă i se lipise de piele şi-l arsese până la ţesuturi. Ei ridicaseră pe pat rămăşiţele arse ale unui corp omenesc. Briony era sigură că nu va supravieţui. Era greu să găseşti o venă în care să injectezi morfina. Cândva, în spaţiul ultimelor două ore, le ajutase pe alte două surori să-i pună o ploscă sub fund, iar el ţipase de cum fusese atins de mâinile lor.

Pungile Bunyan erau nişte saci mari de celofan. Membrele deteriorate pluteau înăuntrul lor, într-o soluţie salină care trebuia menţinută la temperatura prescrisă. Nu se admitea nici măcar o variaţie de un grad. La sosirea lui Briony, o stagiară pregătea deja soluţia proaspătă la un primus instalat pe un cărucior. Sacii trebuiau schimbaţi frecvent. Caporalul MacIntyre zăcea pe spate într-un fel de leagăn, fiindcă nu putea suporta atingerea cearşafurilor pe piele. Scâncea jalnic, cerând apă. Cei cu arsuri erau întotdeauna teribil de deshidrataţi. Avea buzele prea bolnave, prea tumefiate, iar limba prea plină de băşici ca să poată fi alimentat cu lichide pe gură. Perfuzia cu soluţie salină îi ieşise din vena rănită – acul refuza să stea la locul lui. O asistentă calificată, necunoscută lui Briony, punea pe stativ o pungă nouă cu soluţie. Briony pregăti acidul tanic într-un bol

şi luă un smoc mare de vată. Se gândi să înceapă cu picioarele caporalului, ca să nu stea în calea surorii, care căuta o venă în braţul lui înnegrit de arsuri.

Asistenta o întrebă:

— Cine te-a trimis?

— Sora Drummond.

Femeia îi vorbi apăsat, fără să-şi ridice ochii de pe braţul unde căuta vena:

— Suferă prea mult. Nu vreau să i se aplice tratamentul până nu-l hidratez. Găseşte-ţi altceva de făcut.

Briony se supuse. Nu ştia cât timp mai trecuse – probabil că erau orele mici ale dimineţii – până când o trimiseră după prosoape curate. O văzu pe sora respectivă în picioare, lângă camera de gardă, plângând fără să atragă atenţia. Caporalul MacIntyre murise. În patul lui fusese deja adus un alt rănit.

Fetele aflate în probă şi cele din anul al doilea munceau câte douăsprezece ore, fără pauză. Celelalte stagiare şi asistentele calificate lucrau într-una şi nimeni nu-şi amintea de câtă vreme se aflau în saloane. Mai târziu, Briony avea să ajungă la concluzia că toată instruirea primită fusese o pregătire folositoare, mai ales în ceea ce privea disciplina, dar că tot ceea ce ştia despre munca de infirmieră învăţase în noaptea aceea. Până atunci nu văzuse niciodată bărbaţi plângând. Lucrul acesta o şocase la început, dar după o oră se obişnuise. Pe de altă parte, stoicismul unor soldaţi o uluia, ba chiar o îngrozea. Oameni care se trezeau din anestezie după amputări parcă simţeau nevoia să facă glume morbide. Acum cu ce să-i trag muierii un şut în fund? Erau deconspirate toate tainele corpului: oase ieşite la vedere prin carne, apariţii ale intestinelor sau ale nervului optic – un adevărat sacrilegiu. Din această perspectivă inedită şi intimă învăţase un lucru simplu şi evident, pe care-l ştiuse dintotdeauna, pe care-l ştia toată lumea: că o persoană este, printre altele, ceva material, uşor de stricat, greu de reparat. Acum se apropiase cel mai tare de câmpul de luptă, fiindcă fiecare caz la care lucra avea câteva dintre elementele esenţiale ale acestuia: sânge, motorină, nisip, noroi, apă de mare, gloanţe, schije, lubrifianţi, miros de praf de puşcă, uniforme înmuiate de sudoare, în ale căror buzunare se găseau alimente râncede sau resturi dizolvate de batoane Amo. Deseori, când revenea la chiuveta cu robinete înalte şi cu rezerva de sodă de rufe, ceea ce scotea dintre degete, frecându-le, era nisip de plajă. Ea şi celelalte stagiare din grupa ei erau conştiente unele de celelalte numai ca infirmiere, nu şi ca prietene: Briony abia dacă observase că una dintre fetele care ajutase la instalarea

ploştii sub caporalul MacIntyre fusese Fiona. Uneori, când un soldat îngrijit de ea avea dureri atroce, Briony era cuprinsă de un fel de tandreţe impersonală care o detaşa de suferinţă, astfel încât putea să-şi facă treaba eficient şi fără să fie oripilată. Atunci înţelese ce înseamnă să fii soră şi îşi dori să se califice, să obţină atestatul. Îşi imagina că ar fi putut renunţa la ambiţia de a scrie ca să-şi consacre eforturile acestor momente înălţătoare de iubire generalizată.

Spre trei treizeci dimineaţa i se comunică să se prezinte la sora Drummond. Aceasta era singură şi aranja un pat. Ceva mai devreme, Briony o văzuse la spălătorie. Dădea impresia că este pretutindeni, că-şi găseşte de lucru la toate nivelurile. Briony începu s-o ajute automat.

— Ţin minte că vorbeşti puţin franţuzeşte, îi spuse sora.

— Doar cât am învăţat la şcoală.

Sora Drummond arătă cu capul spre colţul salonului.

— Îl vezi pe soldatul care stă în capul oaselor, în ultimul pat de pe rând? Caz chirurgical disperat, dar nu-i nevoie să porţi mască. Ia-ţi un scaun şi stai puţin cu el. Ţine-l de mână şi vorbeşte-i.

Briony se simţi jignită.

— Dar nu sunt obosită, soră. Pe cuvânt că nu sunt.

— Fă ceea ce ţi se spune.

— Am înţeles, soră.

Soldatul arăta ca un puşti de cincisprezece ani, dar Briony citi pe fişă că avea vârsta ei, optsprezece ani. Era aşezat în pat, proptit cu mai multe perne, şi urmărea tot acel du-te-vino din jur cu un fel de uimire abstractă, copilărească. Greu de crezut că era militar. Avea o faţă fină, delicată, cu sprâncene negre, ochi de un verde profund şi gura plină şi moale. Chipul îi era alb ca varul, cu un luciu neobişnuit, iar ochii nesănătos de strălucitori. Tot capul îi era înfăşurat în bandaje. Când Briony veni cu scaunul lângă pat şi se aşeză, băiatul îi zâmbi ca şi cum pe ea ar fi aşteptat-o şi nu păru surprins când ea îi luă mâna.

— *Te voilà enfin*.

Vocalele franţuzeşti aveau muzicalitate, dar Briony îl înţelese cu dificultate. Mâna tânărului era rece şi unsuroasă la atingere. Ea îi spuse:

— Mi-a ordonat sora să vin să vorbesc cu tine.

Necunoscând cuvântul, tradusese „soră“ literal.

— Sora ta este foarte drăguţă, zise el.

Pe urmă îşi înclină fruntea şi continuă:

— Dar aşa a fost întotdeauna. Îi merge bine? Cu ce se ocupă zilele astea?

Avea atâta prietenie şi farmec în privire, o dorinţă atât de adolescentină de a-i fi pe plac, încât Briony nu putu să nu intre în joc:

— Şi ea este asistentă medicală.

— Bineînţeles. Mi-ai spus asta mai demult. Mai e fericită? S-a măritat cu bărbatul ăla pe care-l iubea atâta? Ştii, nu-mi amintesc cum se numeşte. Sper să mă ierţi. De când am fost rănit, memoria nu-mi este prea bună. Dar mi s-a promis că-mi va reveni curând. Cum îl cheamă?

— Robbie. Dar…

— Şi acum sunt căsătoriţi şi fericiţi?

— Ăăă… Sper că vor fi curând.

— Mă bucur pentru ea.

— Nu mi-ai spus cum te cheamă.

— Luc. Luc Cornet. Dar pe tine?

— Tallis, zise Briony, după o ezitare.

— Tallis. Frumos nume.

Era, cum îl pronunţa el.

Luc îşi desprinse privirea de chipul ei şi contemplă salonul, rotindu-şi încet capul, cu o uimire calmă. Apoi închise ochii şi începu să aiureze, rostind cuvintele foarte încet, printre răsuflări. Vocabularul francez al lui Briony nu era suficient de vast ca să-l urmărească fără greutate. Înţelese numai „Le numeri încet, în mână, pe degete… basmaua mamei mele… alegi culoarea şi după aceea trebuie să te împaci cu asta“.

Se cufundă în tăcere câteva minute. Mâna sa o strânse mai tare pe a ei. Rămase cu ochii închişi când vorbi din nou:

— Vrei să-ţi spun o chestie caraghioasă? Mă aflu la Paris pentru prima oară.

— Luc, eşti la Londra. Curând te trimitem acasă.

— Ziceau că oamenii vor fi reci şi neprietenoşi, dar dimpotrivă. Sunt foarte drăguţi. Şi tu ai fost foarte drăguţă că ai venit să mă mai vezi o dată.

O vreme, Briony crezu că soldatul adormise. Deoarece şedea pe un scaun pentru prima oară după atâtea ore de muncă, simţea şi ea cum i se acumulează oboseala în fundul ochilor.

Dar iată că el privi din nou în jur, cu aceeaşi rotire lentă a capului, după care se uită la ea şi zise:

— Sigur, eşti fata cu accent englezesc.

Briony îl întrebă:

— Spune-mi, ce făceai înainte de război? Unde locuiai? Îţi aminteşti?

— Îţi aduci aminte când ai venit la Millau, de Paşti?

Vorbind, îi întoarse fără putere mâna de pe o parte pe cealaltă, ca şi cum prin asta ar fi vrut să-i activeze memoria, iar ochii lui verzi îi scrutau faţa, anticipând răspunsul. Briony îşi spuse că nu era cinstit să-l mai amăgească.

— N-am fost niciodată la Millau…

— Ţii minte când ai intrat prima oară în prăvălioara noastră?

Briony îşi trase scaunul mai aproape de pat. Chipul lui palid, uleios, lucea şi se legăna în faţa ochilor ei.

— Luc, te rog să mă asculţi cu atenţie…

— Cred că mama a fost cea care te-a servit. Sau poate una dintre surorile mele. Eu lucram cu tata în spate, la cuptoare. Ţi-am auzit accentul şi am venit să te privesc…

— Dă-mi voie să-ţi spun unde te afli… Nu eşti la Paris…

— A doua zi te-ai întors şi de data asta serveam eu şi ai spus…

— Ai să adormi curând. Îţi promit că vin şi mâine să te văd.

Luc îşi ridică mâna la frunte, încruntându-se. Spuse cu o voce şi mai pierdută:

— Vreau să-ţi cer o mică favoare, Tallis.

— Bineînţeles.

— Bandajele mă strâng prea tare. N-ai vrea să mi le lărgeşti puţin?

Ea se ridică să-i examineze capul. Feşele de tifon fuseseră legate cu fundă, ca să poată fi dezlegate uşor. În timp ce ea trase încetişor de capete, el îşi continuă povestea:

— Sora mea mezină, Anne… Îţi mai aduci aminte de ea? Cea mai drăguţă fată din Millau. Şi-a trecut examenul cu o piesă scurtă de Debussy, atât de luminoasă şi de veselă… Adică aşa o consideră Anne. Aud tot timpul melodia în cap. Poate o ştii şi tu.

Fredonă câteva note disparate. Briony descolăcea stratul de tifon.

— Nimeni nu ştie de unde i-a venit harul ăsta. Ceilalţi din familie suntem total afoni. Ce drept îşi ţine spatele când cântă la pian! Şi nu zâmbeşte până nu termină. Încep să mă simt mai bine la cap. Cred că Anne te-a servit când ai venit prima dată la prăvălie.

Nu intenţionase să-i scoată pansamentul, dar, cum îl lărgea, pansamentul steril greu de dedesubt alunecă şi duse cu el o parte din bandajul însângerat. Lui Luc îi lipsea tâmpla. Părul îi fusese ras pe o porţiune lată din jurul bucăţii de craniu lipsă. Sub linia zimţată a osului se vedea masa spongioasă, roşiatică, a creierului, pe un diametru de câţiva

inci, de la creştet până aproape de vârful urechii. Prinse pansamentul înainte de a cădea pe podea şi-l ţinu în mână, aşteptând să-i treacă valul de greaţă. Abia acum îşi dădu seama cât de prosteşte şi neprofesionist acţionase. Luc stătea liniştit, aşteptând să vadă ce va face. Briony se uită prin salon. Nimeni nu-i dădea nici o atenţie. Puse la loc pansamentul steril, apoi feşele, şi le legă la capete. Când se puse din nou pe scaun, îi căută mâna şi încercă să-şi recapete calmul în strânsoarea lui rece şi umedă.

Luc începuse să aiureze din nou:

— Nu fumez şi i-am promis raţia mea lui Jeannot… Uite, acum este pe toată masa… şi sub flori acuma… iepurele nu te aude, proasto.

Pe urmă cuvintele izbucniră ca un torent şi Briony nu-l mai putu urmări. La un moment dat prinse o referire la un învăţător prea sever, sau poate era vorba de un ofiţer din armată. În sfârşit, Luc tăcu. Ea îi şterse faţa asudată cu un prosop umed şi aşteptă.

Când el deschise iar ochii, reluă conversaţia ca şi cum n-ar fi existat nici un interludiu:

— Cum ţi-au plăcut baghetele şi *ficelles* la noi?

— Delicioase.

— De-aia veneai în fiecare zi.

— Da.

El făcu o pauză, ca pentru a evalua informaţia. Pe urmă spuse prudent, fiindcă ridica o problemă importantă:

— Şi de *croissants* ce zici?

— Cei mai buni din Millau.

El surâse. Când vorbi din nou, din fundul gâtului lui se auzi un hârâit, pe care îl ignorară amândoi.

— E reţeta specială a tatei. Totul depinde de calitatea untului.

Luc o sorbea din ochi cu adoraţie. Îi acoperi mâna cu mâna lui liberă. O întrebă:

— Ştiai că mamei îi place foarte mult de tine?

— Chiar?

— Tot timpul numai despre tine vorbeşte. Crede că ar trebui să ne căsătorim la vară.

Ea îi susţinu privirea. Acum ştia de ce fusese trimisă la el. Luc înghiţea cu dificultate şi-i răsăreau broboane de sudoare la marginea bandajului şi pe buza de sus. Ea i le şterse şi tocmai voia să-i dea de băut când el întrebă:

— Mă iubeşti?

Briony ezită.

— Da.

N-ar fi putut răspunde altfel. De fapt, în momentul acela chiar îl iubea. Un băiat drăguţ, foarte departe de familie, pe patul de moarte.

Îi dădu să bea puţină apă. În timp ce-i zvânta din nou faţa, el o întrebă:

— Ai fost vreodată pe Causse de Larzac?

— Nu. N-am fost niciodată acolo.

Dar nu se oferi s-o ducă. Îşi întoarse capul, şi-l vârî în pernă şi începu din nou să murmure crâmpeie de fraze ininteligibile. Îi strângea în continuare mâna, tare, ca pentru a-i arăta că este conştient de prezenţa ei.

Când redeveni lucid, îşi întoarse capul către Briony:

— Să nu pleci încă.

— Sigur că nu. Rămân cu tine.

— Tallis…

Zâmbind, închise ochii pe jumătate. Brusc, fu proiectat în sus, ca şi cum i s-ar fi aplicat curent electric pe membre. Îşi fixă privirea surprinsă asupra ei, cu buzele întredeschise. Pe urmă se lăsă în faţă, de parcă ar fi intenţionat să o apuce. Briony sări de pe scaun, prinzându-l înainte de a cădea din pat. Mâna lui o ţinea în continuare pe a ei şi-şi petrecuse celălalt braţ pe după gâtul fetei. Îşi apăsa fruntea în umărul lui Briony, cu obrazul lipit de al ei. Ea se temu să nu-i cadă din nou pansamentul steril de pe cap. Se gândi că nu i-ar fi putut susţine greutatea, nici n-ar fi suportat să-i mai vadă o dată rana. Hârâiala din fundul gâtlejului îi răsună iarăşi în ureche. Clătinându-se pe picioare, îl puse încet la loc în pat şi îngrămădi pernele în jurul său.

— Briony, îi spuse, în aşa fel încât să audă numai el.

Ochii lui erau larg deschişi şi în ei se citea uluirea, iar pielea-i pergamentoasă lucea la lumina electrică. Se apropie şi mai mult, lipindu-şi buzele de urechea lui. Simţi o prezenţă în spatele ei, pe urmă o mână i se puse pe umăr.

— Nu Tallis. Spune-mi Briony, şopti chiar în clipa când mâna se întinse ca s-o atingă pe a ei şi să-i desprindă degetele de pe mâna tânărului.

— Ridică-te, soră Tallis!

Sora Drummond o prinse de cot şi o ajută să stea în picioare. Petele de îmbujorare de pe obrajii sorei erau strălucitoare, iar peste pomeţi pielea trandafirie se întâlnea cu cea albă, formând o linie dreaptă, precisă.

Din cealaltă parte a patului, o infirmieră trase cearşaful peste faţa lui Luc Cornet.

Cu buzele strânse, sora Drummond îi îndreptă lui Briony gulerul.

— Eşti o fată de treabă. Acum du-te şi spală-ţi faţa de sânge. Nu vrem să-i tulburăm pe ceilalţi pacienţi.

Ceea ce şi făcu: se duse la toaletă, unde se spălă pe faţă cu apă rece, iar după câteva minute se întoarse în salon, la îndatoririle ei.

Stagiarele au fost trimise la culcare la patru treizeci dimineaţa, spunându-li-se să se prezinte la lucru la unsprezece. Briony plecă împreună cu Fiona. Nici una dintre ele nu vorbi, iar când se prinseră de braţ s-ar fi zis că-şi reluau, după o viaţă plină de experienţe, plimbarea de pe podul Westminster. N-ar fi fost în stare să-şi descrie una celeilalte timpul petrecut în saloane sau să spună în ce chip le afectase. Le era suficient că puteau merge împreună pe coridoarele goale, în spatele celorlalte fete.

După ce-şi spuseră noapte bună şi Briony intră în cămăruţa ei, găsi o scrisoare pe podea. Scrisul de pe plic nu-i era cunoscut. Probabil că una dintre fete o luase din ghereta portarului şi i-o împinsese în cameră pe sub uşă. În loc s-o deschidă imediat, se dezbrăcă şi se pregăti de culcare. Se aşeză pe pat, în cămaşă de noapte, cu scrisoarea în poală, şi se gândi la băiat. Colţul de cer care se zărea prin fereastră era deja alb. Îi auzea încă vocea, felul cum rostise „Tallis“, preschimbându-i numele într-un prenume de fată. Îşi imagină viitorul intangibil: o mică *boulangerie* pe o ulicioară umbroasă unde forfoteau mâţe jigărite, muzica de pian venind de la o fereastră de la etaj, cumnatele tachinând-o cu voioşie din cauza accentului, Luc Cornet iubind-o în felul lui intens. Ar fi vrut să plângă pentru Luc şi pentru familia din Millau, care aştepta veşti de la el. Dar nu simţea absolut nimic. Era golită de sentimente. Şezu aşa, ameţită, aproape o jumătate de oră şi în cele din urmă, epuizată, dar fără să-i fie somn, îşi legă părul la spate cu panglica pe care o folosea întotdeauna, se vârî în pat şi deschise plicul.

Stimată domnişoară Tallis,

Vă mulţumim că ne-aţi trimis *Două siluete lângă fântâna arteziană* şi vă rugăm să ne scuzaţi pentru întârzierea răspunsului. După cum desigur ştiţi, ar fi un lucru neobişnuit ca noi să publicăm un întreg microroman de un scriitor necunoscut sau chiar şi de unul cu reputaţia stabilită. Totuşi, am citit cu atenţie manuscrisul dumneavoastră, căutând un fragment publicabil. Din păcate, nu vom putea publica nici un fragment din el. Vă restituim dactilograma într-un plic separat.

Acestea fiind spuse, ne-am găsit în situaţia (la început împotriva voinţei noastre, căci sunt multe de făcut la redacţie) de a citi întreaga lucrare cu cel mai mare interes. Deşi nu ne putem angaja să publicăm vreun fragment, trebuie să ştiţi că sunt aici câţiva oameni, printre care mă număr şi eu, pe

care i-ar interesa să fie ţinuţi la curent cu ceea ce veţi mai scrie în viitor. Nu avem idei fixe în ceea ce priveşte vârsta medie a colaboratorilor noştri şi dorim să publicăm autori tineri de talent. Am vrea să ne trimiteţi tot ceea ce veţi mai produce, în special dacă veţi scrie o povestire sau două.

Am considerat *Două siluete lângă fântâna arteziană* un microroman destul de captivant ca să-l citim cu cea mai mare atenţie. Nu fac o afirmaţie fără acoperire. Aruncăm la coş foarte multe materiale, unele semnate de autori de prestigiu. Scrierea dumneavoastră conţine unele imagini frumoase – mi-a plăcut „iarba lungă prinsese deja galbenul leonin al miezului de vară" – şi vă pricepeţi atât să captaţi fluxul gândirii, cât şi să-l redaţi cu diferenţe dintre cele mai subtile, în aşa fel încât să încercaţi prin el o caracterizare a personajelor. Proza prinde ceva unic şi inexplicabil. Totuşi, ne întrebăm dacă nu este prea mult îndatorată tehnicilor narative ale doamnei Woolf. Cristalinul moment prezent este, fireşte, un subiect important, mai ales pentru poezie; el îi dă autorului posibilitatea să-şi demonstreze calităţile, să se cufunde în misterele percepţiei, să prezinte o versiune stilizată a proceselor mentale; el permite explorarea capriciosului şi imprevizibilului eu personal. Poate pune cineva la îndoială valoarea experimentului? Totuşi, acest tip de scriere devine preţios dacă nu există sentimentul unui progres. Ca să formulez altfel, atenţia ne-ar fi fost şi mai eficient reţinută dacă am fi simţit forţa de atracţie subterană a naraţiunii pure. Se cere ca premisele să fie dezvoltate.

S-o luăm, bunăoară, pe fetiţa de la fereastră, a cărei relatare o citim mai întâi: incapacitatea ei fundamentală de a înţelege corect situaţia este bine surprinsă. La fel şi hotărârea de care este cuprinsă după aceea şi sentimentul iniţierii în misterele lumii adulte. Când o vedem pe fetiţa asta prima oară, abia îi înmugureşte personalitatea. Hotărârea ei de a renunţa la basmele şi la povestirile sau piesele de familie în care şi-a încercat până acum condeiul (ce mult ne-ar fi plăcut să ne îndulcim şi noi cu una!) ne stârneşte curiozitatea, dar se prea poate ca ea să fi aruncat din copaie şi pruncul tehnicii narative odată cu apa tulbure a basmelor. În pofida ritmurilor adecvate şi a observaţiilor pertinente, în nuvelă nu se întâmplă mai nimic, după ce începe atât de promiţător! Lângă o fântână arteziană, un tânăr şi o tânără, între care este evident că există unele tensiuni nerezolvate, se luptă pentru o vază Ming, pe care o sparg. (Mai multe persoane din redacţie cred că o vază Ming este un obiect mult prea preţios pentru a fi scos afară din casă. O vază din porţelan de Sèvres sau Nymphenburg nu v-ar fi slujit tot atât de bine intenţiile?) Tânăra intră îmbrăcată în bazin, ca să recupereze cioburile. N-ar fi fost mai bine pentru structura nuvelei dacă fetiţa de la fereastră n-ar fi observat că vaza a fost spartă? Faptul că tânăra s-a băgat în apă ar fi constituit atunci pentru ea un mister desăvârşit. Din ceea ce aveţi la început aţi fi putut dezvolta povestea în mai multe feluri, dar, în loc de asta, dedicaţi zeci de pagini calităţii luminii şi a umbrei, impresiilor alese la întâmplare. Privim apoi lucrurile din perspectiva tânărului, pe urmă a tinerei, fără să aflăm însă ceva nou. Ni se furnizează doar amănunte suplimentare despre cum sunt cu adevărat şi cum sunt

percepute lucrurile, precum şi nişte amintiri irelevante. Bărbatul şi femeia se despart, lăsând pe pământ o pată de umezeală care se evaporă repede, şi cu asta ajungem la sfârşitul nuvelei. Calitatea aceasta statică nu vă slujeşte deloc talentul indiscutabil.

Dacă fetiţa a înţeles complet greşit sau a fost atât de uimită de scena stranie desfăşurată sub ochii ei, cum ar fi putut afecta acest lucru vieţile celor doi adulţi? Ar fi putut ea să intervină între ei într-un mod dezastruos? Sau să-i apropie, fie premeditat, fie accidental? Ar fi putut să-i trădeze, cu toată inocenţa, bunăoară părinţilor tinerei? Fără îndoială că aceştia n-ar fi fost de acord cu o legătură sentimentală între fiica lor mai mare şi băiatul servitoarei. Ar fi putut oare tânăra pereche s-o folosească pe copilă drept mesager?

Cu alte cuvinte, în loc să vă fi ocupat atât de insistent de percepţiile celor trei personaje, n-ar fi fost posibil să ni-i înfăţişaţi cu o mai mare economie de mijloace, păstrând unele pasaje vibrante despre lumină, piatră, apă, descrieri în care excelaţi, dar creând şi puţină tensiune, lumini şi umbre de ordin narativ? Se prea poate ca cititorii dumneavoastră cei mai sofisticaţi să fie la curent cu recentele teorii despre conştiinţă ale lui Bergson, dar suntem siguri că şi ei au o dorinţă copilărească de a li se spune o poveste, de a fi ţinuţi cu sufletul la gură, de a afla ce se întâmplă mai departe. În paranteză fie spus, după descrierea dumneavoastră, Bernini-ul la care vă referiţi este cel din Piazza Barberini, nu cel din Piazza Navona.

Ca să fiu direct, aveţi nevoie de coloana vertebrală a unei intrigi. Poate vă interesează să aflaţi că printre cei ce v-au citit cu pasiune s-a numărat şi doamna Elizabeth Bowen[1]. Ea a luat manuscrisul într-un moment de răgaz, când trecea pe la redacţie în drum spre restaurant, a întrebat dacă-l poate duce acasă să-l citească şi l-a terminat în aceeaşi după-amiază. Iniţial a găsit proza dumneavoastră „prea plină, prea aglomerată“, dar cu „asemănări salvatoare cu *Dusty Answer*[2]“, lucru care mie nu-mi trecuse prin cap. După aceea a fost „captivată pentru o vreme“ şi la sfârşit ne-a transmis câteva observaţii, pe care le-am incorporat în cele spuse anterior.

Este posibil ca dumneavoastră să fiţi perfect mulţumită de aceste pagini aşa cum sunt ele acum sau ca rezervele noastre să vă umple de mânie dispreţuitoare ori de atâta disperare încât să nu mai vreţi să recitiţi niciodată ceea ce aţi scris. Sperăm sincer să nu fie aşa. Dorinţa noastră este să luaţi observaţiile noastre drept punct de plecare pentru o nouă versiune.

Scrisoarea dumneavoastră de însoţire a fost admirabil de reţinută. Aţi făcut totuşi aluzie la faptul că timpul vă lipseşte deocamdată cu desăvârşire. Dacă situaţia se va schimba şi vi se va ivi ocazia să treceţi pe la noi, am fi foarte bucuroşi să vă vedem şi să discutăm mai mult la un pahar de vin. Nădăjduim că nu v-am descurajat. E bine să ştiţi că de obicei scrisorile prin care refuzăm colaborările nu depăşesc trei rânduri.

Vă scuzaţi, în trecere, că nu scrieţi despre război. O să vă trimitem un exemplar din ultimul nostru număr, cu un editorial relevant pe această temă. După cum veţi vedea, nu credem că artiştii sunt obligaţi să ia atitudine faţă de război. Dimpotrivă, au dreptul să-l ignore şi sunt înţelepţi

dacă se consacră altor subiecte. Fiind impotenţi din punct de vedere politic, trebuie să folosească acest timp pentru a se perfecţiona la niveluri afective mai profunde. Misiunea dumneavoastră – misiunea dumneavoastră pe timp de război – este să vă cultivaţi talentul în direcţia pe care v-o cere. Războiul, aşa cum remarcam, este duşmanul activităţii creatoare.

Adresa dumneavoastră ne face să credem că s-ar putea să fiţi fie doctor, fie o persoană care suferă de o boală de lungă durată. Dacă a doua presupunere este corectă, vă dorim o însănătoşire grabnică şi completă.

În încheiere, cineva de aici ar vrea să ştie dacă aveţi o soră mai mare care a studiat la Girton acum şase sau şapte ani.

Cu cele mai bune urări,

CC

1. Elizabeth Bowen (1899-1973), romancieră britanică, autoare, printre altele, a romanelor *The House in Paris*, *The Heat of the Day*, *The World of Love*.

2. Roman (1927) de Rosamond Lehmann (1901-1990).

În zilele următoare, revenirea la un sistem strict, bazat pe ture, risipi sentimentul plutitor de atemporalitate, caracteristic primelor douăzeci şi patru de ore. Briony se considera norocoasă fiindcă lucra în schimbul de zi, de la şapte dimineaţa la opt seara, cu pauze de masă de câte o jumătate de oră. Când deşteptătorul sună la cinci şi patruzeci şi cinci, se ridică la suprafaţă din puţul moale al epuizării şi în cele câteva secunde petrecute în ţara nimănui, între somn şi conştiinţă de sine deplină, deveni conştientă că o aştepta ceva palpitant, un deliciu, o schimbare importantă. Era ca în copilărie, atunci când se trezea în dimineţa de Crăciun: încă pe jumătate adormită, simţea un fior de plăcere fără să-şi amintească motivul. Cu ochii încă închişi, ca să-i ferească de razele orbitoare ale soarelui ce lumina încăperea, căută pe pipăite butonul ceasornicului şi-şi cufundă din nou capul în pernă, după care îşi aminti. Tocmai contrariul Crăciunului, de fapt. Opusul oricărei bucurii. Nemţii erau pe cale să invadeze Anglia. Toată lumea anunţa asta, de la hamalii care înfiinţaseră o unitate spitalicească proprie, cea a Voluntarilor pentru Apărarea Locală, până la Churchill, care invoca o imagine a ţării subjugate şi înfometate, în care numai Marina Regală nu căzuse în mâinile inamicului. Briony ştia că va fi îngrozitor, că urmau lupte de stradă şi execuţii publice, înrobirea populaţiei şi distrugerea a tot ce era respectabil. Dar, stând pe marginea patului răvăşit, cald încă, şi trăgându-şi ciorapii, nu reuşea să prevină sau să alunge teribila exaltare. Aşa cum repetau toţi, ţara stătea acum singură în faţa inamicului şi era mai bine aşa[1].

Lucrurile aveau deja o altă înfăţişare: modelul de flori de crin de pe trusa ei de toaletă, rama ciobită, de ghips, a oglinzii, faţa ei, reflectată în timp ce-şi peria părul, toate păreau mai luminoase, mai net delimitate. Clanţa din mâna ei, când apăsă pe ea, îi dădu senzaţia de rezistenţă şi de greutate. Ieşind pe coridor, auzi ecoul îndepărtat al unor paşi grei în casa scărilor şi, gândindu-se la pasul de front al cizmelor germane, simţi un gol în stomac. Înainte de micul dejun avea un minut sau două numai pentru ea, să se plimbe pe aleea de lângă Tamisa. Chiar şi la ora aceasta, sub bolta senină, în apa proaspătă a fluxului, se distingea o sclipire feroce. Chiar era posibil ca nemţii să devină stăpânii Tamisei?

Claritatea tuturor lucrurilor văzute, atinse sau auzite nu era, desigur, efectul noilor începuturi şi al verii timpurii ce se făcea simţită din abundenţă; era conştiinţa inflamată a apropierii sfârşitului, a convergenţei evenimentelor spre un punct final. Simţea că acele zile erau ultimele şi că vor străluci în amintire într-un fel aparte. Strălucirea lor, şirul acesta lung de zile însorite reprezenta ultimul efort al istoriei înaintea începerii unei ere noi. Îndatoririle de dimineaţă – spălarea ploştilor, distribuirea ceaiului, schimbarea pansamentelor, contactul reînnoit cu toate distrugerile ireparabile – nu-i tociseră percepţiile exacerbate. Condiţionau tot ceea ce făcea şi rămâneau permanent în fundal. Mai mult, făceau ca planurile ei să pară urgente. Simţea că nu dispune de prea mult timp. Dacă amâna, îşi spunea ea, s-ar putea să sosească nemţii şi să nu i se mai ofere o altă şansă.

Zilnic erau internaţi alţi răniţi, dar torentul lor contenise. Sistemul începea să funcţioneze normal şi se găsea câte un pat pentru fiecare. Cazurile care presupuneau intervenţii chirurgicale erau pregătite pentru sălile de operaţii de la subsol. După operaţie, majoritatea pacienţilor erau trimişi la spitalele învecinate, în convalescenţă. Deşi procentul de decese era ridicat, stagiarele nu mai priveau acest lucru ca pe o dramă, ci ca pe o chestiune de rutină: paravanul de dincolo de care se auzea rugăciunea murmurată de preotul militar, cearşaful tras peste faţa mortului, chemarea brancardierilor, desfacerea şi rearanjarea patului. Atât de repede se contopeau morţii unii cu alţii încât faţa sergentului Mooney devenea chipul soldatului Lowell şi amândoi îşi schimbau rănile mortale cu ale altor bărbaţi, ale căror nume nu le mai reţinea.

Acum, că Franţa se prăbuşise, se presupunea că bombardarea Londrei, menită să le înmoaie rezistenţa, putea începe în orice clipă. Nimeni nu trebuia să rămână în capitală dacă prezenţa sa nu era necesară. Fusese impusă din nou obligaţia de a baricada ferestrele de la parter cu saci de nisip, iar contractorii civili mişunau pe acoperişuri, verificând trainicia hornurilor şi a oberlichturilor. Se efectuau numeroase exerciţii de evacuare a saloanelor, cu multe ordine răcnite şi fluierături de ţignal. Se mai repetau alarme de incendiu, proceduri de adunare la punctul fixat, aplicarea măştilor de gaze pe figura pacienţilor imobilizaţi sau inconştienţi. Surorilor li se reamintea să-şi pună ele mai întâi măştile. Nu mai erau terorizate de sora Drummond. Acum, că trecuseră de botezul sângelui, ea încetase să li se mai adreseze ca unor şcolăriţe. Le dădea instrucţiuni pe un ton rece, de o neutralitate profesională, ceea ce pe fete le flata. În aceste împrejurări noi, lui Briony îi veni relativ uşor să

aranjeze un schimb de tură cu Fiona, care renunţă cu generozitate la o sâmbătă în schimbul unei zile de luni.

Din cauza unei încurcături administrative, nişte soldaţi rămăseseră în convalescenţă la spital. Deşi dormiseră suficient ca să-şi revină de pe urma epuizării, se obişnuiseră iarăşi cu mesele regulate şi se îngrăşaseră cu câteva kilograme, chiar şi cei fără infirmităţi permanente continuau să fie prost dispuşi şi morocănoşi. Majoritatea erau infanterişti. Stăteau lungiţi pe paturi, fumând, privind tăcuţi în tavan, trecând în revistă amintiri recente, sau se adunau în grupuri mici, recalcitrante, ca să discute. Aveau o părere proastă despre ei înşişi. Câţiva îi mărturisiră lui Briony că nu traseseră nici măcar un foc de armă. Dar erau furioşi mai ales pe „gradaţi“ şi pe ofiţerii superiori, care-i abandonaseră în timpul retragerii, ca şi pe franţujii care capitulaseră fără luptă. Emiteau păreri sarcastice despre felul cum sărbătoreau ziarele miracolul evacuării şi eroismul ambarcaţiunilor mici.

— Un nenorocit de dezastru, îi auzea Briony bombănind. Căcăcioşii ăia din RAF.

Unii oameni erau de-a dreptul neprietenoşi şi necooperanţi la administrarea medicamentelor, fiindcă în capul lor se ştersese deosebirea dintre generali şi asistentele medicale. Pentru ei ambele categorii reprezentau autoritatea incompetentă. Era nevoie de intervenţia sorei Drummond ca să-i facă să se supună.

Sâmbătă dimineaţa, Briony plecă de la spital la ora opt, fără să fi luat micul dejun, şi o luă în susul apei, având fluviul la dreapta. În dreptul porţilor Palatului Lambeth o depăşiră trei autobuze. Plăcile care anunţau destinaţia erau acum albe. Derutarea invadatorului. N-avea nici o importanţă: oricum hotărâse să meargă pe jos. Nu-i folosea la nimic că memorase câteva nume de străzi. Plăcuţele indicatoare fuseseră fie scoase, fie vopsite cu negru. Avea intenţia vagă de a parcurge câteva mile în paralel cu fluviul şi de a o coti la un moment dat la stânga, adică spre sud. Majoritatea hărţilor şi planurilor capitalei fuseseră confiscate prin ordin. Reuşise în cele din urmă să împrumute o hartă ferfeniţită cu itinerarele autobuzelor, una din 1926. Era ruptă pe liniile de împăturire, exact acolo unde ar fi trebuit să-i indice drumul. Dacă o deschidea, risca s-o facă bucăţi. Pe deasupra, era nervoasă când se gândea ce impresie avea să facă. Gazetele publicau articole despre paraşutişti nemţi travestiţi în surori medicale sau în călugăriţe, infiltraţi în rândul populaţiei tuturor oraşelor. Aceştia puteau fi demascaţi prin faptul că se uitau des pe hartă, vorbeau prea corect englezeşte şi habar n-aveau

de cele mai cunoscute poezioare pentru copii. Odată ce-i intrase ideea în cap, nu putea să nu se gândească la înfăţişarea ei suspectă. Crezuse că uniforma avea s-o protejeze în timp ce străbătea un teritoriu necunoscut. În loc de asta, căpătase o înfăţişare de spioană.

Înaintând împotriva sensului circulaţiei matinale, repetă în minte poeziile de copii pe care şi le mai amintea. Prea puţine erau cele pe care le-ar fi putut recita până la capăt. În faţa ei, un lăptar se dăduse jos din căruţă ca să strângă hamurile calului. Când Briony se apropie, el tocmai murmura ceva la urechea animalului. Stând în spatele lăptarului şi dregându-şi politicos glasul, îi fulgeră prin minte imaginea bătrânului Hardman, cu trăsura lui. Toţi cei care aveau acuma – să spunem – şaptezeci de ani fuseseră de vârsta lui Briony cam prin o mie opt sute optzeci şi opt. Aceea mai fusese încă o epocă a calului, cel puţin pe străzi, iar oamenilor în vârstă nu le plăcea s-o vadă pierind.

Când îi ceru s-o îndrume, lăptarul se dovedi destul de prietenos şi-i făcu un rezumat lung şi neclar al itinerarului. Lăptarul era o namilă cu barbă albă, pătată de tutun. Suferea de polipi, ceea ce făcea ca vorbele să i se contopească, pe fondul unui bâzâit constant din nări. Îi arătă cu degetul o bifurcaţie din stânga, pe sub un pod de cale ferată. Briony se întrebă dacă nu era prea devreme să se îndepărteze de fluviu, dar, când plecă mai departe, simţi că o urmăreşte din spate şi se gândi că ar fi fost nepoliticos să nu ţină seama de indicaţiile lui. Poate că drumul din stânga bifurcaţiei era o scurtătură.

O uimea cât era de stângace şi de timidă, după tot ce învăţase şi auzise. Se simţea dezrădăcinată, speriată la gândul că trebuia să acţioneze pe cont propriu, fără a mai face parte dintr-un grup. De câteva luni ducea o viaţă închisă, ale cărei ore erau trecute într-un program. Îşi cunoştea locul umil din salon. Cu cât devenea mai pricepută în munca ei, cu atât se dovedea mai bună să primească ordine şi să le execute, încetând să gândească pe cont propriu. De mult timp nu mai făcuse nimic din proprie iniţiativă. De fapt, de când petrecuse săptămâna aceea în Primrose Hill, dactilografiindu-şi nuvela – şi ce agitaţie prostească i se părea lucrul acela acum!

Mergea pe sub pod, iar pe deasupra trecea un tren. Uruitul ritmic şi puternic o înfioră până în măduva oaselor. Oţelul lunecând şi izbindu-se de oţel, marile fâşii nituite de oţel de deasupra capului, din semiobscuritate, o uşă inexplicabilă ascunsă în zidăria de cărămidă, conductele pântecoase de fontă prinse cu scoabe ruginite, prin care

curgea nu se ştie ce – nişte invenţii atât de brutale nu puteau aparţine decât unei epoci a supraoamenilor. Iar ea se pricepea la spălatul podelelor şi la legatul bandajelor. Chiar credea că are suficientă putere pentru această călătorie?

Când ieşi de sub pod, trecând printr-un con de lumină solară prăfuită, trenul care se îndepărta produse un nevinovat pufăit suburban. Lucrul de care avea nevoie, îşi spuse Briony din nou, era o coloană vertebrală. Trecu pe lângă un părculeţ municipal cu un teren de tenis, unde doi bărbaţi în tricouri albe îşi trimiteau alene mingea unul altuia, siguri de ei, încălzindu-se pentru joc. Pe o bancă din apropiere, două fete în şorturi kaki citeau o scrisoare. Se gândi la scrisoarea primită de ea – un refuz cu glazură de zahăr. O purtase în buzunar în timpul schimbului şi pe pagina a doua apăruse o pată de acid carbolic, în formă de crab. Ajunsese să înţeleagă faptul că, neintenţionat, scrisoarea îi adusese o condamnare personală semnificativă. *Ar fi putut ea să intervină între ei într-un mod dezastruos?* Da, fără îndoială. Iar după ce ar fi făcut-o, ar fi putut să-şi ascundă fapta născocind o poveste superficială, nu cine ştie cât de isteaţă, şi trimiţând-o unei reviste ca să-şi satisfacă vanitatea? Interminabilele pagini despre lumină, piatră şi apă, ruperea naraţiunii în trei perspective diferite, tăcerea apăsătoare a lipsei de acţiune – nimic din toate acestea nu-i masca laşitatea. Crezuse cu adevărat că se va putea ascunde în dosul unor concepţii împrumutate despre scrisul modern, că va putea să-şi înece conştiinţa într-un flux – în trei fluxuri! – ale conştiinţei? Eschivările din micul ei roman erau exact cele din viaţa ei reală. Totodată, din text lipsea tot ceea ce refuza să înfrunte în viaţă şi ceea ce era necesar pentru reuşita ei. Acum ce să facă? Nu coloana vertebrală a unei intrigi îi lipsea. Îi lipsea coloana vertebrală, punct.

Lăsă părculeţul în urmă şi trecu pe lângă o făbricuţă ale cărei maşini duduiau, făcând să vibreze trotuarul. Imposibil de spus ce se fabrica în spatele ferestrelor înalte şi jegoase sau de ce prin unicul coş de aluminiu ieşea un fum gros, negru-gălbui. Peste drum, tăind colţul străzii în diagonală, uşa dublă, larg deschisă, a unui *pub* amintea de o scenă de teatru. Înăuntru, unde un băiat cu înfăţişare meditativă, chiar atractivă, golea scrumierele într-o găleată, atmosfera nopţii trecute păstra încă o nuanţă vineţie. Doi bărbaţi cu şorţuri de piele rostogoleau pe o rampă butoaie de bere coborâte de pe o platformă trasă de cai. Nu mai văzuse niciodată atâţia cai pe stradă. Probabil că armata rechiziţionase toate camioanele. Cineva împingea de dinăuntru chepengul pivniţei, ca să-l deschidă. Uşile se loviră de trotuar, stârnind un nor de praf, şi

un individ cu tunsura rotundă, cu picioarele încă sub nivelul străzii, se ivi de jos, răsucindu-se ca s-o privească pe Briony. Lui Briony i se păru că este o uriaşă piesă de şah. Căruţaşii se uitau şi ei după ea, iar unul dintre ei o fluieră lung:

— Toate bune, frumoaso?

Nu se supără, dar nu ştia ce să răspundă. Da, mulţumesc? Le zâmbi tuturor, bucuroasă că se poate ascunde în faldurile pelerinei. Presupunea că toată lumea nu se gândea decât la invazie, însă nu puteai face altceva decât să-ţi vezi de treburile tale. Chiar şi sub ocupaţie germană, oamenii ar fi continuat să joace tenis, să bea bere, să bârfească. Poate că n-aveau să mai fluiere după fete. Strada devenea cotită şi îngustă, aşa că larma circulaţiei constante se amplifică, iar gazele calde de eşapament îi suflau drept în faţă. O casă victoriană etajată, de cărămidă, de un roşu viu, cobora până la trotuar. O femeie cu un şorţ Paisley[2] mătura cu vigoare dementă în faţa locuinţei, prin a cărei uşă deschisă ieşea mirosul prăjelii de la micul dejun. Făcu un pas lateral ca să treacă Briony, trotuarul fiind îngust în locul acela, dar, când Briony îi spuse bună dimineaţa, îşi întoarse imediat privirea în altă parte. Acum se apropia de ea o femeie însoţită de patru băieţi cu urechi clăpăuge, cărând rucsacuri şi valize. Copiii se îmbrânceau, strigau şi dădeau cu piciorul într-un pantof vechi. Nu dădură atenţie strigătului ostenit al mamei lor, aşa că Briony trebui să se dea la o parte ca să-i lase să treacă.

— Astâmpăraţi-vă, auziţi! Faceţi loc pentru soră!

Când se încrucişară, femeia îi adresă un zâmbet strâmb, de scuze întristate. Îi lipseau doi dinţi din faţă. Se dăduse cu un parfum puternic şi ţinea între degete o ţigară neaprinsă.

— Sunt foarte agitaţi fiindcă pleacă la ţară. Poţi să crezi că n-au mai fost niciodată?

— Să fie cu noroc, zise Briony. Sper să fiţi cazaţi la o familie simpatică.

Femeia, care avea şi ea nişte urechi mari şi proiectate în afară, dar parţial ascunse sub părul ei cârlionţat şi tuns scurt, râse cu niscaiva veselie:

— Nu ştiu ăia ce-i aşteaptă cu tartorii ăştia!

Ajunse în sfârşit la confluenţa unor străzi mizere care, judecând după sfertul de hartă desprins de rest, ar fi trebuit să fie Stockwell. La capătul drumului înspre sud se găsea o gheretă în jurul căreia se aţinea o mână de oameni plictisiţi din gărzile patriotice, înarmaţi toţi cu o singură puşcă. Un ins mai bătrân, cu pălărie moale, salopetă şi brasardă, cu obrajii căzuţi, ca ai unui buldog, se desprinse de grup şi-i ceru actele de identitate. Plin de importanţă, îi făcu semn cu mâna să

treacă. Se gândi că era mai prudent să nu-i ceară îndrumări. Din câte înţelegea, trebuia să meargă vreo două mile tot înainte, pe Clapham Road. Aici erau mai puţini pietoni, circulaţia se mai rărise, iar strada era mai lată decât cea pe care venise. Unicul zgomot era uruitul unui tramvai care se îndepărta. Lângă un şir de apartamente edwardiene elegante, îndepărtate de trotuar, îşi permise să şadă o jumătate de minut pe un parapet scund, la umbra unui platan, şi să-şi scoată un pantof ca să-şi examineze o băşică de la călcâi. Trecu un convoi de camioane de trei tone, îndreptându-se spre sud, spre ieşirea din oraş. Briony se uită automat la platforme, aproape sigură că vor fi pline de răniţi. Nu erau însă decât lăzi de lemn.

După încă patruzeci de minute, ajunse la staţia de metrou Clapham Common. O bisericuţă pătrăţoasă, din piatră poroasă, se dovedi a fi încuiată. Briony scoase scrisoarea tatălui ei şi o mai citi o dată. O femeie dintr-un magazin de pantofi îi arătă cum să ajungă la Common. Chiar şi după ce traversă strada şi începu să calce pe iarbă, nu văzu de la început biserica. Pe jumătate mascată de pomii înfrunziţi, nu era ceea ce se aşteptase să fie. Îşi imaginase decorul unei crime: o catedrală gotică, ale cărei bolţi uriaşe erau inundate de o puternică lumină sângerie şi indigo, lumină a suferinţei sinistre, filtrată prin vitraliile înalte. Ceea ce se ivea dintre pomii răcoroşi era un fel de cub de cărămidă de dimensiuni elegante, semănând cu un templu elen, cu acoperişul de ţiglă neagră, geamuri de sticlă simplă şi un portic jos, cu coloane albe, sub o clopotniţă de proporţii armonioase. Parcat în faţă, aproape de porticul bisericii, staţiona un Rolls-Royce negru, lucios. Portiera din dreptul volanului era dată în lături, dar şoferul nu se vedea. Trecând pe lângă automobil, Briony simţi căldura radiatorului, la fel de intimă ca a unui trup omenesc, şi auzi micile pocnituri ale metalului care se contracta. Urcă treptele şi împinse poarta grea, cu nituri de fier.

O întâmpinară mirosurile comune bisericilor de pretutindeni: cel dulce – al scândurilor ceruite, cel reavăn – al pietrei. Întorcându-se cu spatele ca să închidă discret uşa, avu senzaţia că biserica era aproape goală. Cuvintelor părintelui vicar li se contrapunea ecoul. Rămase lângă uşă, parţial ascunsă de ea, aşteptând ca ochii şi urechile să i se obişnuiască în interior. Apoi înaintă până la ultima strană şi lunecă înăuntru pe la capăt, în aşa fel încât să vadă în continuare altarul. Participase la multe cununii din familie, deşi fusese prea mititică pentru a fi asistat la grandioasa ceremonie de la catedrala din Liverpool, când unchiul Cecil

se cununase cu mătuşa Hermione, a cărei siluetă şi pălărie cu forme elaborate le distingea acum în rândul din faţă. Lângă ea erau Pierrot şi Jackson, mai înalţi cu cinci sau şase inci, înghesuiţi între siluetele părinţilor lor înstrăinaţi. De cealaltă parte a intervalului se vedeau trei membri ai familiei Marshall. Asta era toată participarea. Cu adevărat o ceremonie privată. Nici pomeneală de gazetarii de la rubricile mondene. Briony nu fusese nici ea aşteptată. Cuvintele slujbei îi erau destul de familiare ca să ştie că nu scăpase momentul culminant:

— În al doilea rând, s-a hotărât, ca remediu împotriva păcatului şi pentru a se evita preacurvia, ca acele persoane care nu au puterea de a-şi înfrâna poftele trupeşti să se poată cununa şi să rămână membri neprihăniţi ai turmei lui Iisus.

Perechea stătea cu faţa la altar, încadrată de odăjdiile albe ale părintelui vicar, înălţat pe un podium. Ea era înveşmântată în alb, în costumul tradiţional complet, şi, din câte îşi dădea seama Briony de la spate, avea multe voaluri. Îşi strânsese părul într-o singură coadă adolescentină care-i cădea pe spate, ieşind de sub dantelăria de tul şi organdi. Marshall îşi ţinea spatele drept, iar conturul costumului său de dimineaţă, cu umerii întăriţi, se distingea clar pe stiharul vicarului.

— În al treilea rând, s-a hotărât, pentru binele societăţii, pentru ajutorarea şi mângâierea soţilor, ca unul să primească de la celălalt…

Briony îşi simţi amintirile, detaliile lor usturătoare, ca pe o eczemă, ca pe o murdărie prinsă de piele: Lola intrând înlăcrimată la ea în cameră; încheieturile ei învineţite şi julite; zgârieturile de pe umărul Lolei şi de pe faţa lui Marshall; tăcerea Lolei în întunericul de lângă lac, atunci când o lăsase pe serioasa, ridicola şi, o!, cât de casta ei verişoară mai tânără, care nu putea face deosebirea dintre viaţa adevărată şi povestirile din capul ei, să-l dea pe agresor pe mâinile celor ce aveau să-l facă inofensiv. Sărmana, vanitoasa şi vulnerabila Lola, cu medalionul ei bătut în perle, cu apa de colonie mirosind a trandafiri, care abia aştepta să se lepede de ultimele reţineri ale copilăriei, care se salvase de la umilire îndrăgostindu-se sau convingându-se că se îndrăgostise şi căreia nu-i venise să creadă ce noroc dăduse peste ea când Briony a insistat să vorbească ea şi să aducă ea învinuirile. Şi ce noroc dăduse peste Lola – abia ieşită din copilărie, deflorată, posedată – să se mărite acum cu cel care o violase!

— De aceea, dacă poate cineva invoca vreun motiv temeinic din cauza căruia cei doi să nu fie uniţi după lege,

acela să vorbească acum, iar dacă nu, să rămână pe veşnicie împăcat cu sine şi mut.

Oare totul se întâmpla cu adevărat? Chiar se ridica acum de la locul ei, cu picioarele moi, cu stomacul făcut ghem şi inima bătându-i ca un ciocan, chiar se mişca de-a lungul stranei ca să-şi ocupe poziţia din mijlocul intervalului şi să-şi expună motivele, explicaţiile ei temeinice, cu vocea sfidătoare şi neşovăielnică, înaintând cu boneta şi pelerina ei, ca o mireasă a lui Hristos, spre altar, spre părintele vicar rămas cu gura căscată, fiindcă în viaţa lui nu i se întâmplase să fie întrerupt ca acum, spre asistenţa cu gâturile răsucite, spre perechea cu feţele albe ca varul, pe jumătate întoarse spre ea? Nu plănuise nimic, dar întrebarea din *The Book of Common Prayer*, de care uitase cu desăvârşire, fusese o provocare. Şi care anume erau piedicile? Briony avea acum şansa să-şi proclame în public toate suferinţele tăinuite, să se mântuiască de toate păcatele. În faţa acestui altar, al celei mai raţionale dintre biserici.

Dar zgârieturile şi vânătăile se vindecaseră de mult, iar toate afirmaţiile făcute de ea în acel moment îndepărtat o contraziceau. Nici mireasa de acum nu părea să fie o victimă. Pe deasupra, avea şi consimţământul părinţilor. Mai mult decât atât: se mărita cu magnatul ciocolatei, cu creatorul batonului Amo. Mătuşa Hermione îşi va fi frecând mâinile de satisfacţie. Că Paul Marshall, Lola Quincey şi ea, Briony Tallis, conspiraseră prin tăcere şi afirmaţii mincinoase pentru a trimite un nevinovat în spatele gratiilor? Dar cuvintele cu care fusese condamnat erau chiar ale ei, citite cu voce tare, în numele ei, la tribunalul regional. Condamnarea fusese deja ispăşită. Datoria fusese plătită. Verdictul rămânea.

Briony rămase pe loc, cu inima bătându-i tare şi cu palmele asudate, înclinând cu umilinţă capul.

— Vă cer amândorura şi vă însărcinez ca, aşa cum veţi răspunde în temuta zi a judecăţii de apoi, când fi-vor cunoscute secretele tuturor inimilor, dacă vreunul dintre voi cunoaşte vreo piedică din pricina căreia să nu puteţi fi uniţi prin sfânta cununie, să o mărturisească pe loc.

După toate estimările, mai era cale lungă până la judecata de apoi, iar până atunci adevărul, cunoscut în mod direct numai de Marshall şi de mireasa lui, avea să rămână zidit în mausoleul căsătoriei lor. Avea să stea în siguranţă acolo, în întuneric, mult după moartea tuturor celor pe care-i interesa. Fiecare cuvânt rostit la această slujbă însemna aşezarea încă unei cărămizi la acel mausoleu.

— Cine o dă pe femeia aceasta de soţie acestui bărbat?

Ca o păsărică, unchiul Cecil se ridică repede, dorind evident să se achite de această îndatorire înainte de a se întoarce în sanctuarul colegiului All Souls de la Oxford. Ciulindu-şi urechile ca să prindă orice nuanţă de îndoială din glasurile lor, Briony îi ascultă pe Marshall şi pe Lola repetând cuvintele vicarului. Marshall le rosti cu voce bubuitoare şi inexpresivă, Lola cu voce dulce şi fermă. Cât de flagrant senzual reverberară în faţa altarului cuvintele ei când spuse „Te ador cu trupul meu!“

— Să ne rugăm!

Cele şase capete vizibile în rândul din faţă se aplecară şi părintele vicar îşi scoase ochelarii cu lentile groase, îşi înălţă bărbia şi, cu ochii închişi, se adresă puterilor cereşti cu vocea sa obosită, tristă, cântătoare:

— O, Dumnezeule etern, Creator şi Păstrător al întregii omeniri, Dătător al hranei noastre spirituale, Făcător al vieţii fără de moarte, trimite binecuvântarea Ta robilor acestora ai Tăi, acest bărbat şi această femeie…

Ultima cărămidă se puse când vicarul, după ce-şi pusese înapoi ochelarii pe nas, rosti celebrul verdict – soţ şi soţie, împreună – şi invocă Sfânta Treime, hramul bisericii. Urmară câteva rugăciuni, un psalm, Tatăl Nostru şi încă o rugăciune lungă, în care tonurile descendente ale cuvintelor de încheiere se împletiră într-o finalitate melancolică.

— … turnaţi peste voi bogăţia îndurării Sale, fiţi sfinţiţi şi binecuvântaţi, ca să-I faceţi pe plac cu trupul şi sufletul, şi trăiţi împreună în sfântă iubire până la sfârşitul vieţilor voastre.

Când vicarul se răsuci pe călcâie ca să-i conducă afară pe proaspeţii căsătoriţi de-a lungul intervalului, de sus, de la orgă, se revărsă imediat, odată cu melodia, o cascadă de confetti ce fluturară prin biserică, iar cei şase membri ai familiei formară o coloană în spatele lor. Briony, care stătuse în genunchi, prefăcându-se că se roagă, se ridică în picioare şi-şi întoarse faţa spre procesiunea ajunsă în dreptul ei. Părintele vicar părea grăbit şi luase un avans de câţiva yarzi faţă de restul grupului. Când se uită la stânga şi o văzu pe tânăra soră medicală, privirea lui blândă şi înclinarea capului exprimară atât curiozitate, cât şi curtoazie. Pe urmă păşi grăbit mai departe şi deschise larg una dintre cele două uşi mari. O suliţă piezişă de lumină solară ajunse până în locul unde şedea Briony, luminându-i faţa şi boneta. Dorea să fie văzută, dar nu chiar atât de clar. Acum nu mai putea trece nebăgată în seamă. Lola, aflată în partea dinspre Briony, ajunse în dreptul ei şi ochii li se întâlniră. Vălul Lolei era deja desfăcut. Pistruii îi dispăruseră, dar altfel nu se

schimbase prea mult. Era doar ceva mai înaltă, poate, şi mai drăguţă, cu faţa mai moale şi mai plinuţă şi cu sprâncenele puternic pensate. Briony se mărgini s-o privească lung. Tot ce voia era ca Lola să ştie că fusese prezentă la cununie şi să se întrebe de ce. Din cauza razelor de soare, Briony nu vedea bine, dar i se păru că, timp de o fracţiune de secundă, pe fruntea miresei apăruse o micuţă încruntătură de neplăcere. Dar Lola îşi ţuguie imediat buzele şi, privind drept înainte, dispăru. Şi Paul Marshall o văzu pe Briony, fără s-o recunoască însă, aşa cum n-o recunoscură nici unchiul Cecil şi nici mătuşa Hermione, cu care nu se mai întâlnise de ani de zile. Dar gemenii, care încheiau plutonul cu pantalonii lor de uniformă prea scurţi, fură încântaţi s-o vadă şi se strâmbară, mimând frica de costumaţia medicală a lui Briony, dându-şi ochii peste cap ca nişte clovni şi bătându-se cu mâna peste gură.

Pe urmă rămase singură în biserică, numai cu organistul, care continua să cânte de plăcere. Totul se terminase prea repede, iar ea nu putea fi sigură că realizase ceva. Rămase pe loc, în picioare, încurcată, dar ezitând să iasă din biserică. Lumina zilei şi banalitatea flecărelilor de familie ar fi şters orice efect reuşise să producă prin apariţia sa spectrală sub o rază de soare. Îi lipsea curajul pentru o confruntare. Cum să-şi explice prezenţa, ca musafir neinvitat, unchiului şi mătuşii? Poate că s-ar simţi jigniţi sau, şi mai rău, nu s-ar simţi şi ar dori s-o ducă la cine ştie ce mic dejun insuportabil, în restaurantul unui hotel, unde domnul şi doamna Paul Marshall ar clocoti în sinea lor de ură, iar Hermione n-ar reuşi să-şi ascundă dispreţul faţă de Cecil. Briony mai întârzie un minut sau două, ca şi cum ar fi reţinut-o muzica orgii, dar apoi, supărată pe propria-i laşitate, se îndreptă grăbită spre ieşire. Vicarul era la cel puţin o sută de yarzi depărtare şi mergea iute pe peluză, legănându-şi braţele. Tinerii căsătoriţi se urcaseră în Rolls, iar Marshall, la volan, tocmai intra în marşarier ca să întoarcă maşina. Era sigură că fusese văzută. Se auzi un scârţâit metalic la schimbarea vitezei – poate era un semn bun. Automobilul porni din loc şi, prin geamul lateral, Briony văzu forma albă a Lolei strânsă lângă umărul şoferului. Cât despre ceilalţi, se făcuseră nevăzuţi printre copaci.

1. Între mai 1940, prăbuşirea Franţei, şi iunie 1941, când Hitler a declanşat planul Barbarossa împotriva Uniunii Sovietice, Marea Britanie a fost unica ţară europeană aflată în război cu al treilea Reich.

2. Dintr-un material fabricat în oraşul scoţian cu acelaşi nume.

Ştia de pe hartă că Balham se afla la capătul îndepărtat al Clapham Common, în direcţia în care mergea părintele vicar. Nu era prea departe şi chiar acest lucru îi cam tăia cheful de a-şi continua drumul. Avea să ajungă prea devreme. Nu mâncase nimic, îi era sete, iar călcâiul îi pulsa şi se lipise de căptuşeala din spate a pantofului. Se făcuse cald şi trebuia să traverseze o suprafaţă mare, toată numai iarbă, fără nici un pic de umbră, străbătută de alei drepte, asfaltate, şi presărată cu adăposturi publice. În depărtare se vedea o platformă pentru fanfară, în jurul căreia forfoteau oameni în uniforme bleumarin. Se gândi la Fiona, căreia-i luase ziua liberă, şi la după-amiaza petrecută cu ea în St. James's Park. Părea un timp îndepărtat al inocenţei, dar de fapt trecuseră numai zece zile. Probabil că acum Fiona mergea a doua oară cu oalele de noapte la spălat. Adăstând în umbra porticului, Briony se gândi ce mic dar să-i facă prietenei sale: ceva delicios de mâncat, o banană, portocale, ciocolată elveţiană. Hamalii spitalului ştiau de unde să procure astfel de lucruri. Îi auzise spunând că totul, absolut totul se putea obţine, cu condiţia să ai bani destui. Privi circulaţia agitată de pe Clapham Common, în direcţia în care ar fi trebuit să meargă şi ea, şi se gândi la mâncare. Felii de şuncă, ouă moi fierte fără coajă, un picior de pui fript, tocană irlandeză groasă, bezele cu lămâie. O ceaşcă de ceai. Deveni conştientă de muzica nervoasă, neliniştită, din spatele ei abia în momentul în care aceasta încetă, iar în tăcerea reinstalată brusc, prin care i se reda parcă libertatea, se hotărî că trebuie să-şi ia micul dejun. În direcţia în care avea de mers nu vedea nici un fel de local sau magazin, numai blocuri de apartamente posomorâte, din cărămidă portocalie.

Mai trecură câteva minute şi organistul ieşi din biserică, ţinându-şi pălăria într-o mână şi o legătură grea de chei în cealaltă. Ar fi vrut să-l întrebe unde se afla cea mai apropiată cafenea, dar părea un tip nervos, care nu auzea decât muzică, şi era hotărât s-o evite, judecând după cum trânti uşa bisericii şi se încovoie de spate ca s-o încuie. Îşi îndesă pălăria pe cap şi plecă grăbit.

Poate că acesta fusese primul pas în destrămarea planurilor ei. Deja făcea cale întoarsă, mergând înspre Clapham High Street, de unde venise. Avea să analizeze încă o dată situaţia la micul dejun. Nu departe de staţia de metrou

trecu pe lângă o ţâşnitoare cu bazin de piatră, în care şi-ar fi răcorit bucuroasă faţa. Găsi un local mititel şi urât, cu ferestrele mâzgălite cu negru şi mucuri de ţigară pe podele, dar mâncarea nu putea fi mai rea decât cea cu care era obişnuită. Comandă ceai, trei felii de pâine prăjită cu margarină şi gem de căpşuni, de un roz foarte palid. Întrucât se diagnosticase singură şi hotărâse că suferea de hipoglicemie, puse o grămadă de zahăr în ceai. Dulceaţa lui nu ascunse cu totul gustul de dezinfectant.

Bău încă o ceaşcă, bucuroasă că nu era decât călduţ şi-l putea sorbi repede, după care folosi closetul împuţit, fără colac pe care să şezi, de la celălalt capăt al curţii din spatele cafenelei, pavată cu piatră cubică. Nici un fel de duhoare n-o putea impresiona pe o asistentă medicală trecută prin ciur şi prin dârmon. Puse hârtie igienică în pantof, la călcâi. În felul ăsta mai putea parcurge o milă sau două. O chiuvetă cu un singur robinet era prinsă în buloane de un zid de cărămidă. Văzu şi o bucată de săpun cu vinişoare gri, de care preferă să nu se atingă. Când deschise robinetul, apa scursă din chiuvetă îi împroşcă picioarele. Şi le şterse cu mânecile şi-şi pieptănă părul, încercând să-şi imagineze că-şi vede faţa reflectată de cărămizi. Nu se putu totuşi ruja, căci îi lipsea o oglindă. Se frecă pe faţă cu batista muiată în apă şi se plesni peste obraji ca să-i îmbujoreze. Decizia fusese luată, dar ca şi cum nici n-ar fi fost întrebată. Se pregătise pentru un interviu în vederea ocupării postului de soră mai mică, soră iubitoare.

Ieşi din cafenea şi, mergând din nou prin Clapham Common, simţi cum se măreşte distanţa dintre ea şi un alt eu, nu mai puţin real, care se întorcea la spital. Poate că ipostaza imaginată, alter ego-ul fantomatic, era de fapt acea Briony care se îndrepta spre Balham. Sentimentul de irealitate i se amplifică atunci când, după o jumătate de oră de mers, ajunse la o altă Stradă Mare, cu nimic diferită de cea lăsată în urmă. Asta era Londra de dincolo de zona centrală – o aglomerare de târguşoare adormite. Luă hotărârea să nu locuiască niciodată în vreunul dintre ele.

Strada căutată era la al treilea colţ după staţia de tramvai, şi ea tot o imitaţie. Casele cu etaj, în stil edwardian, părăginite şi cu perdele de plasă, se întindeau cale de o jumătate de milă. Dudley Villas 43 era pe la jumătatea străzii şi nu se deosebea de celelalte case decât printr-un vechi Ford 8 sprijinit pe cărămizi în loc de roţi, care ocupa aproape toată grădiniţa din faţă. Dacă n-ar fi fost nimeni acasă, ar fi putut pleca şi s-ar fi consolat cu gândul că încercase. Soneria nu funcţiona. Bătu de două ori în uşă cu inelul de aramă şi făcu un pas înapoi. Auzi vocea supărată a unei femei, apoi o

uşă trântită şi zgomot înfundat de paşi. Briony făcu încă un pas îndărăt. Nu era prea târziu să se retragă în susul străzii. Se auzi cum cineva umbla neîndemânatic la încuietoare, apoi un oftat iritat, şi uşa fu deschisă de o femeie înaltă, de vreo treizeci de ani, cu chipul ascuţit şi cu răsuflarea tăiată de cine ştie ce osteneală teribilă. Clocotea de furie. Fusese întreruptă dintr-o ceartă şi nu era capabilă să-şi stăpânească expresia feţei. Stătea cu gura deschisă şi cu buza de sus uşor încordată în timp ce o măsura pe Briony.

— Ce doriţi?

— O caut pe domnişoara Cecilia Tallis.

Umerii femeii căzură şi îşi lăsă capul pe spate, ca şi cum ar fi vrut să-şi revină în urma unei insulte. O examină din nou pe Briony din cap până-n picioare.

— Semănaţi cu ea.

Derutată, Briony se mulţumi s-o privească lung.

Femeia mai slobozi un suspin, care suna cam ca o scuipătură, şi o porni prin hol spre capătul scărilor.

— Tallis! strigă ea. Cineva la uşă!

Reveni prin hol, străbătându-l pe jumătate, până la intrarea în camera ei, îi aruncă lui Briony o privire dispreţuitoare, după care dispăru, trântind violent uşa în urma sa.

Casa era tăcută. Ceea ce vedea Briony prin uşa deschisă de la intrare era o suprafaţă de linoleum înflorat şi primele şapte sau opt trepte, acoperite cu un covor roşu, gros. Vergeaua de alamă a treptei a treia lipsea. La jumătatea holului se găsea o masă semicirculară lipită de perete şi pe ea era un suport din lemn lăcuit pentru scrisori, ca acelea în care se serveşte pâinea prăjită. Era gol. Linoleumul se întindea şi dincolo de scări, până la o uşă cu un gemuleţ de sticlă mată, care dădea probabil în bucătăria din dos. Tapetul de pe pereţi era şi el floral: buchete de câte trei trandafiri alternau cu reproduceri de fulgi de zăpadă. Briony numără, din prag până la scări, cincisprezece trandafiri şi şaisprezece fulgi de zăpadă. Nimic deosebit.

În cele din urmă auzi o uşă deschizându-se la etaj, poate chiar uşa care fusese trântită când ciocănise ea la intrare. Pe urmă auzi scârţâitul unei trepte şi se văzură nişte picioare încălţate cu şosete groase, fâşii de piele şi un capot albastru, de mătase, pe care îl recunoscu. La urmă apăru faţa Ceciliei, aplecată lateral, ca să vadă cine era musafirul şi, eventual, să nu-şi mai dea osteneala să coboare mai departe îmbrăcată nepotrivit. Îi trebuiră câteva clipe ca să-şi recunoască sora. Mai coborî încă trei trepte.

— O, Doamne!

Se aşeză pe scări şi-şi încrucişă braţele.

Briony rămase în picioare, cu un picior pe aleea din grădiniţă, cu celălalt pe treapta intrării. În camera proprietăresei se porni un aparat de radio şi râsetele asistenţei deveniră tot mai puternice pe măsură ce se încălzeau diodele. Urmă monologul cântat al unui comic, întrerupt în fine de aplauze, după care izbucni o muzică veselă, de fanfară. Briony făcu un singur pas în hol.

— Trebuie să vorbim, murmură ea.

Cecilia dădu să se ridice, dar se răzgândi.

— De ce nu m-ai anunţat că vii?

— Nu mi-ai răspuns la scrisoare, aşa că am venit direct.

Cecilia se înfofoli mai strâns în capot şi-şi pipăi buzunarul, sperând probabil să găsească înăuntru ţigări. Avea tenul mult mai oacheş, iar mâinile îi erau bronzate. Nu găsise ţigările dorite, dar pentru moment nu dădu semne că ar vrea să se scoale. Ca să câştige timp mai degrabă decât ca să schimbe subiectul, spuse:

— Eşti stagiară.

— Da.

— În al cui salon?

— Al sorei Drummond.

Nu se putea şti dacă numele îi era cunoscut Ceciliei sau o supăra faptul că sora ei mai tânără făcea practică la acelaşi spital. Mai era încă o deosebire evidentă: înainte Cecilia îi vorbise întotdeauna lui Briony pe un ton matern sau condescendent. Surioară! Nici vorbă de asta acum. Avea în ton o duritate care o avertiză pe Briony să nu se intereseze de Robbie. Făcu încă un pas în hol, conştientă de faptul că uşa rămăsese deschisă în spatele ei.

— Dar tu unde lucrezi?

— Aproape de Morden. La un SMU.

La un spital de Servicii Medicale de Urgenţă, administrat de armată, care, foarte probabil, se ocupa de repercusiunile brutale, cu adevărat brutale, ale evacuării. Ce multe lucruri rămâneau inexprimabile, câte întrebări nu puteau fi puse! Cele două surori se uitau lung una la alta. Deşi Cecilia avea înfăţişarea buimacă a unei persoane abia sculate din pat, era mai frumoasă decât îşi amintea Briony. Faţa ei lungă arătase întotdeauna ciudat chiar şi în lumina cea mai avantajoasă – cabalină, ziceau unii – şi păruse mereu vulnerabilă. Acum avea o senzualitate accentuată, dată de curbura îndrăzneaţă a buzelor pline şi roşii. Avea ochii negri şi dilataţi, poate de oboseală. Sau de tristeţe. Nasul lung şi fin, nările delicat depărtate – faţa ei semăna cu o mască sculptată, extrem de imobilă. Greu de pătruns. Înfăţişarea

surorii sale sporea stânjeneala lui Briony, făcând-o să se simtă stângace. Abia dacă o cunoştea pe femeia asta, pe care n-o mai văzuse de cinci ani. Briony nu putea fi sigură de nimic. Căuta febril o altă temă de discuţie, una neutră, dar nu găsea nici una care să nu ducă la vechile subiecte dureroase, pe care oricum avea să trebuiască să le înfrunte. Nemaiputând suporta tăcerea şi privirea fixă a surorii sale, întrebă în cele din urmă:

— Ai veşti de la bătrân?

— Nu, n-am.

Răspunsul sec dădea să se înţeleagă că nici n-ar fi dorit, iar dacă ar fi primit vreo veste, n-ar fi interesat-o şi nici n-ar fi răspuns.

— Dar tu? întrebă Cecilia.

— O scrisoare scurtă, acum două săptămâni.

— Bun.

Aşadar, pe tema asta nu se mai putea broda nimic. Briony mai încercă o dată, după o nouă pauză:

— Dar veşti de acasă?

— Nici. Nu ţin legătura. Dar tu?

— Mama îmi scrie din când în când.

— Şi ce spune, Briony?

Întrebarea era sardonică, la fel ca şi folosirea numelui ei. Silindu-se să-şi amintească de trecut, Briony simţea că urma să fie demascată ca trădătoare a cauzei surorii sale.

— Acasă la noi sunt cazaţi evacuaţi, pe care Betty nu-i poate suferi. Parcul a fost arat şi însămânţat.

Se opri. Era absurd să stea acolo în picioare şi să înşire astfel de amănunte.

Dar Cecilia o îndemnă rece:

— Continuă. Altceva?

— Păi, majoritatea băieţilor din sat s-au înrolat în regimentul East Surrey, cu excepţia…

— Cu excepţia lui Danny Hardman. Da, am aflat de toate astea.

Schiţă un zâmbet strălucitor, fals, aşteptând ca Briony să continue.

— Lângă poştă au construit o cazemată şi au scos toate şinele vechi. Mmm… Mătuşa Hermione locuieşte la Nisa şi – o, da! – Betty a spart vaza unchiului Clem.

Abia acum indiferenţa Ceciliei fu zdruncinată. Îşi desfăcu braţele şi-şi duse o mână la obraz.

— A spart-o?

— I-a scăpat din mână pe trepte.

— Vrei să spui că s-a spart de-a binelea, într-o mulţime de cioburi?

— Da.

Cecilia medită puţin, pe urmă zise:

— Dar asta-i groaznic!

— Da, o aprobă Briony. Săracul unchiul Clem.

Cel puţin acum sora ei nu mai lua totul în râs. Interogatoriul continuă:

— Au păstrat cioburile?

— Nu ştiu. Emily zice că bătrânul a ţipat la Betty.

În momentul acela uşa se deschise brusc şi proprietăreasa se proţăpi în faţa lui Briony, atât de aproape încât ea putea mirosi aroma de mentă din răsuflarea bătrânei doamne. Aceasta arătă cu degetul spre uşa deschisă:

— Nu eşti la gară! Ori intri, domnişoară, ori stai afară.

Cecilia se ridică în picioare fără grabă, legându-şi cordonul de mătase al capotului. Spuse agale:

— Doamnă Jarvis, asta e sora mea, Briony. Când vorbiţi cu ea, încercaţi să vă reamintiţi regulile bunei-cuviinţe.

— În casa mea vorbesc cum îmi place, replică doamna Jarvis.

Se întoarse apoi din nou spre Briony:

— Rămâi, dacă vrei. Dacă nu, la revedere, dar închide uşa după dumneata.

Briony se uită la sora ei, ştiind că acum era improbabil s-o mai lase să plece. Fără să fi vrut, doamna Jarvis îi devenise un aliat. Cecilia îi spuse, ca şi cum ar fi fost singure:

— Nu-ţi bate capul cu proprietăreasa. Şi aşa plec la sfârşitul săptămânii. Închide uşa şi hai cu mine sus.

Sub privirea doamnei Jarvis, Briony urcă scările în urma surorii sale.

— Cât despre dumneata, doamnă Gunoi…, strigă de jos proprietăreasa.

Dar Cecilia se întoarse iute şi i-o reteză:

— Ajunge, doamnă Jarvis. Mi-a ajuns până-n gât.

Briony recunoscu tonul. Pur Florence Nightingale, de folosit cu pacienţii dificili sau cu stagiarele înlăcrimate. Un ton pentru care îţi trebuiau ani ca să-l perfecţionezi. Fără îndoială, Cecilia fusese avansată soră de salon.

La primul etaj, înainte de a deschide uşa camerei sale, Cecilia îi adresă lui Briony o privire rece, ca să ştie că nimic nu se schimbase, că atitudinea ei nu se îndulcise. Prin uşa întredeschisă a băii de pe cealaltă parte a coridorului ieşea un aer umed, parfumat, şi se auzea un robinet picurând. Cecilia fusese pe punctul de a se îmbăia. O pofti pe Briony în apartamentul ei. Unele asistente dintre cele mai ordonate din salon trăiau într-o mizerie desăvârşită în camerele proprii, aşa

că Briony n-ar fi fost surprinsă să vadă o versiune nouă a vechii dezordini din jurul Ceciliei. Dar apartamentul nu-ţi sugera decât o viaţă simplă şi solitară. O cameră cu suprafaţă medie fusese împărţită pentru a se improviza o bucătărioară îngustă şi, probabil, un dormitor alături. Pe pereţi se afla un tapet cu dungi palide, verticale, ca o pijama de băiat, care sporea impresia de spaţiu închis. Linoleumul consta din bucăţi inegale rămase din cel de la parter, aşa că pe ici, pe colo se vedea duşumeaua de scânduri, cenuşie. Sub unica fereastră se găseau o chiuvetă cu un singur robinet şi un aragaz cu un ochi. Lipită de perete, lăsând un loc de trecere prin care cu greu te puteai strecura, era o măsuţă acoperită cu o faţă de masă galbenă, cadrilată. Pe ea stăteau un borcan de gem plin cu floricele albastre, probabil toporaşi, o scrumieră arhiplină şi un teanc de cărţi. Jos de tot erau *Anatomia* lui Gray şi operele complete ale lui Shakespeare, iar deasupra, pe cotoarele mai subţiri, Briony citi, înscrise cu litere spălăcite, aurii şi argintii, numele lui Housman şi Crabbe. Lângă cărţi se vedeau două sticle de bere neagră. În colţul cel mai îndepărtat de fereastră se afla uşa dormitorului, pe care fusese prinsă în pioneze o hartă cu nordul Europei.

Cecilia scoase o ţigară din pachetul de lângă aragaz, după care, amintindu-şi că sora ei nu mai era copil, îi oferi şi ei una. Lângă masă erau două taburete, dar Cecilia, sprijinindu-se cu fundul de chiuvetă, n-o invită pe Briony să se aşeze. Cele două surori fumară, aşteptând – i se păru lui Briony – ca aerul să se purifice de prezenţa proprietăresei.

Cecilia spuse cu voce joasă, egală:

— Când ţi-am primit scrisoarea, m-am dus la un avocat. Cazul nu este limpede. Doar dacă ar exista dovezi noi, incontestabile. Faptul că tu te-ai răzgândit nu este suficient. Lola o va ţine pe a ei, că nu ştie. Unica noastră speranţă era Hardman cel bătrân, care acuma e mort.

— Hardman?

Implicaţiile – faptul că era mort, legătura pe care o avea cu cazul – o derutau pe Briony, care se străduia să-şi amintească bine întâmplarea. Fusese şi Hardman pe afară în noaptea aceea, în căutarea gemenilor? Văzuse ceva? Îi scăpase vreo afirmaţie făcută la proces?

— Nu ştiai că a murit?

— Nu. Dar…

— Incredibil.

Încercarea Ceciliei de a păstra un ton calm, neutru, nu dădea rezultate. Agitată, se îndepărtă de zona bucătăriei improvizate, se strecură pe lângă masă până în cealaltă parte

a camerei şi rămase lângă uşa dormitorului. Vocea-i era răguşită, căci încerca să-şi stăpânească enervarea.

— Ce ciudat că Emily n-a inclus şi informaţia asta printre ştirile despre însămânţarea parcului şi evacuaţi. A avut cancer. Poate că de frica lui Dumnezeu a spus, în ultimele zile pe care i-a fost dat să le trăiască, ceva ce nu le convenea altora în faza aceasta.

— Dar, Cee…

Ea se răsti:

— Să nu-mi spui aşa!

Apoi repetă, mai blând:

— Te rog, nu-mi mai spune aşa.

Îşi pusese degetele pe clanţa uşii dormitorului şi s-ar fi zis că întrevederea se apropia de sfârşit. Cecilia era gata să dispară.

Dar, dovedind un calm incredibil, îi explică lui Briony:

— Am plătit două guinee ca să aflu cum stau lucrurile. Nu se poate face apel numai fiindcă te-ai hotărât tu, după cinci ani, să spui adevărul.

— Dar n-am înţeles ce ziceai…

Briony ar fi dorit să revină la Hardman, dar Cecilia ţinea neapărat să-i împărtăşească gândul care, fără îndoială, o obsedase în ultima vreme:

— Nu e greu de înţeles. Dacă ai minţit atunci, de ce te-ar crede curtea acum? Dovezi noi nu există, iar tu nu eşti o martoră demnă de încredere.

Briony îşi duse ţigareta pe jumătate fumată la chiuvetă. I se făcuse greaţă. Luă din stativul cu vase o farfurioară pe care o folosi drept scrumieră. Era teribil să-şi audă crima confirmată de sora ei. Dar imaginea nu-i era familiară. Slabă, proastă, zăpăcită, laşă, evazivă – se dispreţuia pentru că fusese astfel, dar mincinoasă nu se considerase niciodată. Ce ciudat! Şi cât de clar trebuie să i se pară totul Ceciliei. Totul era limpede şi irefutabil. Cu toate acestea, simţi pentru o clipă dorinţa de a se apăra. Nu intenţionase să inducă pe nimeni în eroare, nu acţionase din răutate. Dar cine s-o creadă?

Stătea pe locul ocupat înainte de Cecilia, cu fundul pe chiuvetă, şi, fără să se poată uita în ochii surorii sale, spuse:

— Ceea ce-am făcut a fost groaznic. Nu aştept de la tine iertare.

— Nu fi îngrijorată, zise liniştitor Cecilia şi, în cele două secunde în care sora ei trase adânc din ţigară, Briony îşi miji ochii, simţind cum îi cresc, nejustificat, speranţele. Nu te îngrijora, reluă Cecilia. N-am să te iert niciodată.

— Dar chiar dacă nu merg la tribunal, nimic nu mă poate împiedica să le spun tuturor ce am făcut.

Când sora sa râse ascuţit, Briony îşi dădu seama cât îi era de frică de Cecilia. Batjocura ei era şi mai greu de îndurat decât mânia. Camera asta îngustă, cu pereţii dungaţi ca nişte zăbrele, fusese martora istoriei unui sentiment de neimaginat pentru alţii. Briony nu se lăsă. La urma urmei, avea şi ea un rol în conversaţia pe care o tot repetase.

— Mă duc în Surrey ca să vorbesc cu Emily şi cu bătrânul. Le mărturisesc totul.

— Da, aşa mă anunţai în scrisoare. Şi ce te opreşte? Ai avut cinci ani la dispoziţie. De ce n-ai făcut-o?

— Am ţinut să vorbesc mai întâi cu tine.

Îndepărtându-se de uşa dormitorului, Cecilia rămase în picioare lângă masă. Vârî chiştocul pe gâtul unei sticle de bere. Se auzi un fâsâit scurt şi din butelia neagră se înălţă un firişor de fum. Gestul surorii sale îi readuse lui Briony greaţa. Crezuse că sticlele erau pline. Se întrebă dacă înghiţise ceva stricat la micul dejun. Cecilia vorbi:

— Ştiu eu de ce nu te-ai dus. Ştiai, aşa cum ştiu şi eu, că nu mai vor să audă nimic pe tema asta. Chestia aia neplăcută ţine de trecut, mulţumesc foarte mult. Ce s-a făcut este bun făcut. La ce bun să răscolim lucrurile? Şi ştii foarte bine că au dat crezare versiunii lui Hardman.

Briony se îndepărtă de chiuvetă şi rămase dreaptă în faţa soră-sii, de cealaltă parte a mesei. Nu-i venea uşor să se uite în ochii măştii aceleia frumoase. Zise rar şi apăsat:

— Nu înţeleg despre ce vorbeşti. Ce legătură are Hardman cu toate astea? Îmi pare rău că a murit, regret că n-am ştiut, dar…

Tresări, auzind un zgomot. Uşa dormitorului se deschise şi în faţa lor apăru Robbie. Era în pantaloni şi cămaşă de uniformă, cu cizmele lustruite şi cu bretelele atârnându-i la brâu. Era nebărbierit şi ciufulit şi nu o privea decât pe Cecilia. Ea se întorsese spre el, fără să facă vreun pas ca să-l întâmpine. În secundele în care se priviră în tăcere, Briony, pe jumătate ascunsă de sora ei, se făcu mică în uniformă.

Robbie i se adresă încet Ceciliei, de parcă ar fi fost numai ei doi acolo:

— Am auzit glasuri şi am crezut că e ceva în legătură cu spitalul.

— Nu-i nici o problemă.

El se uită la ceas.

— Cred că e timpul să mă pregătesc.

Străbătu camera şi, înainte de a ieşi pe palier, îşi înclină capul în direcţia lui Briony:

— Scuzaţi-mă.

Auziră cum se închide uşa de la baie. În liniştea aşternută, Cecilia spuse, ca şi cum nu era vorba de ceva care o privea şi pe sora ei:

— Are un somn foarte profund. N-am vrut să-l trezesc.

Pe urmă adăugă:

— Oricum, credeam că e mai bine să nu vă întâlniţi.

Lui Briony începură să-i tremure genunchii. Sprijinindu-se cu o mână de masă, se îndepărtă de zona bucătăriei ca să-i facă loc Ceciliei să umple ceainicul. Ar fi dat oricât să poată sta jos. N-avea s-o facă dacă nu era poftită şi nici nu intenţiona să ceară permisiunea. Rămase deci în picioare, lângă perete, prefăcându-se că nu se reazemă de el şi urmărindu-şi sora din ochi. O surprindea iuţeala cu care uşurarea de a-l vedea pe Robbie în viaţă fusese detronată de teama de a se afla faţă în faţă cu el. Acum, că-l văzuse străbătând cu paşi mari încăperea, cealaltă posibilitate, ca el să fi fost ucis, părea cu totul fantastică, extrem de improbabilă. N-ar fi avut nici un sens. Urmărea spatele surorii ei, care trebăluia prin cameră. Briony ar fi dorit să-i spună ce minunat era că Robbie se întorsese teafăr de pe front. Ce izbăvire. Dar cât de banal ar fi sunat cuvintele ei! Şi nu era ea cea chemată să le rostească. Se temea de sora ei şi de dispreţul acesteia.

Fiindcă tot îi mai era greaţă şi – acum – şi foarte cald, Briony îşi lipi obrazul de perete. Acesta nu era mai rece decât faţa sa. Ar fi băut cu mare plăcere un pahar de apă, dar nu cuteza să i-l ceară Ceciliei. Aceasta îşi vedea de treabă, agilă, amestecând lapte şi apă cu praf de ouă şi punând pe masă un borcan cu gem, trei farfurii şi trei căni. Briony îi înregistra mişcările, care însă n-o liniştea. Nu făceau decât să-i sporească teama de întâlnirea ce urma să se producă. Chiar credea Cecilia că, în situaţia dată, puteau sta toţi trei la masă, având chiar şi poftă să mănânce jumări de ouă? Sau îşi făcea doar de lucru, ca să-şi calmeze nervii? Briony îşi ciulise urechile ca să audă paşii de pe palier şi încercă să înfiripe o nouă repriză de conversaţie numai ca să-şi ia gândul de la asta. Observase pelerina atârnată înăuntru, după uşă.

— Cecilia, acum eşti şefă de salon?

— Da, sunt.

O spusese cu o hotărâre seacă, parcă pentru a curma discuţia. Faptul că aveau aceeaşi ocupaţie nu putea constitui o afinitate. Nu aveau nimic în comun şi nimic de discutat până la întoarcerea lui Robbie.

În sfârşit se auzi zgomotul închizătorii de la baie. Robbie fluiera, venind pe coridor. Briony se îndepărtă de uşă,

dornică să fie cât mai departe, în capătul întunecat al camerei. Dar când intră Robbie, se afla chiar în raza vederii lui. El îşi ridicase pe jumătate mâna dreaptă ca să o strângă pe a ei, iar stânga îi rămăsese în urmă, ca să închidă cu ea uşa. Dacă postura fusese pregătită în prealabil, era lipsită de dramatism. De cum li se întâlniră privirile, Robbie îşi lăsă braţele pe lângă corp şi scoase un mic oftat anemic, privind-o în continuare fix. În pofida intimidării, Briony nu-şi putea lua ochii de la el. Simţi parfumul vag al săpunului său de ras. O şoca faptul că părea mult mai bătrân, în special în jurul ochilor. Oare ea era vinovată de toate acestea? se întrebă prosteşte. Oare nu era cumva şi din cauza războiului?

— Deci tu erai, zise Robbie în cele din urmă şi închise uşa cu piciorul.

Cecilia se duse lângă el, iar el o privi întrebător.

Ea-i făcu rezumatul succint al situaţiei, din care, chiar dacă ar fi vrut, n-ar fi putut elimina sarcasmul:

— Briony le va spune tuturor adevărul. A vrut să mă vadă mai întâi pe mine.

Robbie se întoarse spre Briony:

— Te gândeai că m-ai putea găsi aici?

Cea mai urgentă problemă pentru Briony era să-şi stăpânească lacrimile. În momentul acela nimic n-ar fi fost mai umilitor decât plânsul. Nu ştia din ce motiv era gata să plângă – de uşurare, ruşine, autocompătimire –, dar simţea cum îi vine. Valul de emoţie se umflă în ea, contractându-i gâtlejul, răpindu-i darul vorbirii şi apoi, cum ea se împotrivea îndârjită, strângând din buze, se dezumflă şi Briony se simţi uşurată. Nu avea lacrimi în ochi, dar vocea ei era un fel de şoaptă tristă:

— Nici măcar nu ştiam dacă eşti viu.

— Dacă tot discutăm, de ce să nu stăm la masă? propuse Cecilia.

— Eu nu mă simt în stare, zise Robbie.

Se îndepărtă nervos, rezemându-se de peretele cel mai apropiat, cu braţele încrucişate, şi-şi mută privirea de la Briony la Cecilia. Aproape imediat, mai făcu nişte paşi prin încăpere, până la uşa dormitorului, unde se răsuci pe călcâie ca să vină înapoi, dar se răzgândi şi rămase pe loc, cu mâinile în buzunare. Era un bărbat spătos şi ai fi zis că dimensiunile camerei se micşoraseră. În spaţiul acela închis, mişcările sale aveau ceva disperat, de parcă s-ar fi sufocat. Îşi scoase mâinile din buzunare şi-şi netezi părul de la ceafă. Pe urmă îşi puse mâinile în şolduri. Pe urmă îşi lăsă braţele să se destindă. A fost nevoie de tot acest timp, de toate mişcările

acestea, ca Briony să înţeleagă că era supărat, foarte supărat, şi exact în clipa în care pricepuse, el zise:

— Ce cauţi aici? Să nu-mi spui nimic despre Surrey. Nimeni nu te opreşte să te duci. Dar de ce-ai venit aici?

— Trebuia să vorbesc cu Cecilia, zise ea.

— O, da. Despre ce anume?

— Despre chestia aia oribilă pe care am făcut-o.

Cecilia se apropie de el.

— Robbie, îi spuse. Dragul meu.

Îşi puse mâna pe braţul lui, dar el şi-l trase.

— Nu ştiu de ce-ai lăsat-o să intre.

Apoi i se adresă lui Briony:

— Am să fiu foarte sincer cu tine. Ezit între a-ţi răsuci gâtul pe loc şi a te scoate afară ca să te arunc pe scări.

Dacă n-ar fi avut experienţa recentă de la spital, Briony ar fi intrat în panică. Soldaţii din salon făceau uneori spume de furie din cauza neputinţei. Când furia le ajungea în punctul culminant, ar fi fost o nebunie să le vorbeşti raţional sau să încerci să-i potoleşti. Trebuia să-şi descarce sufletul şi cel mai înţelept lucru era să taci şi să-i asculţi. Ştia că l-ar aţâţa şi mai tare pe Robbie dacă ar pleca acum. Aşa că rămase pe loc, ca să încaseze tot ceea ce i se cuvenea. Nu-i era însă frică de el, nu că ar fi agresat-o fizic.

Robbie nu-şi ridică vocea, deşi era plină de dispreţ:

— Oare ai o idee cât de mică despre ce înseamnă să fii deţinut?

Ea îşi închipui nişte geamlâcuri înalte într-un perete solid de cărămidă şi-şi spuse că poate avea o idee, în sensul în care oamenii îşi reprezintă variatele chinuri ale iadului. Dar negă, clătinând încet din cap. Ca să-şi stăpânească emoţia, încercă să se concentreze asupra amănuntelor transformării lui Robbie. Impresia de creştere în înălţime era produsă de ţinuta lui marţială. Nici un student de la Cambridge nu-şi ţinea spatele atât de drept. Chiar şi acum, când se enervase, îşi trăgea umerii înapoi şi-şi ţinea bărbia ridicată, ca un pugilist de modă veche.

— Nu, bineînţeles că n-ai. Dar oare ţi-a făcut plăcere că eram închis?

— Nu.

— Totuşi n-ai făcut nimic.

Se gândise de multe ori la dialogul acesta, ca un copil care anticipează o chelfăneală. Acum, că în sfârşit se întâmpla, parcă nici n-ar fi fost de faţă. Îl urmărea de departe, cu toate simţurile amorţite. Nu se îndoia însă că vorbele lui aveau s-o doară mai târziu.

Cecilia nu intervenise. Acum însă puse din nou mâna pe braţul lui Robbie. Acesta slăbise, deşi arăta mult mai puternic şi degaja un fel de ferocitate de animal, cu muşchii ca nişte funii. Se întoarse pe jumătate spre ea.

— Aminteşte-ţi că…, începu Cecilia, dar vocea lui Robbie se suprapuse peste a ei.

— Chiar crezi că ţi-am atacat verişoara?

— Nu.

— Dar atunci ai crezut?

Briony îşi căută cuvintele.

— Da. Da şi nu. Nu eram chiar sigură.

— Dar acum ce te face să fii sigură?

Ea şovăi, ştiind că răspunsul îi va sugera o strategie de apărare, o justificare, ceea ce-l va înfuria şi mai rău.

— Faptul că m-am maturizat.

El o privi lung, cu buzele uşor întredeschise. În cei cinci ani se schimbase destul de mult. Duritatea aceasta din privire era ceva nou, ochii îi erau mai mici şi mai înguşti, iar la colţurile lor se vedea distinct evantaiul de riduri. Avea faţa mai alungită decât îşi amintea Briony, cu obrajii supţi, ca ai unui viteaz indian. Îşi lăsase o mustaţă mică, milităroasă, ca o perie de dinţi. Era surprinzător de chipeş şi-i reînvie o amintire de demult, de când avea zece sau unsprezece ani, amintirea unei pasiuni pe care o nutrise pentru el, a unei obsesii cu durata de numai câteva zile. I-o mărturisise într-o dimineaţă, în grădină, şi imediat după aceea se vindecase şi o dăduse uitării.

Dar avusese de ce să fie îngrijorată. Robbie era apucat de soiul acela de furie care se travesteşte în mirare.

— Te-ai maturizat, o îngână el.

Auzindu-l că ridică vocea, fata tresări.

— Dracu' s-o ia de treabă, n-ai decât optsprezece ani! De câtă maturizare crezi că mai ai nevoie? Soldaţii mor pe front la vârsta de optsprezece ani. Ei sunt suficient de maturi ca să li se permită să-şi dea sufletul pe marginea drumului. Erai la curent cu lucrurile astea?

— Da.

Faptul că Robbie n-avea de unde să ştie câte văzuse ea era pentru Briony un jalnic motiv de consolare. Era ciudat că, deşi se considera vinovată, simţea nevoia să-i ţină piept. Avea de ales între a-i rezista şi a se lăsa anihilată.

Dădea doar foarte discret din cap. Nu îndrăznea să vorbească. Pomenind de moarte, Robbie fusese cuprins de un val de emoţie care-l împinsese până dincolo de mânie, în zona extremă a dezgustului şi uluirii. Răsufla greu şi neregulat, îşi încleşta şi-şi descleşta întruna pumnii. Dar

continua să o pironească din ochi, să se uite prin ea, cu un fel de rigiditate crudă în privire. Ochii îi străluceau şi de câteva ori înghiţi în sec. Muşchii gâtului i se încordau şi i se umflau. Se lupta şi el cu o emoţie pe care n-ar fi vrut s-o ştie observată. Briony învăţase puţinul pe care-l ştia, minusculele, neimportantele lucruri de care se lovea o soră medicală stagiară în spaţiul protejat al salonului, la căpătâiul răniţilor. Dar ştia destule ca să-şi dea seama că pe Robbie îl asaltau amintirile, iar el nu li se putea împotrivi. Amintirile nu-l lăsau să vorbească. Ea n-avea să ştie niciodată ce fel de scene îl tulburau în halul ăsta. Robbie făcu un pas spre ea şi Briony, nemaifiind sigură că era inofensiv, se dădu înapoi. Dacă nu era în stare să vorbească, ar fi putut să acţioneze. Încă un pas şi ar fi fost destul de aproape ca s-o prindă cu braţul său musculos. Dar Cecilia alunecă între ei. Cu spatele la Briony, îl înfruntă pe Robbie, punându-i mâinile pe umeri. El îşi întoarse faţa de la ea.

— Uită-te în ochii mei, murmură Cecilia. Robbie, uită-te la mine.

Briony nu auzi răspunsul. Îşi dădu seama doar că era un refuz sau o contrazicere. Poate o obscenitate. Când Cecilia îl strânse mai tare de umeri, Robbie îşi răsuci tot corpul ca să rămână departe de ea. Când ea întinse braţul, încercând să-i tragă capul spre ea, parcă s-ar fi luat la trântă. El însă îşi dăduse capul pe spate, cu buzele întinse şi cu dinţii dezgoliţi, într-o diabolică parodie de surâs. Apoi Cecilia îi apucă strâns tâmplele cu amândouă mâinile şi, cu un efort, îi întoarse faţa şi o trase spre a ei. Robbie o privea în sfârşit în ochi, dar ea nu-i dădu drumul. Ba chiar îl trase şi mai aproape, cufundându-l în privirea ei, până când feţele li se atinseră şi ea îl sărută uşor şi prelung pe buze. Cu o tandreţe pe care Briony îşi amintea că o avusese cu mulţi ani în urmă, când ea se deştepta în toiul nopţii, Cecilia şopti:

— Vino pe pământ… Robbie, vino pe pământ.

El dădu vag din cap, după care inspiră adânc şi elimină încet aerul, iar Cecilia îşi slăbi strânsoarea, retrăgându-şi mâinile de pe faţa lui. În tăcerea care se lăsase, încăperea se făcu parcă şi mai mică. El o luă în braţe, aplecându-şi capul, şi o sărută: un sărut lung, tandru şi intim. Briony se îndepărtă pe nesimţite către capătul celălalt al camerei, spre fereastră. Sărutul continuă, legându-i pe cei doi în intimitatea lor, în timp ce ea bău un pahar cu apă de la robinet. Se simţea eliminată, expulzată din cameră, ceea ce o uşura.

Le întoarse spatele şi privi afară, la casele paşnice scăldate de lumină, la drumul pe care-l parcursese venind dinspre Strada Mare. Descoperi cu surprindere că nu avea

nici o dorinţă să plece, deşi se simţea stânjenită de sărutul prelungit şi se temea de ceea ce avea să se mai întâmple. Urmări o bătrână îmbrăcată cu un palton greu, în ciuda căldurii. Era pe trotuarul din partea cealaltă şi plimba în lesă un baset suferind, cu stomacul fleşcăit. Cecilia şi Robbie vorbeau acum cu voci scăzute, iar Briony decise că, pentru a le respecta intimitatea, nu se va întoarce de la fereastră până nu i se va adresa cuvântul. O linişte să se uite cum bătrâna desfăcea legătura de la poarta casei ei, o închidea în urma sa cu migăloasă precizie şi pe urmă, la jumătatea drumului spre uşa de la intrare, se aplecă greoi ca să smulgă o buruiană din stratul îngust, paralel cu aleea din faţă. Când făcu asta, câinele merse înainte şi-i linse încheietura. Doamna intră în casă cu câine cu tot şi strada redeveni pustie. O mierlă căzu din cer pe un gard viu, dar, negăsind un sprijin solid, îşi reluă zborul. Veni umbra unui nor, care reduse iute cantitatea de lumină şi trecu mai departe. Putea fi orice după-amiază de sâmbătă. Războiul nu prea se făcea simţit pe străduţa aceasta din suburbii. Poate doar prin perdelele negre de camuflaj zărite la o fereastră de vizavi ori Fordul 8 pus pe butuci.

Auzindu-şi numele rostit de sora sa, Briony se întoarse.

— Nu prea mai avem timp. Robbie trebuie să prindă trenul ca să se prezinte la raport deseară la şase. Aşa că stai jos. Trebuie să faci câteva lucruri pentru noi.

Folosea tonul unei surori de salon. Nici măcar imperativ. Pur şi simplu punea inevitabilul în cuvinte. Briony se aşeză pe cel mai la îndemână scaun, Robbie îşi trase un taburet, iar Cecilia luă loc între ei. Micul dejun pe care-l pregătise era dat uitării. Cele trei ceşti goale stăteau în centrul mesei. Robbie ridică teancul de cărţi şi-l puse pe podea. Când Cecilia mută borcanul cu toporaşi într-un colţ, să nu se răstoarne, schimbă o privire cu Robbie.

Acesta se uita ţintă la flori, dregându-şi glasul. Când începu să vorbească, din vocea lui dispăruse orice emoţie. Parcă ar fi dat citire unui set de ordine de marş. Acum se uita la Briony. În ochi i se citea hotărâre: avea totul sub control. Dar fruntea, deasupra sprâncenelor, îi era brobonită de transpiraţie.

— Deja ai fost de acord cu lucrul cel mai important. Cât poţi de repede, te vei duce la părinţii tăi şi le vei spune tot ce trebuie să ştie ca să fie convinşi că ai depus mărturie falsă. Când e ziua ta liberă?

— De duminică într-o săptămână.

— Atunci să te duci. Să iei adresele noastre şi să le spui lui Jack şi lui Emily că sora ta aşteaptă veşti de la ei. Cel de-al doilea lucru trebuie să-l faci chiar mâine. Cecilia spune că

o să găseşti cândva o oră liberă. Te duci la un notar împuternicit pentru aşa ceva şi dai o declaraţie sub jurământ, semnată de tine şi de martori. Arăţi în ea că ai greşit şi declari că-ţi retragi mărturia. Ne trimiţi câte o copie amândurora. E clar?

— Da.

— Pe urmă îmi adresezi mie o scrisoare mult mai amănunţită. Pui în ea absolut tot ce crezi că este relevant. Tot ce te-a îndemnat să spui că eu am fost cel pe care l-ai văzut lângă lac. Şi de ce, în toate lunile până la proces, te-ai cramponat de relatarea iniţială, deşi nu erai sigură. Vreau să ştiu dacă s-au făcut presiuni asupra ta, din partea poliţiei sau din partea părinţilor. Ai priceput? Trebuie să fie o scrisoare lungă.

— Bine.

Întâlnind privirea Ceciliei, Robbie încuviinţă din cap:

— Aşa. Dacă îţi aminteşti ceva, un lucru cât de neînsemnat, despre Danny Hardman – unde se afla, ce făcea, la ce oră, cine altcineva l-a văzut sau orice i-ar putea şubrezi alibiul, vreau să aflu.

Cecilia îi scria adresele. Briony clătină din cap şi dădu să vorbească, dar Robbie nu-i dădu atenţie şi i-o luă înainte. Era acum în picioare şi se uita la ceas.

— Mai avem foarte puţin timp. Te conducem la metrou. Cecilia şi cu mine vrem să petrecem singuri ultima oră dinainte de plecarea mea. Iar tu va trebui să-ţi petreci restul zilei de azi scriindu-ţi declaraţia şi anunţându-ţi părinţii de sosirea ta. Ai putea începe să te gândeşti şi la scrisoarea pentru mine.

Cu acest rezumat sec al obligaţiilor ei, se îndepărtă de masă, luând-o spre dormitor. Briony se ridică în picioare şi spuse:

— Hardman cel bătrân spunea probabil adevărul. Danny şi-a petrecut toată noaptea aia cu el.

Cecilia tocmai voia să-i înmâneze foaia de hârtie pe care scrisese adresele. Robbie încremeni în pragul dormitorului.

— Ce vrei să insinuezi cu asta? întrebă Cecilia. Ce încerci să spui?

— Vinovatul a fost Paul Marshall.

În linştea care urmă, Briony încercă să-şi imagineze cum îşi reconsidera fiecare poziţia. După ani în care avuseseră aceeaşi convingere. Cu toate acestea, nu era vorba decât de un amănunt, oricât de surprinzător. Care nu schimba esenţial lucrurile. Care nu schimba cu nimic rolul ei.

Robbie reveni la masă.

— Marshall?

— Da.
— L-ai văzut tu?
— Am văzut un bărbat de înălţimea lui.
— Care este şi a mea.
— Exact.

Cecilia se ridică acum în picioare şi-şi roti ochii în jur: vânătoarea de ţigări era pe cale să reînceapă. Robbie găsi pachetul şi i-l aruncă de departe. Cecilia îşi aprinse o ţigară şi spuse, exalând fumul:

— Mi-e greu să cred. Ştiam că e un dobitoc, dar…

— E un tâmpit lacom, zise şi Robbie. Dar nu mi-l pot imagina cu Lola Quincey nici măcar timp de cinci minute, cât ar fi fost necesar…

Briony ştia că ceea ce avea să spună va suna frivol după toate cele petrecute, după teribilele consecinţe ale întâmplării, dar îi făcu o plăcere calmă să le dea lovitura de graţie:

— Chiar acum vin de la cununia lor.

Iarăşi reorganizarea grăbită a gândurilor, repetările neîncrezătoare: Cununie? Azi-dimineaţă? La Clapham? Pe urmă o linişte meditativă, spartă numai de enunţuri scurte:

— Intenţionez să-l caut.
— Nici să nu-ţi treacă prin cap.
— Vreau să-l omor!

Iar la sfârşit:

— Trebuie să plec.

Nu prea mai erau multe de spus. Dar amândoi păreau epuizaţi, fie de prezenţa lui Briony, fie de subiect. Sau doreau pur şi simplu să rămână singuri. În orice caz, era limpede că, din punctul lor de vedere, întrevederea era încheiată. Nu erau curioşi să afle amănunte. Totul putea aştepta până când Briony avea să-şi redacteze scrisoarea. Robbie îşi recuperă din dormitor tunica şi şapca. Briony observă tresa unică, de caporal. Cecilia spuse:

— Atunci e imun. Ea o să-l acopere întotdeauna.

Se pierdură minute preţioase în care Cecilia îşi căută cartela de alimente. În cele din urmă renunţă şi-i spuse lui Robbie:

— Sunt sigură că este în Wiltshire, în căsuţă.

Tocmai când erau gata de plecare şi el ţinea uşa deschisă pentru cele două surori, Robbie zise:

— Presupun că-i datorăm scuze bravului marinar Hardman.

Când trecură pe la parter, doamna Jarvis nu catadicsi să iasă din cameră. Auziră clarinete cântând la radio. Ieşind pe uşa principală, Briony avu sentimentul că păşeşte într-o nouă

zi. Sufla o briză aspră şi puternică şi toată strada era plină de contururi puternice, cu mai mult soare şi mai puţine umbre decât înainte. Trotuarul nu era destul de lat ca să poată merge toţi trei umăr lângă umăr. Robbie şi Cecilia mergeau în spatele lui Briony, mână în mână. Călcâiul rănit al lui Briony se freca de pantof, dar ea era hotărâtă să nu lase să se vadă că şchioapătă. Avea impresia că voiau să fie absolut siguri că pleacă. La un moment dat se întoarse şi le spuse că poate merge şi singură până la staţia de metrou. Dar cei doi insistară. Aveau de făcut cumpărături pe drum, pentru călătoria lui Robbie. Mergeau în tăcere. Nimeni nu avea chef să flecărească. Briony ştia că nu avea nici un drept să-şi întrebe sora despre noua ei adresă, nici pe Robbie unde anume călătorea cu trenul sau să se intereseze de căsuţa din Wiltshire. Oare de acolo proveneau toporaşii? Nu încăpea îndoială că petrecuseră împreună nişte zile idilice. Nu putea să-i întrebe nici când sperau să se revadă. Între ei – sora sa, Robbie şi ea – era un singur subiect de discutat, bătut în cuie în trecutul imuabil.

Stătură puţin în faţa staţiei de metrou Balham, care peste numai trei luni avea să-şi dobândească teribila celebritate din Bătălia pentru Anglia. Un şir subţire de oameni ieşiţi sâmbăta la cumpărături forfotea în jur, obligându-i să stea foarte aproape, în pofida voinţei lor. Îşi luară rămas bun cu răceală. Robbie îi spuse să nu uite să ia bani la ea când avea să meargă la notar. Cecilia îi reaminti să ducă adresele lor acasă, în Surrey. Pe urmă totul se termină. O priviră semnificativ, aşteptând să plece. Dar mai era un lucru pe care Briony nu li-l spusese:

— Regret foarte mult, vorbi ea încet. V-am pricinuit atâta nefericire. Îmi pare foarte rău.

Cuvintele păreau idioate şi inadecvate, ca un lucru pe care îl spui când răstorni ghiveciul cu flori favorit al cuiva sau când ai uitat de o zi de naştere.

— Fă numai ceea ce ţi-am cerut, zise moale Robbie.

Sunase aproape conciliant, datorită adverbului „numai“, dar nu tocmai, nu încă.

— Sigur că da, promise Briony şi pe urmă se răsuci pe tocuri, conştientă că o privesc din urmă cum intră în sala cu casele de bilete şi o traversează.

Îşi cumpără bilet până la Waterloo. Ajunsă la barieră, se uită înapoi, dar cei doi nu se mai vedeau.

Arătă biletul controlorului şi intră în lumina galbenă şi murdară, la capătul scării rulante care scârţâia şi trosnea şi care începu s-o ducă la vale, în vântul făurit de mâna omului, ridicat din adâncurile beznei, în răsuflarea a un milion de

londonezi, care-i răcorea faţa, făcând să-i fluture pelerina. Stătea nemişcată şi se lăsa purtată în jos, bucuroasă că înaintează fără să-şi mai tortureze călcâiul. O surprindea că se simţea atât de senină, doar puţin tristă. Să fi fost vorba de dezamăgire? Nu putea spune că se aşteptase la iertare. Ceea ce simţea era mai degrabă un fel de dor de casă, deşi pentru aşa ceva nu exista nici un izvor, nici un cămin. O întristase despărţirea de sora ei. De sora ei îi era dor – mai precis, de ea împreună cu Robbie. De iubirea lor. Nici Briony, nici războiul nu reuşiseră s-o distrugă. Acest lucru o consola în timp ce luneca tot mai adânc în măruntaiele oraşului. Cum îl făcuse Cecilia să vină la ea, numai cu ochii. Tandreţea aceea din vocea ei, când îl rechema pe pământ din amintirile lui despre Dunkerque, despre drumurile ce duceau într-acolo. Uneori vorbise aşa şi cu ea, când Cecilia avea şaisprezece ani, iar Briony era o copilă de şase şi lucrurile mergeau teribil de rău. Sau noaptea, când Cecilia venea s-o salveze dintr-un coşmar şi o ducea la ea în pat. Chiar acestea erau cuvintele pe care le folosea: *Vino pe pământ. N-a fost decât un vis urât. Vino pe pământ, Briony*. Cât de uşor fusese dată uitării dragostea aceasta frăţească, spontană! Aluneca în jos acum, prin lumina brună ca o supă, apropiindu-se de fund. Nu se mai vedea nici un călător, iar aerul devenise brusc nemişcat. Era calmă când se gândea la ce avea de făcut. Laolaltă, scrisoarea către părinţi şi declaraţia oficială aveau să-i consume foarte puţin timp. Tot restul zilei îi aparţinea. Ştia la ce se aştepta lumea de la ea. Nu doar la o simplă scrisoare, ci la o rescriere, la o ispăşire. Şi era pregătită să înceapă.

BT
Londra, 1999

Londra, 1999

Ce stranii ore am petrecut. Azi, în dimineaţa celei de-a şaptezeci şi şaptea aniversări a naşterii mele, am hotărât să merg pentru ultima dată la biblioteca Muzeului de Război din Lambeth. Se potrivea cu starea mea sufletească deosebită. Sala de lectură, aflată sus, chiar în domul clădirii, a fost pe vremuri capela spitalului Royal Bethlehem, vechiul Bedlam. Acolo unde veneau cândva să se roage nebunii se adună acum cărturarii, ca să studieze nebunia colectivă a războiului. Maşina trimisă de familie nu avea să sosească decât după prânz, aşa că m-am gândit că mă voi deconecta verificând ultimele detalii, luându-mi rămas bun de la arhivarul-şef şi de la însoţitorii amabili care m-au escortat când mergeam cu liftul în sus şi în jos în săptămânile astea hibernale. Intenţionam să donez arhivelor şi duzina de lungi scrisori primite de la domnul Nettle. Mi-am făcut un fel de cadou de ziua de naştere – presupun – petrecând o oră sau două cu pretenţia că sunt extrem de ocupată şi agitându-mă cu micile trebuşoare casnice care se ivesc la sfârşit şi fac parte din procesul nedorit al despărţirii. În acelaşi spirit, am fost ocupată ieri după-amiaza la biroul meu. Acum manuscrisele sunt aranjate în ordine şi datate, sursele fotocopiate sunt etichetate, cărţile împrumutate sunt pregătite pentru a fi restituite, totul e pus la punct în dosare. Întotdeauna mi-au plăcut finalurile ordonate.

Era prea frig, umezeala prea mare şi mă simţeam prea tulburată ca să folosesc transportul în comun. Am luat un taxi de la Regent's Park şi, în timpul lungii curse prin centrul Londrei, m-am gândit la triştii pacienţi de la Bedlam, cândva o sursă generală de amuzament, reflectând la faptul că şi eu le voi îngroşa rândurile şi plângându-mi de milă. Mi-au sosit rezultatele tomografiei şi ieri dimineaţă am fost să le discut personal cu doctorul. Veştile nu sunt bune. Aşa mi-a prezentat el situaţia de cum m-am aşezat pe scaun. Durerile de cap şi presiunea din jurul tâmplelor au o cauză precisă şi sinistră. Mi-a arătat câteva pete granulate de pe o secţiune a tomografiei. Am observat că-i tremura creionul între degete şi m-am întrebat dacă suferea şi el de vreo boală neurologică. În spiritul celor care-i împuşcă pe aducătorii de veşti rele, speram că da. Mi-a spus că suferisem o serie de accidente vasculare mici de tot, aproape imperceptibile. Că procesul se va desfăşura foarte lent, dar că mintea mea, creierul, dau

semne că vor să tragă obloanele. Micile sincope de memorie care ne hărţuiesc pe toţi de la o anumită vârstă se vor accentua şi mă vor afecta tot mai puternic, până în momentul când nu le voi mai băga în seamă, fiindcă-mi voi fi pierdut capacitatea de a înţelege ceva, orice. Zilele săptămânii, evenimentele acelei dimineţi sau chiar ceea ce s-a întâmplat acum câteva minute vor fi probleme prea grele pentru memoria mea. Mi se vor şterge din minte numărul meu de telefon, adresa mea, tot ceea ce am făcut în viaţă. Peste doi, trei sau patru ani nu voi mai fi în stare să-mi recunosc vechii prieteni aflaţi încă în viaţă, iar dimineaţa, la trezire, nu-mi voi da seama că mă aflu în dormitorul meu. Nu peste mult timp nici nu voi mai fi, pentru că voi avea nevoie de îngrijire permanentă.

Doctorul mi-a spus că sufăr de „demenţă neurovasculară“ şi că există şi unele motive de consolare. De exemplu, încetineala evoluţiei bolii, pe care cred că a invocat-o şi de zece ori. Apoi, nu e aşa de rea ca maladia Alzheimer, cu agresivitatea şi schimbările ei abrupte de stări sufleteşti. Dacă am noroc, s-ar putea să fie întrucâtva benignă. S-ar putea să nu fiu nefericită, ci doar o bătrânică idioată într-un fotoliu, care nu înţelege nimic şi nu se aşteaptă la nimic. Îl rugasem să fie sincer cu mine, aşa că nu mă puteam plânge. Acum mă dădea – într-un fel – afară. Îl mai aşteptau doisprezece pacienţi. Pe scurt, ţinându-mi paltonul, mi-a descris jaloanele drumului pe care am să-l parcurg: pierderea memoriei de scurtă durată şi a celei pe termen lung, dispariţia din vocabularul meu a cuvintelor individuale – cu probabilitatea ca substantivele să se evapore primele –, apoi dispariţia limbii ca atare, odată cu cea a simţului echilibrului, şi, imediat după aceea, a controlului mişcărilor, iar în final moartea sistemului nervos central. *Bon voyage!*

Nu m-am speriat la început, câtuşi de puţin. Dimpotrivă, am simţit un fel de euforie şi am dorit să le comunic vestea cât mai grabnic prietenilor. Am stat o oră la telefon. Poate că-mi pierdeam deja stăpânirea de sine. Totul părea atât de memorabil! Întreaga după-amiază m-am învârtit prin camera de lucru, ocupându-mă de trebuşoare casnice, iar când am terminat aveam pe rafturi şase clasoare noi. Seara au venit în vizită Stella şi John şi am comandat mâncare chinezească la domiciliu. Ei doi au băut împreună două butelii de Morgon. Eu m-am mulţumit cu ceai verde. Încântătorii mei prieteni au fost şocaţi când le-am descris viitorul meu personal. Au trecut amândoi de şaizeci de ani, deci sunt destul de bătrâni ca să se amăgească cu ideea că la şaptezeci şi şapte eşti încă tânăr. Azi, în taxi, străbătând Londra în pas de melc, pe

ploaia îngheţată, nu m-am prea putut gândi la altceva. Înnebunesc, îmi spuneam. Nu vreau să-mi pierd minţile. Dar nu credeam că este adevărat. Poate că nu eram decât victima diagnosticienilor moderni: în alt secol, s-ar fi spus despre mine că îmbătrânesc şi mă lasă memoria. La ce altceva mă puteam aştepta? Nu fac decât să mor încet, să mă dizolv în necunoscut.

Taximetrul scurta drumul pe străzile laterale din Bloomsbury, pe lângă casa unde a locuit tata după a doua căsătorie, pe lângă apartamentul de la subsol unde am trăit şi lucrat eu în tot deceniul şase. De la o vârstă, orice drum prin oraş devine insuportabil de reflexiv. Lista adreselor celor morţi se lungeşte. Am traversat piaţa unde Leon şi-a îngrijit eroic soţia suferindă şi apoi şi-a crescut copiii gălăgioşi cu un devotament care ne-a umplut pe toţi de mirare. Într-o bună zi, şi eu voi inspira un moment de meditaţie vreunui călător cu taxiul. Este o scurtătură des folosită, acest Inner Circle din Regent's Park.

Am traversat fluviul pe podul Waterloo. Am întins gâtul, stând pe marginea banchetei, ca să mă delectez cu imaginea mea favorită a oraşului şi, cum îmi tot întorceam capul când în josul apei, spre catedrala Sfântul Paul, când în susul ei, spre Big Ben, cu toată panorama Londrei turistice între ele, mă simţeam sănătoasă din punct de vedere fizic şi intactă mental, cu excepţia durerilor de cap şi a unei uşoare oboseli. Oricât de ofilită aş fi, simt că sunt cea care am fost de când mă ştiu. Greu de explicat aşa ceva tinerilor. Se prea poate ca noi, bătrânii, să ne fi asumat înfăţişări reptiliene, dar de fapt nu constituim un trib separat. Peste încă un an sau doi însă îmi voi fi pierdut dreptul de a protesta în felul acesta. Cei cu boli grave şi alienaţii mintal sunt cu adevărat o altă rasă, o rasă inferioară. Nimeni nu mă va putea convinge de contrariu.

Şoferul înjura în barbă. Lucrările de reparare a străzilor de pe malul celălalt ne forţau să ocolim pe lângă vechiul County Hall. Acolo, ieşind din sensul giratoriu, spre Lambeth, am zărit pe fugă spitalul St. Thomas. În timpul Bătăliei pentru Anglia a cam luat-o pe coajă – slavă Domnului că nu mă aflam acolo! –, iar clădirile şi turnul reconstruite pe vechiul teren sunt o ruşine naţională. În timpul războiului am lucrat la trei spitale – Alder Hey şi Royal East Sussex, dar şi St. Thomas –, pe care le-am contopit într-o singură imagine mentală, ca să-mi concentrez experienţa într-un singur punct. O deformare convenabilă şi cea mai benignă dintre încălcările realităţii făcute de mine.

Nu mai ploua chiar atât de tare când şoferul descrise un arc de cerc şi opri în dreptul porţii principale a muzeului. Fiind ocupată cu recuperarea servietei, găsirea unei bancnote de douăzeci de lire şi deschiderea umbrelei, n-am observat cealaltă maşină, parcată chiar în faţă, decât după plecarea taxiului. Un Rolls negru. Am crezut o clipă că era gol, dar de fapt şoferul era un ins minuscul, aproape invizibil în spatele volanului. Nu sunt sigură că ceea ce doresc să descriu poate fi numită o surprinzătoare coincidenţă. Dar mă gândesc la familia Marshall ori de câte ori văd un Rolls parcat şi fără şofer. Cu anii, a devenit un obicei. Cei doi îmi vin deseori în minte, de regulă fără să-mi stârnească nici un fel de emoţie. M-am obişnuit cu ideea că există. Mai apar uneori şi în ziare, datorită Fundaţiei lor şi a contribuţiei esenţiale a acesteia la cercetarea medicală, graţie colecţiei de tablouri donate galeriei Tate sau generoasei lor finanţări acordate proiectelor agricole pentru Africa subsahariană. Se scrie şi despre petrecerile date de ei şi despre procesele de defăimare intentate ziarelor naţionale. Deci, nimic remarcabil în faptul că lordul şi lady Marshall mi-au venit în minte când mă apropiam de masivele tunuri gemene din faţa intrării în muzeu, dar am fost surprinsă să-i văd coborând treptele şi venind spre mine.

O cohortă de oficialităţi – l-am recunoscut pe curatorul muzeului – şi un singur fotoreporter formau alaiul care-i însoţea la plecare. În timp ce coborau scările pe lângă coloane, doi bărbaţi tineri îi apărau de ploaie cu nişte umbrele deschise. Am păstrat distanţa, preferând să încetinesc pasul decât să mă opresc de tot şi să atrag atenţia asupră-mi. Urmară o rundă de strângeri de mâini şi un cor de hohote de râs, stârnit de o remarcă a lordului Marshall. El se sprijinea într-un baston, un fel de toiag lăcuit care a devenit semnul său distinctiv. Poză pentru fotoreporter, împreună cu soţia sa şi cu directorul muzeului, după care cei doi Marshall se îndepărtară, însoţiţi de suita de tineri cu umbrele. Oficialităţile de la muzeu rămaseră pe trepte. Mă interesa încotro se vor îndrepta soţii Marshall, ca să evit o întâlnire directă. Ei deciseră să treacă pe lângă tunurile din stânga, aşa că am procedat la fel.

Ascunsă în parte de ţevile ridicate spre cer şi de piedestalele de beton, în parte de umbrela înclinată în faţă, i-am văzut totuşi bine. Trecură pe lângă mine tăcuţi. El îmi era cunoscut mai ales din fotografii. În ciuda petelor hepatice şi a pungilor purpurii de sub ochi, avea în sfârşit înfăţişarea unui plutocrat chipeş la modul barbar, deşi oarecum redusă ca proporţii. Vârsta îi smochinise faţa şi eliberase expresia aceea

din care, pentru a o avea cu adevărat, îi lipsise întotdeauna o fracţiune. Maxilarul i se redusese ca proporţii, dar micşorarea osului fusese milostivă. Era cam nesigur pe picioare şi avea platfus, dar umbla suficient de drept pentru un bărbat de optzeci şi opt de ani. Ajungi să observi şi să judeci asemenea amănunte. Dar mâna îi apăsa tare braţul Lolei, iar bastonul nu era doar de paradă. De multe ori s-a consemnat în jurnale cât bine a făcut el lumii acesteia. Poate că şi-a petrecut viaţa întreagă ispăşind. Sau poate că i-a dat pur şi simplu înainte fără nici un gând, trăindu-şi viaţa la fel ca întotdeauna.

Cât despre Lola – verişoara mea care trăieşte pe picior mare şi fumează ca un turc –, iat-o şi pe ea, subţirică şi sănătoasă ca un ogar de curse, încă fidelă bărbatului. Cine ar fi crezut? Pe partea asta – cum se zicea cândva – îi era unsă felia de pâine. Oi fi sarcastică, dar la asta m-am gândit privind-o. Purta o blană de samur şi o pălărie de paie vişinie, cu boruri largi. Mai curând sfidătoare decât vulgară. Nu departe de optzeci de ani, avea în picioare pantofi cu tocuri înalte. Pe trotuar, tocurile ei produceau un ţăcănit de pas vioi, tineresc. Nu se vedea nici urmă de ţigară. De fapt plutea în jurul ei un aer de sănătate bine întreţinută şi era bronzată artificial. Acum era mai înaltă decât soţul ei şi, fără îndoială, mai viguroasă. Însă exista şi un element comic – sau mă agăţam eu de un pai? Era fardată puternic, dată din belşug cu fond de ten şi pudră şi cu gura de un purpuriu ţipător. Dar în privinţa asta am fost întotdeauna o puritană, aşa că mă socot o martoră nedemnă de încredere. Gândul meu a fost că semăna cu un personaj negativ dintr-o piesă de teatru: silueta filiformă, haina neagră, buzele însângerate. Un portţigaret lung, un ciuaua sub braţ şi ar fi putut fi luată drept Cruella de Vil[1].

Am trecut unii pe lângă alţii în doar câteva secunde. Am urcat treptele şi m-am oprit sub fronton, la adăpost de ploaie, ca să privesc cum grupul se îndreaptă spre automobil. Mai întâi l-au ajutat pe el să intre şi cu ocazia asta mi-am dat seama cât era de fragil. Nu se putea îndoi de mijloc, nu-şi putea sprijini greutatea corpului pe un singur picior. A trebuit să fie ridicat ca să se aşeze pe scaun. Valeţii au ţinut portiera din spate pentru lady Lola, care s-a urcat în maşină cu o agilitate impresionantă. Am urmărit Rollsul până a pătruns în circulaţie, apoi am intrat şi eu în muzeu. Întâlnirea îmi aşezase un fel de greutate pe piept şi încercam să nu mă gândesc la ea, să n-o simt acum. Avusesem destul de pătimit în ziua aceea. Dar, în timp ce-mi predam servieta la garderobă şi schimbam saluturi vesele cu portarii, nu-mi

ieşea din minte sănătatea Lolei. La acest muzeu regula este că trebuie să fii însoţit în lift până la sala de lectură, iar spaţiul restrâns al liftului face obligatorie conversaţia măruntă. Cel puţin aşa cred. Flecărind – despre vremea mizerabilă, dar care se va îmbunătăţi în week-end –, nu puteam să nu mă gândesc la întâlnirea din faţa muzeului în termeni existenţiali fundamentali: era posibil să trăiesc mai mult decât Paul Marshall, dar era evident că Lola avea să trăiască mai mult decât mine. Concluziile erau clare. Problema ne obsedează de ani de zile. Cum spunea cândva editorul meu: a face public ceva înseamnă a intra în litigiu. Dar acum nu mai aveam putere pentru asta. Erau deja prea multe lucruri la care nu voiam să mă gândesc. Venisem la muzeu ca să-mi ocup mintea cu ceva.

Am stat de vorbă o vreme cu arhivarul-şef. I-am predat pacheţelul de scrisori pe care mi le scrisese domnul Nettle despre Dunkerque. Îl primi cu multă recunoştinţă. Avea să le depoziteze împreună cu celelalte pe care i le dădusem. Arhivarul găsise pentru mine un colonel bătrân şi amabil din Buffs, el însuşi istoric amator, care citise paginile relevante din transcrierea mea şi-şi trimisese observaţiile prin fax. Mi-a predat notiţele acestuia – enervate, folositoare. M-au absorbit total, mulţumescu-ţi ţie, Doamne!

„Absolut nici un (subliniat de două ori) militar din cadrul armatei britanice nu ar spune «Fuga marş!» Numai un american ar da un astfel de ordin. Termenul corect este «Pas alergător!»"

Iubesc amănuntele astea, abordarea pointilistă a verosimilitudinii, corectarea detaliilor, care produce satisfacţie printr-un efect cumulat.

„Nimeni nu s-ar gândi vreodată să spună «tunuri de douăzeci şi cinci de livre». Termenul este fie «tunuri de douăzeci şi cinci», fie «douăzeci-şi-cinci-uri». Expresia folosită de Dvs. i-ar suna straniu chiar şi unuia care nu a făcut serviciul militar la Royal Artillery."

Ca şi poliţiştii dintr-o patrulă de căutare, ne târâm pe coate şi genunchi în căutarea adevărului.

„Spuneţi că tipul de la RAF purta beretă. Nu mi se pare corect. În afară de tanchişti, nici măcar armata nu avea berete în 1940. Socot că-i mai bine ca omul să poarte o bonetă."

La urmă colonelul, care-şi începea scrisoarea numindu-mă „Domnişoară Tallis", lăsa să transpară nemulţumirea sa faţă de sexul meu. Şi de fapt de ce vă amestecaţi dumneavoastră în astfel de probleme?

„Madame (subliniat de trei ori), un Stuka nu duce «o singură bombă de o mie de tone». Vă daţi seama că nici o

fregată a flotei nu cântăreşte atât de mult? Vă îndemn să mai studiaţi problema.“

O simplă greşeală de dactilografie. Intenţionasem să scriu „o mie de livre“. Mi-am notat toate corecturile şi i-am scris colonelului o scrisoare de mulţumire. Am plătit fotocopiile documentelor, pe care le-am aranjat în teancuri ordonate pentru arhiva personală. Am restituit la ghişeul din faţă volumele pe care le folosisem şi am aruncat diferite hârtii răzleţe. Am curăţat orice urmă lăsată de mine în spaţiul acela de lucru. Când mi-am luat rămas bun de la arhivar, am aflat că Fundaţia Marshall era pe cale să facă o donaţie muzeului. După ce am dat mâna cu ceilalţi bibliotecari şi am promis că voi aduce mulţumiri departamentului pentru ajutorul primit, au chemat o însoţitoare să mă conducă. Fata de la garderobă, extrem de amabilă, mi-a chemat un taxi şi un membru mai tinerel al pazei de la intrare mi-a dus servieta până la marginea trotuarului.

Mergând cu taxiul înapoi spre nord, m-am gândit la scrisoarea colonelului sau, mai bine zis, la plăcerea pe care mi-o făcuseră corecturile lui banale. Dacă ţineam atât de mult la amănunte, ar fi trebuit să scriu un alt fel de carte. Dar treaba mea era săvârşită. N-aveam să mai rescriu nimic. La asta mă gândeam când am intrat în vechiul tunel pentru tramvaie de sub Aldwych, chiar înainte de a adormi. Când m-a trezit şoferul, taxiul ajunsese deja la apartamentul meu din Regent’s Park.

Mi-am pus la dosar hârtiile aduse de la muzeu, mi-am făcut un sendviş şi am pregătit o valijoară cu cele trebuincioase pentru noapte. În timp ce umblam prin apartament dintr-o cameră într-alta, eram conştientă că anii independenţei mele se vor sfârşi curând. Pe masa de scris era o fotografie veche a soţului meu, Thierry, făcută la Marsilia cu doi ani înaintea morţii sale. Într-o bună zi aveam să întreb cine era persoana din fotografie. M-am liniştit alegând tacticos rochia pe care s-o port la dineul aniversar. De fapt, evoluţia bolii mă întinereşte. Sunt mai zveltă decât acum un an. Trecându-mi degetele peste hainele de pe umeraşe, am uitat de diagnostic multe minute în şir. M-am decis pentru o rochie de caşmir de culoarea gri-porumbel, strânsă în talie. Mai departe totul a fost simplu: o eşarfă albă de satin, prinsă cu broşa-camee a lui Emily, pantofi de gală din imitaţie de piele – cu tocuri joase, fireşte –, un şal negru de tip *dévoré*. Am închis valiza şi m-a surprins cât era de uşoară când am dus-o până în hol.

Secretara mea vine mâine, înainte ca eu să mă întorc. I-am lăsat un bilet, indicându-i ce doresc să facă, după care am

luat o carte şi o ceaşcă de ceai şi m-am instalat la geamul dinspre parc. Întotdeauna am ştiut cum să nu mă gândesc la lucrurile care mă tulbură cu adevărat. Dar n-am putut citi. Eram mult prea emoţionată. O călătorie la ţară, un dineu dat în onoarea mea, reînnoirea relaţiilor de familie. Şi totuşi avusesem cu doctorul o conversaţie tipică. Ar fi trebuit să fiu disperată. Era posibil să fiu, în termeni moderni, negativistă? A crede una ca asta nu schimba nimic. Mai era o jumătate de oră până când trebuia să sosească maşina şi nu mai aveam stare. M-am ridicat din fotoliu şi m-am plimbat de-a lungul şi de-a latul camerei. Dacă stau prea mult aşezată, mă dor genunchii. Nu-mi dădea pace imaginea Lolei, severitatea chipului ei străveziu, cutezanţa cu care păşea trufaşă pe tocurile periculos de înalte, vitalitatea cu care dispăruse în Rolls. Oare mă socoteam concurenta ei când călcam pe covorul dintre şemineu şi Chesterfield? Fusesem mereu sigură că viaţa în înalta societate şi ţigările îi vor veni de hac. Am fost încredinţată de asta şi pe când aveam amândouă cincizeci de ani. Dar acum, la optzeci, are o înfăţişarea vorace, de om care ştie ce ştie. Întotdeauna a fost fata mai mare, superioară, mereu cu un pas înaintea mea. Dar în problema finală şi cea mai importantă am să i-o iau eu înainte, iar ea va trăi o sută de ani. Nu voi putea publica asta cât mai sunt în viaţă.

Rollsul îmi sucise, fără îndoială, capul, fiindcă taxiul, atunci când a venit – după cincisprezece minute –, m-a dezamăgit. De obicei nu dau importanţă unor astfel de chestiuni. Era un mini prăfuit, cu bancheta din spate acoperită cu blană artificială, dungată ca o zebră. Dar şoferul, Michael, era un băiat vesel din Indiile de Vest, care mi-a luat din mână valijoara şi s-a străduit foarte ostentativ să tragă scaunul pasagerului mai în faţă pentru mine. După ce s-a stabilit că nu voi tolera sub nici un motiv muzica aceea care bubuia din boxele de pe poliţa din spate, indiferent de intensitatea volumului, iar el şi-a revenit din uşoara-i supărare, ne-am împăcat grozav şi am pălăvrăgit despre familiile noastre. El nu-şi cunoştea tatăl, iar mama lui era doctoriţă la spitalul Middlesex. Michael terminase dreptul la Universitatea din Leicester şi avea să se ducă la LSE[2] ca să facă un doctorat pe tema legislaţiei şi sărăciei în lumea a treia. Ieşind din Londra pe deprimanta Westway, mi-a făcut rezumatul tezei: nici urmă de lege a proprietăţii în lumea a treia, prin urmare nici urmă de capital, deci nici urmă de bogăţie.

— Vorbeşte în tine juristul, am zis. Îţi inventezi de unul singur ceva de făcut.

A râs politicos, deşi sunt sigură că m-a considerat de o prostie imensă. În zilele noastre este absolut imposibil să estimezi nivelul de educaţie al cuiva după felul cum vorbeşte, cum se îmbracă sau după preferinţele muzicale. Dacă nu vrei să greşeşti, cel mai bine este să-l tratezi pe orice neisprăvit ca pe un intelectual distins.

După douăzeci de minute, discuţia începu să lâncezească şi, cum maşina intrase pe autostradă şi motorul zumzăia ca un bondar, am adormit din nou, iar când m-am trezit mergeam pe un drum de ţară şi-mi simţeam tâmplele strânse dureros, ca într-un cerc de fier. Am luat trei aspirine din poşetă şi le-am mestecat şi înghiţit dezgustată. Oare ce părticică de minte, de memorie, pierdusem din cauza unui nou accident vascular minuscul? N-aveam să ştiu niciodată. Atunci, pe scaunul din spate al acelui automobil micuţ, am trăit prima oară un sentiment vecin cu disperarea. Cuvântul „panică“ ar fi prea puternic. În parte, era o problemă de claustrofobie: să fii închisă, neputincioasă, într-un proces de decădere, cu senzaţia că fiinţa ţi se micşorează. L-am bătut pe umăr pe Michael şi l-am rugat să dea drumul la muzică. M-a refuzat, presupunând că vreau să-i cânt în strună fiindcă ne apropiam de capătul călătoriei. Eu însă am insistat, aşa că pulsaţia başilor a revenit, iar peste ea un bariton cu vocea limpede cânta, într-un *patois* din Caraibe, un fel de cântecel de copii sau o rimă săltăreaţă pe care se sare coarda. M-a amuzat. Părea ceva teribil de copilăresc, deşi aveam impresia că se exprimau emoţii cât se poate de oribile. Nu i-am cerut să traducă.

Când am virat pe aleea ce ducea la hotelul Tilney, muzica se auzea în continuare. Trecuseră mai bine de douăzeci şi cinci de ani de când fusesem aici ultima dată, la înmormântarea lui Emily. Am observat mai întâi lipsa arborilor mari, decorativi, a ulmilor gigantici care, presupuneam, fuseseră victimele vreunei maladii. La rândul lor, stejarii fuseseră tăiaţi ca să facă loc unui teren de golf. Am încetinit ca să lăsăm nişte jucători şi pe băieţii lor de mingi să traverseze. N-am putut să nu-i consider intruşi. Pâlcul de pomi din jurul căsuţei lui Grace Turner mai era la locul lui şi, după ce am trecut de un grup de mesteceni, am zărit dintr-odată conacul. Fusese dintotdeauna o clădire urâtă, incapabilă să stârnească nostalgia cuiva. Dar de la distanţă avea o înfăţişare ţeapănă şi vulnerabilă. Iedera care atenuase efectul faţadei de cărămidă roşie fusese smulsă, poate ca să nu distrugă zidăria. Nu peste multă vreme ne apropiarăm de

primul pod şi am constatat că lacul nu mai exista. Pe pod eram suspendaţi deasupra unei peluze perfecte, cum se vede uneori în interiorul unui vechi şanţ de apărare. Nu era o privelişte neplăcută dacă nu ştiai ce fusese cândva acolo: rogozul, raţele, crapul uriaş prăjit şi devorat de doi vagabonzi lângă templul de pe insulă. Care nu mai exista, nici el. Pe locul unde se ridica odinioară erau o bancă de lemn şi un coş de gunoi. Insula, care – desigur – nu mai era insulă, devenise o movilă lunguiaţă, acoperită cu iarbă moale, ca un imens gorgan vechi, pe care creşteau rododendroni şi alte tufe. De jur împrejur se desfăcea în bucle o potecă acoperită cu pietriş şi ici-colo vedeai alte bănci şi globuri de iluminat. N-am avut timpul necesar să calculez poziţia locului unde o înfruntasem cândva pe tânăra lady Lola Marshall, fiindcă treceam deja peste al doilea pod şi apoi încetineam ca să virăm în parcarea asfaltată construită în faţa casei, pe toată lungimea ei.

Michael mi-a dus valiza la recepţia aflată în vechiul hol. Ce ciudat că-şi dăduseră osteneala să întindă un covor cu firul mare peste gresia albă şi neagră! Presupun că acustica vestibulului a fost întotdeauna proastă, deşi pe mine nu m-a deranjat. Din difuzoarele ascunse se auzeau încet *Anotimpurile* lui Vivaldi. Aveau o tejghea elegantă din lemn de trandafir, cu un computer şi o vază cu flori; de ambele părţi făcea de gardă câte o armură; montate pe lemnul de pe perete, se vedeau două halebarde şi sub ele un blazon; deasupra lor, portretul aflat pe vremuri în sufragerie, importat de bunicul meu ca să asigure un pedigri familiei. I-am dat un bacşiş lui Michael, urându-i din inimă noroc la dreptul de proprietate combinat cu sărăcia. Încercam să-mi repar gafa prostească despre jurişti. El mi-a urat la mulţi ani, mi-a strâns mâna – ce moale şi impersonală îi era strânsoarea! – şi dus a fost. Din spatele tejghelei, o fată serioasă, în taior, mi-a dat cheia camerei şi mi-a spus că fosta bibliotecă fusese repartizată exclusiv pentru folosinţa grupului nostru. Puţinii invitaţi care sosiseră deja ieşiseră să-şi dezmorţească picioarele. La şase era planificat un cocteil. Un om de serviciu avea să-mi ducă valiza în cameră. Aveam la dispoziţie un ascensor.

Aşadar, nu mă întâmpină nimeni, dar acest lucru îmi produse uşurare. Preferam să studiez totul singură, căci schimbările radicale petrecute îmi stârniseră curiozitatea, şi asta înainte de a deveni musafirul de onoare. Am luat liftul până la etaj, am trecut printr-o uşă de incendiu din sticlă, am păşit pe coridorul ale cărui scânduri lăcuite scârţâiau familiar. Ce bizar să vezi dormitoarele numerotate şi încuiate! Desigur, numărul camerei mele – şapte – nu-mi spunea

nimic, dar cred că ghicisem deja unde voi dormi. Cel puţin când m-am oprit în faţa camerei n-am fost luată prin surprindere. Nu era fosta mea cameră, ci a mătuşicii Venus, considerată pe vremuri camera cu cea mai frumoasă vedere spre lac, spre aleea de acces, spre pădurea şi dealurile din depărtare. Era normal ca nepotul lui Pierrot, Charles, să mi-o fi rezervat mie.

Intrând, am avut o surpriză plăcută. Încăperile de pe ambele părţi fuseseră unite pentru a forma un apartament grandios. Pe o masă joasă de sticlă stătea un buchet uriaş de flori de seră. Giganticul pat înalt, pe care mătuşica Venus îl ocupase atâţia ani fără să se plângă, dispăruse, la fel ca şi lada de zestre sculptată şi sofaua capitonată cu mătase verde. Toate erau acum proprietatea fiului mai mare al lui Leon din cea de a doua căsătorie şi erau instalate într-un castel, undeva în Scoţia, în munţi. Dar noul mobilier era elegant şi camera mi-a plăcut. A sosit şi valiza. Am comandat un ceai şi mi-am atârnat rochia pe umeraş. Am explorat salonaşul, care avea o masă de scris şi o veioză bună, şi m-a impresionat imensitatea băii, cu potpuriul şi teancul de prosoape aşezate pe un raft încălzit. A fost o uşurare să nu văd că totul a decăzut din pricina lipsei de gust. Cu vârsta, să crezi asta devine un obicei. Am rămas la fereastră ca să admir razele de soare ce cădeau pieziş pe terenul de golf şi aureau copacii desfrunziţi de pe dealurile îndepărtate. Nu mă puteam obişnui cu absenţa lacului, dar poate că, într-o bună zi, putea fi refăcut. Cât despre clădirea propriu-zisă, eram sigură că acum, ca hotel, adăpostea mai multă fericire decât pe vremea când locuiserăm noi aici.

Charles a telefonat după o oră, tocmai când începeam să mă gândesc că ar fi cazul să mă îmbrac. Mi-a propus să vină să mă ia pe la şase şi un sfert, după ce se vor fi strâns toţi, şi să mă ducă la parter, în aşa fel încât să-mi fac o intrare teatrală. Aşa că am intrat în camera aceea enormă, în formă de L, la braţul lui, în hainele mele de caşmir, în aplauzele celor aproximativ cincizeci de rubedenii cu paharele ridicate. Prima impresie a fost că nu recunosc absolut pe nimeni. Nici măcar o faţă cunoscută! M-am întrebat dacă era o manifestare anticipată a neputinţei de a înţelege, ce-mi fusese hărăzită. Pe urmă, încetul cu încetul, chipurile se conturară mai limpede. Trebuie să ţinem cont şi de trecerea anilor, de viteza cu care bebeluşii purtaţi în braţe devin ştrengari de zece ani. Nu puteam să nu-l recunosc pe fratele meu, ghemuit şi aplecat într-o rână în fotoliul cu rotile, cu un şervet legat la gât ca să absoarbă şampania vărsată din paharul ţinut de cineva la gura lui. Când m-am aplecat să-l sărut, Leon mi-a

zâmbit cu jumătatea de faţă asupra căreia mai deţinea controlul. Nu mi-a trebuit mult nici să-l identific pe Pierrot, acum smochinit şi cu o calviţie lucioasă, pe care-mi venea să-mi aşez palma, dar cu ochii la fel de scăpărători ca întotdeauna şi un adevărat *pater familias*. Convenţia este să nu rostim niciodată numele surorii sale.

Aşa am făcut ocolul camerei, cu Charles lângă mine, care-mi şoptea numele fiecăruia. Ce încântare să fii inima unei reuniuni atât de pline de bunăvoinţă! I-am cunoscut din nou pe copiii, nepoţii şi strănepoţii lui Jackson, cel decedat acum cincisprezece ani. De fapt, împreună, cei doi gemeni aproape că populaseră întreaga încăpere. În această privinţă, nici Leon nu se descurcase rău, cu cele patru căsătorii ale sale şi cu seriozitatea cu care-şi îndeplinise rolul de tată. Laolaltă, aveam vârste cuprinse între trei luni şi optzeci şi nouă de ani. Şi ce vacarm de voci, de la cele ascuţite la cele răguşite, se făceau auzite în timp ce chelnerii aduceau tot mai multă şampanie şi limonadă! Copiii îmbătrâniţi ai verişorilor de gradul patru mă salutau ca nişte prieteni de mult daţi uitării. Tot a doua persoană dorea să-mi spună un cuvânt frumos despre cărţile mele. Nişte adolescenţi încântători mi-au povestit cum se studiază ele în şcoli. Am promis că voi citi romanul dactilografiat al prietenului absent al cuiva. Îmi vârau în mână bileţele şi cărţi de vizită. Îngrămădite pe o masă dintr-un colţ al camerei, se aflau cadourile pe care, îmi atraseră atenţia câţiva copii, va trebui să le deschid înainte, nu după ora lor de culcare. Am împărţit felurite făgăduieli, am strâns mâini, am sărutat buze şi obraji, am admirat şi gâdilit bebeluşi şi, exact când începeam să-mi spun că tare mult îmi doream să stau undeva jos, am observat că se aduceau scaune şi se aşezau toate în aceeaşi direcţie. Pe urmă Charles a pocnit din palme şi, ridicând vocea peste larma care se potolea cu greu, a anunţat că înainte de dineu avea să se desfăşoare un program artistic în onoarea mea. Eram rugaţi să ne aşezăm.

Pe mine m-au condus până la un fotoliu din primul rând. Alături, bătrânul Pierrot era adâncit în conversaţie cu vărul din stânga. Peste cameră pogorî o linişte nervoasă, dar nu absolută. Dintr-un colţ se auzeau şoaptele agitate ale copiilor, pe care am socotit de cuviinţă să le ignor cu tact. În timp ce aşteptam, în timp ce aveam, ca să zic aşa, câteva secunde numai pentru mine, m-am uitat în jur, remarcând abia acum faptul că toate cărţile din bibliotecă dispăruseră, ca şi rafturile, de altfel. De aceea mi se păruse încăperea mult mai mare decât mi-o aminteam. Nu era nimic de citit, cu excepţia revistelor despre viaţa la ţară, aflate pe nişte poliţe de lângă

şemineu. După un sâsâit şi un râcâit de scaune, se înfiinţă în faţa noastră un băiat cu o mantie neagră pe umeri. Era palid, pistruiat şi cu părul ca morcovul – imposibil să nu recunoşti un Quincey. Am socotit că avea nouă sau zece ani. Trupul sfrijit îi făcea capul să pară disproporţionat de mare şi-i dădea un aer eteric. Dar când îşi roti privirea peste public, aşteptând să se linişească, păru foarte sigur pe el. În cele din urmă îşi ridică bărbia de elf, trase aer în plămâni şi vorbi cu un glas de soprană, limpede şi pur. Mă aşteptasem la o şmecherie magică, dar ceea ce am auzit avea o notă supranaturală:

Aceasta-i a spontanei Arabella poveste,
Ce cu-n tip extrinsec fugit-a fără veste.
Copleşiţi au fost părinţii să-şi vadă prima născută
Evaporându-se din casă şi la Eastbourne dispărută,
Fără de permisiune, bolnavă, săracă să stea
Până şi-a cheltuit, biata, chiar şi ultima para.

Dintr-odată ea se ivi chiar în faţa mea, fetiţa aceea sfătoasă, îngâmfată, hiperactivă, şi nici nu era moartă, fiindcă atunci când lumea chicoti apreciativ la auzul cuvântului „extrinsec“, sărmana mea inimă – ce vanitate ridicolă! – a palpitat scurt. Băiatul declama cu o claritate glacială şi cu o supărătoare umbră a ceea ce se numea în generaţia mea accentul *cockney*, deşi n-am idee ce semnificaţie mai are pentru cei de azi un „t“ glotal. Ştiam că sunt cuvintele mele, chiar dacă abia mi le mai aminteam şi-mi venea greu să mă concentrez, asaltată de atâtea întrebări, de atâta emoţie. Unde găsiseră textul? Şi era oare siguranţa nepământeană a băiatului semnul unei alte ere? Am strecurat o privire spre vecinul meu de scaun, Pierrot. Stătea cu batista în mână, tamponându-se la ochi, şi nu cred că era vorba doar de mândria lui de străbunic. Prologul se avântă spre un punct culminant firesc:

Pentru imprevizibila fată ziua sosi
Când cu prinţul urma a se căsători.
Dar Arabella află cam prea târziu
Că trebuie gândit înainte de a iubi pe viu.

Aplaudară cu toţii foarte zgomotos. Se auziră chiar şi nişte fluierături vulgare. Dicţionarul ăla, *Oxford Concise*. Pe unde o fi fiind acum? În nord-vestul Scoţiei? Îl voiam înapoi. Băiatul făcu o plecăciune, se dădu înapoi câţiva yarzi şi fu

înconjurat de alţi patru copii, care apăruseră neobservaţi de mine şi aşteptau, cum se spune, pe extreme.

Astfel începu *Suferinţele Arabellei*, cu un rămas bun de la părinţii întristaţi şi neliniştiţi. În rolul eroinei am recunoscut-o numaidecât pe strănepoata lui Leon, Chloe. Ce fată drăguţă şi solemnă, cu vocea ei joasă şi plină şi cu sângele ei hispanic, venit de la maică-sa! Îmi aduc aminte că am participat la prima ei aniversare – parcă a fost ieri! Am privit cum Arabella se cufundă foarte convingător în sărăcie şi disperare, abandonată de nemernicul de conte – jucat de cel care rostise prologul, tot cu pelerina aia neagră. Totul s-a terminat în mai puţin de zece minute. În amintirea mea, deformată de simţul diferit al timpului pe care-l au copiii, povestea avusese întotdeauna lungimea unei piese de Shakespeare. Uitasem cu desăvârşire că, după ceremonia nupţială, Arabella şi prinţul medical, braţ la braţ, fac un pas înainte ca să adreseze, la unison, publicului un cuplet final:

> Iată-nceputul iubirii şi al trudei noastre sfârşit.
> Rămas bun, aşadar, că ridicăm pânzele în asfinţit.

Nu era tot ce puteam da eu mai bun, fireşte. Dar toată lumea, cu excepţia lui Leon, a lui Pierrot şi a mea, se ridică în picioare ca să aplaude. Cât de bine jucaseră copiii până şi ultima chemare în faţa cortinei! Perfect aliniaţi, mână în mână, la indicaţiile lui Chloe făceau doi paşi înapoi, înaintau, se înclinau din nou. În tevatura aceea nu observă nimeni că bietul Pierrot era absolut copleşit şi-şi acoperise faţa cu palmele. Oare retrăia momentele acelea înfricoşătoare de singurătate, petrecute aici după divorţul părinţilor săi? Cât de mult doriseră ei, gemenii, să joace în piesă, cât îşi doriseră seara aceea din bibliotecă ! Şi iată că acum unul o vedea, după şaizeci şi patru de ani, iar fratele lui era mort de mult.

M-au ajutat să mă ridic din fotoliul confortabil ca să ţin un scurt discurs de mulţumire. Concurând cu un bebeluş care răcnea în fundul camerei, am încercat o evocare a verii fierbinţi a anului o mie nouă sute treizeci şi cinci, anul când veniseră verii mei din nord. Întorcându-mă spre micii actori, le-am declarat că spectacolul nostru nu s-ar fi ridicat la înălţimea spectacolului lor. Pierrot mă aproba hotărât din cap. Le-am explicat că numai eu fusesem vinovată de eşecul repetiţiilor, fiindcă pe la mijlocul lor mă hotărâsem să mă fac romancieră. Râseră indulgent, mai aplaudară puţin, apoi

Charles invită oaspeţii la masă. Aşa s-a desfăşurat seara aceea plăcută, cu masa zgomotoasă la care până şi eu am băut puţin vin, cu deschiderea cadourilor, cu ora de culcare pentru cei mici, în timp ce fraţii şi surorile lor mai mari se duseră la televizor. Au urmat discuţii la cafea şi mult râs jovial, iar pe la zece am început să mă gândesc tot mai mult la splendida mea cameră de la etaj, nu pentru că aş fi fost ostenită, ci pentru că eram obosită de anturaj şi de a sta în centrul atenţiei, oricât de bine intenţionaţi ar fi fost toţi. A mai trecut o jumătate de oră cu urări de noapte bună şi cuvinte de despărţire, după care Charles şi soţia sa, Annie, mă conduseră în sfârşit sus, în cameră.

Acum este ora cinci dimineaţa şi încă mai stau la măsuţa de scris, analizând cele două zile ciudate pe care le-am trăit. E adevărat ce se spune, că bătrânii nu au nevoie de somn; în orice caz, nu noaptea. Mai sunt atâtea lucruri la care trebuie să reflectez şi nu peste mult timp, poate peste nici un an, mă voi putea folosi de mult mai puţină minte. În zilele din urmă m-am gândit la ultimul meu roman, care ar fi trebuit să fie primul. Întâia versiune este datată ianuarie 1940, ultima – martie 1999. Între ele a existat o jumătate de duzină de variante. Prima rescriere – iunie 1947, a doua… pe cine mai interesează? Misiunea mea de cincizeci şi nouă de ani s-a încheiat. A existat crima înfăptuită de noi – de Lola, de Marshall şi de mine – şi, începând cu a doua versiune, m-am străduit s-o descriu. Am considerat de datoria mea să nu ascund nimic – nume, locuri, incidente reale – şi am povestit totul ca într-o consemnare istorică. Dar sub aspect juridic – cum m-au avertizat diferiţi editori de-a lungul anilor – memoriile mele exacte nu vor putea fi publicate cât timp ceilalţi vinovaţi mai sunt printre noi. Ai dreptul să te defăimezi numai pe tine şi pe cei morţi. Cei doi Marshall au fost extrem de activi în tribunale începând cu sfârşitul deceniului cinci, apărându-şi renumele cu o foarte costisitoare îndârjire. Pot ruina uşor o editură, dată fiind dimensiunea conturilor lor bancare. Aproape că s-ar putea crede că au ceva de ascuns. Să te gândeşti poţi, dar nu să scrii. Mi s-au făcut deja sugestiile fireşti: schimbă decorul, modifică, maschează. Îmbracă faptele în ceţurile imaginaţiei. La ce sunt buni romancierii? Mergi cât de departe este necesar, instalează-ţi bivuacul la câţiva inci de linia până unde se pot întinde ghearele legii. Dar nimeni nu cunoaşte precis distanţele înainte de pronunţarea verdictului. Ca să fii în siguranţă, trebuie să fii prevenitor şi neclar. Ştiu că nu voi putea publica nimic înainte de moartea lor. Iar de azi

dimineaţă m-am împăcat cu gândul că ea nu se va produce în timpul existenţei mele. Nu mi-e de nici un folos dacă se duce numai unul dintre ei. Chiar dacă rubricile de necrologuri ale ziarelor ar publica în sfârşit mutra scofâlcită a lordului Marshall, verişoara mea din nord n-ar rămâne indiferentă la acuzaţia de conspiraţie criminală.

A existat o crimă. Dar au existat şi nişte îndrăgostiţi. Toată noaptea m-am gândit la îndrăgostiţi şi la finalurile lor fericite. Aşa cum în asfinţit ridicăm pânzele. Neinspirată inversiune. Mi-a trecut prin minte că de fapt n-am călătorit chiar atât de departe de când am scris piesa aceea. Mai corect spus, am făcut un ocol uriaş şi m-am întors de unde am pornit. Numai în ultima versiune îndrăgostiţii au parte de un final fericit, stând unul lângă celălalt pe un trotuar din sudul Londrei, în timp ce eu mă îndepărtez. Toate versiunile anterioare fuseseră nemiloase. Acum însă nu mă mai pot gândi la ce mi-ar servi dacă, să zicem, aş încerca să-mi conving cititorul, direct sau indirect, că Robbie Turner a murit de septicemie pe dunele din Bray, la 1 iunie 1940, sau că Cecilia a fost ucisă în luna septembrie a aceluiaşi an de bomba care a distrus staţia de metrou Balham. Că eu nu i-am întâlnit în anul acela. Că marşul meu de-a curmezişul Londrei s-a sfârşit la bisericuţa de pe Clapham Common, de unde laşa de Briony s-a întors pe jos înapoi la spital, neputând da ochii cu îndurerata ei surioară. Că scrisorile îndrăgostiţilor sunt în arhivele Muzeului de Război. Cum ar putea toate astea constitui un final? Ce speranţă sau satisfacţie i-ar produce cititorului o astfel de relatare? Cine ar fi dispus să creadă că ei doi nu s-au mai întâlnit niciodată, că iubirea lor nu s-a împlinit? Cine ar fi dispus să o creadă, în afara adepţilor celui mai sumbru realism? Nu le-aş putea face una ca asta îndrăgostiţilor. Sunt mult prea bătrână, prea înspăimântată, prea îndrăgostită de zdreanţa de viaţă care mi-a mai rămas. Sunt ameninţată de fluxul uitării progresive, urmat de ştergerea totală a memoriei. Nu mai am curajul pesimismului de altădată. După moartea mea şi a celor doi Marshall, când romanul va fi publicat, noi vom exista doar ca produse ale imaginaţiei mele. Briony va fi o născocire în aceeaşi măsură ca şi amanţii care împărţeau un pat în Balham, scandalizând-o pe proprietăreasă. Nimănui nu-i va păsa care evenimente sau care persoane anume au fost reprezentate inexact ca să iasă un roman. Ştiu că există un tip de cititor care nu se poate răbda să nu întrebe: dar ce s-a întâmplat *cu adevărat*? Răspunsul este simplu: îndrăgostiţii supravieţuiesc şi înfloresc. Câtă vreme va mai exista un

singur exemplar, o singură dactilogramă a versiunii finale, imprevizibila şi spontana mea soră şi prinţul ei medical vor continua să trăiască şi să se iubească.

Iată adevărata problemă a acestor cincizeci şi nouă de ani: cum poate romanciera să dobândească mântuirea când, cu puterea ei absolută de a decide finalurile, ea este şi Dumnezeu? Nu există nimeni, nici un fel de entitate sau for superior, la care să poată apela, cu care să se poată reconcilia, care s-o ierte. Nu există nimic în afara ei. Ea a stabilit, prin puterea imaginaţiei, limitele şi termenii. Nu există ispăşire pentru Dumnezeu şi nici pentru romancieri, chiar dacă sunt atei. A fost dintotdeauna o misiune imposibilă – tocmai aici e buba. Încercarea înseamnă totul.

Stau de mult la fereastră, simţind cum valurile de oboseală îmi alungă bruma de putere rămasă în trup. Podeaua parcă mi se ondulează sub picioare. Am urmărit cum lumina zorilor scoate din beznă parcul şi podurile de pe lacul dispărut. Am privit aleea lungă şi îngustă pe care l-au dus poliţiştii pe Robbie în ceaţa albă. Îmi place să cred că faptul că-mi las eroii să trăiască şi să fie împreună în final nu înseamnă slăbiciune sau fugă de răspundere, ci un ultim act de dăruire, o luare de poziţie împotriva uitării şi disperării. Le-am dat fericire, dar n-am fost atât de egocentrică încât să-i fac să mă şi ierte. Nu chiar, nu încă. Dacă aş avea puterea vrăjitorească să-i oblig să participe la aniversarea mea… Robbie şi Cecilia, încă vii, încă îndrăgostiţi, aşezaţi unul lângă celălalt în bibliotecă, zâmbind în timp ce asistă la reprezentaţia cu *Suferinţele Arabellei*. Nu este imposibil.

Dar acum trebuie să dorm.

1. Personajul negativ din filmul *101 dalmaţieni*.

2. London School of Economics.

Mulţumiri

Sunt îndatorat personalului de la Departamentul de Documente al Muzeului Imperial de Război pentru permisiunea de a vedea scrisorile, jurnalele şi amintirile nepublicate ale soldaţilor şi asistentelor medicale care erau activi în 1940. Sunt de asemenea îndatorat următorilor autori şi următoarelor cărţi: Gregory Blaxland, *Destination Dunkirk*; Walter Lord, *The Miracle of Dunkirk*; Lucilla Andrews, *No Time for Romance*. Le sunt recunoscător lui Claire Tomalin, Craig Raine şi Tim Garton-Ash pentru comentariile lor incisive şi utile, dar cel mai mult soţiei mele, Annalena McAfee, pentru toate încurajările şi extraordinar de atenta ei lectură.

IM

Table of Contents

Table of Contents